

GTHJ

สักทอง

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส)
The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal

ปีที่ 31 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2568
Vol.31 No.4 October-December 2025

สถาบัน

วิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ISSN 2985 - 2196 (Online)

สังกัด : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)

ปีที่ 31 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2568 Vol.31 No.4 October-December 2025

ISSN 2985-2196 (Online)

วัตถุประสงค์

เพื่อตีพิมพ์ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชนและวัฒนธรรม เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์ เผยแพร่แก่นักวิชาการและบุคคลทั่วไป

ขอบเขต

จัดพิมพ์ทั้งผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชนและวัฒนธรรม เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรียานุช พรหมภาสิต อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทรี ดวงทิพย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ ยอดวิญญูวงศ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ เตชะ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์
รองศาสตราจารย์ ดร.โสริช โพธิแก้ว
รองศาสตราจารย์ ดร.สำราญ มีแจ้ง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุณี บุญพิทักษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาติ ปณะราช
รองศาสตราจารย์ ดร.กสิสรา จิตรขณาวณิช
รองศาสตราจารย์ ดร.เยาวเรศ รักดีจิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา ภูมิสิทธิพร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษทิพย์ ศิริชัยศิลป์
รองศาสตราจารย์ ดร.โอภามา จำแกะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภโชคชัย นันทศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิศากร ประครองชาติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาลี ตระกูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พดุมพล พดุมกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญล้อม ดวงวิเศษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปุญชรสมิ์ กิจดิพรนิภัติ

ฝ่ายจัดการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุพันธ์ ขวัญแน่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ กีกอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จิรัฐภูมิ เพ็งแดง
อาจารย์ประภัสสร ห่อทอง
นายทวิช ปิ่นวิเศษ
นางสาวมริสา การะเวก

มหาวิทยาลัยปทุมธานี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพินุลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้จัดทำและเผยแพร่	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
กำหนดออก	ปีละ 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม
สำนักงาน	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000 โทรศัพท์ 0 5570 6555 ต่อ 1760 http://research.kpru.ac.th/Journal_HSS/ วารสารนี้อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) (https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index)

บทความที่ตีพิมพ์ทุกบทความผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และบทความหรือ
ข้อคิดเห็นใดๆ ที่ปรากฏในวารสารเป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ
ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรและบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

สังกัด : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)

The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal (GTHJ.)

ปีที่ 31 ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม 2568 Vol.31 No.4 October-December 2025

ISSN 2985-2196 (Online)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
○ บรรณาธิการแถลง.....	ก
○ บทความวิชาการ	
มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมพืชกระท่อม: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ ณรงค์ฤทธิ์ บุญมี Legal Measures to Controlling Kratom Plants: Comparative Study with Foreign Laws Norongrit Boonmee.....	1
○ บทความวิจัย	
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ กิตติวิทย์ เดชชนาการ Development of a Learning Management Model According to the Multicultural Educational Approach for the Pre-Service Teachers in the Faculty of Education Phetchabun Rajabhat University Kittiwit Dhedchawanagon.....	10
การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคเพื่อการวางแผนผลิตภัณฑ์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ น้ำพริกกรอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี จิรทัศน์ ดาวสมบุญ The Comparison of Consumer Satisfaction for Product Planning and Packaging Development of Crispy Chili Paste by Ban Suan Lookcham Community Enterprise Group, Uthai Thani Province Jiratach Daosomboon.....	28

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

พฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) และการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มเจนเอเรชันซีในเขตกรุงเทพมหานคร	
นันทิการ์ จิตเรียงาม	
Communication Behaviors on TikTok and Media Literacy among Generation Z in Bangkok	
Nuntika Jitreengam.....	41
แนวทางการใช้งานไมซ์ (MICE) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องภาคเหนือตอนล่าง	
พีรธร บุญยรัตน์, บุญส่ง กวยเงิน, จิรวัดน์ พิระสันต์, นิทรา กิจธีระวุฒินงษ์, เจษฎา วิชาพร และ รชตวัน ลิ้มกาญจนภา	
The MICE Guidelines for Moving Regional Economy: Case Study Pilot Lower Northern	
Piratorn Punyaratabandhu, Boonsong Kuayngen, Jirawat Phirasant, Nithra Kitreerawutiwong, Jetsada Wichaporn and Rachatawan Limkanchanapa.....	54
ผลของการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย	
เพชรารวลัย ธีระวณัฐพงศ์	
The Effects of Loose Parts Play Activity Provision on Executive Function Skills of Early Childhood	
Phetcharawalai Thirawanutpong.....	78
การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาครูปฐมวัยด้านออกแบบการเรียนรู้ด้วยกระบวนการ APC Model	
วิญญาพร อ่อนปุย และสรวงพร ฤกษ์สง	
Developing Early Childhood Teacher-Students' Competency in Designing Instruction Using the APC Model	
Wichayaporn Onpuy and Srungporn Kusolsong.....	93
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม	
สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู	
อาทิตยา ขาวพราาย	
Developing Instructional Activities through a Community and Problem-Based Learning Approach to Promote Environmental Literacy in Student Teachers	
Arthitaya Khaopraay.....	111

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

Legal Abortion: A Comparative Study Between Thai Laws and Other Nations in the Context of Immorality and Solving Social Problem Khruawan Intharasuk, Kritsadakon Yoongthong, Annalin Kamolnanthakit and Nat Narinth.....	126
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่าง ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย พิมพ์พรลภัส ลักษณะวิเชียร	
Community Participation in the Application of Local Wisdom In Sustainable Learning Management in Colleges Based on the Sufficiency Economy Philosophy, Muang Sukhothai District, Sukhothai Province Pimpornlapas Laksanawichian.....	138
การศึกษาปัจจัยการจัดการความรู้ของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย นพพร สอนสม และโชคชัย สุเวชวัฒนกุล	
A Study of Knowledge Management of the Hotel Business in Thailand Nopporn Sornsom and Chokechai Suveatwatanakul.....	159
การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยวิธีคิดเชิงออกแบบเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวบนฐานมรดก วัฒนธรรม กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จังหวัดกำแพงเพชร พจนรธรรม ณรงค์วิทย์ และนิรัช สุดสังข์	
The Community Product Development Through Design thinking Linked to Tourism Based on Cultural Heritage Case Study of Ban Mai Sri Ubon Weaving Group Kamphaeng Phet Province Pojtom Narongwit and Nirat Soodsang.....	174
แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพชาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร พระมหาไชยถนอม หาระสาย, สิริธร สิ้นจินดาวงศ์ และสุพรรณิ สมานญาติ	
The Participative Administration with Baworn Approach of Sunday Buddhist Study Center in Bangkok Metropolis Phramaha Chaithanom Harasai, Sirinthorn Sinjindawong and Supanee Samarnyat.....	192
กลวิธีการอ่านเพลงของวาทยกรในวงดุริยางค์เครื่องลม ภูมินทร์ ภูมิตัน, สุพรรณิ เหลือบบุญชู และสาริศา ประทีปช่วง	
Conducting Technique of Conductor in Wind Band Phumin Phumirat, Supunee Leuaboonscho and Sarisa Prateepchuang.....	210

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง

หน้า

ผลการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสารที่มีต่อ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายแกลงบุรีพา จังหวัดระยอง
นพวิทย์ รักพงษ์, นวลจิตต์ เขวกิรติพงษ์ และทรงพล ผดุงพัฒนากุล

The Effects of CIPPA Instruction Model Together with Teaching Strategies in the
Topic of Changing States of Substances on Learning Achievement and
Analytical Thinking Ability of Grade 5 Students at Klaeng Burapha Network
School Group in Rayong Province

Noppawit Ragpong, Nuanjid Chawakeratipong and Songpon Phadungphatthanakoon..... 225

แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียน
ในกลุ่มเครือข่ายศรีบุรีพา อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เชียงใหม่ เขต 1

แววฤทัย ไชยมงคล, ณัฐยา ตันตรานนท์ และมนัส สุวรรณ

A Management Guideline for Improving the Efficiency of Educational Measurement
and Evaluation of Schools in the Sri Burapha Network Group,
Muang District, under the Office of Chiang Mai Primary Educational Service
Area 1

Waewruethai Chaimongkol, Nuttiya Tantranont and Manat Suwan..... 237

- ☐ คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความ.....
- ☐ แบบฟอร์มการส่งบทความ.....
- ☐ แบบฟอร์มค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์เผยแพร่.....
- ☐ จริยธรรมในการตีพิมพ์ในวารสาร (Publication Ethics).....
- ☐ ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.....

บรรณาธิการแถลง

วารสารสักทอง : มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้รับใช้แวดวงวิชาการเข้าสู่ปีที่ 31 โดยที่ผ่านมามีได้เสนอบทความจากหลากหลายศาสตร์หลายพื้นที่วิจัยซึ่งในฉบับนี้ได้รับเกียรติถ่ายทอดผลงานวิจัยจากพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศที่ประกอบไปด้วยศาสตร์ด้านการบริหารจัดการ เช่นแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร และแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ด้านการเป็นผู้นำการเรียนรู้ และศาสตร์ด้านการศึกษา เช่น การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูรวมไปถึง ผลงานวิจัยด้านชุมชนท้องถิ่น เช่น แนวทางการใช้งานไมซ์ (MICE) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องภาคเหนือตอนล่างและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยวิธีคิดเชิงออกแบบเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวบนฐานมรดกวัฒนธรรม กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จังหวัดกำแพงเพชร การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยวิธีคิดเชิงออกแบบเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวบนฐานมรดก

บรรณาธิการ

มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมพืชกระท่อม: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ

Legal Measures to Controlling Kratom Plants: Comparative Study with

Foreign Laws

ณรงศ์ฤทธิ์ บุญมี*

Norongrit Boonmee

Received : January 2, 2024

Revised : May 23, 2024

Accepted : July 23, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมพืชกระท่อมเปรียบเทียบกับต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์มาตรการจำกัดอายุการเข้าถึง มาตรการควบคุมสถานที่ขาย มาตรการควบคุมการนำไปใช้ และมาตรการควบคุมการนำเข้า-ส่งออก ตามพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2565 สำหรับมาตรการควบคุมของต่างประเทศทำการศึกษาวិเคราะห์กฎหมายประเทศนิวซีแลนด์ มลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา และอินโดนีเซีย จากการศึกษาพบว่าในต่างประเทศมีมาตรการควบคุมพืชกระท่อมแตกต่างกันไป ในบางประเทศต้องมีใบสั่งยาเท่านั้นจึงจะสามารถใช้พืชกระท่อมได้ บางประเทศไม่สามารถครอบครอง นำเข้า และจำหน่ายพืชกระท่อมรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่มีพืชกระท่อมเป็นส่วนประกอบได้ ในขณะที่บางประเทศไม่มีการควบคุมพืชกระท่อมสามารถใช้พืชกระท่อมได้อย่างอิสระ สำหรับมาตรการควบคุมของต่างประเทศที่สามารถนำมาปรับใช้กับประเทศไทยคือ ควรนำมาตรการกำหนดปริมาณระดับ 7-ไฮดรอกซีมิตราจีนินในส่วนของอัลคาลอยด์เช่นเดียวกับมลรัฐนิวยอร์ก โดยออกเป็นประกาศกระทรวงกำหนดห้ามขายผลิตภัณฑ์กระท่อมที่เจือปนด้วยสารอันตรายหรือเจือปนด้วยสารควบคุม ซึ่งสารนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค ทั้งนี้การศึกษาวินิจฉัยจะนำมาสู่การจัดทำข้อเสนอแนะการควบคุมการใช้พืชกระท่อมที่เหมาะสมตามบริบทของประเทศไทยต่อไป

คำสำคัญ : มาตรการกฎหมาย / การควบคุม / พืชกระท่อม

*นักศึกษาลัทธิสุตรนิติศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)

Doctoral Student of Laws, Graduate School of Law, National Institute of Development Administration
(NIDA) (Corresponding Author) e-mail: narongrit19boonmee@gmail.com

ABSTRACT

The purpose of this research article is to study legal measures to control Kratom compared to those in other countries. Focusing on studying and analyzing measures to limit the age of access. Measures to control sales locations Measures to control use and import-export control measures according to the Kratom Act B.E. 2022. For foreign control measures, studies and analysis of laws in New Zealand, New York state, and Indonesia were conducted. Studies have found that different countries have different measures to control Kratom. In some countries, only a prescription is required to use Kratom. Some countries prohibit the possession, importation, and sale of Kratom and products containing Kratom as an ingredient. While Kratom is not regulated in some countries, Kratom can be used freely. For foreign control measures that can be applied to Thailand are: Measures should be taken to quantify the level. 7-Hydroxymitragynine in the alkaloid fraction is the same as New York state. It was issued as a ministry announcement prohibiting the sale of Kratom products that are adulterated with dangerous substances or adulterated with controlled substances. which substances will cause harm to consumers. This research study will lead to the preparation of recommendations for controlling the appropriate use of Kratom according to the context of Thailand.

Keywords : Legal Issues / Regulation / Kratom

บทนำ

พืชกระท่อมเป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะประเทศไทย มาลาญ โดยในคัมภีร์แพทย์ไทยแผนโบราณมีการระบุถึงสรรพคุณและสารสำคัญในพืชกระท่อม ซึ่งสารสำคัญที่พบคือ สารมิตราจายีน (Mitragynine) และ 7-hydroxymitragynine มีฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาช่วยบรรเทาอาการเจ็บปวด ลดอาการท้องร่วง ซึ่งเป็นไปตามตำรับยาแผนโบราณของไทย (Atsadang, et al., 2020, pp. 38-39) สถานะปัจจุบันภายหลังจากมีการเผยแพร่ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2565 ส่งผลให้พืชกระท่อมไม่ได้เป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท 5 จะส่งผลให้การบริโภคพืชกระท่อมเป็นไปอย่างเสรี ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงและสามารถนำไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสมได้ง่ายมากขึ้น จึงเป็นที่มาของการยกร่างพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2565 ขึ้น เพื่อกำหนดมาตรการในการควบคุมการใช้ประโยชน์จากพืชกระท่อมและป้องกันการนำพืชกระท่อมไปใช้อย่างไม่เหมาะสม (Narcotics Act (No.8) B.E.2022, 2021)

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2565 พบว่าได้มีการกำหนดมาตรการควบคุมการขายใบกระท่อมแก่บุคคลต้องห้าม ได้แก่ เยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี หญิงที่ตั้งครรภ์ หญิงให้นมบุตร ทั้งนี้สถานที่ขายต้องแจ้งห้ามขายแก่บุคคลข้างต้นด้วย ในการขายพืชกระท่อมห้ามขายโดยใช้เครื่องขาย ห้ามโฆษณาหรือสื่อสารการตลาดโดยจงใจให้นำใบกระท่อมไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม ห้ามขายในสถานศึกษา

หอพัก สวนสาธารณะ สวนสนุก และสถานที่ซึ่งประกาศเพิ่มเติม ทั้งนี้ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษสูงสุดจำคุกไม่เกินสองปี ปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนั้น พระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2565 มีการกำกับดูแลเรื่องการบริโภคโดยกำหนดห้ามบริโภคใบกระท่อมในทางที่ไม่เหมาะสม เช่น การนำไปผสมกับสิ่งเสพติด เป็นต้น เว้นแต่เพื่อรักษาโรค บำบัดหรือบรรเทาอาการเจ็บป่วยและอยู่ภายใต้การดูแลจากแพทย์ ทันตแพทย์ แพทย์แผนไทย แพทย์แผนไทยประยุกต์ หมอพื้นบ้าน รวมถึงกำหนดมาตรการในการนำพืชกระท่อมไปใช้ในการศึกษา วิเคราะห์วิจัย (Krathom Plants Act, B.E.2022, 2022)

ซึ่งจากการศึกษามาตรการต่างๆ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2565 พบว่าในทางปฏิบัติยังมีช่องว่างทางกฎหมายหลายประการ (Uenukroh, 2022) เช่น กรณีผู้ขายไม่มีการสอบถามอายุหรือเด็กหรือเยาวชนให้ผู้มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี ทำการสั่งซื้อให้แทน เช่นเดียวกับกรณีของสตรีมีครรภ์ และสตรีให้นมบุตร สตรีมีครรภ์อ่อนลักษณะทางกายภาพยังไม่ชัดเจน ผู้ขายอาจไม่ทราบว่าเป็นสตรีที่กำลังตั้งครรภ์ รวมถึงสตรีให้นมบุตรก็เช่นกัน อีกทั้งในการขายผ่านช่องทางออนไลน์ผู้ประกอบการธุรกิจใบกระท่อมที่มีเว็บไซต์ของตนเองบางรายไม่มีการสอบถามอายุหรือคุณสมบัติแต่อย่างใด กรณีสถานที่ขายสามารถบังคับใช้และตรวจสอบได้กับร้านค้าทั่วไปที่มีสถานที่ตั้งร้านและเวลาเปิด-ปิดที่ชัดเจน ซึ่งใช้ได้กับการค้าในรูปแบบเดิม แต่ในการขายใบกระท่อมมีลักษณะแตกต่างจากรูปแบบเดิม ผู้ขายมีเพียงเครื่องมือสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถขายใบกระท่อมได้ทุกสถานที่ ทุกวันและทุกเวลา เป็นต้น

ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษามาตรการทางกฎหมายในการควบคุมพืชกระท่อม เปรียบเทียบกับต่างประเทศ โดยมุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์มาตรการจำกัดอายุการเข้าถึง มาตรการควบคุมสถานที่ขาย และมาตรการควบคุมการนำไปใช้ ทั้งนี้สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการจัดทำข้อเสนอแนะการควบคุมการใช้พืชกระท่อมที่เหมาะสมตามบริบทของประเทศไทยต่อไป

มาตรการในการควบคุมการใช้ประโยชน์จากพืชกระท่อม

สำหรับมาตรการของต่างประเทศในการควบคุมการใช้ประโยชน์จากพืชกระท่อมพบว่า ในแต่ละประเทศมีมาตรการในการควบคุมที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละประเทศ โดยทุกประเทศต่างตระหนักถึงสารสำคัญที่พบในพืชกระท่อมซึ่งมีทั้งคุณและโทษ โดยเฉพาะสิ่งสำคัญที่ทุกประเทศคำนึงถึงคือความปลอดภัยของประชาชน หากสารสำคัญในพืชกระท่อมเป็นส่วนประกอบหนึ่งในผลิตภัณฑ์หรือมีการนำพืชกระท่อมไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชนได้ (Atsadang, et al., 2020, p. 57) สรุปมาตรการในการควบคุมของแต่ละประเทศ ดังนี้

มาตรการจำกัดอายุการเข้าถึง

ตามพระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2565 มาตรา 24 ได้กำหนดห้ามขายใบกระท่อมหรืออาหารที่มีใบกระท่อมเป็นวัตถุดิบหรือส่วนประกอบแก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปี สตรีมีครรภ์ สตรีให้นมบุตรตลอดจนบุคคลอื่นใดตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ยุติธรรมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขสุ่มร่วมกันประกาศกำหนด นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้มีมาตรการแจ้งให้ผู้ซื้อทราบด้วย โดยให้ผู้ขายมีหน้าที่ปิดประกาศหรือแจ้งให้ทราบถึงข้อห้ามขายแก่บุคคลที่กฎหมายกำหนด ไม่ว่าการขายนั้นจะเกิดขึ้น ณ สถานที่ขาย หรือมีการขาย

โดยวิธีการหรือในลักษณะอื่น เช่น การขายทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศกำหนด ฝ่าฝืนมีโทษปรับ 30,000 บาท (Krathom Plants Act, B.E.2022, 2022) จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศพบว่า มลรัฐนิวยอร์กประเทศสหรัฐอเมริกาพืชกระท่อมถูกกฎหมายในนิวยอร์กโดยไม่มีข้อจำกัดใดๆ การผลิต ขาย ขนส่ง และครอบครอง กระท่อมจึงถูกกฎหมายและไม่มีการจำกัดอายุซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาร่างกฎหมายที่จะจำกัดการขายกระท่อมให้กับผู้เยาว์ หาก Assembly Bill A294 ผ่าน จะกำหนดห้ามขายกระท่อมแก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปี ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษทางแพ่งปรับไม่เกิน 500 ดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นเงินไทย 17,719.25 บาท (ณ วันที่ 6 กันยายน 2566) ซึ่งร่างกฎหมายดังกล่าวมีโอกาสที่จะกลายเป็นกฎหมายควบคุมกระท่อม แม้ว่าจะได้รับการต่อต้านจากผู้ใช้กระท่อม แต่หลายคนก็พิจารณาว่าข้อจำกัดตามอายุมีความเหมาะสม (U.S. Food & Drug Administration, 2024) อีกทั้งมลรัฐนิวยอร์กมีแนวโน้มที่จะถูกควบคุมการใช้กระท่อมตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคกระท่อมซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดห้ามขายกระท่อมและผลิตภัณฑ์กระท่อมแก่บุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปีฝ่าฝืนมีโทษทางอาญา (Utah State Legislature, 2019) ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรการจำกัดอายุการเข้าถึงของประเทศไทยและมลรัฐนิวยอร์กประเทศสหรัฐอเมริกาสอดคล้องกัน ซึ่งเมื่อมีกฎหมายว่าด้วยการปรับเป็นพินัยใช้บังคับแล้วความผิดฐานขายใบกระท่อมหรืออาหารตามกฎหมายว่าด้วยอาหารที่มีใบกระท่อมเป็นวัตถุดิบหรือส่วนประกอบแก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปี สตรีมีครรภ์ สตรีให้นมบุตร บุคคลอื่นใดตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขร่วมกันประกาศกำหนดตามมาตรา 24 ซึ่งผู้ฝ่าฝืนต้องโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาทตามมาตรา 33 จึงเป็นโทษปรับทางพินัย ผู้ศึกษาเห็นว่าความเป็นโทษทางพินัยแม้จะเกิดผลดีต่อผู้กระทำความผิดที่กระทำ ความผิดเพียงเล็กน้อย แต่เพื่อคุ้มครองบุคคลที่มีความเสี่ยงสูงหากใช้พืชกระท่อมแล้วจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายจึงเห็นควรให้กำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนมาตรา 24 แห่ง พระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2565 เป็นโทษปรับทางปกครองแทนการเป็นโทษปรับทางพินัย เนื่องจากสารสำคัญที่อยู่ในพืชกระท่อมส่งผลเสียต่อกลุ่มบุคคลดังกล่าวมากกว่าผลดีที่จะได้รับจากสารสำคัญนั้น อีกทั้งยังเป็นการป้องปรามมิให้เด็กและเยาวชนเข้ามายุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมและประเทศชาติต่อไปในอนาคตได้

มาตรการควบคุมสถานที่ขาย

พระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2565 มีมาตรการควบคุมสถานที่ขายตามมาตรา 25 กำหนดห้ามขายใบกระท่อมหรือน้ำต้มใบกระท่อมในสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ หอพักตามกฎหมายว่าด้วยหอพัก สวนสาธารณะ สวนสัตว์ และสวนสนุก และห้ามขายโดยใช้เครื่องขาย ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท ถ้าเป็นการกระทำต่อบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี สตรีมีครรภ์ สตรีให้นมบุตร ผู้กระทำความผิดเป็นสองเท่า (Krathom Plants Act, B.E.2022, 2022) ซึ่งจากการศึกษามาตรการควบคุมของต่างประเทศเกี่ยวกับการจำกัดสถานที่ขายพบว่า ในมลรัฐนิวยอร์กประเทศสหรัฐอเมริกากระท่อมมีวางจำหน่ายในร้านค้าต่างๆ ทั่วประเทศ รวมถึงร้านค้าชั้นนำ ร้านขายบุหรี่ไฟฟ้า ร้านขายบุหรี่ และร้านขายของเฉพาะทาง ในนิวยอร์กอนุญาตให้ขายกระท่อมออนไลน์ได้หากปฏิบัติตามกฎระเบียบทางกฎหมายทั้งหมดและรักษามาตรฐานคุณภาพของกระท่อม แม้กระท่อมจะถูกกฎหมายในนิวยอร์กแต่การซื้อขายกระท่อมในนิวยอร์กอาจเป็นเรื่องยุ่งยาก

เนื่องจากปัจจุบันรัฐไม่มีมาตรฐานคุณภาพ ดังนั้นผู้ซื้อกระท่อมต้องตรวจสอบแหล่งที่มาและการผ่านการทดสอบในห้องปฏิบัติการด้วยตนเอง ซึ่งผู้ซื้อกระท่อมสามารถตรวจสอบร้านขายกระท่อมที่น่าเชื่อถือได้จากรายชื่อร้านที่ได้ลงทะเบียนกับ American Kratom Association (Oasis Kratom, 2024) ผู้ศึกษาเห็นว่าหากนำมาตรการควบคุมการขายกระท่อมแบบมัลติรัฐนิวยอร์กประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้กับประเทศไทย คือผู้ขายกระท่อมต้องลงทะเบียนผู้ขาย โดยผู้ขายที่ขายกระท่อมหรือผลิตภัณฑ์กระท่อมต้องผ่านการทดสอบผลิตภัณฑ์จากองค์กรอาหารและยา ก่อน ซึ่งมาตรการดังกล่าวจะช่วยให้องค์กรของรัฐบาลสามารถควบคุมความหนาแน่นของร้านค้ากระท่อม รวมทั้งควบคุมผลิตภัณฑ์กระท่อมให้มีมาตรฐานคุณภาพและผู้บริโภคสามารถบริโภคกระท่อมและผลิตภัณฑ์กระท่อมได้อย่างปลอดภัย ดังนั้นเพื่อให้การควบคุมการขายกระท่อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรออกประกาศกระทรวงกำหนดให้มีการลงทะเบียนผู้ขาย โดยแบ่งย่อยประเภทผู้ขายพืชกระท่อมเป็นการขายปลีก และขายส่ง เพื่อกำหนดให้ผู้ขายใบกระท่อมแต่ละประเภทมีหน้าที่ปฏิบัติไปตามลักษณะที่ดินขายและมีข้อห้ามที่สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2565 ซึ่งจะส่งผลให้การควบคุมและตรวจสอบร้านค้ามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งควรมีมาตรการอื่นๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากข้อกำหนดตามกฎหมายในการกำกับดูแลคือ มาตรการธรรมนูญชุมชนที่ ป.ป.ส. เคยดำเนินงานในพื้นที่นำร่อง 135 หมู่บ้าน/ชุมชน ซึ่งในการดำเนินการครั้งนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิจัยและเป็นพื้นที่ต้นแบบรองรับนโยบายการปรับสถานะพืชกระท่อมออกจากยาเสพติด โดยมาตรการดังกล่าวมีการจัดทำแผนเพื่อควบคุมจำนวนพืชกระท่อม การจัดเวทีประชาคมเพื่อรับรองธรรมนูญชุมชน และแผนปฏิบัติการของชุมชนในการจัดการด้วยชุมชน การสำรวจ บันทึกข้อมูลการขึ้นทะเบียนผ่านระบบสารสนเทศ โดยในแต่ละพื้นที่จะมีการจัดทำธรรมนูญที่แตกต่างกันไปตามภูมิวัฒนธรรม นั่นคือการดูลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ในบริบทวัฒนธรรม โดยพิจารณาองค์ประกอบความสัมพันธ์ของพื้นที่ภูมิศาสตร์ (พืชท้องถิ่น) ที่รวมเอาวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติเข้าไว้ด้วยกัน กลายเป็นมรดกร่วมของชุมชนหรือท้องถิ่น ทั้งนี้การจัดทำธรรมนูญชุมชนอยู่ต้องภายใต้กรอบความร่วมมือที่ทางสำนักงาน ป.ป.ส. ได้จัดทำเอาไว้ เช่น ข้อตกลงชุมชนเรื่องเครื่องมือในการควบคุมพืชกระท่อม การตรวจสอบสภาพผู้ใช้งานกระท่อม ซึ่งจัดให้มีการตรวจสอบสภาพผู้ใช้งาน เป็นต้น ประการสำคัญในพื้นที่นำร่องที่มีเยาวชน จะมีการเฝ้าระวังในกลุ่มเยาวชนเพิ่มขึ้น เพื่อไม่ให้มีการนำพืชกระท่อมไปใช้ในทางที่ผิด (Office of the Narcotics Control Board, Ministry of Justice, 2021, p. 9) ผู้ศึกษาเห็นว่าหากมีการนำมาตรการธรรมนูญชุมชนกลับมาใช้กำกับดูแลในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ จะส่งผลให้การเข้าถึงพืชกระท่อมได้รับการกำกับดูแลได้อย่างใกล้ชิดจากคนในชุมชน และช่วยลดการใช้พืชกระท่อมในทางที่ไม่เหมาะสมได้เป็นอย่างดี

มาตรการควบคุมการนำไปใช้

พระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2565 มาตรา 27 กำหนดห้ามผู้ใดบริโภคใบกระท่อมที่ปรุงหรือผสมกับยาเสพติด วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ยา และวัตถุอันตราย เว้นแต่เพื่อการรักษาโรค บำบัด หรือบรรเทาอาการเจ็บป่วยภายใต้การกำกับดูแลของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมและเพื่อการศึกษา วิเคราะห์ หรือวิจัยที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท นอกจากนั้นมาตรา 28 กำหนดห้ามผู้ใช้งาน ชักนำ ยุยงส่งเสริม ใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ใช้อำนาจ ครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีอื่นใจ

ด้วยประการอื่นใดให้ผู้อื่นบริโภคใบกระท่อมที่ปรุงหรือผสมกับยาเสพติด วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ยา วัตถุอันตราย หรือวัตถุอื่นใดตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมประกาศกำหนด ผ่านต้องโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากกระทำต่อบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปี สตรี มีครรภ์ สตรีให้นมบุตร ตลอดจนบุคคลอื่นใดตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขร่วมกันประกาศกำหนด ต้องโทษเป็น 2 เท่า คือ ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (Krathom Plants Act, B.E.2022, 2022) เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศในประเทศที่ศึกษาไม่มีการควบคุมปริมาณการบริโภค โดยมลรัฐนิวยอร์กประเทศสหรัฐอเมริกาพยายามออกร่างพระราชบัญญัติเพื่อควบคุมอายุผู้ใช้กระท่อมหรือห้ามใช้กระท่อม ทั้งนี้ American Kratom Association (AKA) มีแนวทางที่จะบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคกระท่อม (Kratom Consumer Protection Act: KCPA) กับมลรัฐนิวยอร์ก ซึ่งพระราชบัญญัตินี้จะควบคุม 1) การผลิต การจำหน่าย การขาย และการครอบครอง 2) ผลิต จำหน่าย และจำหน่ายกระท่อมที่ปนเปื้อนหรือปลอมปน 3) ข้อจำกัดด้านอายุ 4) บทลงโทษและค่าปรับ 5) การทดสอบกระท่อม 6) การติดตามผลิตภัณฑ์กระท่อม ถึงแม้ว่ารัฐนิวยอร์กจะไม่ห้ามใช้กระท่อมโดยสิ้นเชิงแต่จะควบคุมภาคส่วนนี้แทน สำหรับในประเทศอินโดนีเซียก็ยังไม่มีการควบคุมการบริโภคเช่นเดียวกัน มีเพียงการควบคุมของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาของอินโดนีเซีย (BPOM) ที่ได้สั่งห้ามการใช้พืชกระท่อมผ่านหนังสือเวียนหมายเลข POM No HK.04.4.42.421.09.16.1740 ซึ่งกำหนดห้ามใช้พืชกระท่อมเป็นวัตถุดิบสำหรับยาแผนโบราณและอาหารเสริม (Badan POM, n.d.) เพื่อให้มาตรการควบคุมการบริโภคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจึงควรนำมาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนมาปรับใช้ โดยทุกจังหวัดต้องกำหนดให้มีคณะกรรมการควบคุมพืชกระท่อมจังหวัด คณะกรรมการระดับหมู่บ้านและตำบล ร่วมกับเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. และผู้นำชุมชนทั้งผู้นำโดยตำแหน่งและผู้นำตามธรรมชาติ ร่วมกันดำเนินการควบคุมพืชกระท่อมโดยมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านธรรมนูญตำบล และให้คณะกรรมการระดับหมู่บ้านและตำบลควบคุมการใช้ธรรมนูญตำบล โดยโครงการดังกล่าวเป็นการนำแนวคิดชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหาเสพติด แนวคิดธรรมนูญสุขภาพ และกระบวนการมีส่วนร่วมมาเป็นกรอบพัฒนาและดำเนินการ รวมถึงนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีทันสมัยมาใช้ในการดำเนินการ ดังนี้ (1) แสวงหาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาพืชกระท่อม ผ่านการจัดเวทีสัมมนาทางวิชาการจนค้นพบแนวทางข้อเสนอทางวิชาการเพื่อแก้ไขปัญหาพืชกระท่อมอย่างสร้างสรรค์ (2) พัฒนาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาพืชกระท่อมร่วมกับกำนันผ่านการสำรวจข้อมูลเพื่อจัดทำแผนที่ระบุตำแหน่งพืชกระท่อม สร้างกติกาข้อตกลงของหมู่บ้าน และนำเสนอบทเรียนผ่านเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อยกระดับความร่วมมือ (3) พัฒนารูปแบบการควบคุมพืชกระท่อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พร้อมสร้างการรับรู้และความเข้าใจต่อโครงการในทุกระดับ เสนอพื้นที่จัดตั้งกลไกเพื่อขับเคลื่อน และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการสำรวจจัดเก็บข้อมูล การกำหนดกติกาข้อตกลงในรูปแบบธรรมนูญตำบล รับรองธรรมนูญตำบล ร่วมปฏิบัติตามธรรมนูญตำบล และร่วมติดตามและประเมินผล (4) พัฒนาระบบสารสนเทศพืชกระท่อมในรูปแบบ Mobile Application เพื่อสนับสนุนการพัฒนารูปแบบการควบคุมพืชกระท่อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสำรวจข้อมูล ขึ้นทะเบียนผู้เสพและครอบครองพืชกระท่อมรวมถึงการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล

(5) สรุปรบทเรียน เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการควบคุมพืชกระท่อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านธรรมเนียมตำบลนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมต่อไป โดยแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมการนำไปใช้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยธรรมเนียมตำบลผ่านกฎกระทรวง ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าจะเป็นแนวทางในการกำกับดูแลการนำพืชกระท่อมไปใช้ในทางที่ผิดของเด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีได้ดีและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

สรุป

พืชกระท่อมมีสารสำคัญประเภทอัลคาลอยด์ราว 25 ชนิด โดยเฉพาะ Mitragynine และ 7-hydroxymitragynine ซึ่งมีสรรพคุณในการบรรเทาปวด และมีประสิทธิภาพใกล้เคียงยาแผนปัจจุบัน โดยตำราแพทย์แผนโบราณของไทยได้มีการนำพืชกระท่อมมาใช้ประโยชน์ในทางยาอีกด้วย ดังนั้นพืชกระท่อมจึงมีประโยชน์หากใช้ในปริมาณที่เหมาะสมและใช้ในทางที่ถูกต้อง (Atsadang, et al., 2020, p. 64) จากการศึกษาการควบคุมพืชกระท่อมในต่างประเทศพบว่า ในแต่ละประเทศมีมาตรการในการควบคุมที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละประเทศ โดยทุกประเทศต่างตระหนักถึงสารสำคัญที่พบในพืชกระท่อมซึ่งมีทั้งคุณและโทษ โดยเฉพาะสิ่งสำคัญที่ทุกประเทศคำนึงถึงคือความปลอดภัยของประชาชน หากสารสำคัญในพืชกระท่อมเป็นส่วนประกอบหนึ่งในผลิตภัณฑ์หรือมีการนำพืชกระท่อมไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชนได้ (Atsadang, et al., 2020, p. 72) โดยประเทศนิวซีแลนด์ กำหนดให้พืชกระท่อมและสาร Mitragynine เป็นยาประเภทหนึ่ง ต้องมีใบสั่งยาจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ (Prescription Medicine) จึงสามารถใช้ประโยชน์จากพืชกระท่อมได้ หากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะมีความผิดตามกฎหมาย Medicines Act 1981 (Office of the Narcotics Control Board, Ministry of Justice, n.d., p. 33) สำหรับสหรัฐอเมริกานิวยอร์กประเทศสหรัฐอเมริกา กระท่อมเป็นสิ่งถูกกฎหมายมาตรการในการควบคุมการบริโภคในนิวยอร์กยังไม่มีมาตรการควบคุมยังคงเป็นเพียงความพยายามในการออกร่างพระราชบัญญัติเพื่อควบคุมอายุผู้ใช้กระท่อมหรือห้ามใช้กระท่อม สำหรับมาตรการควบคุมการจำหน่ายไม่มีมาตรการควบคุมว่าห้ามขายที่ได้มีเพียงกฎระเบียบที่ผู้ขายต้องปฏิบัติตามนั่นคือผู้ขายจะต้องนำผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบของกระท่อมทดสอบทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีสารที่เป็นอันตราย เพื่อให้ผู้ใช้กระท่อมได้รับผลิตภัณฑ์ที่ปลอดภัยและไม่มีการปนเปื้อน (Scott Cerbin Criminal Defense, n.d.) ประเทศอินโดนีเซีย กระท่อมเป็นพืชเสพติดที่ถูกกฎหมายสามารถปลูก ขาย และครอบครองได้โดยไม่ผิดกฎหมาย ประเทศอินโดนีเซียจึงเป็นประเทศที่ส่งออกพืชกระท่อมรายใหญ่ในตลาดโลก (Office of the Narcotics Control Board, 2018, p. 60)

เมื่อพิจารณาในส่วนของประเทศไทยพบว่า ภายหลังที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2565 ส่งผลให้มีการบริโภคพืชกระท่อมกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น มาตรการต่างๆ ที่กำหนดในพระราชบัญญัติดังกล่าวในทางปฏิบัติกลับมีช่องว่างหลายประการ ดังนั้นเพื่อให้การควบคุมการใช้พืชกระท่อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีมาตรการกำหนดประมาณระดับ 7- hydroxymitragynine ในส่วนของอัลคาลอยด์ เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกามาใช้ โดยออกเป็นประกาศกระทรวงกำหนดห้ามขายผลิตภัณฑ์กระท่อมที่เจือปนด้วยสารอันตรายหรือเจือปนด้วยสารควบคุม ซึ่งสารนั้นจะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค ห้ามขายผลิตภัณฑ์กระท่อม

ที่มีระดับ 7- hydroxymitragynine ในส่วนของอัลคาลอยด์ที่มากกว่าร้อยละ 2 ขององค์ประกอบอัลคาลอยด์ของผลิตภัณฑ์ ห้ามขายผลิตภัณฑ์กระท่อมที่มีอัลคาลอยด์สังเคราะห์ใดๆ รวมถึงไมทราจินีนสังเคราะห์ 7- hydroxymitragynine สังเคราะห์ หรือสารประกอบสังเคราะห์อื่นๆ ของพืชกระท่อม ห้ามขายผลิตภัณฑ์กระท่อมใดๆ ที่ไม่ได้รับปริมาณไมทราจินีนและ 7- hydroxymitragynine ที่มีอยู่ในผลิตภัณฑ์บนบรรจุภัณฑ์หรือฉลาก ผ่าฝืนจะต้องโทษปรับทางพินัยไม่เกินห้าหมื่นบาท อีกทั้งควรนำมาตรการควบคุมการขายกระท่อมแบบมัลติรัฐนิวยอร์กประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้กับประเทศไทยโดยออกประกาศกระทรวงกำหนดให้มีการลงทะเบียนผู้ขาย โดยแบ่งย่อยประเภทผู้ขายพืชกระท่อมเป็นการขายปลีก และขายส่ง เพื่อกำหนดให้ผู้ขายใบกระท่อมแต่ละประเภทมีหน้าที่ปฏิบัติไปตามลักษณะที่ตนขายและมีข้อห้ามที่สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติพืชกระท่อม พ.ศ. 2565 ซึ่งจะส่งผลให้การควบคุมและตรวจสอบร้านค้ามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งมีมาตรการให้ชุมชนและคนในพื้นที่ร่วมกันสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เช่นเดียวกับการทำโครงการ 135 หมู่บ้าน/ชุมชน ที่ ป.ป.ส. เคยดำเนินงานมาใช้กำกับดูแลในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นการนำแนวคิดชุมชนเป็นแกนกลางในการจัดการปัญหาเสพติด แนวคิดการร่วมกันสร้างเสริมสุขภาพ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน มาเป็นกรอบในการพัฒนาและดำเนินการ นอกจากนั้นน่านวัตกรรมและเทคโนโลยีมาช่วยร่วมด้วยเพื่อการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

References

- Atsadang, S., et al. (2020). **Summary of Kratom**. (2 nd ed.). Songkhla: Leo Design and Print. [In Thai]
- Badan POM. (n.d.). **Pelarangan Penggunaan Mitragyna Speciosa (Kratom) dalam Obat Tradisional dan Suplemen Kesehatan**. [Online]. Available: <https://www.pom.go.id>. [2022, April 3]
- Krathom Plants Act, B.E.2022. (2022, 26 August). Thai government gazette. vol. 139 parts 52A. pp. 1-14. [In Thai]
- Narcotics Act (No. 8) B.E.2021. (2021, 26 May). Thai government gazette. vol. 138 parts 35A. pp. 1-3. [In Thai]
- Oasis Kratom. (2024). **Is Kratom Legal in New York? 2023 Update**. [Online]. Available: <https://oasiskratom.com/is-kratom-legal-in-ny/>. [2024, February 10]
- Office of the Narcotics Control Board, Ministry of Justice. (n.d.). **General knowledge and research on Kratom**. [Online]. Available: <https://kratom.sci.psu.ac.th/wp-content/uploads/2021/08/ความรู้ทั่วไปและงานวิจัยพืชกระท่อม.pdf>. [2020, December 24]. [In Thai]
- Office of the Narcotics Control Board, Ministry of Justice. (2018). **Kratom in Southeast Asia**. Chiang Mai: Trio Advertising and Media Company Limited. [In Thai]

Office of the Narcotics Control Board, Ministry of Justice. (2021). **Fountain Model: A Kratom Control Model with Community Participation**. Chiang Mai: Office of the Narcotics Control Board. [In Thai]

Scott Cerbin Criminal Defense. (n.d.). **Determining the Legality of Kratom in New York**. [Online]. Available: <https://cerbindefense.com/determining-the-legality-of-kratom-in-newyork/?sfw=pass1694318092>. [2023, September 10].

Uenukroh, T. (2022). **Legal Issues with Kratom Use**. [Online]. Available: http://www.lawgrad.ru.ac.th/AbstractsFile/6412015015/1695642580468d3dd9d3b9c24bf7302a79bfa8efb4_abstract.pdf. [2022, December 24]. [In Thai]

U.S. Food & Drug Administration. (2024). **FDA and Kratom**. [Online]. Available: <https://www.fda.gov/news-events/public-health-focus/fda-and-kratom>. [2024, January 20].

Utah State Legislature. (2019). **Chapter 45 Kratom Consumer Protection Act**. [Online]. Available: https://le.utah.gov/xcode/Title4/Chapter45/C4-45_2019051420190514.pdf. [2020, December 24].

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม
สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
Development of a Learning Management Model According to the
Multicultural Educational Approach for the Pre-Service Teachers in the Faculty
of Education Phetchabun Rajabhat University

กิตติวิทย์ เดชชวานากร*

Kittiwit Dhedchawanagorn

Received : May 4, 2024

Revised : August 1, 2024

Accepted : August 19, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และ 2) เพื่อศึกษาผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ชั้นปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2/2566 จำนวน 50 คน ที่อยู่ในช่วงของการออกปฏิบัติการสอนในสาขาวิชาเฉพาะ (SIL2) โดยการเลือกแบบเจาะจง ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ เป็นการวิจัยเชิงพหุกรณีศึกษา ใช้วิธีการวิจัยภาคสนาม และเป็นการวิจัยและพัฒนา เครื่องมือที่สำคัญของการวิจัยคือ “ผู้วิจัย” เนื่องจาก การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เกิดการเรียนรู้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่เป็นรูปธรรมเพื่อช่วยในการเก็บข้อมูลซึ่งประกอบด้วย แนวคำถามและแนวการสังเกต ข้อมูลที่ได้มาจะนำมาจัดรวบรวมและจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลระดับต่างๆ ของแต่ละประเด็น ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โดยใช้กระบวนการของการวิจัยเพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม ซึ่งใช้แนวคิดทฤษฎีของ Bennett (2007) ในการนำมาผสมผสานกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการพหุวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมแบบ Active learning ที่ใช้หลักการ 4M 1E เพื่อฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ และหาข้อสรุปจัดทำบันทึกการเขียนสรุปความรู้หลังการเรียนรู้

*อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Lecturer in Faculty of Education Phetchabun Rajabhat University(Corresponding Author)

e-mail: kittiwit.dhe@pcru.ac.th

ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด ซึ่งเห็นได้จากการสะท้อนคิดในแต่ละกิจกรรม และ 2) ผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พบว่านักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการพหุวัฒนธรรมศึกษาสามารถออกแบบกิจกรรมที่จะช่วยผู้เรียนพัฒนาเจตคติเชิงบวกต่อความหลากหลาย บนฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ โดยเห็นได้จากการที่นักศึกษาวิชาชีพครูสามารถออกแบบการเรียนการสอนหรือได้มีการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทศักยภาพ ความแตกต่างของผู้เรียนจากทุกเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา เพศ และชนชั้นทางสังคม

คำสำคัญ : การศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม / นักศึกษาวิชาชีพครู / การจัดการเรียนรู้

ABSTRACT

The objectives of this research article are 1) to develop a learning management model based on multicultural education guidelines for pre-service teaching Faculty of Education Phetchabun Rajabhat University, and 2) studying the results of learning management according to the multicultural education approach for the pre-service teaches in the Faculty of Education Phetchabun Rajabhat University. The sample group consists of 50 pre-service teachers who are currently studying in their second year in Semester 2/2023, and are in the process of teaching in a specific subject area (SIL2) by purposive selection. Employ descriptive analysis and qualitative research, with a focus on various case studies, field research, and research and development techniques. As this study examines the behavior of teaching students who have gained knowledge or altered their behavior as a result of action research, the “researcher” is a crucial research instrument. In order to examine the data at different levels of each issue, the researcher has employed tangible instruments to assist in data collection, such as questions and observation lines, which will be gathered and categorized. The research results found that 1) to develop a learning management model based on multicultural education guidelines for pre-service teaching Faculty of Education Phetchabun Rajabhat University, employing a research methodology to create a multicultural education-based learning management system that incorporates Bennett (2007) theoretical ideas into the planning of instructional activities. It was discovered that pre-service teaching who took part in the multicultural education workshop, an active learning activity that applies the 4M 1E principles to analyze information, come to conclusions, make notes, and compose knowledge summaries after learning through the use of concept maps, as evidenced by reflection in each task, helped the students learn these skills, and 2) studying the results of learning management according to the multicultural education approach for the pre-service teaches in

the Faculty of Education Phetchabun Rajabhat University, it has been discovered that pre-service teachers who take part in workshops on intercultural education are able to create activities that support students in forming good attitudes about diversity based on cultural differences. This is evident from the pre-service to accommodate pupils of different racial, religious, cultural, linguistic, gender, and socioeconomic backgrounds, educators can modify their lesson plans or implement modifications to their current ones.

Keywords : Multicultural Education / Pre-Service Teaches / Learning Management

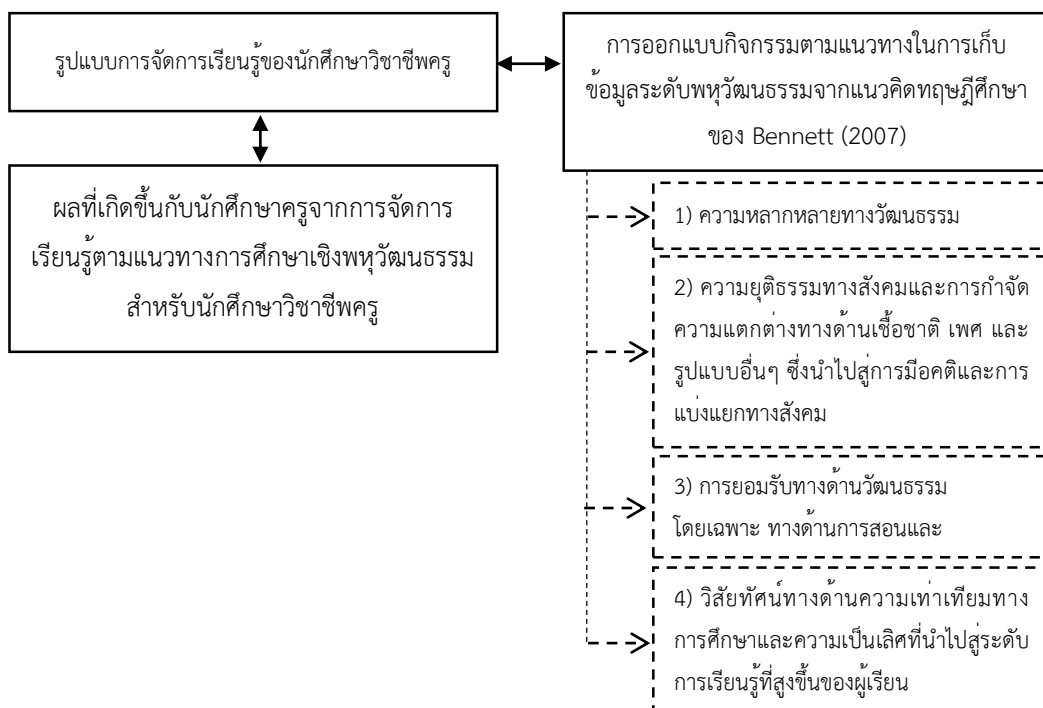
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสำคัญและเป้าหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม เป็นแนวคิดที่เริ่มจากการให้ความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียน โดยครูผู้สอนจะต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีลักษณะของความเท่าเทียมกันทางการศึกษา โดยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองไปในแนวทางที่ดีที่สุด ซึ่งความสำคัญและเป้าหมายของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม นับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะนำสถาบันการศึกษาให้เปลี่ยนแปลงไปสู่การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่แสดงถึงความเท่าเทียมกัน โดยที่ไม่ได้มุ่งไปที่ตัวแปรตัวใดตัวหนึ่ง แต่สถาบัน การศึกษาต้องมีการปฏิรูปการจัดการศึกษาในลักษณะองค์รวม และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดทั้งหลักสูตร อีกทั้งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายของความเป็นเลิศคือ ความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ขจัดการแบ่งแยกทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม อายุ เพศ และชนชั้นทางสังคม ที่จะส่งผลถึงความเป็นสังคมแห่งพหุวัฒนธรรม (Dhedchawanagon, 2023)

สถาบันการศึกษาที่มีลักษณะของความเป็นพหุวัฒนธรรม จึงหมายถึงกลุ่มคนหรือกลุ่มนักเรียน นักศึกษาที่มีความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา อายุ เพศ และชนชั้นทางสังคม รวมถึงประเพณี วัฒนธรรมการปฏิบัติที่มีความแตกต่างกัน ที่มาจากกระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรม รวมถึงปัจจัยทางศาสนา เชื้อชาติ ภาษา อายุ เพศ ชนชั้นทางสังคม และการศึกษา ซึ่งเป็นตัวกำหนดให้บุคคลมีความคิดความเชื่อ ความรู้สึก และการกระทำในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป (Naowabud, 2014) ทั้งนี้ ในบริบทของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ นักศึกษาวิชาชีพครูส่วนใหญ่มาจากหลากหลายที่มาต่างชุมชน สิ่งที่เห็นได้ชัดคือการไม่มีปฏิสัมพันธ์กันในด้านสังคมมากเท่าที่ควร อาทิเช่น นักศึกษาชาติพันธุ์ม้งและชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จะถูกล้อเลียนทางภาษาพูด รวมถึงชาติพันธุ์ฮกกร หรือเนียะกุล ซึ่งคือกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งที่ใช้ภาษามอญโบราณ ที่อยู่บนภูเขาแถบแม่น้ำป่าสักในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ มักจะถูกล้อเลียนเรื่องสีผิวที่ค่อนข้างดำ และลักษณะของดวงตาที่กลมโตกว่าคนทั่วไป รวมทั้งนักศึกษาที่มีความหลากหลายทางเพศก็ถูกตีตราด้วยเช่นกัน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่นักศึกษาวิชาชีพครูซึ่งถือว่าเป็นสมาชิกในมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์และชุมชน จะต้องเรียนรู้ถึงระเบียบแบบแผนที่ควรประพฤติปฏิบัติหรือควรละเว้นตามมารยาทของกันและกันในแต่ละชุมชน ซึ่งเราไม่อาจจะปฏิเสธได้เลยว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้นในแต่ละสังคม ไม่ว่าจะเป็นภายในโรงเรียนหรือชุมชน จึงต้องมีกำหนดให้มีระเบียบ

แบบแผนในการประพฤติและปฏิบัติต่อกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกันและคนต่างชุมชน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น และนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยของการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา และประเพณี (Banks, 2007)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม ที่ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ทุกคนยอมรับและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมตนเอง รวมถึงวัฒนธรรมอื่นๆ ที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมของตน จนนำไปสู่ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมตนเอง และความภาคภูมิใจที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมอื่นๆ ด้วยเช่นกัน รวมทั้งเป็นการรู้จักการเลือกใช้ความรู้ให้เกิดความเหมาะสมตามบทบาทของตนเอง ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าสถาบันการศึกษาทุกแห่งจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่เป็นกลุ่มนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา เพศ ชนชั้นทางสังคม ศาสนา หรือข้อแตกต่างด้านอื่นๆ โดยมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนเองที่แตกต่างกัน ดังนั้นนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ถือว่าเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้บนพื้นฐานของความแตกต่างและหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา เพศ ชนชั้นทางสังคม ศาสนา หรือข้อแตกต่างด้านอื่นๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ในช่วงของการออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ในพื้นที่ที่เป็นลักษณะพหุวัฒนธรรมดังกล่าว การจัดการศึกษาในสถานศึกษาจะต้องเป็นกระบวนการที่ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนเข้าใจ ยอมรับความแตกต่างของเด็กและเยาวชนต่างวัฒนธรรม เคารพสิทธิของแต่ละบุคคล กำหนดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน หรือจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน ที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Reisberg, 2008) โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีของ Bennett (2007) ในการนำมาผสมผสานกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจถึงการศึกษาพหุวัฒนธรรมในพื้นที่สถาบัน การศึกษาในมิติของประเด็นการศึกษาของการจัดการเรียนรู้เพื่อการยอมรับ การเคารพในความต่างของผู้เรียน และการลดอคติในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม เป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบการวิจัย/พัฒนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

- 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ชั้นปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2/2566 จำนวน 50 คน ที่อยู่ในช่วงของการออกปฏิบัติการสอนในสาขาวิชาเฉพาะ (SIL2) โดยการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งผู้วิจัยเป็นอาจารย์นิเทศการสอน
- 2) ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษามิติของพหุวัฒนธรรมศึกษา ตามแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมของ Bennett (2007) ซึ่งครอบคลุมประเด็นต่างๆ หลากหลายด้วยกันคือ (1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (2) ความยุติธรรมทางสังคมและการกำจัดความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ เพศและรูปแบบอื่นๆ ซึ่งนำไปสู่การมีอคติและการแบ่งแยกทางสังคม (3) การยอมรับทางด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะ

ทางการสอนและกระบวนการเรียนรู้ และ (4) วิสัยทัศน์ทางด้านความเท่าเทียมทางการศึกษาและความเป็นเลิศที่นำไปสู่ระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้นของผู้เรียน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

วิธีวิทยา/การศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical descriptive method) เป็นการวิจัยเชิงพหุกรณีศึกษา (Multicast Study) โดยใช้วิธีการวิจัยภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้กระบวนการของการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความวิชาการ รายงานการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความรู้แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษา พหุวัฒนธรรมศึกษา ที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งทำให้ได้ฐานคิดในการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาครู ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม

2) การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม (Field Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามนั้น เป็นการเก็บข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิและเป็นการศึกษาจากพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธีร่วมกัน โดยคำนึงถึงวิธีที่จะเข้าถึงข้อมูลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดคือ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ดำเนินการทำกิจกรรมเวทีเสวนา เพื่อศึกษาถึงภูมิหลังของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มดังกล่าว และมีการบรรยายพูดคุยถึงความรู้ความเข้าใจเรื่องพหุวัฒนธรรมศึกษา โดยระยะการวิจัยตั้งแต่เดือนธันวาคม 2566 ถึง มกราคม 2567 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการจัดทำกิจกรรมเวทีเสวนากับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ชั้นปีที่ 2 จำนวน 6 สาขาวิชาคือ พลศึกษา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ พลศึกษา และวิทยาศาสตร์ทั่วไป ในภาคเรียนที่ 2/2566 จำนวน 50 คน ในวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2566 วันอาทิตย์ที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2567 และวันอาทิตย์ที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2567 สถานที่ทำกิจกรรมคือห้องประชุมคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิหลังของนักศึกษาวิชาชีพครูทั้ง 50 คน ข้อค้นพบที่ได้จากกระบวนการดำเนินกิจกรรมเวทีเสวนาในการแลกเปลี่ยนสะท้อนคิด และทำกิจกรรม “ฉันคือใคร?” ที่เลี้ยงทีมวิจัยแบ่งกลุ่มนักศึกษาวิชาชีพครูเพื่อทำการ Focus Group โดยเริ่มต้นจากการให้สมาชิกแต่ละคนแนะนำตนเอง เพื่อสร้างความคุ้นเคยละลายพฤติกรรมของแต่ละคน จากนั้นที่เลี้ยงทีมวิจัยประจำกลุ่มแนะนำตนเองโดยการเชื่อมโยงความหลากหลายในเรื่องราวของบริบทพหุวัฒนธรรม และชวนพูดคุยแลกเปลี่ยนในบริบทชุมชนของนักศึกษาวิชาชีพครู แล้วจึงให้นักศึกษาวิชาชีพครู

แนะนำตนเองอีกครั้งในบริบทพหุวัฒนธรรม จากนั้นผู้วิจัยแจกแบบสอบถามในการสำรวจประวัติส่วนตัว ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาวิชาชีพครู และความคิดเห็นเกี่ยวกับความหลากหลายของนักเรียนในชั้นเรียน

ระยะที่ 2 ดำเนินการทํากิจกรรม Workshop จำนวน 3 กิจกรรม ตามแผนงาน กิจกรรมปฏิบัติการพหุวัฒนธรรมศึกษากับนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มเป้าหมาย โดยระยะการวิจัยอยู่ช่วงภายใน เดือนกุมภาพันธ์ 2567

ระยะที่ 3 กิจกรรมการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม

3) การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเตรียมเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การเตรียม กิจกรรมเชิงปฏิบัติการพหุวัฒนธรรมศึกษา แนวคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก/เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยอาศัยแนวคำถามที่กำหนด ประเด็นไว้ล่วงหน้าและพัฒนาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ใช้วิธีบันทึกเทปเพื่อความสะดวกในการ สัมภาษณ์และการให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน โดยระยะการวิจัยอยู่ช่วงภายในเดือนมีนาคม 2567

4) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา นักวิจัยฐานะเป็นเครื่องมือวิจัย (Researcher as research instrument) ในงานศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนั้นเครื่องมือที่สำคัญของการวิจัยคือ “ผู้วิจัย” เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษถึงพฤติกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เกดการเรียนรู้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการวิจัยเชิง ปฏิบัติการพหุวัฒนธรรมศึกษาในการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ตามแนวทาง การศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม ดังนั้นการเข้าถึงข้อมูลให้ได้มากที่สุดจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ผู้วิจัย สามารถจัดระบบ วิเคราะห์/ตีความ วิพากษ์/วิจารณ์ ทำการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับประเด็นศึกษาด้วยตัวของ ผู้วิจัยบนฐานคิดทางทฤษฎี อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่เป็นรูปธรรม เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูลซึ่ง ประกอบด้วยเครื่องมือดังต่อไปนี้

(1) แนวคำถามและแนวการสังเกต เป็นแนวคำถามและแนวการสังเกตที่ผู้วิจัยจะ ได้รู้ถึงภูมิหลังของนักศึกษาวิชาชีพครูและพฤติกรรมขณะทำการจัดการเรียนการสอนว่ามีการพัฒนาของการ เรียนรู้หรือเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรจากการผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามวัตถุประสงค์ของ การศึกษา

(2) เครื่องเทปอัดเสียง การสัมภาษณ์ทุกครั้งใช้เทปบันทึกเสียงในการสนทนาโดย จะทำการขออนุญาตและชี้แจงให้ผู้ให้ข้อมูลเข้าใจก่อนการสัมภาษณ์

(3) สมุดบันทึก ผู้วิจัยใช้ในการจดบันทึกย่อสำหรับบางประเด็นที่ใช้ในการ สัมภาษณ์เพิ่มเติมจากข้อมูลที่ได้ขณะสัมภาษณ์ เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างราบรื่นและได้ข้อมูลครบถ้วน ผู้วิจัยทำการนำเทปสัมภาษณ์มาถอดความอย่างละเอียดเพื่อจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้การจดบันทึกข้อมูลในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลไม่อนุญาตให้ใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึกข้อมูล ที่ได้จากการสังเกตบริบทต่างๆ

5) การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อทำให้การศึกษานี้เข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงและสามารถนำมาเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีในเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม ข้อมูลที่ได้มามีจำนวนมากจึงต้องพยายามจัดรวบรวมและจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลระดับต่างๆ ของแต่ละประเด็นการศึกษาที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกันระดับปัจเจกบุคคล ระดับนโยบายมหาวิทยาลัยและโรงเรียนของการจัดการศึกษา ทำการวิพากษ์วิจารณ์/ตรวจสอบหรือโต้แย้งจากมุมมองที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้เกิดประเด็นที่แตกต่างกันไปในหลากหลายแง่มุมมากขึ้น และทำความเข้าใจกับมุมมองที่แตกต่างกันที่มีต่อประเด็นศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนได้ดำเนินการวิจัยตามแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมศึกษาของ “Bennett” ที่ครอบคลุมประเด็นต่างๆ หลากหลายด้วยกัน เพื่อนำมาสู่ข้อค้นพบในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม วัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 โดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญของผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลเป็น 3 ระยะได้ดังนี้

ระยะที่ 1 ดำเนินการทำกิจกรรมเวทีเสวนา เพื่อศึกษาถึงภูมิหลังของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มดังกล่าว และมีการบรรยายพูดคุยถึงความรู้ความเข้าใจเรื่องพหุวัฒนธรรมศึกษา

ซึ่งผลการดำเนินกิจกรรมพบว่ากิจกรรม “ฉันคือใคร?” ทำให้ทราบภูมิหลังของนักศึกษาวิชาชีพครูในบริบทพหุวัฒนธรรม และนักศึกษาวิชาชีพครูได้เผยอัตลักษณ์ของตนในขณะที่ดำเนินกิจกรรม ในส่วนของแบบสอบถามข้อมูลนักศึกษาครู ก็ทำให้ได้ทราบประวัติส่วนตัว ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาวิชาชีพครูว่ามีภูมิสำเนาจากที่ใด และได้ทราบความคิดเห็นมุมมองเกี่ยวกับห้องเรียนพหุวัฒนธรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูว่าหมายถึงการที่มีนักเรียนในห้องเรียนแตกต่างหลากหลายทางการใช้ภาษาพูด วิถีชีวิต เพศชาติพันธุ์ ฯลฯ หลังจากนั้นนักศึกษาวิชาชีพครูที่ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงทั้ง 50 คน เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป

ระยะที่ 2 ดำเนินการทำกิจกรรม Workshop จำนวน 3 กิจกรรม ตามแผนงานกิจกรรมปฏิบัติการพหุวัฒนธรรมศึกษากับนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มเป้าหมาย

Workshop 1 : การสร้าง Cultural Understanding and Knowledge โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักศึกษาวิชาชีพครูชนวนวัยที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้เรียน และเพื่อให้ นักศึกษาวิชาชีพครูรู้ถึง วัฒนธรรมที่หลากหลายของผู้เรียน ตลอดจนเพื่อให้ นักศึกษาวิชาชีพครูนำความรู้ทางวัฒนธรรมของผู้เรียนเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมใช้เป็นกรณีศึกษา ซึ่งให้นักศึกษาวิชาชีพครูดูคลิปวิดีโอโรงเรียนแห่งหนึ่งที่มีนักเรียนส่วนมากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นกระเหรี่ยง ม้ง เย้า ลาหู่ และชนพื้นถิ่นดั้งเดิมที่สถานศึกษาตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ในส่วนโรงเรียนแห่งที่สองนักเรียนส่วนมากเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ให้นักศึกษาวิชาชีพครูช่วยกันแก้ไขปัญหาว่าจะสอน

เด็กอย่างไรให้เข้าใจและตั้งอยู่บนฐานทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ให้ช่วยกันระดมความคิด 1 ชั่วโมง แล้วเขียนลงในชาร์ตและนำเสนอ หลังจากนั้นวิทยากรชวนพูดคุยแลกเปลี่ยน เพื่อให้เห็นความสำคัญของการมีทักษะทาง Cultural Understanding หลังจากนั้นให้ระดมความคิดอีกครั้ง และเขียนชาร์ตใหม่เพื่อทดสอบความเข้าใจของผู้เรียนว่านักศึกษาวิชาชีพครูได้คำนึงถึง Cultural Understanding อย่างไร

ผลการดำเนินกิจกรรมพบว่า กรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน นักศึกษาวิชาชีพครูแลกเปลี่ยนพูดคุยถึงประเด็นการจัดการเรียนการสอนตามแบบเรียนของการจัดการศึกษาในปัจจุบันว่ามีหลายข้อมูลตามสถานศึกษาที่ทำให้เกิดความไม่เหมือนกันและเป็นการกดทับของคนที่มีพื้นฐานมาจากความแตกต่างหลากหลายอย่างไม่ยุติธรรม เช่น โรงเรียนแห่งหนึ่งที่หนึ่งที่มีนักเรียนส่วนมากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยง ม้ง เย้า และลาหู่ ที่โดยส่วนมากนับถือศาสนาคริสต์ จะต้องทำกิจกรรมสวดมนต์หน้าเสาธงตอนเช้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และกิจกรรมส่วนใหญ่ของโรงเรียนมักจะเกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรมทางด้านศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ ประเพณีและวัฒนธรรมของของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในโรงเรียน ไม่ได้ถูกหยิบยกและให้ความสำคัญใดๆ หรือแม้กระทั่งการแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองทุกวันศุกร์ ก็ยังเป็นชุดพื้นเมืองของชนพื้นถิ่นดั้งเดิมที่สถานศึกษาตั้งอยู่ โดยไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนชาติพันธุ์ต่างๆ ได้แต่งชุดประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง ในส่วนของโรงเรียนแห่งที่สองที่มีนักเรียนส่วนมากเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในห้องเรียนเดียวกันกับเด็กปกติ ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติได้เรียนรวมกัน แต่กลับพบว่าครูผู้สอนยึดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบด้านเดียว ไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างยืดหยุ่น ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพความพิการและความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ต่างกัน การจัดการศึกษาจึงไม่ส่งผลดีหลายประการ เนื่องจากการไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนที่ต่างกันไป ทั้งนี้ จากกรณีศึกษาทั้ง 2 โรงเรียน นักศึกษาวิชาชีพครูสะท้อนให้เห็นถึงการที่จะเข้าใจในวัฒนธรรมของนักเรียนที่มีความหลากหลายโดยครูผู้สอนใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ผ่านชุดข้อมูลของแบบเรียนในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม โดยการสนทนารายละเอียดของนักเรียนในแต่ละวัฒนธรรมที่หลากหลาย ตลอดจนการทำความเข้าใจในวัฒนธรรมที่หลากหลาย เพื่อนำมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ อีกทั้งนักศึกษาวิชาชีพครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ว่าในความเป็นครูในชั้นเรียนไม่ว่าจะในบริบทในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียน นักศึกษาวิชาชีพครูควรทำความเข้าใจและให้ความสำคัญในวัฒนธรรมที่มีความต่างของนักเรียนควบคู่ไปกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนด้วย

Workshop 2 : การสร้าง Cultural Sensitivity โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาในประเด็นที่ว่า นักศึกษาวิชาชีพครูมีความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม โดยไม่ตอกย้ำปมด้อยในความแตกต่างของผู้เรียน และ นักศึกษาวิชาชีพครูไม่มีอคติทางวัฒนธรรมของผู้เรียนโดยไม่เลือกปฏิบัติต่อความหลากหลายของผู้เรียน อีกทั้ง นักศึกษาวิชาชีพครูได้นำความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียนมาจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์หรือไม่ ซึ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมใช้กรณีศึกษา โดยให้นักศึกษาวิชาชีพครูร่วมแลกเปลี่ยนรูปภาพที่ทำให้เกิดความรู้สึกกดทับด้านวัฒนธรรม โดยเป็นภาพเด็กผิวขาวที่มีคำว่า “beautiful” และเด็กผิวดำมีคำว่า “ugly”

ติดอยู่บนหน้าอกเสื้อ และแบ่งกลุ่มนักศึกษาวิชาวิชาชีพครูออกเป็น 5 กลุ่ม สร้างสถานการณ์สมมติ โดยให้สถานการณ์นักศึกษาวิชาวิชาชีพครูจัดกิจกรรมกีฬาสีและงานประจำปี โดยจะต้องเลือกนักเรียนในการร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นนักเรียนมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ศาสนา ภาษา บุคลิกภาพ เพศ รวมทั้งความสัมพันธ์ของครูกับผู้ปกครอง ที่แตกต่างกันให้แต่ละกลุ่ม ผลการดำเนินกิจกรรมพบว่า นักศึกษาวิชาวิชาชีพครูร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกิจกรรมเรื่องความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมที่หลากหลายของนักเรียน นักศึกษาวิชาวิชาชีพครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการที่นักศึกษาวิชาวิชาชีพครูจะเกิดความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมที่หลากหลายของนักเรียนได้นั้น นักศึกษาวิชาวิชาชีพครูจะต้องเห็นความตระหนักและให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนบนฐานสิทธิทางวัฒนธรรมของนักเรียน ตลอดจนต้องมีความเข้าใจและสนใจที่จะศึกษาหาข้อมูลที่เป็นเรื่องของพหุวัฒนธรรม จึงจะเกิดความอ่อนไหวทางวัฒนธรรมของนักเรียนในห้องเรียนที่มีบริบทเป็นพหุวัฒนธรรม ในการที่จะมองเห็นและไม่เลือกปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างเข้าใจในความต่างทางวัฒนธรรมดังกล่าว

Workshop 3 : การสร้าง Cultural Awareness มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักศึกษาวิชาวิชาชีพครูได้เรียนรู้บทบาทตนเองว่าควรจะจัดการเรียนการสอนบนฐานของสิทธิทางวัฒนธรรมของผู้เรียนได้อย่างไรบ้าง ซึ่งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมจะมีคลิปตัวเสียงและภาพของโรงเรียนโงะมาโลลีโหล่า ซึ่งเป็นคลิปที่ครูผู้สอนมีการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้หลักสูตรที่มีการบูรณาการวิถีชีวิตชุมชนเข้ากับนักเรียน โดยเริ่มต้นจากหลักสูตรนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ตลอดจนภูมิปัญญาชุมชนเป็นรากฐาน ผลการดำเนินกิจกรรมพบว่า นักศึกษาวิชาวิชาชีพครูได้เรียนรู้ถึงบทบาทของครูในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่สามารถสร้างขึ้นได้โดยผ่านกิจกรรมประจำวันของนักเรียน ผ่านวิถีชีวิต การทำงานในชุมชน ผ่านจากปัญหาสถานการณ์จริง ผ่านธรรมชาติ และผ่านจากเรื่องราวใกล้ตัวไปสู่เรื่องราวไกลตัวได้ โดยครูผู้สอนต้องมีความเข้าใจในวัฒนธรรม วิถีชีวิตชุมชนของผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นักศึกษาวิชาวิชาชีพมีความเห็นว่าวัฒนธรรมที่ซ่อนในตัวผู้เรียนบางอย่างยากต่อการเข้าถึง และวิถีชีวิตบางวัฒนธรรมของนักเรียน ครูผู้สอนจะต้องใช้เวลาในการทำการเรียนรู้และเข้าใจเป็นอย่างมาก

ระยะที่ 3 กิจกรรมการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาวิชาชีพครู ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม

การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาวิชาวิชาชีพครู ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม โดยบูรณาการกับรายวิชา คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ และจิตวิญญาณความเป็นครู (EDTE 105) ตามแผนการสอนทั้ง 15 สัปดาห์ อาจารย์ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้สอดแทรกตามหัวข้อ/รายละเอียด คือประเด็น (1) ความสำคัญของวิชาชีพครู ที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนและสมาชิกในชุมชน และ (2) การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ทั้งนี้กิจกรรมการสอน/วิธีสอน นอกเหนือจากการให้นักศึกษาศึกษาเอกสารคำสอน และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และศึกษาค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ตจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง ผู้สอนยังจัดกิจกรรมแบบ Active learning โดยใช้หลักการ 4M 1E เพื่อฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ และหาข้อสรุปจัดทำบันทึกการเขียนสรุปความรู้หลังการเรียนรู้ (Learning Log) ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผังความคิด (Mind Map)

2. ผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

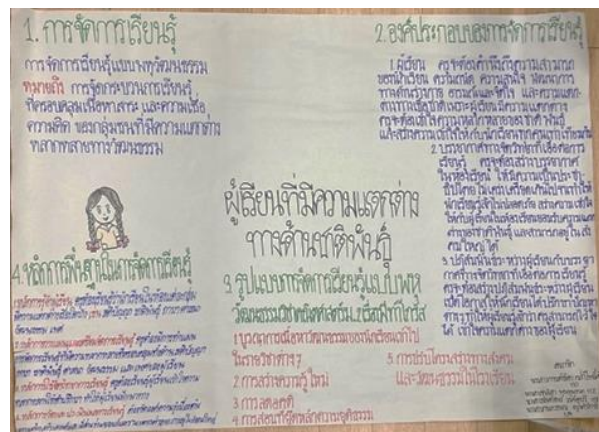
หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเลือกใช้แนวคิดทฤษฎีของ Bennett (2007) ในการนำมาผสมผสานกันในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2) ความยุติธรรมทางสังคมและการกำจัดความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ เพศ และรูปแบบอื่นๆ ซึ่งนำไปสู่การมีอคติและการแบ่งแยกทางสังคม 3) การยอมรับทางด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะทางด้านการสอนและกระบวนการเรียนรู้ และ 4) วิสัยทัศน์ทางด้านความเท่าเทียมทางการศึกษาและความเป็นเลิศที่นำไปสู่ระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้นของผู้เรียน เพื่อให้เข้าใจถึงการศึกษาพหุวัฒนธรรมในพื้นที่สถาบัน การศึกษาในมิติของประเด็นการศึกษาของการจัดการเรียนรู้เพื่อการยอมรับ การเคารพในความต่างของผู้เรียน และการลดอคติในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม การออกแบบกิจกรรมที่จะช่วยผู้เรียนพัฒนาเจตคติเชิงบวกต่อความหลากหลาย บนฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม และช่วยคลี่คลายความเข้าใจผิดที่ยึดติดกับภาพตายตัวฝังลึก และในประเด็นการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมสถาบันการศึกษาเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้เรียน ตลอดจนการจัดบริบทสิ่งแวดล้อมในสถาบันการศึกษาเพื่อส่งเสริมประสบการณ์ความเสมอภาคระหว่างผู้เรียน และระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 สามารถสรุปประเด็นสำคัญของผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม: พบว่านักศึกษาวิชาชีพครูออกแบบการจัดการศึกษาที่มีการบูรณาการเนื้อหาและข้อมูลต่างๆ ที่มีหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นข้อมูลและเนื้อหาที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมของกลุ่มคนทางสังคม นอกจากนี้การบูรณาการความรู้นั้นเริ่มต้นที่การสร้างให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานทางด้านประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมก่อนเป็นสิ่งแรก แล้วเชื่อมโยงถึงบริบทในห้องเรียน เพื่อสร้างบรรยากาศความเสมอภาค ส่งเสริมเจตคติเชิงบวกให้เกิดขึ้นในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างกันได้เรียนรู้เรื่องความเสมอภาค ให้การยอมรับกัน อยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจและสันติสุข ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมที่เปิดกว้างในอนาคต ทั้งนี้บทบาทสำคัญของนักศึกษาวิชาชีพครูสะท้อนให้เห็นว่าได้คำนึงถึงว่าห้องเรียนพหุวัฒนธรรมที่เป็นห้องเรียนที่ผู้เรียนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้อาจทำให้เด็กนักเรียนเกิดความวิตกกังวล มีผลต่อจิตใจ อารมณ์ ตลอดจนการแสดงออก ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจนกระทั่งถึงบรรยากาศในห้องเรียน นักศึกษาวิชาชีพครูจึงต้องคำนึงถึงหลักในการลดความกังวลของเด็กนักเรียนที่มีความต่างวัฒนธรรมกัน พร้อมกับส่งเสริมให้เด็กนักเรียนสามารถหาทางแก้ไขปัญหาาร่วมกัน อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและสันติท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ภาพที่ 2 การออกแบบการจัดการศึกษานับพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2) ความยุติธรรมทางสังคมและการกำจัดความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ เพศ และรูปแบบอื่นๆ ซึ่งนำไปสู่การมีอคติและการแบ่งแยกทางสังคม : พบว่านักศึกษาวิชาชีพครูออกแบบการจัดการศึกษาที่มีการบูรณาการเนื้อหาและข้อมูลต่างๆ ที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ เพศ และรูปแบบอื่นๆ โดยการสร้างทัศนคติเชิงบวก ซึ่งในหนึ่งห้องเรียนพหุวัฒนธรรม ผู้สอนจะพบกับความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติที่มากกว่า 1 เชื้อชาติและความแตกต่างทางด้านเพศ ที่มีมากกว่าเพศกระแสหลักที่เป็นเพศหญิงและเพศชาย ดังนั้นการออกแบบการจัดการศึกษาห้องเรียนพหุวัฒนธรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู จึงสะท้อนให้เห็นว่าครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วมในการปรับทัศนคติการอยู่ร่วมกันอย่างสันติโดยการส่งเสริมให้เด็กนักเรียนคิดร่วมกันและตระหนักว่าไม่จำเป็นจะต้องมีเชื้อชาติและเพศใด ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันก็สามารถเป็นเพื่อนกันได้ อยู่ร่วมกัน และประสบความสำเร็จในชีวิตได้เหมือนกัน

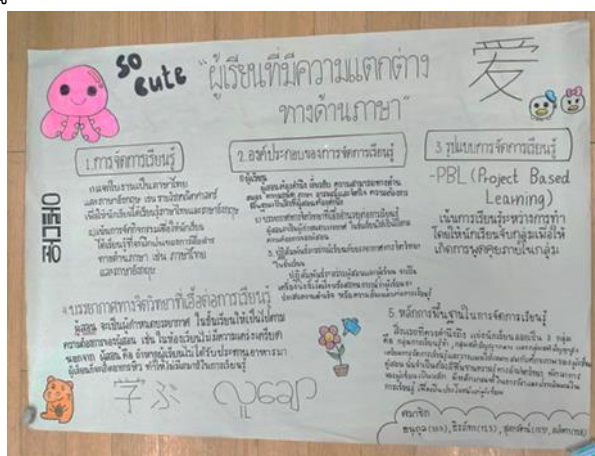

ภาพที่ 3 การออกแบบการจัดการศึกษานับพื้นฐานของความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์

ภาพที่ 4 การออกแบบการจัดการศึกษานพื้นฐานของผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางด้านเพศ

3) การยอมรับทางด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะทางด้านการสอนและกระบวนการเรียนรู้: พบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูออกแบบการจัดการศึกษาที่มีการบูรณาการเนื้อหาและข้อมูลต่างๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับทางด้านวัฒนธรรม โดยการออกแบบในห้องเรียนพหุวัฒนธรรมที่สร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความเสมอภาค เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ และมีความสำคัญเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ที่กำหนดว่าเด็กและเยาวชนทุกคนมีสิทธิและโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ โดยไม่เป็นธรรม เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ การใช้ภาษาต้องคำนึงถึงความหลากหลาย หรืออย่างน้อยใช้ภาษาที่เป็นสากลที่สุด ในโรงเรียนต้องมีพื้นที่ที่สามารถตอบสนองต่อความหลากหลายของวัฒนธรรม เช่น ห้องปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา รวมถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมการแสดงออก โดยต้องคำนึงถึงเอกลักษณ์ของนักเรียน เพื่อให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้ซึ่งกันและกันและยอมรับในความแตกต่าง

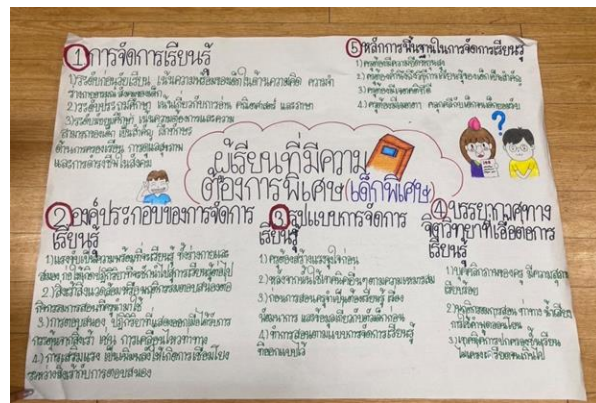

ภาพที่ 5 การออกแบบการจัดการศึกษานพื้นฐานของผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางด้านภาษา

ภาพที่ 6 การออกแบบการจัดการศึกษาบนพื้นฐานของผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางด้านศาสนา

4) วิสัยทัศน์ทางด้านความเท่าเทียมทางการศึกษาและความเป็นเลิศที่นำไปสู่ระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้นของผู้เรียน: พบว่านักศึกษาวิชาวิชาชีพออกแบบการจัดการศึกษาที่มีการบูรณาการเนื้อหาและข้อมูลต่างๆ เพื่อให้เกิดวิสัยทัศน์ทางด้านความเท่าเทียมทางการศึกษาและความเป็นเลิศที่นำไปสู่ระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้นของผู้เรียน โดยการออกแบบในห้องเรียนพหุวัฒนธรรม นักศึกษาวิชาวิชาชีพให้ความสำคัญในประเด็นที่ว่า ทุกคนควรมีสหสิทธิ์จะเข้าถึงการศึกษาอย่างเสมอหน้ากัน อย่างเช่น การออกแบบการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (กลุ่มเด็กพิการ) ซึ่งในระดับนโยบายจะต้องมีมาตรการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพื่อให้เด็กๆ กลุ่มนี้มีโอกาสเรียนรู้เท่ากับคนอื่น เพื่อนำไปสู่ความเท่าเทียมทางการศึกษาและความเป็นเลิศที่นำไปสู่ระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้นของผู้เรียนกลุ่มเด็กพิการ ที่สามารถเข้าถึงการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาแบบเรียนร่วมที่มีคุณภาพ บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

ภาพที่ 7 การออกแบบการจัดการศึกษาบนพื้นฐานของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ

อภิปรายผลการวิจัย

การเข้าถึงข้อมูลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดคือ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาวิชาชีพ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และเพื่อศึกษาผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาวิชาวิชาชีพ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บข้อมูลเป็น 3 ระยะ พบว่านักศึกษาวิชาชีพครูเกิดความแว่วไฉและตระหนักรู้ต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม ซึ่งเห็นได้จากการสะท้อนคิดในแต่ละกิจกรรม ที่นักศึกษาวิชาชีพครูให้ความสำคัญประเด็นความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรมของไทย นักศึกษาวิชาชีพครูมองเห็นความเท่าเทียมกันทางการศึกษา (Equity Pedagogy) คือการที่นักศึกษาวิชาชีพครูสามารถออกแบบการเรียนการสอนหรือได้มีการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทศักยภาพ ความแตกต่างของผู้เรียนจากทุกเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา เพศ และชนชั้นทางสังคม ให้ได้รับการผลักดันให้ประสบความสำเร็จในด้านการเรียน รวมถึงใช้วิธีการสอนหลากหลายรูปแบบที่สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงเป็นการจัดการศึกษาที่นักศึกษาวิชาชีพครูมุ่งให้ทุกคนยอมรับและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่นๆ ให้ความสำคัญในวัฒนธรรมตนเองและภาคภูมิใจที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมอื่นๆ และรู้จักการเลือกใช้ความรู้ให้เหมาะสม ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมนั้น เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ทุกคนยอมรับและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่นๆ ที่มีความแตกต่างจากวัฒนธรรมของตน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมตนเองและภาคภูมิใจที่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมอื่นๆ ด้วยเช่นกัน และเป็นการรู้จักการเลือกใช้ความรู้ให้เกิดความเหมาะสม ทั้งนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ชุมชน และโรงเรียนพหุวัฒนธรรมทุกโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาตามแบบแนวคิดพหุวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะถ้านักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาไม่ได้เรียนรู้เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากกิจกรรมของโรงเรียน ก็สามารถเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ได้จากภายนอกในสังคม ซึ่งทุกๆ คนจะได้เรียนรู้กับความหลากหลายของวัฒนธรรมที่มีในสังคม (Bainbridge, Pantaleo & Ellis, 1999) ดังที่นักศึกษาวิชาชีพครูที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการทำวิจัยครั้งนี้ นับเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ก็มีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของตนเองที่ต่างกันไป นักศึกษาวิชาชีพครูจึงตระหนักถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Parekh (2000) พบว่าพหุวัฒนธรรมศึกษา เป็นการจัดการศึกษาที่ขจัดความลำเอียง สร้างเสริมภาพที่จะศึกษามุมมองและวัฒนธรรมที่แตกต่าง สร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน มีจุดประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกถึงความหลากหลายในวิถีการดำเนินชีวิต ความแตกต่าง ความคิดที่สะท้อนมาจากมุมมองวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย อีกทั้งงานวิจัยของ National Council for the Accreditation of Teacher Education (NCATE) (2002) พบว่าพหุวัฒนธรรมศึกษา เป็นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสังคม การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และประวัติศาสตร์ผ่านการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของเชื้อชาติ ฐานะของครอบครัว เพศ ความสามารถ พิเศษ ภาษา ศาสนา เพศวิถี และลักษณะทางภูมิศาสตร์

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย การออกแบบกิจกรรมตามแนวทางในการเก็บข้อมูลระดับพฤติกรรม จากแนวคิดทฤษฎีศึกษาของ Bennett (2007) สะท้อนให้เห็นว่าในปัจจุบันแนวคิดการศึกษาพฤติกรรมในพื้นที่ปฏิบัติการในโรงเรียนมีให้ศึกษาและพบเห็นได้พอสมควร ซึ่งส่วนหนึ่งที่ปรากฏได้สะท้อนข้อจำกัดของแนวคิดนี้ในการปฏิบัติการในพื้นที่โรงเรียน ในมิติของการศึกษากระแสหลักที่บ่มเพาะวัฒนธรรมโรงเรียนที่เป็นระบบราชการอย่างฝังรากลึก แต่อย่างไรก็ตามพบว่ามีงานที่ใช้แนวคิดทฤษฎีวิพากษ์และความเป็นธรรมในการศึกษา ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบและเชื่อว่าการจัดหลักสูตรที่คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนในด้านต่างๆ ตามวัฒนธรรมของผู้เรียนนั้น ส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จและมีความสุขในการเรียนและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข ในงานวิจัยชิ้นนี้มีการสรุปการศึกษาพฤติกรรมและพฤติกรรมศึกษาว่าคือ การจัดการศึกษาหรือการเรียนการสอนที่มุ่งหวังให้เกิดความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ตลอดจนเป็นการสร้างผู้เรียนให้เห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเองและเคารพให้เกียรติยอมรับความแตกต่างหลากหลายของผู้อื่น เพื่อให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมพฤติกรรมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Roikrong (2010) ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางในการจัดการศึกษาในสังคมพฤติกรรมผลการวิจัย พบว่าแนวทางการจัดการศึกษาควรใช้การสร้างเสริมลักษณะพฤติกรรมที่ยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และแนวทางสร้างสัมพันธ์ไมตรีในมนุษย์ ซึ่งส่งเสริมความเข้าใจ วัฒนธรรมและความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างนักเรียนกลุ่มต่างๆ

2. ผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพฤติกรรม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พบว่านักศึกษาวิชาชีพครูเกิดความแว่วและตระหนักรู้ต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพฤติกรรม ซึ่งจากการสะท้อนคิดในแต่ละกิจกรรม นักศึกษาวิชาชีพครูให้ความสำคัญประเด็นความหลากหลายในสังคมพฤติกรรมของไทย โดยเล็งเห็นความสำคัญและเป้าหมายของการจัดการศึกษาตามแนวทางพฤติกรรม จึงเป็นแนวคิดที่เริ่มจากการให้ความสำคัญต่อผู้เรียนทุกคน โดยต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีลักษณะของความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองไปในแนวทางที่ดีที่สุด ซึ่งเป้าหมายของความเป็นเลิศ คือความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ขจัดการแบ่งแยก และส่งผลถึงความเป็นสังคมแห่งพฤติกรรม (Bennett, 2007) โดยข้อค้นพบของงานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้ว นักศึกษาวิชาชีพครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จึงถือว่าเป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างเจตคติ ค่านิยมทางเชื้อชาติที่ถูกต้องให้กับนักเรียน โดยผ่านกระบวนการสอนและการกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ทั้งนี้ในงานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งหวังให้เกิดความเท่าเทียมกันในโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ตลอดจนเป็นการสร้างผู้เรียนให้เห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเองและเคารพให้เกียรติยอมรับความแตกต่างหลากหลายของผู้อื่น เพื่อให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมพฤติกรรมได้อย่างมีความสุข ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการศึกษาเชิงพฤติกรรม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ดังที่ Randall & Thornton (2001) มีการศึกษาพัฒนาการสอนของครูที่เพิ่งจบการศึกษาพบว่าครูใหม่พยายามเรียนรู้เทคนิควิธีสอน การจัดการเรียนการสอนและเรียนรู้เทคนิคต่างๆ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน โดยเปรียบเทียบกับได้จากการมองการจัดการเรียนการสอนเหมือนการเขียน

ตำราปรุงอาหารที่จะมีรายละเอียดในประเด็นปลีกย่อย ซึ่งมีลักษณะการเรียนรู้ที่เป็นการเลียนแบบหรือการทำตามคำแนะนำของบุคคลอื่น ซึ่งไม่ต่างจากนักศึกษาวิชาชีพครูในสังคมไทยที่ส่วนใหญ่ออกแบบการสอนและการเขียนแผนการสอนได้ตามที่เรียนมาในหลักสูตรจากมหาวิทยาลัย หรือตามครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนที่ทำได้เป็นตัวอย่างให้นักศึกษาไว้อยู่แล้ว อีกทั้งสอดคล้องกับงานของ Calderhead (1989) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการผลิตครูตามหลักสูตรของสถาบันการผลิตครู ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาวิชาชีพครูส่วนใหญ่ประสบปัญหาในการออกแบบการสอน เนื่องจากมีความสามารถในการออกแบบการสอนอย่างจำกัด นักศึกษาวิชาชีพครูจึงต้องการการออกแบบการสอนที่เป็นสูตรสำเร็จ เพื่อใช้จัดการเรียนการสอนในทุกชั้นเรียน ทำให้มีการออกแบบการเรียนการสอนที่ยังไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับบริบทของชั้นเรียนที่มีความแตกต่างและหลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในส่วนของกระบวนการให้ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องพหุวัฒนธรรมศึกษากับนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ควรมีกิจกรรมและระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) มากกว่านี้เพื่อได้ข้อมูลในกระบวนการถอดบทเรียนที่ชัดเจนและหลากหลายมิติ
2. สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานผลิตครู หน่วยงานผู้ใช้ครู ครูผู้สอน และนักศึกษาวิชาชีพครู นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ ตลอดจนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างองค์ความรู้ที่จะเป็นฐานสำหรับเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ การพัฒนาวิชาการ และศึกษาวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทิศทางการผลิตครูสู่ห้องเรียนพหุวัฒนธรรมให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาและเป็นการสร้างองค์ความรู้ด้านการจัดศึกษาพหุวัฒนธรรมที่จะเป็นฐานในการปฏิรูปการศึกษาและศึกษาวิจัยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ประจำปีงบประมาณ 2567 ประเภททุนอุดหนุนงานวิจัย พัฒนาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ รหัสโครงการ PCRU-REC NO. 002/2567

References

- Bank, J. A. (2007). *An introduction to multicultural education*. (2 nd ed.). Boston: University of Washington, Seattle.
- Bainbridge, J. M., Pantaleo, S., & Ellis, M. (1999). Multicultural picture books: Perspectives from Canada. *The Social Studies*, 90(4), 183-188.

- Bennett, C. (2007). **Comprehensive Multicultural Education: Theory and Practice**. Boston: Pearson Education.
- Calderhead, J. (1989). Reflective Teaching and Teacher Education. **Dissertation Abstracts International**, 15(8), 3494.
- Dhedchawanagon, K. (2023, May-August). Development of Bilingual Teaching Models According To Multicultural Education Approaches Using English and Ethnicity Language. **Rajabhat Chiang Mai Research Journal**, 24(2), 32-55. [in Thai]
- Naowabud, R. (2014). **Guidelines for organizing multicultural education: a case study of the Ban Pa La U community of Hua Hin District in Prachuap Khiri Khan Province**. Educational thesis according to the Master of Education degree program Silpakorn University. [in Thai]
- National Council for the Accreditation of Teacher Education (NCATE). (2002). **Professional standards for the accreditation of schools, colleges, and departments of education**. Washington, DC: National Council for the Accreditation of Teacher Education (NCATE).
- Nieto, S. (2012). School Reform and Student Learning: A Multicultural Perspective. In J.A. Banks & C.A.M. Banks (Eds.), **Multicultural Education: Issues and Perspectives**. (pp. 267-283). Hoboken, New Jersey: Wiley.
- Parekh, B. (2000). **Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory**. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Reisberg, M. (2008, Spring). Social/ecological caring with multicultural picture books: Placing pleasure in art education. **Studies in Education**, 49(3), 251-267.
- Roikrong, B. (2010). **Development of guidelines for organizing education in a multicultural society**. Faculty of Education Development Education Chulalongkorn University. [in Thai]
- Randall, M., & Thornton, B. (2001). **Advising and supporting teacher**. New York: Cambridge U.P.

การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคเพื่อการวางแผนผลิตภัณฑ์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์
น้ำพริกกรอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี

The Comparison of Consumer Satisfaction for Product Planning and Packaging
Development of Crispy Chili Paste by Ban Suan Lookchamp Community

Enterprise Group, Uthai Thani Province

จิรทัศน์ ดาวสมบุญ*

Jiratach Daosomboon

Received : June 6, 2024

Revised : August 13, 2024

Accepted : September 12, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี 2) เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ของผู้บริโภคเพื่อการวางแผนและพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี 3) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ของน้ำพริกกรอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี และ 4) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคเพื่อการวางแผนผลิตภัณฑ์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ระดับการรับรู้ และการตัดสินใจของผู้บริโภค กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ บ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 246 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้วยการปรับปรุงกระบวนการผลิตให้เป็นมาตรฐานอาหารและยา (อย.) การเลือกวัตถุดิบหลักในท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาแรด ลุ่มน้ำสะแกกรัง ด้านบรรจุภัณฑ์ใช้สีโทนร้อน ปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์เป็นกระป๋องฝาตึง เพราะปิดฝาได้สนิท ไม่แตกง่าย น้ำหนักเบา ใช้งานสะดวก 2) การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคเพื่อการวางแผนผลิตภัณฑ์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความถี่ในการรับประทานน้ำพริกกรอบ การรู้จักน้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์ ช่องทางการจำหน่ายที่เหมาะสมที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ : น้ำพริกกรอบ / การตัดสินใจซื้อ / พัฒนาผลิตภัณฑ์ / บรรจุภัณฑ์

*อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Faculty in Agricultural Technology and Industrial Technology Nakhon Sawan Rajabhat University

(Corresponding Author) e-mail: jiratach@nsru.ac.th

ABSTRACT

The objective of this research is 1) to design packaging for crispy chili paste from the Baan Suan Lookchamp Community Enterprise Group in Uthai Thani Province. 2) to study the level of consumer perception for planning and developing packaging for crispy chili paste from the Baan Suan Lookchamp Community Enterprise Group in Uthai Thani Province. 3) to study the level of consumer satisfaction with the new packaging design for crispy chili paste from the Baan Suan Lookchamp Community Enterprise Group in Uthai Thani Province. 4) to compare consumer satisfaction for product planning and packaging development of crispy chili paste from the Baan Suan Lookchamp Community Enterprise Group in Uthai Thani Province, categorized by personal factors, level of perception, and purchasing decisions of consumers. The sample group consists of 246 consumers of crispy chili paste products from Baan Suan Lookchamp in Uthai Thani Province. Data analysis was conducted using statistical methods, including the calculation of mean, standard deviation, T-test, and one-way analysis of variance (ANOVA). The research results found that 1) the product development involved improving the production process to meet FDA (Food and Drug Administration) standards, selecting local raw materials to connect with the network of giant gourami fish farmers in the Sakae Krang River Basin, and using warm tones for packaging. The packaging was changed to pull-tab cans because they provide a secure seal, are less prone to breakage, are lightweight, and are convenient to use. 2) The comparison of consumer satisfaction for product planning and packaging development of crispy chili paste from the Baan Suan Lookchamp Community Enterprise Group in Uthai Thani Province found that the consumers with different average monthly incomes, frequencies of consuming crispy chili paste, levels of familiarity with Baan Suan Lookchamp crispy chili paste, and suitable sales channels all differ significantly, with a statistical significance level of 0.05.

Keywords : Crispy Chili Paste / Decision Making / Product Development / Packaging

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันนั้น ได้ให้ความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการสร้างมูลค่าเพิ่มของสาขาการผลิต และในขณะเดียวกันทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาที่สำคัญประการหนึ่งในการยกระดับประเทศด้วยการส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการให้มีการขยายตลาดด้วยการสร้างความเข้มแข็งด้านตราสินค้า และช่องทางการตลาดที่เป็นของตนเองมากขึ้น ในแต่ละจังหวัด ได้รับความสนใจจากผู้บริโภค จึงทำให้ผู้ประกอบการชุมชน

หลายรายเข้ามาแข่งขันกันในตลาดมากขึ้น โดยจะมุ่งเน้นไปในทิศทางของการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ ของแต่ละท้องถิ่นให้มีคุณภาพ และสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคในทิศทางที่ดีขึ้น อาจจะมีผู้ประกอบการบางรายที่ยังมองไม่เห็นถึงความสำคัญของผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพของตัวผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังไม่สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภคได้เท่าที่ควร ดังนั้นผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ จึงต้องหันมาให้ความสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้สามารถคุ้มครอง ป้องกันไม่ให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์เสียหาย และเพิ่มคุณค่าต่อผู้บริโภคการพัฒนาผลิตภัณฑ์ถือว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การที่มีผลิตภัณฑ์ที่ดีและมีคุณภาพสามารถช่วย ส่งเสริมภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์รวมไปจนถึงชุมชนด้วย (Chumkate, 2017)

ปลาแรดลุ่มน้ำสะแกกรังอุทัยธานี ได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications: GI) จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อปี 2555 ด้วยเอกลักษณ์ มีเกล็ดหนา หน้าอัม เนื้อนุ่ม แน่นหวาน ประกอบกับการรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่นของผู้ประกอบการในท้องถิ่น ยังเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งทางธุรกิจและนำรายได้มาสู่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเกษตรกรจังหวัดอุทัยธานี นิยมเลี้ยงในกระชังในแม่น้ำสะแกกรัง มีผู้เพาะเลี้ยงปลาแรด ร้อยละ 9.83 ของผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทั้งจังหวัด นอกจากการเพาะเลี้ยงเพื่อจำหน่ายสด ยังมีการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อีกด้วย

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ ผู้ผลิตน้ำพริกกรอบ ภายใต้แบรนด์ “บ้านสวนลูกแชมป์” ซึ่งผลิตภัณฑ์น้ำพริกทำจากปลาแรดที่มีมากในแม่น้ำสะแกกรัง โดยการเชื่อมโยงเครือข่าย การรวมกลุ่มของเกษตรกรกลุ่มเลี้ยงปลาแรดลุ่มน้ำสะแกกรัง โดยรับซื้อมาจากกลุ่มผู้เลี้ยงปลาแรดแบบอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานจากกรมประมงและกระทรวงพาณิชย์ ใช้ส่วนผสมของสมุนไพรพื้นบ้านจำนวนมากที่มีอยู่ในพื้นที่ และยังให้ความสำคัญและใส่ใจกับกระบวนการผลิต บ้านสวนลูกแชมป์ไม่ได้ผลิตและจำหน่ายน้ำพริกเป็นธุรกิจครอบครัวเท่านั้น แต่ยังชักชวนชาวบ้านทุกเพศและวัย รวมถึงผู้พิการเข้ามาทำงานร่วมกันในรูปแบบวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนเหล่านั้น นอกจากนี้ ยังทำเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจมาศึกษาหาความรู้ไปประกอบอาชีพ แม้ว่าผลิตภัณฑ์ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จะมีหลากหลาย มีสถานที่ผลิตได้มาตรฐาน แต่ยังคงต้องการคำแนะนำในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค การศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบ เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการวางแผนการตลาด ทำให้เข้าใจพฤติกรรมในการเลือกซื้อ เพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์ และเป็นที่ยอมรับในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้ของผู้บริโภคเพื่อการวางแผนและพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อรูปแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ของน้ำพริกกรอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี

4. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บริโภคเพื่อการวางแผนผลิตภัณฑ์และพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ระดับการรับรู้

สมมุติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค ได้แก่ เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความถี่ในการรับประทานน้ำพริกกรอบ ระดับการรู้จักน้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์ และช่องทางการจำหน่ายที่เหมาะสมที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานีแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่ซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี โดยผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของ กลุ่มตัวอย่างของ W.G. Cochran โดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 สัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการสุ่ม 0.20 ได้จำนวน กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 246 คน (Kanlaya, 2011) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

2.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะคำถามแบบให้เลือกตอบเพียงข้อเดียว

2.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี มีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. การตรวจสอบความเชื่อมั่น ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) นำแบบสอบถามไปทดลองกับตัวอย่างจำนวน 30 ราย มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านความพึงพอใจต่อบรรจุภัณฑ์ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) เท่ากับ 0.94 ด้านการตัดสินใจซื้อ เท่ากับ 0.82 และด้านการรับรู้ เท่ากับ 0.84 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นตามหลักสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐานทางสถิติ ดังนี้

4.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 กลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นอิสระต่อกัน เพื่อทดสอบสมมติฐานในส่วนข้อมูลความแตกต่างของเพศที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี โดยใช้สถิติการแจกแจงแบบ t-test Independent

4.2 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 กลุ่มตัวอย่างขึ้นไป เพื่อทดสอบสมมติฐานในส่วนข้อมูลทั่วไปด้าน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความชอบรับประทานน้ำพริกกรอบ ความถี่ในการรับประทานน้ำพริกกรอบ ระดับในการรู้จักน้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ และช่องทางการจำหน่ายที่เหมาะสมที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้าน

สวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าความแปรปรวนของข้อมูล 1 ตัวแปร One-way Anova หรือ F test

5. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี โดยรวบรวมข้อมูลจาก สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จำนวน 15 คน ขึ้นตอนประกอบด้วย

5.1 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยปรับปรุงเดิมให้มีคุณภาพและถูกใจผู้บริโภคมากขึ้น ด้วยการสร้างแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์

5.2 การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ โดยออกแบบและพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ ด้านองค์ประกอบ สี สัญลักษณ์ ภาพประกอบ และตัวอักษร ที่ออกแบบจัดวางให้เกิดรูปแบบกราฟิกต้นแบบสำหรับบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี

1.1 ผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมให้มีคุณภาพและถูกใจผู้บริโภคมากขึ้น ปรับปรุงกระบวนการผลิตให้เป็นไปตามมาตรฐานอาหารและยา (อย.) การนำวัตถุดิบท้องถิ่นมาใช้ เชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาแรด ในลุ่มน้ำสะแกกรัง

ภาพที่ 1 การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์

1.2 การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ แนวคิดของตราสินค้า มาจากปลาแรดลุ่มน้ำสะแกกรัง โดยดัดทอนลวดลายให้เหลือลายเส้นโครงสร้างปลาแรด บนคลื่นน้ำ

ด้านโครงสร้างจากเดิมเป็นบรรจุในขวดแก้ว ได้ปรับปรุงเป็นใช้กระป๋อง ฝาตั้งอลูมิเนียม และฝาครอบพลาสติก ซึ่งมีข้อดีคือ ปิดฝาได้สนิท น้ำหนักเบา ไม่แตกง่าย ใช้งานสะดวก

กลุ่มสีโทนร้อน ชุดสีที่ประกอบด้วย สีแดง ส้ม เหลือง

ภาพประกอบ ใช้ภาพถ่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์
ตัวอักษร ใช้แบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้เข้าถึงได้ทุกกลุ่ม

ภาพที่ 2 รูปแบบกราฟิกบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์

ภาพที่ 3 ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์

2. ขั้นตอนการศึกษาระดับการรับรู้ของผู้บริโภคเพื่อการวางแผนและพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบกลุ่ม
วิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างจากผู้ซื้อ
ผลิตภัณฑ์น้ำพริกบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 246 คน โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency) และ
ร้อยละ (Percent) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 92.30) อายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 56.50)
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 79.30) รับประทานน้ำพริกกรอบนานๆ ครั้ง (ร้อยละ 61.80)
รู้จักน้ำพริกบ้านสวนลูกแชมป์เป็นอย่างดี (ร้อยละ 62.20) และ สั่งสินค้าน้ำพริกบ้านสวนลูกแชมป์ผ่านช่องทาง
ออนไลน์ (ร้อยละ 47.60)

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ
บ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี

ในการวิจัยครั้งนี้วัดจากคามพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านการตัดสินใจซื้อ และ ด้านการรับรู้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานีโดยรวมและรายด้าน (n=246)

ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านบรรจุภัณฑ์	4.74	0.43	มากที่สุด	1
2. ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.22	0.33	มากที่สุด	3
3. ด้านการรับรู้	4.72	0.48	มากที่สุด	2
เฉลี่ย	4.56	0.37	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานีโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.56, S.D.=0.37) หากพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านพบว่า ด้านบรรจุภัณฑ์มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D.=0.43) รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ ($\bar{X}$ = 4.72, S.D.=0.48) รองตามลำดับ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X}$ = 4.22, S.D.=0.33)

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานีด้านบรรจุภัณฑ์โดยรวมและรายข้อ (n=246)

ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ด้านบรรจุภัณฑ์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ในภาพรวมบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบมีความน่าสนใจเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์	4.77	0.43	มากที่สุด	1
2. ในภาพรวมบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบ สามารถสื่อสารข้อมูลให้ผู้บริโภคทราบถึงตัวผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน	4.75	0.45	มากที่สุด	2
3. กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบมีแรงจูงใจต่อการเลือกซื้อ	4.74	0.45	มากที่สุด	3
4. ตราสินค้า บ้านสวนลูกแชมป์ สื่อถึงวัตถุดิบผลิตภัณฑ์	4.73	0.45	มากที่สุด	8
5. ชื่อแบรนด์ บ้านสวนลูกแชมป์ จดจำได้ง่าย	4.74	0.44	มากที่สุด	3
6. สีที่ใช้บนบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบ ดึงดูดความสนใจได้ดี	4.74	0.46	มากที่สุด	3

ตารางที่ 2 (ต่อ) (n=246)

ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ด้านบรรจุภัณฑ์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
7. รูปแบบตัวอักษร มีความสอดคล้องเหมาะสม	4.73	0.46	มากที่สุด	8
8. ภาพประกอบ และลวดลายบนบรรจุภัณฑ์มีความเหมาะสม	4.74	0.45	มากที่สุด	3
9. บรรจุภัณฑ์ที่มีข้อมูลครบถ้วน เหมาะสมกับการจัดจำหน่าย	4.74	0.45	มากที่สุด	3
รวม	4.74	0.43	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี ด้านบรรจุภัณฑ์โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D.=0.43) หากพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า ในภาพรวมบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบมีความน่าสนใจ เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D.=0.43) รองลงมาคือ ในภาพรวมบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบ สามารถสื่อสารข้อมูลให้ผู้บริโภคทราบถึงตัวผลิตภัณฑ์ได้อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.75, S.D.=0.45) ต่อมาคือ กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์น้ำพริกมีแรงจูงใจต่อการเลือกซื้อ, ชื่อแบรนด์ บ้านสวนลูกแชมป์ จดจำได้ง่าย, สีที่ใช้บนบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบดึงดูดความสนใจได้ดี, ภาพประกอบ และลวดลายบนบรรจุภัณฑ์มีความเหมาะสม และ บรรจุภัณฑ์มีข้อมูลครบถ้วน เหมาะสมกับการจัดจำหน่าย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.74, S.D.=0.45, 0.44, 0.46, 0.45, 0.45) รองมาตามลำดับ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ตราสินค้า บ้านสวนลูกแชมป์ สื่อถึงวัตถุดิบผลิตภัณฑ์ และรูปแบบตัวอักษร มีความสอดคล้องเหมาะสม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.73, S.D.=0.45)

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานีด้านการตัดสินใจซื้อโดยรวมและรายข้อ (n=246)

ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ด้านการตัดสินใจซื้อ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. ท่านตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ เพราะมีมาตรฐาน อย.	4.93	0.27	มากที่สุด	1
2. ท่านตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบเพราะราคาเหมาะสม	4.74	0.44	มากที่สุด	6
3. ท่านตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบเพราะรสชาติอร่อย	4.76	0.44	มากที่สุด	3
4. ท่านตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบเพราะมีเอกลักษณ์ของชุมชน	4.75	0.45	มากที่สุด	4

ตารางที่ 3 (ต่อ)

(n=246)

ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ด้านการตัดสินใจซื้อ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
5. ท่านตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ เพราะบรรจุภัณฑ์ได้มาตรฐาน ปกป้องสินค้าได้ดี	4.79	0.41	มากที่สุด	2
6. ท่านตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์กรอบเพราะต้องการช่วยอุดหนุนผลิตภัณฑ์ชุมชน	4.75	0.44	มากที่สุด	4
7. ท่านซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ เพื่อรับประทานเอง	4.64	0.66	มากที่สุด	7
8. ท่านซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ เพื่อเป็นของฝาก	2.97	1.35	ปานกลาง	8
9. ท่านซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ เพื่อนำไปจำหน่ายต่อ	1.68	0.92	น้อยที่สุด	9
รวม	4.22	0.33	มากที่สุด	

จากตารางที่ 3 ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ บ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี ด้านการตัดสินใจซื้อโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.22, S.D.=0.33) หากพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า ท่านตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์กรอบ เพราะมีมาตรฐาน อยู่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.93, S.D.=0.27) รองลงมาคือ ท่านตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ เพราะบรรจุภัณฑ์ได้มาตรฐาน ปกป้องสินค้าได้ดี ($\bar{X}$ = 4.79, S.D.=0.41) ต่อมาคือ ท่านตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบเพราะรสชาติอร่อย ($\bar{X}$ = 4.76, S.D.=0.44) ท่านตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบเพราะมีเอกลักษณ์ของชุมชน และ ท่านตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบเพราะต้องการช่วยอุดหนุนผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.75, S.D.=0.45,0.44) ท่านตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบเพราะราคาเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.74, S.D.=0.44) ท่านซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ เพื่อรับประทานเอง ($\bar{X}$ = 4.64, S.D.=0.66) ท่านซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ เพื่อเป็นของฝาก ($\bar{X}$ = 2.97, S.D.=1.35) รองลงมาตามลำดับ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านซื้อผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ เพื่อนำไปจำหน่ายต่อ ($\bar{X}$ = 1.68, S.D.=0.92)

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานีด้านการรับรู้โดยรวมและรายข้อ

(n=246)

ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ด้านการรับรู้	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น	อันดับ
1. การสื่อความหมายจากกราฟิกให้รับรู้ถึงตัวผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ	4.71	0.54	มากที่สุด	3
2. การรับรู้ของสีบนบรรจุภัณฑ์ในการแทนตัวผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ	4.72	0.50	มากที่สุด	2

ตารางที่ 4 (ต่อ)

(n=246)

ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ด้านการรับรู้	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ คิดเห็น	อันดับ
3. กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์บ่งบอกถึงที่มาและ ความเป็นมาของผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ	4.73	0.48	มากที่สุด	1
รวม	4.72	0.48	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4 ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี ด้านการรับรู้โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72, S.D.=0.48) หากพิจารณา ค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อพบว่า กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์บ่งบอกถึงที่มาและความเป็นมาของผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบมี คะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.73, S.D.=0.48) รองลงมาคือ การรับรู้ของสื่อบรรจุภัณฑ์ในการแทนตัวผลิตภัณฑ์ น้ำพริกกรอบ ($\bar{X}$ = 4.72, S.D.=0.50) รองมาตามลำดับ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ การสื่อความหมาย จากกราฟิกให้รับรู้ถึงตัวผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ ($\bar{X}$ = 4.71, S.D.=0.54)

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ บ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี

โดยจำแนกตามเพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความถี่ในการรับประทานน้ำพริกกรอบ ระดับการรู้จัก น้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์ และช่องทางการจำหน่ายที่เหมาะสม

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภคที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุ ภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี

ปัจจัยส่วนบุคคล	ความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์โดยรวม	
	สถิติที่ใช้ศึกษา	Sig.
เพศ	t-test	.497
อายุ	One-way Anova	.070
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	One-way Anova	.014*
ความถี่ในการรับประทานน้ำพริกกรอบ	One-way Anova	.000*
ระดับการรู้จักน้ำพริกกรอบ	One-way Anova	.000*
ช่องทางการจำหน่ายที่เหมาะสม	One-way Anova	.005*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค ได้แก่ เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความถี่ในการ รับประทานน้ำพริกกรอบ ระดับการรู้จักน้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์ และช่องทางการจำหน่ายที่เหมาะสมที่ แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้าน

สวนลูกแชมพ์ จังหวัดอุทัยธานี แตกต่างกัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเฉลี่ยของตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไปใช้การวิเคราะห์แปรปรวนทางเดียว (One-way Anova) แสดงผลการวิจัยดังนี้

1. ผู้บริโภคที่มีเพศและอายุต่างกันมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมพ์ จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

2. ผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมพ์ จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณาความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001 บาทขึ้นไปมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมพ์ จังหวัดอุทัยธานี มากกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท และ 20,001-30,000 บาท

3. ผู้บริโภคที่มีความถี่ในการรับประทานน้ำพริกกรอบต่างกันมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมพ์ จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณาความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ผู้บริโภคที่รับประทานเป็นประจำมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมพ์ จังหวัดอุทัยธานี มากกว่าผู้บริโภคที่ไม่เคยรับประทาน และ รับประทานนานๆ ครั้ง

4. ผู้บริโภคที่มีระดับการรู้จักน้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมพ์ต่างกันมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมพ์ จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณาความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ผู้บริโภคที่รู้จักน้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมพ์เป็นอย่างดี มีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมพ์ จังหวัดอุทัยธานี มากกว่าผู้บริโภคที่เพิ่งจะรู้จัก

5. ผู้บริโภคที่มีช่องทางการจำหน่ายที่เหมาะสมต่างกันมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมพ์ จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณาความแตกต่างเป็นรายคู่ พบว่า ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าผ่านช่องทางการส่งสินค้าออนไลน์ มีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมพ์ จังหวัดอุทัยธานีมากกว่าผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าผ่านช่องทางงานบูธจำหน่ายสินค้า

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมพ์ จังหวัดอุทัยธานี โดยปรับผลิตภัณฑ์เดิมให้มีคุณภาพและถูกใจผู้บริโภคมากขึ้น ปรับปรุงกระบวนการผลิตให้ได้มาตรฐาน อยู่ ซึ่งสอดคล้องกับ Prommaroeng (2018) ด้านคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ ด้านการนำวัตถุดิบท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาแรด ในลุ่มน้ำสะแกกรัง ในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ใช้แนวคิดของตราสินค้า มาจากปลาแรดลุ่มน้ำสะแกกรัง โดยตัดทอนลดทอนให้เหลือลายเส้นโครงสร้างปลาแรด บนคลื่นน้ำ ด้านโครงสร้างจากเดิมเป็น

บรรจุในขวดแก้ว ได้ปรับปรุงเป็นใช้กระป๋อง ฝาตั้งอลูมิเนียม และฝาครอบพลาสติก ซึ่งมีข้อดีคือ ปิดฝาได้สนิท น้ำหนักเบา ไม่แตกง่าย ใช้งานสะดวก ซึ่ง กลุ่มสีโหนดร้อน ชุดสีที่ประกอบด้วย สีแดง ส้ม เหลือง ภาพประกอบ ใช้ภาพถ่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์ ตัวอักษร ใช้แบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้เข้าถึงได้ ทุกกลุ่ม สอดคล้องกับ Namjaipet, et al. (2012) ในการใช้ปัจจัยการตัดสินใจซื้อมาผนวกกับหลักการออกแบบ บรรจุภัณฑ์ การนำเอาเอกลักษณ์ท้องถิ่นมารวมรวมกับการออกแบบที่ทันสมัย และคำนึงถึงความสะดวกในการใช้งาน

จากศึกษาปัจจัยความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริโภค ได้แก่ เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความถี่ในการรับประทานน้ำพริกกรอบ ระดับการรู้จักน้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์ และช่องทางการจำหน่ายที่เหมาะสมที่แตกต่างกัน มีผลต่อความพึงพอใจ ด้านรายได้ ผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูง มีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี มากกว่าผู้บริโภคที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อย ด้านความถี่ในการรับประทานน้ำพริกกรอบ พบว่า ผู้บริโภคที่รับประทานเป็นประจำมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี มากกว่าผู้บริโภคที่ไม่เคยรับประทาน และ รับประทานนานๆ ครั้ง ด้านระดับการรู้จักน้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์ต่างกันมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี โดยผู้บริโภคที่รู้จักน้ำพริกกรอบบ้านสวนลูกแชมป์เป็นอย่างดี มีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานี มากกว่าผู้บริโภคที่เพิ่งจะรู้จัก ด้านช่องทางการจำหน่ายที่เหมาะสม ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าผ่านช่องทางการส่งสินค้าออนไลน์ มีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำพริกกรอบ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์ จังหวัดอุทัยธานีมากกว่าผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าผ่านช่องทางงานบูธจำหน่ายสินค้า สอดคล้องกับ Piwpong & Tunsho (2021) ที่ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออุปกรณ์ดูแลผู้สูงอายุผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ และสอดคล้องกับ Klaysung (2018) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดล้วนส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ควรที่จะมีการออกแบบรูปแบบตัวอักษร ให้มีขนาดที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ และ ควรสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าให้เป็นที่จดจำได้ง่ายเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำของผู้บริโภค
2. ควรพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีขนาดบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย หรือทำในรูปแบบของฝากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนลูกแชมป์เพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับผู้บริโภคสามารถนำแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ไปใช้กับผลิตภัณฑ์ใกล้เคียงกันได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดเจาะจงเฉพาะบางตัวแปร ดังนั้นการศึกษารั้่ต่อไปกำหนดตัวแปรในการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ

References

- Chumkate, J. (2017). **Product Development from Local Wisdom to Increase an Efficiency of Community-Based Management with Sustainability in Thai-Muslim Village, Amphur Cha Am, Phetchaburi Province**. Bangkok: Silpakorn University. [In Thai]
- Wanichbancha, K. (2011). **Statistics for research**. (6 th ed.). Bangkok: Thammasarn. [In Thai]
- Namjaipet, S., Pirasant, J., & Soodsang, N. (2012, April-August). The Study of factors in consumers purch asing decisions to develop packaging of dried banana product. **Academic journal architecture art Naresuan University** [Online Serial], 3, (1), Available: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/ajnu/article/view/26367/22382>. [2024, January 30]. [In Thai]
- Klaysung, S. (2018, January-June). Factors influencing the decision to purchase products via social media in the Bangkok. **Dhurakij Pundit Communication Arts Journal**, 15(1), 37-69. [In Thai]
- Prommaroeng, S. (2018). **The Elevation Approach of OTOP's Foods Which Produced in Mae Ban Rim Rong Community Enterprise of Makeujae Sub-district, Muang District, Lamphun Province**. **Journal of social sciences Srinakharinwirot**. [Online]. Available: <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS/article/view/10835>. [2024, January 30]. [In Thai]
- Piwpong, T., & Tunsho. N. (2021, July-December). Factors affecting the decision to purchase equipment to care for the elderly through Electronic commerce system in Bangkok. **Journal of Marketing and Management Rajamangala University of Technology Thanyaburi**, 8(2), 37-69. [In Thai]

พฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok)

และการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มเจนเอเรชันซีในเขตกรุงเทพมหานคร

Communication Behaviors on TikTok and Media Literacy among Generation Z in Bangkok

นันทิการ์ จิตเรียงาม*

Nuntika Jitreengam

Received : June 12, 2024

Revised : August 22, 2024

Accepted : September 9, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อกของกลุ่มเจนเอเรชันซีในเขตกรุงเทพมหานคร 2. เพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อกของกลุ่มเจนเอเรชันซีในเขตกรุงเทพมหานคร 3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก ของกลุ่มเจนเอเรชันซีในเขตกรุงเทพมหานครจำแนกตามลักษณะประชากร 4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อกของกลุ่มเจนเอเรชันซีในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามลักษณะประชากร และ 5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อกกับการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มเจนเอเรชันซีในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ กลุ่มเจนเอเรชันซีและอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อกและการรู้เท่าทันสื่อ 1) ด้านการเข้าถึงสื่ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถรับรู้และเข้าใจในความหมายข้อมูลข่าวสารที่จากติ๊กต็อก 2) ด้านการวิเคราะห์ข่าวสาร อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารจากติ๊กต็อกจะไม่เชื่อตามทันที 3) ด้านการตรวจสอบข้อมูล อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ จะไม่แชร์หรือโพสต์ภาพ วิดีโอ ข้อมูล ข่าวสารที่ได้รับ หากยังไม่แน่ใจในความถูกต้อง และ 4) ด้านการตีความหมายของสัญลักษณ์ และเนื้อหาข่าวสาร

*อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

Lecturer in Faculty of Communication Arts Rajabhat Rajpruk University(Corresponding Author)

e-mail: nujitr@rpu.ac.th

อยู่ในระดับมากโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สามารถอธิบายได้ว่าเนื้อหาข่าวสารที่สื่อผลิตขึ้นนั้นมีนัยทางธุรกิจ การค้าแบบแฝงอยู่ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ แอปพลิเคชันติ๊กต็อก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อกของกลุ่ม เจเนอเรชันซี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : พฤติกรรมการสื่อสาร / การรู้เท่าทันสื่อ / ติ๊กต็อก / เจเนอเรชันซี / เครือข่ายสังคมออนไลน์

ABSTRACT

This survey research aimed to investigate various aspects related to TikTok usage and media literacy among Generation Z in Bangkok. The objectives were as follows: 1. To examine communication behaviors on TikTok among Generation Z in Bangkok. 2. To assess media literacy concerning TikTok among Generation Z in Bangkok. 3. To compare communication behaviors on TikTok among Generation Z in Bangkok based on demographic characteristics. 4. To compare media literacy regarding TikTok among Generation Z in Bangkok based on demographic characteristics, and 5. To explore the relationship between communication behaviors on TikTok and media literacy among Generation Z in Bangkok. The study included Generation Z individuals residing in the Bangkok area as the sample groups. The research employed a set of 400 questionnaires as the primary data collection tool. Data analysis involved descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations. Additionally, inferential statistics were utilized for hypothesis testing, employing Pearson correlation coefficients and processed using statistical software. The research findings suggest that the sample group engages in communication behaviors on TikTok, sharing content they find interesting with friends immediately upon discovering it, rating it as moderately interesting. Moreover, they demonstrate a high level of media literacy on TikTok. Specifically: 1) In terms of media accessibility, they can perceive and comprehend the meaning of information conveyed by TikTok 2) Regarding news analysis, they exhibit skepticism when receiving information from TikTok, not immediately believing it, which is at a high level 3) Regarding data verification, they refrain from sharing or posting uncertain content received from TikTok, which is at a high level and 4) Concerning the interpretation of symbols and news content, they can explain that news content often carries hidden commercial implications, such as advertisements for products or services, which is at a high level. The research found a significant correlation between communication behaviors on TikTok and media literacy among Generation Z, confirming a positive relationship as hypothesized at the 0.05 level of statistical significance.

Keywords : Communication Behaviors / Media Literacy / TikTok / Generation Z /

Social Network

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้งานของผู้บริโภค อันเป็นผลเนื่องมาจากเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเทคโนโลยีในส่วนของอินเทอร์เน็ตมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องนั้น จึงทำให้พฤติกรรมและการใช้งานหลากหลายช่องทาง จึงเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น ดังนั้นสื่อต่างๆ จึงจำเป็นต้องให้ความสนใจและปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดนั้น เนื่องจากในช่วงทศวรรษนี้มีการใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสารที่มีรูปแบบที่เปลี่ยนไป ไม่ใช่แค่การสื่อสารทางข้อความ ภาพ เสียง และวิดีโอ แต่เป็นการผสมผสานระหว่างรูปแบบสื่อหลากหลายรูปแบบโดยเรียกว่าการ ถ่ายทอดสดออนไลน์ หรือ Live Streaming โดยการถ่ายทอดสดออนไลน์นั้น ช่วยให้สื่อต่างๆ หรือบุคคลทั่วไปสามารถทำได้ทั้งการเผยแพร่ผ่านช่องทาง เช่น ยูทูบ (YouTube), เฟซบุ๊ก (Facebook), อินสตาแกรม (Instagram) เป็นต้น ทำให้ผู้บริโภคและผู้ผลิตสื่อต่างๆ มีช่องทางการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย (Jangwijitkul, 2018, p. 1)

จากผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2566 ของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) หรือ ETDA แสดงให้เห็นว่า คนไทยมีชั่วโมงการใช้งานอินเทอร์เน็ตโดยเฉลี่ย 10 ชั่วโมง 22 นาที โดยมีกิจกรรมการใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ตที่หลากหลาย โดยอันดับแรกคือการใช้สื่อสังคมออนไลน์ คิดเป็น 91.2% รองลงมาคือการดูหนัง ฟังเพลงออนไลน์ คิดเป็น 71.2% และการค้นหาข้อมูลออนไลน์ คิดเป็น 70.7% ตามลำดับ และเมื่อจำแนกกิจกรรม การใช้งานผ่านอินเทอร์เน็ตในแต่ละ Generation พบว่า การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเครือข่าย สื่อสังคมออนไลน์เป็นกิจกรรมที่นิยมสูงที่สุดของในแต่ละช่วงชั้น ทั้งกลุ่ม Baby boomer กลุ่ม Generation X กลุ่ม Generation y และกลุ่ม Generation Z แสดงให้เห็นว่าสื่อสังคมออนไลน์ เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของคนไทยในทุกช่วงวัย (Electronic Transactions Development Agency, 2023) ในขณะเดียวกัน ผลการสำรวจ Digital Report 2023 ของประเทศไทย ซึ่งจัดเก็บ จากข้อมูลไตรมาสที่ 3 ของปี 2566 แสดงให้เห็นว่า ยังคงมีผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์รายใหม่ เพิ่มขึ้นมากถึง 2.3 ล้านคน ซึ่งจากการจัดอันดับสื่อสังคมออนไลน์ที่คนไทยใช้งาน มากที่สุด 5 อันดับแรกได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) และยูทูบ (Youtube) คิดเป็น 94% เท่ากัน รองลงมาคือ แอปพลิเคชันไลน์ (Line) คิดเป็น 85% เฟซบุ๊กแมสเซ็นเจอร์ (Facebook Messenger) คิดเป็น 76% และอินสตาแกรม (Instagram) คิดเป็น 65% ตามลำดับ แต่ข้อมูลที่น่าสนใจจากสถิติ ดังกล่าวคือ แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างวิดีโอสั้นความยาว 15-60 วินาที ที่มีต้นกำเนิดจากประเทศจีน ได้รับความนิยมใช้เป็นอันดับ 7 ในประเทศไทย คิดเป็น 36% เปรียบเทียบกับผลการสำรวจ Digital Report 2023 แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ยังติด อันดับสื่อสังคม

ออนไลน์ที่คนไทยนิยมใช้ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ได้รับความนิยมรับและมีผู้ใช้งานไทยเป็นจำนวนมาก (Datareportal, 2022)

ปัจจุบัน TikTok กลายเป็นแอปพลิเคชันยอดนิยมของกลุ่ม GenZ ไปแล้ว จากตัวเลขทางสถิติอัปเดตปี 2023 กลุ่มผู้ใช้งานที่เข้าถึง TikTok Ads ที่กลุ่มที่ใหญ่ที่สุดคือกลุ่มอายุ 18-24 ปี แบ่งเป็นเพศชาย 17.5% และเพศหญิง 20.9% ในส่วนของพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้ พบว่าเป็น GenZ ที่ใช้งานมากที่สุดช่วงอายุ 18-24 ปี (ร้อยละ 21) ผู้ใช้ให้เวลากับ TikTok เฉลี่ย 95 นาที/วัน แบ่งเป็นเพศชาย 54% และเพศหญิง 46% และมีวิดีโอถูกเปิดดูกว่า 1 พันล้าน/วัน เป็นแพลตฟอร์มที่ผู้ใช้งานใช้เวลาเฉลี่ยต่อวันสูงที่สุด และเป็นแพลตฟอร์มเริ่มผสมผสานอีคอนเมอร์ชเข้ากับฟีเจอร์ยอดนิยม (Thumbsup, 2023) โดยกลุ่ม Gen Z จะเป็นกลุ่มผู้ใช้งานส่วนใหญ่เข้ามาผลิตเนื้อหา (Content) ด้วยลักษณะของคอนเทนต์บน TikTok ส่วนมากสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายกว่า เพราะเป็นคอนเทนต์แนวบันเทิงที่ใช้เวลาสั้นในการรับชมทำให้ข้อความที่แบรนด์ต้องการสื่อสารสามารถเข้าหา กลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น โดยที่ไม่โดนกดข้าม (เพราะจบเร็ว) และสามารถเข้าใจได้ง่าย เพราะต้องทำทุกอย่างให้กระชับที่สุด จากการที่ผู้ใช้งานในช่วงวัยที่สูงกว่า Gen Z มีการเติบโตขึ้นถึง 5.5 เท่า ในระยะเวลาต่ำกว่า 18 เดือนเท่านั้น (Wittawin, 2022) นอกจากนี้ สถิติยังระบุว่าแพลตฟอร์มยังมีเติบโตอย่างรวดเร็วในกลุ่ม Gen Z ซึ่งส่วนใหญ่แล้วกลุ่ม Gen Z จะเลือกเข้ามาใช้งานในฐานะเป็นผู้รับชม และเสพความบันเทิงจากเนื้อหา (Content) เมื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา (Mgrronline, 2023) จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ส่งผลให้กลุ่ม Gen Z นั้นมีการตัดสินใจเข้าถึงและใช้งานโซเชียลมีเดียมากขึ้น สำหรับข้อมูลสถิติในประเทศไทย พบว่า ปัจจุบันผู้ใช้งานแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม Generation Z และกลุ่ม Generation Y ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันตามลำดับ โดยผู้ใช้งาน เป็นเพศหญิง จำนวน 75% และเพศชาย 25% ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร มีค่าเฉลี่ย การเป็นใช้งานจำนวนประมาณ 4 ครั้งต่อวัน โดยมีเวลาใช้งานเฉลี่ย 35 นาทีต่อวัน โดยมีเนื้อหา ส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเต้น และการลิปซิงค์ (Lip Sync) เพลงต่างๆ หรือคลิปเสียงที่ได้รับ ความนิยม ทั้งนี้ปรากฏการณ์การระบาดของโรคติดต่อ โควิด-19 และการกักตัวปฏิบัติงานอยู่ที่บ้าน (Work from home) ทำให้การใช้งานแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) เกิดเป็นกระแส โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อดารา นักร้อง หรือกลุ่มคนที่มีชื่อเสียงในโลกออนไลน์ (Influencer) ได้ใช้งานแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ในระหว่างที่ต้องกักตัวดังกล่าว

ดังนั้น จึงไม่แปลกที่นักการตลาดจะมองเห็นช่องทางด้านการตลาดผ่านแอปพลิเคชันติ๊กต็อก TikTok นี้ เพราะเป้าหมายหลักในปี 2024 ของ TikTok ประเทศไทยปีนี้ก็ชัดเจนอยู่แล้วว่า TikTok ได้เร่งพัฒนา เพื่อรักษาการเติบโตให้กับแอปพลิเคชันติ๊กต็อก TikTok ด้วย 1) การสร้างความหลากหลายของคอนเทนต์ 2) เพิ่มโมเดลของการสร้างรายได้ให้กับ TikTok และ 3) ผลักดันการใช้งานให้ปลอดภัยแก่ผู้ใช้งานเพิ่มมากขึ้น (Mgrronline, 2023) ดังนั้นแล้วจึงไม่ยากกับเข้าไปทำธุรกิจกับ TikTok อย่างแน่นอน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา “พฤติกรรม การสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) และการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มเจนเนอเรชันซีในเขตกรุงเทพมหานคร” เพื่อให้เยาวชนมีทักษะการคิดที่ดี สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยสามารถเข้าใจ วิเคราะห์ ตีความ ประเมินสื่อและสิ่งที่ได้รับจากสื่อ

ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสื่อ ตระหนักถึงผลกระทบของสื่อที่มีต่อบุคคลและสังคมรู้จักเลือกรับสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชนและสังคม

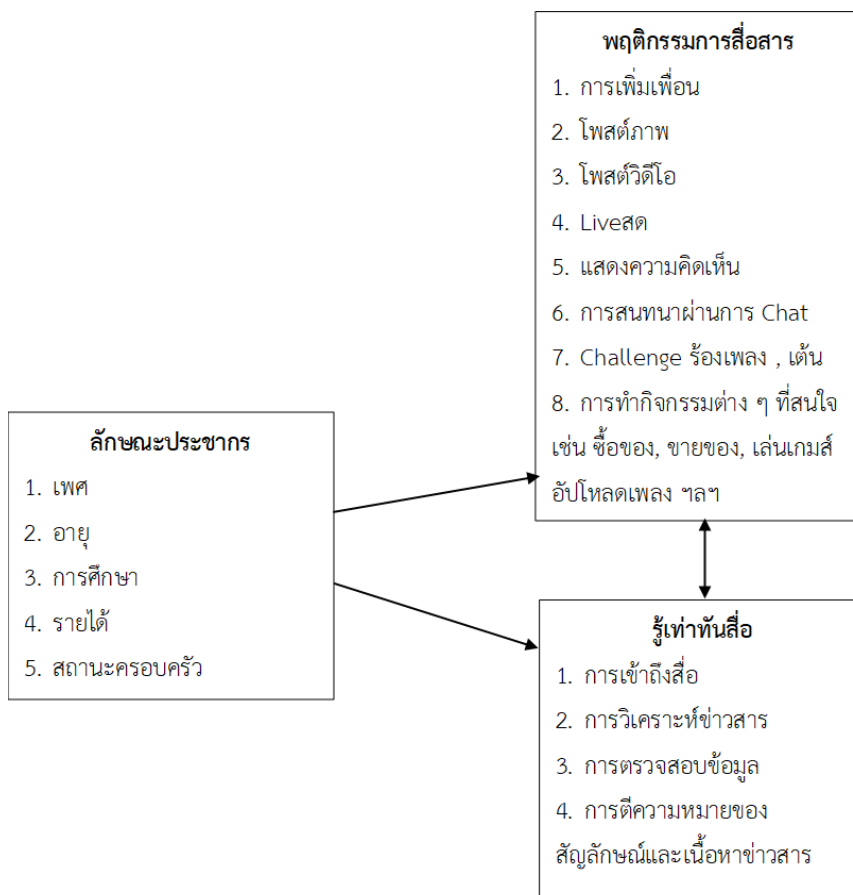
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของกลุ่มเจนเอเรชั่นซีในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของกลุ่มเจนเอเรชั่นซีในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของกลุ่มเจนเอเรชั่นซีในเขตกรุงเทพมหานครจำแนกตามลักษณะประชากร
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการรู้เท่าทันสื่อบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของกลุ่มเจนเอเรชั่นซีในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามลักษณะประชากร
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) กับการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มเจนเอเรชั่นซีในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

1. เจนเอเรชั่นซีที่มีลักษณะประชากรต่างกันมีพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) แตกต่างกัน
2. เจนเอเรชั่นซีที่มีลักษณะประชากรต่างกันมีการรู้เท่าทันสื่อบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) แตกต่างกัน
3. พฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) มีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของกลุ่มเจนเอเรชั่นซี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการวัดความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ แบบเป็นระบบวัดครั้งเดียว (One-shot Descriptive Study) และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) ในการทดสอบสมมติฐานใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ซึ่งประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จทางสถิติ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มเจนเนอเรชันซีและอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร อายุระหว่าง 18-24 ปี (พ.ศ. 2548-2554) จำนวน 400คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1967) ซึ่งกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ95 และค่าความคลาดเคลื่อนหรือผิดพลาดที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 หรือที่ระดับนัยสำคัญ .05 ให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบลำดับชั้น (Stratified Sampling) โดยแบ่งตามเขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ลักษณะประชากรกระจายตามสัดส่วนและมีความหลากหลาย

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยจับฉลากเลือกจากเขตพื้นที่กลุ่มของกรุงเทพมหานคร

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ตามขั้นตอนที่ 2 โดยเก็บข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในเขตต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความหลากหลายทางประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อหาข้อมูลในการกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและทดสอบสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ แบบสอบถามเป็นแบบปลายปิด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้งานบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok)

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok)

โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม หลังจากสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด โดยก่อนการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดคำถามเพื่อคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม (Screening Question) โดยทำการเก็บข้อมูลเฉพาะผู้ใช้แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) เพื่อเป็นการคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถามที่ตรงตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้มีการกระจายกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้หาคุณภาพของเครื่องมือโดยทดสอบความเที่ยงและความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยใช้การคำนวณหาค่าความเชื่อถือได้ หรือ Alpha Coefficient ตามวิธีของ Cronbach โดยใช้เกณฑ์ค่าความเชื่อถือได้ไม่น้อยกว่า 0.70 ซึ่งได้ค่าความเชื่อถือได้ดังนี้ พฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เท่ากับ 0.90 การรู้เท่าทันสื่อเท่ากับ 0.92 ดังนั้นแบบสอบถามที่ได้จึงมีความน่าเชื่อถือได้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและนำเสนอข้อมูลโดยตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) ของร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สถิติคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ตามลำดับ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างเจนเรชันซีที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 22-24 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 45.9) ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา มีรายได้ต่อเดือนอยู่ที่ มากกว่า 10,001 บาท มากที่สุด (ร้อยละ 47.7) และส่วนใหญ่สถานะทางครอบครัวคือบิดา-มารดา อยู่ร่วมกัน มากที่สุด (ร้อยละ 53.6)

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการใช้งานบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) พบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามใช้บริการ www.TikTok.Com ในแต่ละสัปดาห์โดยใช้เวลาทุกวัน (ร้อยละ 74.7) ส่วนใหญ่ระยะเวลาที่ผ่านใช้บริการ www.TikTok.Com โดยเฉลี่ยในแต่ละวันคือ 3 ชั่วโมงขึ้นไป (ร้อยละ 27.9) และเหตุผลที่ใช้งานแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ส่วนใหญ่เพื่อความบันเทิง พักผ่อนหย่อนใจ และคลายเครียด (ร้อยละ 26.9)

ตอนที่ 3 พฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) พบว่าพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ติ๊กต็อก (TikTok) อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า 3 ลำดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ คือ สื่อสารกับเพื่อนโดยการกดแชร์เรื่องที่คิดว่าสนใจให้คนที่เมื่อพบว่ามีเนื้อหาที่น่าสนใจ (ค่าเฉลี่ย 3.45) รองลงมาการสื่อสารโดยการกดส่งหัวใจ ให้เพื่อน เพื่อเป็นแรงเสริมต่อความสัมพันธ์ของกันและกัน (ค่าเฉลี่ย 3.40) และท่านและเพื่อนเข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกันในสิ่งที่โพสต์ เช่น รู้ว่าท่านมีกำลังมีความสุข กำลังโกรธไม่สบายใจ หรือไม่พอใจ (ค่าเฉลี่ย 3.11) เป็นต้น

ตอนที่ 4 การรู้เท่าทันสื่อบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) พบว่าการรู้เท่าทันสื่อบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า 1) การเข้าถึงสื่ออยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านสามารถรับรู้และเข้าใจในความหมายข้อมูลข่าวสารที่จากติ๊กต็อก (TikTok) (ค่าเฉลี่ย 3.55) รองลงมาท่านอ่านข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากติ๊กต็อก (TikTok) มากกว่า 1 รอบ (ค่าเฉลี่ย 3.54) และท่านสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ได้จากติ๊กต็อก (TikTok) อย่างละเอียด (ค่าเฉลี่ย 3.43) 2) การวิเคราะห์ข่าวสาร อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารจากติ๊กต็อก (TikTok) ท่านจะไม่เชื่อตามทันที (ค่าเฉลี่ย 3.64) รองลงมา ท่านมักจะวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากติ๊กต็อก (TikTok) อยู่เสมอ (ค่าเฉลี่ย 3.54) และท่านสามารถวิเคราะห์และเข้าใจความหมายจากสื่อ ติ๊กต็อก (TikTok) เช่น เทคนิค ภาพ, เสียง, ภาษา, ข้อความ (ค่าเฉลี่ย 3.50) โดยมี 3) การตรวจสอบข้อมูล อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านจะไม่แชร์หรือโพสต์ภาพ, วิดีโอ, ข้อมูล ข่าวสารที่ได้รับหากยังไม่แน่ใจในความถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย 3.93) รองลงมาท่านสามารถแยกแยะข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากติ๊กต็อก (TikTok) ได้อย่างถูกต้อง ว่าสิ่งใดจริงสิ่งใดเท็จ (ค่าเฉลี่ย 3.74) และท่านมีการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากแหล่งข่าวอื่นๆ (ค่าเฉลี่ย 3.66) และ 4) การตีความหมายของสัญลักษณ์ และเนื้อหาข่าวสาร อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ท่านอธิบายได้ว่าเนื้อหาข่าวสารที่สื่อผลิตขึ้นนั้นมีนัยทางธุรกิจการค้าแอบแฝงอยู่ เช่น โฆษณาขายสินค้าหรือบริการ (ค่าเฉลี่ย 3.62) รองลงมาท่านสามารถตีความหมาย คำศัพท์เฉพาะกลุ่ม เช่น

คำว่า ด้อม (กลุ่มแฟนคลับ) ที่ใช้ในการสร้างความหมายผ่านเนื้อหา ข่าวสารในติ๊กต็อก (TikTok) ได้ (ค่าเฉลี่ย 3.53) และท่านสามารถตีความหมาย การแสดงออกทางสัญลักษณ์ เช่น ภาษากาย การแสดงออกทางสีหน้า ท่าทาง ที่ใช้ในการสร้างความหมายผ่านเนื้อหา ข่าวสารในติ๊กต็อก (TikTok) ได้ (ค่าเฉลี่ย 3.41)

ตอนที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 เจเนอเรชันซีที่มีลักษณะประชากรต่างกันมีพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) แตกต่างกัน พบว่า เพศ การศึกษา และสถานะแตกต่างกัน มีพฤติกรรมฯ ไม่แตกต่างกัน ส่วนเจเนอเรชันซีที่มีอายุต่างกันมีพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกันมีพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ พบว่ากลุ่มเจเนอเรชันซีในเขตกรุงเทพมหานครที่มีอายุ 20-21 ปี มีพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) แตกต่างจากกลุ่มที่มีอายุ 22-24 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเจเนอเรชันซีที่มีรายได้ต่างกันมีพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้แตกต่างกันมีพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ พบว่ากลุ่มเจเนอเรชันซีในเขตกรุงเทพมหานครที่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท มีพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) แตกต่างจากกลุ่มเจเนอเรชันซีในเขตกรุงเทพมหานครที่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท และรายได้ 5,001-10,000 บาท มีพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) แตกต่างจากกลุ่มที่มีรายได้มากกว่า 10,001 บาท

สมมติฐานที่ 2 เจเนอเรชันซีที่มีลักษณะประชากรต่างกันมีการรู้เท่าทันสื่อบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) แตกต่างกันพบว่า เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และ สถานะต่างกันมีการรู้เท่าทันสื่อบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 พฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) มีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของกลุ่มเจเนอเรชันซี พบว่า พฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) มีความสัมพันธ์กับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของกลุ่มเจเนอเรชันซี

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบประเด็นที่สำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรมการใช้งานบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) พบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามใช้บริการ www.TikTok.Com ในแต่ละสัปดาห์โดยใช้ทุกวัน ส่วนใหญ่ระยะเวลาที่ใช้บริการ www.TikTok.Com โดยเฉลี่ยในแต่ละวันคือ 3 ชั่วโมงขึ้นไป ซึ่งถือว่าใช้มากโดยในการใช้สื่อสังคมออนไลน์และ

แอปพลิเคชันอย่างแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) คนกลุ่มเจนเนอเรชันซีเติบโตมาพร้อมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต จึงคุ้นเคยและใช้งานสื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดียเป็นปกติวิสัย ผลการวิจัยที่พบว่าการใช้แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ในการสื่อสารสอดคล้องกับลักษณะของเจนเนอเรชันซีที่ชอบการแสดงออกและสร้างตัวตนผ่านสื่อออนไลน์ และเหตุผลที่ใช้งานแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ส่วนใหญ่เพื่อความบันเทิงพักผ่อนหย่อนใจ และคลายเครียด โดยมีพฤติกรรมในการใช้เพื่อสื่อสารกับเพื่อนโดยการกดแชร์เรื่องที่คิดว่าสนใจให้ทันทีเมื่อพบว่ามีเนื้อหาที่น่าสนใจ รองลงมาการสื่อสารโดยการกดส่งหัวใจ ให้เพื่อน เพื่อเป็นแรงเสริมต่อความสัมพันธ์ของกันและกัน และท่านและเพื่อนเข้าใจความรู้สึกซึ่งกันและกันในสิ่งที่โพสต์ เช่น รู้ว่าท่านมีกำลังมีความสุข กำลังโกรธไม่สบายใจ หรือไม่พอใจ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแสวงหาความบันเทิงผ่อนคลาย สอดคล้องกับ Chittawarakul, Ubonwat, & Phimcharoen, (2022, p. 93) พบว่าพฤติกรรม的开รับแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) เพื่อความบันเทิง พักผ่อนหย่อนใจ และคลายเครียด

2. การรู้เท่าทันสื่อบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) พบว่าการรู้เท่าทันสื่อบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) อยู่ในระดับมาก ทั้งการเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์ข่าวสาร การตรวจสอบข้อมูล และการตีความหมายของสัญลักษณ์รวมถึงเนื้อหาข่าวสาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thongrak, (2019, p. 219) พบว่านิสิตมีระดับทักษะในการรู้เท่าทันสื่อและระดับแนวทาง การรู้เท่าทันและวิเคราะห์สื่ออยู่ในระดับสูง และสอดคล้องกับ Klangburuwan & Suwannasaen (2020, p. 138) พบว่านักเรียนมีการรู้เท่าทันสื่ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประเทศไทยมีการให้ความสำคัญในประเด็นนี้เป็นอย่างมากจึงทำให้มีการฝึกอบรมและให้ความรู้ในการรู้เท่าทันสื่อสำหรับเยาวชนเรื่อยมาจากการอาจทำให้การรู้เท่าทันสื่อค่อนข้างมากดังผลวิจัยที่พบเจนเนอเรชันซีที่มีอายุและรายได้แตกต่างกันมีพฤติกรรมในการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) แตกต่างกันโดยเจนเนอเรชันซีที่มีอายุที่มีอายุ 22-24 ปี มีพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) สูงกว่าเจนเนอเรชันซีที่มีอายุ 20-21 ปี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มที่มีอายุ 20-21 ปีเป็นกลุ่มที่เริ่มเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษาใหม่อาจจะมีเวลาน้อยกว่ากลุ่มที่มีอายุ 22-24 ปี ซึ่งสามารถปรับตัวเข้ากับการเรียนในสถาบันการศึกษาได้แล้ว ส่วนประเด็นของรายได้พบว่ากลุ่มที่มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000-10,000 บาท จะมีการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) สูงกว่ากลุ่มอื่นๆ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้ 5,000 บาท ซึ่งแตกต่างกันสูงทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการใช้แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) สัมพันธ์กับรายจ่ายที่จะต้องจ่ายค่าอินเทอร์เน็ตด้วย สอดคล้องกับทฤษฎีช่องว่างความรู้ (Knowledge Gap Theory) ของ Tichenor, Donohue & Olien (1970, p. 162) กล่าวว่าบุคคลที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน จะมีโอกาสเข้าถึงสื่อและข้อมูลข่าวสารแตกต่างกัน ซึ่งอาจทำให้เกิดความแตกต่างในการรับรู้และใช้สื่อติ๊กต็อก (TikTok) ในกลุ่มรายได้ต่างๆ นอกจากนี้ยังอธิบายได้ด้วยทฤษฎีวงจรชีวิต (Life Cycle Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นโดย Franco Modigliani ซึ่งต่อมาได้รับรางวัลโนเบลสาขาสถิติศาสตร์ในปี 1985 กล่าวว่าในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่น คนจะมีรายได้ต่ำหรือไม่มีรายได้ แต่มีการบริโภคสูง เมื่อเข้าสู่วัยทำงาน รายได้จะเพิ่มขึ้นส่งผลให้สามารถออมได้มากขึ้น และเมื่อเกษียณอายุ รายได้จะลดลงอีกครั้ง แต่ยังสามารถบริโภคได้จากเงินออมที่สะสมไว้ การใช้แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ที่

แตกต่างกันในกลุ่มอายุต่างๆ สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีวงจรชีวิต ว่ากลุ่มอายุ 20-21 ปี เป็นกลุ่มที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีรายได้จำกัด จึงมีการใช้แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) น้อยกว่ากลุ่มอายุ 22-24 ปี ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีที่ระบุว่าในช่วงวัยเรียนจะมีรายได้ต่ำและมีการบริโภคจำกัด ส่วนกลุ่มอายุ 22-24 ปี เป็นกลุ่มที่เริ่มทำงานหรือมีรายได้มากขึ้น สามารถใช้จ่ายบริโภคได้มากกว่า จึงมีการใช้ ติ๊กต็อก (TikTok) มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่าในช่วงเริ่มทำงานคนจะมีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถบริโภคได้มากขึ้น นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่ากลุ่มที่มีรายได้ 5,000-10,000 บาท จะมีการใช้ติ๊กต็อก (TikTok) มากกว่ากลุ่มรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ซึ่งก็สอดคล้องกับทฤษฎีที่ว่า เมื่อมีรายได้มากขึ้น ก็จะสามารถบริโภคสินค้าและบริการได้มากขึ้น ตาม ซึ่งผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับงานวิจัยของ Thanyacharoen (2020, p. 91) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับ ทศนคติ และการตัดสินใจใช้งานแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) พบว่าอายุและรายได้ต่างกันมีการตัดสินใจใช้งานแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) แตกต่างกัน

3. พฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์แอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ของกลุ่มเจนเอเรชันซี จากผลการวิจัยที่ว่า พฤติกรรมการสื่อสารบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ติ๊กต็อก (TikTok) ในกลุ่มเจนเอเรชันซี นั้นสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานของการรู้เท่าทันสื่อที่ว่า การรู้เท่าทันสื่อนั้นจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อมีพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น ก็จะทำให้เกิดการพัฒนารู้อ่านสื่อออนไลน์เพิ่มขึ้นตามไปด้วย และสอดคล้องกับองค์ประกอบการเข้าถึงสื่อและการวิเคราะห์สื่อ กล่าวคือ เมื่อมีการสื่อสารบนแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) มากขึ้น ก็จะทำให้สามารถเข้าถึงเนื้อหาต่างๆ ได้มากขึ้น และฝึกให้เกิดการวิเคราะห์สื่อเหล่านั้นได้ดีขึ้นด้วย นอกจากนี้สอดคล้องกับมิติด้านการรู้คิด (Cognitive) ของการรู้เท่าทันสื่อ เนื่องจากเมื่อมีการใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น ก็จะทำให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์และตีความเนื้อหาสื่อเหล่านั้นได้ดีขึ้น (Potter, 2008, p. 298)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าพฤติกรรมการสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ติ๊กต็อก (TikTok) ของเจนเอเรชันซีอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ทางผู้ให้บริการแอปพลิเคชันติ๊กต็อก (TikTok) ควรมีการส่งเสริมให้มีการใช้แอปพลิเคชันให้มากยิ่งขึ้น ด้วยการโน้มน้าวใจกลุ่มเจนเอเรชันซีให้ใช้เพื่อเพิ่มจำนวนผู้ใช้ให้มากยิ่งขึ้น เช่น การโฆษณาในแพลตฟอร์มออนไลน์ในทุกช่องทาง
2. จากผลการวิจัยพบว่าการรู้เท่าทันสื่อของกลุ่มเจนเอเรชันซีจะอยู่ในระดับมาก แต่ก็ยังพบว่ามีฉพาะเกิดขึ้นจำนวนมาก และมีกลุ่มวัยรุ่นบางกลุ่มยังใช้สื่ออย่างไม่สร้างสรรค์ ดังนั้นจึงควรมีการณรงค์และการให้ความรู้ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่ออย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องด้วยการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณในบางรายละเอียดที่ต้องการคำอธิบายจากกลุ่มตัวอย่างเจาะจงยิ่งขึ้นยังไม่ชัดเจน เช่น อายุที่ต่างกัน และรายได้ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์แพลตฟอร์ม ดิจิทัล (TikTok) ที่แตกต่างกัน จึงจำเป็นที่จะต้องทำการวิจัยต่อไปในอนาคตด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละกลุ่มเพื่อนำมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้

References

- Chittawarakul, T., Ubonwat, T., & Phimcharoen, P. (2022). **Important things that students must continue their education Faculty of Management Technology**. Bangkok: Sripatum University. [In Thai]
- Datareportal. (2022). **Summary of Social Media usage behavior 2022**. [Online]. Available: <https://datareportal.com/>. [2023, April 19]. [In Thai]
- Electronic Transactions Development Agency. (2023). **Thailand Internet User Behavior**. [Online]. Available: <https://www.etda.or.th/>. [2023, April 19]. [In Thai]
- Jangwijitkul, C. (2018). **Components that follow in watching live online broadcasts (Live Streaming)**. Master of Management Mahidol University. [In Thai]
- Klangburuwan, N., & Suwannasaen, P. (2020, July-December). Media literacy of junior high school students in Chonburi. **Journal of Education**, 14(2), 129-140. [In Thai]
- Manager Online. (2023). **Mgronline**. [Online]. Available: <https://mgronline.com/>. [2023, April 19]. [In Thai]
- Tichenor, P. J., Donohue, G. A., & Olien, C. N. (1970). **Communication knowledge of science in the adult population in the United States**. Minneapolis, USA: University of Minnesota.
- Potter. (2008). **Theory of media literacy: A cognitive approach**. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Yamane, T. (1967). **Statistics, An Introductory Analysis**. (2 nd ed.). New York: Harper and Row.
- Thanyacharoen, P. (2020). **Behavior of accepting attitudes. and decision to use the TikTok application (Tiktok)**. Bangkok: Dhurakij Pundit University. [In Thai]
- Thongrak, P. (2019). **Media literacy skills. Guidelines for media literacy and analysis and mental health of first-year undergraduate students at Kasetsart University**. Bangkok: Social sciences and humanities Kasetsart University. [In Thai]
- Thumbsup. (2023). **Social media Demographic 2023**. [Online]. Available: <https://www.thumbsup.in.th>. [2023, October 5]. [In Thai]

Wittawin, A. (2022). What is TikTok? A look at the hottest platform trends of the year 2022. [Online]. Available: <https://www.thumbsup.in.th/TikTok-trends-2022>. [2023, April 3]. [In Thai]

แนวทางการใช้งานไมซ์ (MICE) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องภาคเหนือตอนล่าง

The MICE Guidelines for Moving Regional Economy: Case Study Pilot Lower Northern

พีรธร บุญยรัตพันธุ์*

Piratorn Punyaratabandhu

บุญส่ง กวยเงิน**

Boonsong Kuayngen

จิรวัดน์ พิระสันต์***

Jirawat Phirasant

นิทรา กิจธีระวุฒิวงษ์****

Nithra Kitreerawutiwong

เจษฎา วิชาพร*****

Jetsada Wichaporn

รชตวัน ลิ้มกาญจนภา*****

Rachatawan Limkanchanapa

Received : April 17, 2024

Revised : June 28, 2024

Accepted : July 16, 2024

*อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Lecturer in Department of Political Science & Public Administration, Faculty of Social Sciences
Naresuan University

**อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Lecturer in Department of Educational research and evaluation, Faculty of Education Pibulsongkram
Rajabhat University(Corresponding Author) e-mail: boonsongkl12@gmail.com

***อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Lecturer in Department of Art and Design, Faculty of Architecture art and design Naresuan University

****อาจารย์ประจำภาควิชาอนามัยชุมชน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Lecturer in Department of community health, Faculty of Public Health Naresuan University

*****อาจารย์ประจำภาควิชาอุตสาหกรรมเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร

Lecturer in Department of Agricultural Industry, Faculty of Agriculture, Natural Resources and
Environment Naresuan University

*****อาจารย์ประจำภาควิชาการจัดการอีเวนต์ โรงแรม และการท่องเที่ยว วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Lecturer in Department of Event, Hotel and Tourism Management, Faculty of International College
Naresuan University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการวิเคราะห์โมเดลโคชีสเต็มในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่อง พื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง 2) ศึกษาประเด็นหลักทางเศรษฐกิจที่ใช้โมเดลในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง 3) จัดทำยุทธศาสตร์การใช้งานโมเดลในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่อง พื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง และ 4) จัดทำรูปแบบและแนวทางการใช้งานโมเดลขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง วิธีดำเนินการวิจัย ลักษณะการวิจัยแบบผสานวิธี กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 270 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง พื้นที่เป้าหมาย คือ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ พิษณุโลก ตาก นครสวรรค์สุโขทัย อุตรดิตถ์และอุทัยธานี เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามจำนวน 3 ฉบับ แบบสัมภาษณ์ จำนวน 1 ฉบับ และประเด็นสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ฉบับ และการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุปอุปนัย ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบของธุรกิจหลัก ส่วนสนับสนุนธุรกิจ นิเวศของธุรกิจ และโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นกลไกสำคัญขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค 2) ประเด็นหลักทางเศรษฐกิจ คือ ศักยภาพด้านการบริการส่งเสริมสุขภาพในแต่ละจังหวัดมีศักยภาพและความพร้อมในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของภูมิภาค และศักยภาพด้านนวัตกรรมอาหาร สามารถยกระดับมาตรฐานภาคเกษตร การผลิตสินค้า บริการ บนฐานเศรษฐกิจสร้างมูลค่าสูง 3) ยุทธศาสตร์การใช้งานโมเดลในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค กำหนดเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจด้วยธุรกิจโมเดล โดยภาคเหนือตอนล่างเป็นฐานเศรษฐกิจมูลค่าสูงด้านนวัตกรรมอาหาร และการดูแลสุขภาพ โดยอาศัยงานโมเดลเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน และ 4) รูปแบบแนวทางการใช้งานโมเดลขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค และแนวทางปฏิบัติการใช้งานโมเดลขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคในพื้นที่ให้เห็นเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ : แนวทางการใช้งานโมเดล / การขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค / ยุทธศาสตร์การใช้งานโมเดล

ABSTRACT

This research The objectives were to 1) study the analysis of the MICE ecosystem in driving the regional economy: a pilot case in the lower northern region. 2) Study the main economic issues using MICE to drive the regional economy: pilot case of the lower northern region. 3) Create a strategy for using MICE to drive the regional economy: pilot case of the lower northern region and 4) Create a model and guidelines for using MICE to drive the regional economy: a pilot case in the lower northern region. research methods Characteristics of Mixed methods research The target group was 270 key informants using a purposive selection method. The target area is 9 provinces in the lower northern region. The research tools consisted of 3 questionnaires, 1 interview form, and 1 focus group discussion item. and data analysis is analyzing content and creating inductive conclusions. The results of the research found that 1) components of the main business, Business support, business ecosystem and infrastructure that is an important mechanism driving the regional economy. 2) The main

economic issue is that the potential of health promotion services in each province has the potential and readiness to create economic value in the region. and potential in food innovation Able to raise standards in the agricultural sector Production of goods and services based on a high-value creative economy. 3) Strategy for using MICE to drive the regional economy Set goals to strengthen the economy through MICE business. The lower northern region is a high-value economic base for food innovation. and health care by using MICE events to strengthen competitiveness and 4) Model and guidelines for using MICE to drive the regional economy and concrete guidelines for using MICE to drive the regional economy in the area.

Keywords : Guidelines for using MICE / Driving the Regional Economy / Strategy for using MICE

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) เป็นแขนงหนึ่งของอุตสาหกรรมบริการมูลค่าสูง ซึ่งประกอบไปด้วย อุตสาหกรรมการประชุมองค์กร (Meetings) การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive travels) การประชุม วิชาชีพ (Conventions) และงานจัดนิทรรศการและแสดงสินค้า (Exhibitions) ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีการเจริญเติบโตสูงที่สุดในประเทศไทย และเป็นอุตสาหกรรมที่มีส่วนสำคัญต่อการสร้างมูลค่าโดยรวมของ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ เพราะรายได้จากอุตสาหกรรมไมซ์จัดอยู่ในรายได้ของภาคบริการในบัญชี เดินสะพัดของประเทศที่มีมูลค่าสูง ทำให้คุณภาพการบริการเกิดผลและส่งผลให้ดุลการชำระเงินของประเทศ ปรับตัวดีขึ้น อีกทั้งยังก่อให้เกิดการจ้างงาน และสร้างรายได้ให้แก่ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน และเป็นธุรกิจที่ เชื่อมโยงกับกิจการที่เกี่ยวข้อง ขยายผลต่อธุรกิจอื่นๆ ในลักษณะห่วงโซ่อุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) จึงมีความสำคัญทั้งด้านการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจภาคบริการให้เข้มแข็ง และเป็นเครื่องมือสำคัญในการ ช่วยเหลือฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศในภาวะเศรษฐกิจอยู่ในช่วงที่มีการแข่งขันในปัจจุบัน

อดีตที่ผ่านมาอุตสาหกรรมไมซ์ (MICE) ถูกจัดเป็นภาคธุรกิจหนึ่งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจาก กลุ่มลูกค้ามีการใช้บริการที่พักและบริการอื่นที่สัมพันธ์กัน แต่โดยความเป็นจริงแล้วอุตสาหกรรมไมซ์ เป็น อุตสาหกรรมของตัวเอง หรือเป็น Business Sector ที่สามารถปรับเปลี่ยนเข้ากับภาคธุรกิจอื่นได้ คนส่วนใหญ่ จะเห็นว่าไมซ์ มีบทบาทเป็นผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว แต่ในความเป็นจริง ไมซ์ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจ การส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาธุรกิจและการพัฒนาทางอาชีพ การแลกเปลี่ยนในเชิงวิชาการและการ วิจัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการแพทย์ ตลอดจนพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกระจายรายได้สู่ชุมชน (Cameron, 2009) ประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมทางด้านไมซ์ ยังก่อให้เกิด การสร้างงานและการกระจายรายได้สู่ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง มีรายได้เข้าสู่รัฐหรือเมืองในรูปแบบของภาษีเงินได้จาก รายรับของธุรกิจ พัฒนาศักยภาพของบุคลากร สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การ ประชาสัมพันธ์ประเทศ มีการขยายตัวและลงทุนธุรกิจอื่นๆ มีโอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ด้านวิชาการมากขึ้น

สร้างอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่ถาวร เป็นต้น แม้ว่าอุตสาหกรรมไมซ์จะมีความเกี่ยวข้องการท่องเที่ยวทางธุรกิจ และ/หรือการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน อุตสาหกรรมไมซ์ ยังมีความเกี่ยวข้องหรือมีการใช้ระบบสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่นเดียวกัน แต่ประโยชน์ที่ได้รับมีความแตกต่าง และทำให้จุดหมายปลายทางนั้นมีความน่าสนใจยิ่งขึ้น (Roger, 2003)

ทั้งนี้ แผนพัฒนาภาคเหนือ พ.ศ. 2560-2565 มีเป้าหมายหลักสำคัญในการยกระดับฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง ซึ่งเป็นการเพิ่มขีดความสามารถด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีมูลค่าสูงเพื่อกระตุ้นการเจริญเติบโตผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคเหนือสูงขึ้น ซึ่งในปี 2562 ที่ผ่านมา ภาวะเศรษฐกิจภาคเหนือมีการขยายตัว หากพิจารณาถึงศักยภาพของภาคเหนือตอนล่างตามแผนพัฒนาภาคเหนือ พ.ศ. 2560-2565 นั้น พบว่ามีศักยภาพความโดดเด่นในพื้นที่ (Competency) ได้แก่ ภาคการเกษตรและภาคบริการที่มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพ อาทิ เช่น การบริการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness) นวัตกรรมอาหารทางการเกษตร (Food Innovation) และธุรกิจไมซ์ (MICE) เป็นต้น สำหรับภาคการเกษตรและภาคบริการที่สร้างมูลค่าหรือรายได้ให้กับภูมิภาคจากแนวโน้มภาคเกษตรมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจภาคเหนือ ทั้งในด้านเป็นฐานรายได้หลักของประชากรส่วนใหญ่และการจ้างงาน ในปี 2561 ผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรมีมูลค่า 332,481 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 26.2 ของผลิตภัณฑ์ภาค ผลผลิตเกษตรของภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นผลิตภัณฑ์ จากพืชที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์ และอ้อยโรงงานในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งเป็นการทำเกษตรแปลงใหญ่ที่ยังมีการใช้สารเคมีสูง สำหรับการผลิตพืชผัก และไม้ผลส่วนภาคบริการมีสัดส่วนถึงร้อยละ 54.1 ส่วนใหญ่เป็นการค้าส่งค้าปลีก การศึกษา และบริการภาครัฐ สำหรับโรงแรมและภัตตาคารมีแนวโน้มขยายตัวสูงสอดคล้องกับการเติบโตของการท่องเที่ยว (Office of the National Economic and Social Development Council, 2020)

นอกจากนี้ศักยภาพและยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนภาคเหนือที่สำคัญมีแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) ที่สามารถสร้างมูลค่าสูงให้กับพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเส้นทางแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือใต้ (North-south Economic Corridor - NSEC) และแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-west Economic Corridor - EWEC) ซึ่งเป็นระเบียงเศรษฐกิจภาคเหนือเชื่อมโยงทุกมิติจีน-อินเดีย-กลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง อีกด้วย นับว่าเป็นข้อได้เปรียบและโอกาสในการยกระดับการพัฒนาความโดดเด่นพื้นที่ให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น หากพิจารณาศักยภาพด้านการบริการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness) นับว่ามีความสำคัญและความจำเป็นของประชาชนในการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนภาคเหนือตอนล่างเป็นอย่างยิ่งและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริงในวงกว้าง ซึ่งมีปัจจัยที่สนับสนุนหรือความพร้อมในการสนับสนุน คือ มีสถานให้บริการทางการแพทย์หลากหลายครอบคลุม มีบุคลากรทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญและเครื่องมือทางการแพทย์ทันสมัยครบครัน นอกจากนี้มีความพร้อมในการให้บริการและขีดความสามารถในการให้บริการอย่างทั่วถึง ซึ่งศักยภาพและความพร้อมดังกล่าวนี้จะเป็นสิ่งที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการบริการส่งเสริมสุขภาพให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพยกระดับเชิงพื้นที่ในลักษณะของห่วงโซ่คุณค่าตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ (Value Chain) อีกด้วย ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ngammak (2020) ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมไมซ์ ผลการศึกษาพบว่า อุตสาหกรรมไมซ์เป็นบุคลากรรุ่นใหม่ที่ได้ชื่อ

ว่าเป็นคนไทย 4.0 ในการผลักดันประเทศไทยไปสู่การเป็นศูนย์กลางการ ประสานงานแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งการพัฒนาบุคลากรที่ขาดแคลนในการเรียนของอุตสาหกรรมการจัดประชุมและนิทรรศการ เป็นอีกหนึ่งในการสร้างรายได้ให้แก่ประเทศอย่างต่อเนื่องเพื่อก้าวผ่านจากประเทศในระดับปานกลางไปสู่ประเทศในระดับสูงอย่างยั่งยืน และงานวิจัยของ Tharn & Phakdeewut (2018) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพอุตสาหกรรม MICE ในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพอุตสาหกรรม MICE ในจังหวัดร้อยเอ็ดมีจุดแข็งคือ ที่ตั้งของ จังหวัดอยู่กึ่งกลางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การคมนาคมสะดวก มีเส้นทางเชื่อมโยงกลุ่มประเทศ CLMV และเป็นศูนย์กลางพัฒนา โลจิสติกส์ มีจุดอ่อนคือ ศักยภาพทางการท่องเที่ยวต่ำเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น โอกาสทางการพัฒนาศักยภาพ อุตสาหกรรม MICE ภาครัฐควรมีนโยบาย ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าของ ภูมิภาคและมีอุปสรรคคือภาวะเศรษฐกิจชะลอตัวและการแข่งขันในการเป็นศูนย์กลางด้านโลจิสติกส์ของจังหวัด ข้างเคียง แนวทางการพัฒนาศักยภาพอุตสาหกรรม MICE ของจังหวัดร้อยเอ็ดคือการจัดทำแผนพัฒนา อุตสาหกรรม MICE อย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม หากต้องการให้พื้นที่ภาคตอนล่างมีศักยภาพเต็มที่ในการขับเคลื่อนธุรกิจไมซ์ (MICE) ต้อง มีการเชื่อมต่อและยึดโยงกับภาคเหนือตอนบนซึ่งมีศักยภาพและเป็นพื้นที่เชื่อมโยงในระดับภูมิภาคให้เกิดความ ต่อเนื่อง เพื่อเป็นการเกื้อหนุนที่จะขับเคลื่อนธุรกิจไมซ์ (MICE) รูปแบบของความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วม ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการศึกษาซึ่งจะทำให้เกิดความชัดเจนเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง จึงจะเกิด ผลกระทบในวงกว้างทางเศรษฐกิจในระดับภาคเหนือที่สร้างมูลค่าสูง และสถานการณ์ปัจจุบันภาวะวิกฤตการณ์ แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อรูปแบบแนวทางการขับเคลื่อนธุรกิจไมซ์ (MICE) อีก ด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการวิเคราะห์และออกแบบการจัดการความเสี่ยงขึ้นเพื่อให้การขับเคลื่อนธุรกิจ ไมซ์ (MICE) สามารถดำเนินการต่อไป

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการสร้างมูลค่าสูงทาง เศรษฐกิจของพื้นที่ในการดำเนินขับเคลื่อนธุรกิจไมซ์ (MICE) จึงสนใจศึกษาแนวทางการใช้งานไมซ์ (MICE) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค : กรณีนำร่องภาคเหนือตอนล่างเพื่อเป็นการยกระดับศักยภาพในเชิงพื้นที่และสร้าง มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมที่ชัดเจนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการวิเคราะห์ไมซ์อีโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณี นำร่อง พื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง
2. เพื่อศึกษาประเด็นหลักทางเศรษฐกิจ (Core Content) ที่ใช้ไมซ์ (MICE) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ภูมิภาค: กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง
3. เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การใช้งานไมซ์ (MICE) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่อง พื้นที่ ภาคเหนือตอนล่าง
4. เพื่อจัดทำรูปแบบและแนวทางการใช้งานไมซ์ (MICE) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องพื้นที่ ภาคเหนือตอนล่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ตามระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาการวิเคราะห์ไมซ์อีโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่อง พื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ระยะที่ 2 ศึกษาประเด็นหลักทางเศรษฐกิจ (Core Content) ที่ใช้ไมซ์ (MICE) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ระยะที่ 3 จัดทำยุทธศาสตร์การใช้งานไมซ์ (MICE) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่อง พื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง และ ระยะที่ 4 จัดทำรูปแบบและแนวทางการใช้งานไมซ์ (MICE) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างโดยมีรายละเอียดการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยอาศัยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็นทางสถิติ (Non-probability Sampling) ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมายจำนวนทั้งสิ้น 270 คน ได้แก่ 1.1) ผู้แทนกลุ่มดำเนินธุรกิจไมซ์ (MICE) จำนวน 50 คน 1.2) ผู้แทนภาครัฐที่กำหนดนโยบาย/การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ จำนวน 9 คน 1.3) ผู้แทนสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติภาคเหนือ จำนวน 1 คน 1.4) ผู้แทนภาคเอกชน จำนวน 50 คน 1.5) ผู้แทนภาคสถาบันการศึกษา จำนวน 18 คน 1.6) ผู้แทนกลุ่มที่ใช้ประโยชน์หรือรับบริการธุรกิจไมซ์ (MICE) จำนวน 27 คน 1.7) ผู้แทนในกลุ่มห่วงโซ่คุณค่าการบริการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness) และนวัตกรรมอาหาร (Food Innovation) จำนวน 50 คน 1.8) ผู้แทนสำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (สสปน.) จำนวน 1 คน 1.9) ผู้แทนสมาคมส่งเสริมการประชุมนานาชาติ (ไทย) (TICA) จำนวน 1 คน และ 1.10) ผู้แทนสมาคมการแสดงสินค้า (ไทย) (TEA) จำนวน 3 คน

2. พื้นที่เป้าหมายในการวิจัย 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ จังหวัด กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ พิษณุโลก ตาก นครสวรรค์สุโขทัย อุตรดิตถ์และอุทัยธานี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ ประกอบด้วย 1.1) แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของไมซ์อีโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) 1.2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness) และ 1.3) แบบสอบถามเกี่ยวกับนวัตกรรมอาหาร (Food Innovation) 2) แบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย 2.1) ประเด็นศักยภาพความสามารถและความพร้อมของห่วงโซ่ไมซ์อีโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) และโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค 2.2) ประเด็นหลักทางเศรษฐกิจของพื้นที่ (Core Content) ที่ใช้งานไมซ์ (MICE) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคทั้งอุปสงค์และอุปทาน และ 3) ประเด็นสนทนากลุ่ม จำนวน 1 ฉบับ ประกอบด้วย 3.1) ประเด็นห่วงโซ่คุณค่าการบริการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness) และนวัตกรรมอาหาร (Food Innovation) ทั้งอุปสงค์และอุปทานและ 3.2) ประเด็นแผนยุทธศาสตร์การใช้งานไมซ์ (MICE) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามกับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 240 คน ด้วยการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน และด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลระยะที่ 1 วิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาและเปรียบเทียบ และสร้างข้อสรุปอุปนัย เพื่อวิเคราะห์ไมซ์อีโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) และโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค จากอุปสงค์ (Demand) ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายทั้งในประเทศและต่างประเทศในพื้นที่ และอุปทาน (Supply) ศักยภาพในการรองรับของบริการไมซ์ (MICE) ทั้งในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์เนื้อหา (Content) ที่มีศักยภาพในพื้นที่ของห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) การบริการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness) และนวัตกรรมอาหาร (Food Innovation) จากการวิเคราะห์สถานะแวดล้อม (SWOT) จากนโยบาย/แผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนภูมิภาค และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDP) ของพื้นที่ จากเอกสารและภาคสนามมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและเชิงเปรียบเทียบ เพื่อนำไปสร้างข้อสรุปและนำเสนอเนื้อหาเชิงบรรยาย ระยะที่ 2 นำผลการศึกษามาจากระยะที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุปอุปนัย เพื่อยืนยันผลการวิเคราะห์ประเด็นและเนื้อหาหลัก (Core Content) ในพื้นที่การจัดห่วงโซ่คุณค่าการบริการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness) และนวัตกรรมอาหาร (Food Innovation) จากเอกสารและภาคสนามมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและเชิงเปรียบเทียบ เพื่อนำไปสร้างข้อสรุปและนำเสนอเนื้อหาเชิงบรรยายเพื่อนำไปสร้างข้อสรุปและนำเสนอเนื้อหาเชิงบรรยายเปรียบเทียบ ระยะที่ 3 นำผลการศึกษาจากระยะที่ 2 จัดทำยุทธศาสตร์การใช้งานไมซ์ (MICE) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ตลอดจนแนวทางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ รวมทั้งการจัดการความเสี่ยง (Risk Management) กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง จากเอกสารและภาคสนาม วิเคราะห์เชิงพรรณนาและเชิงเปรียบเทียบ เพื่อนำไปสร้างข้อสรุปและนำเสนอเนื้อหาเชิงบรรยายเปรียบเทียบ และระยะที่ 4 นำผลการศึกษาระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 มาสังเคราะห์รวมกันเพื่อที่จะสรุปเป็นรูปแบบแนวทางการใช้งานไมซ์ (MICE) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค เพื่อนำไปสร้างข้อสรุปและนำเสนอเนื้อหาเชิงบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ นำเสนอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผลการวิจัย มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ไมซ์อีโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม พบว่า ไมซ์อีโคซิสเต็ม เป็นระบบที่มีความเกี่ยวข้องส่งเสริมเกื้อหนุนกัน โดยมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ (1) ธุรกิจหลัก ประกอบไปด้วยผู้จัดหาหลัก ผู้ดำเนินกิจกรรม และช่องทางส่งมอบ (2) ส่วนสนับสนุนธุรกิจ ประกอบด้วย ผู้จัดหารอง ผู้ส่งเสริมมาตรฐาน ลูกค้าทางตรง ลูกค้าทางอ้อม (3) นิเวศของธุรกิจ ประกอบด้วย ผู้กำกับดูแล และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ (4) โครงสร้างพื้นฐาน ประกอบไปด้วย ความสะดวกในการเข้าสู่เมืองและสถานที่จัดงาน การสนับสนุนเอื้อต่อการจัดกิจกรรม การเชื่อมโยงและเทคโนโลยีเกี่ยวกับการจัดงาน และบรรยากาศและกิจกรรมอื่นๆ ทั้งนี้

การสร้างกลไกไมซ์อีโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) ที่สำคัญ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) องค์กรที่ประสานความร่วมมือ 2) ทิศทางการขับเคลื่อนและแนวทางการดำเนินการกิจ 3) บุคลากรที่เป็นกำลังในการดำเนินงาน 4) ชีตความสามารถในการดำเนินการกิจ และ5)ทรัพยากรที่จำเป็นในการขับเคลื่อน

2. ประเด็นหลักทางเศรษฐกิจ (Core Content) ที่ใช้ไมซ์ (MICE) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ พบว่า การวิเคราะห์ศักยภาพประเด็นหลักทางเศรษฐกิจด้านการบริการส่งเสริมสุขภาพ สรุปประเด็นหลักทางเศรษฐกิจ ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพประเด็นหลักทางเศรษฐกิจด้านการบริการส่งเสริมสุขภาพ

ประเด็น	รายละเอียด
1. การยืนยันความสำคัญและโอกาสการพัฒนาของประเด็นหลักทางเศรษฐกิจด้านการบริการส่งเสริมสุขภาพ	ศักยภาพของพื้นที่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง นำเสนอตามการทำงานด้านสุขภาพที่มีการแบ่งเขตสุขภาพ ภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ 1.1) ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ ประกอบด้วยข้อมูล (1) ด้านการปกครองและประชากร (2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม (3) ด้านการศึกษา และ 1.2) ข้อมูลทรัพยากรและการให้บริการด้านสาธารณสุข 1.3) ข้อมูลหน่วยบริการสาธารณสุข 1.4) ข้อมูลจำนวนบุคลากรสาธารณสุขและจำนวนเตียง จำแนกรายจังหวัด 1.5) ข้อมูลสถานะสุขภาพ และ 1.6) ข้อมูลอัตราเกิด อัตราตาย และอัตราเพิ่มประชากร รวมทั้ง 2.1) สาเหตุการป่วยของผู้ป่วยนอก และ 2.2) สาเหตุการป่วยของผู้ป่วยใน
2. รูปแบบห่วงโซ่คุณค่าของประเด็นหลักทางเศรษฐกิจด้านการบริการส่งเสริมสุขภาพ	ประเด็นหลักการส่งเสริมสุขภาพ กลุ่มส่งเสริมสุขภาพทางกาย สิ้นค้าและบริการ ได้แก่ การดูแลร่างกาย ผู้ให้บริการ คือ ผู้ให้บริการนวด/สปาและผู้ให้บริการสถานออกกำลังกาย/กีฬา และอุปกรณ์ช่วยการดำรงชีพ ผู้ให้บริการ คือ ผู้ผลิตอุปกรณ์และผู้จำหน่ายอุปกรณ์ เช่น ร้านยา สิ้นค้าและบริการ ได้แก่ การออกกำลังกายกลางแจ้ง เช่น ปั่นจักรยาน วิ่ง สนามฟุตบอล สนามเทนนิส เป็นต้น ผู้ให้บริการ คือ ผู้ให้บริการ เข้าสนามกีฬา ส่งเสริมสุขภาพจิตใจ สิ้นค้าและบริการ การทำสมาธิ ผักจิตใจ ผู้ให้บริการ วัด สำนักปฏิบัติธรรม สิ้นค้าและบริการ การฝึกโยคะ-การสร้างสมดุลของร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ ผู้ให้บริการ สถานที่สอนโยคะ ประเด็นหลักสมุนไพร กลุ่มรักษา และชะลอวัย สิ้นค้าและบริการยาสมุนไพร ผลิตภัณฑ์สมุนไพรชะลอวัย ผู้ให้บริการ ผู้ปลูก เช่น สมุนไพรรักษา สมุนไพรชะลอวัย ผู้ผลิต เช่น ยาสมุนไพรรักษา สมุนไพรชะลอวัย และผู้ให้บริการ เช่น การจ่ายยาสมุนไพรรักษา สมุนไพรชะลอวัย ประเด็นหลักการดูแลสุขภาพ กลุ่มสุขภาพกาย สิ้นค้าและบริการการตรวจร่างกายและให้คำปรึกษาในการดูแลสุขภาพ รายบุคคล ผู้ให้บริการ คลินิก โรงพยาบาล

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
	ผู้ให้บริการ เช่น สถานรับดูแลผู้สูงอายุ ลักษณะ แบบไปกลับ แบบรับนอนพัก ผู้ให้บริการ เช่น ผู้ดูแลผู้สูงอายุ โรงเรียนฝึกอบรบการบริบาล เช่น ผลิตส่งดูแลตามบ้าน ผลิตให้กับสถานบริการ
3. ศักยภาพของประเด็นหลักทางเศรษฐกิจด้านการบริการส่งเสริมสุขภาพ	ศักยภาพด้านการบริการส่งเสริมสุขภาพในแต่ละจังหวัดสรุปได้ดังนี้ จังหวัดกำแพงเพชร มีศักยภาพและความต้องการด้านการนวดไทย การผลิตสมุนไพร วิสาหกิจของชุมชน จังหวัดตากมีศักยภาพและความต้องการด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร ที่มีคุณภาพมาตรฐาน ของวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ มีศักยภาพและความต้องการด้านการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร ที่มีคุณภาพมาตรฐาน ระดับชุมชน และระดับประเทศ จังหวัดพิจิตร มีศักยภาพและความต้องการด้านผักปลอดสารพิษ ของกลุ่มประชาชนในชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร ของชุมชน จังหวัดพิษณุโลกมีศักยภาพและความต้องการด้านการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพร ที่มีคุณภาพมาตรฐานพร้อมจำหน่ายในระดับประเทศและพัฒนาเพื่อการส่งออก การนวดในสถานบริการที่มีนักการแพทย์แผนไทยประยุกต์ การนวดผ่อนคลาย สปาในหน่วยบริการเอกชน จังหวัดสุโขทัย มีศักยภาพและความต้องการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านสมุนไพร จังหวัดอุตรดิตถ์มีศักยภาพและความต้องการด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร ที่มีคุณภาพมาตรฐาน ของวิสาหกิจชุมชน พัฒนาเพื่อการส่งออก ด้านถาวรภูดูและจังหวัดอุทัยธานีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรของชุมชน

และการวิเคราะห์ศักยภาพประเด็นหลักทางเศรษฐกิจด้านนวัตกรรมอาหาร สรุปประเด็นหลักทางเศรษฐกิจ ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพประเด็นหลักทางเศรษฐกิจด้านนวัตกรรมอาหาร

ประเด็น	รายละเอียด
1. การยืนยันความสำคัญและโอกาสการพัฒนาของประเด็นหลักทางเศรษฐกิจด้านนวัตกรรมอาหาร	ศักยภาพทางด้านการสร้างนวัตกรรมอาหารส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ หรือผลิตผลทางการเกษตรซึ่งปัจจุบัน เกษตรกรไทยให้ความสำคัญและพัฒนาศักยภาพตนเองโดยเลือกใช้นวัตกรรมที่เหมาะสมกับรูปแบบธุรกิจที่มีหรือนำมาต่อยอดภูมิปัญญาเพื่อให้ธุรกิจตนสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ขอนำภาพนวัตกรรมเกษตรที่ทางสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ฉายภาพไว้ครอบคลุมทั้งห่วงโซ่การผลิตอาหารที่มีการนำมาประยุกต์ใช้ในธุรกิจการเกษตรไทย โดยเฉพาะกลุ่ม

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
	Start-up ซึ่งเป็นกลุ่มความหวังของประเทศ เป็นกลุ่มผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่จะช่วยยกระดับการเกษตรไทย ด้วยการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมเชิงลึกมาแก้ปัญหา ซึ่งแนวโน้มนวัตกรรมประกอบด้วย เทคโนโลยีชีวภาพทางการเกษตร เป็นการนำความหลากหลายทางชีวภาพมาประยุกต์ให้เกิดธุรกิจและแนวทางการแก้ไขปัญหาใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการอาหารปลอดภัย ประสิทธิภาพการผลิต และการลดต้นทุน เกษตรดิจิทัล เป็นเทรนด์ใหญ่ที่ทั่วโลกต้องการเพื่อช่วยสนับสนุนการทำเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการใช้เซนเซอร์(Sensor)เก็บข้อมูลระดับน้ำที่แปลงนาข้าว โดยเกษตรกรสามารถดูข้อมูลจากที่บ้านได้ผ่านมือถือ เมื่อมีข้อมูลมากเพียงพอก็สามารถทำนายสิ่งต่างๆ ได้อย่างแม่นยำขึ้น โดยการใช้ปัญญาประดิษฐ์หรือ AI นำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ตลอดจนการใช้บล็อกเชน (Blockchain) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นความปลอดภัยด้านผลผลิต และนำมาใช้ในการตรวจสอบความผิดปกติและข้อมูลย้อนหลังด้านต่างๆ การบริหารจัดการฟาร์มรูปแบบใหม่ จากเดิมที่คุ้นเคยทั้งการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และการประมงแบบฟาร์มที่มีปัจจัยหลายประการยากที่จะควบคุม ทำให้การปลูกพืชแนวตั้งหรือโรงงานปลูกพืชที่มีขนาดใหญ่ เกิดความคุ้มค่ากับการลงทุน เป็นแนวโน้มที่เริ่มเห็นในทั่วโลก การใช้เครื่องจักรกลเกษตร หุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติ ส่วนใหญ่จะเป็นการประยุกต์ใช้โดรน
2. รูปแบบห่วงโซ่คุณค่าของประเด็นหลักทางเศรษฐกิจด้านนวัตกรรมอาหาร	การสร้างคุณค่าหรือเพิ่มมูลค่าให้กับห่วงโซ่ด้านอาหารเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมากในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในภูมิภาคเหนือตอนล่าง 9 จังหวัด เป็นที่ราบลุ่มสำคัญ เป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบสำคัญทางการเกษตรที่หล่อเลี้ยงคนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงแบบวัตถุดิบถึงตรงผู้บริโภค หรือ ทางอ้อมแบบส่งผ่านอุตสาหกรรมอาหาร เพื่อเข้าสู่กระบวนการแปรรูป ตอบโจทย์ความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภค ห่วงโซ่คุณค่าด้านนวัตกรรมอาหารกำหนดขึ้น เป็นการใช้กิจกรรมการจัดงาน MICE เพื่อคาดหวังให้เกิดการขับเคลื่อน ส่งเสริม กระตุ้นเศรษฐกิจอุตสาหกรรมอาหาร ด้วยศักยภาพทางนวัตกรรมอาหารของแต่ละจังหวัดผู้ประกอบการ หรือ เกษตรกรพยายามเลือกใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ โดยผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาในการรังสรรค์อาหารและผลิตภัณฑ์ เช่น จังหวัดสุโขทัย ความเป็นเมืองวัฒนธรรม

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
	ประวัติศาสตร์โลก สร้างความเป็นอัตลักษณ์อาหาร heritage food ได้อย่างดี สำหรับการจัดงานในรูปแบบการประชุม ถ่ายทอดเรื่องนวัตกรรม การแปรรูปสามารถทำได้ เช่น การปรับเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์เป็นวัสดุจากธรรมชาติ แต่หากให้เกิดการขับเคลื่อนแบบยั่งยืนจึงต้องผนวกการประชุมร่วมกับภาครัฐ หน่วยงานสนับสนุน เพื่อให้ปริมาณการผลิตเหมาะสมกับมูลค่านวัตกรรมที่ต้องลงทุน และทำอย่างต่อเนื่อง สร้างการมีส่วนร่วมกับเกษตรกรและผู้ประกอบการ
3. ศักยภาพของประเด็นหลักทางเศรษฐกิจด้านนวัตกรรมอาหาร	การยกระดับมาตรฐานในภาคเกษตร การผลิตสินค้า บริการ บนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูงสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ได้แก่ (3.1) จังหวัดพิษณุโลกเน้นแหล่งศูนย์กลางการสนับสนุนการยกระดับมาตรฐานการผลิต และการแปรรูปด้วยเครื่องมือ องค์ความรู้ที่มีในมหาวิทยาลัยพร้อมนำนวัตกรรมไปใช้ (3.2) จังหวัดตากเน้นการพัฒนาผลิตภาพ ผลผลิตทางการเกษตร (3.3) จังหวัดสุโขทัยเน้นการแปรรูปเชิงสร้างสรรค์ผนวกกับวัฒนธรรมอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า OTOP (3.4) จังหวัดเพชรบูรณ์เน้นการเกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ พันธุ์พืชผักสมุนไพรบวจร (3.5) จังหวัดอุดรธานีเน้นเกษตรปลอดภัย ได้มาตรฐานโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ OTOP (3.6) จังหวัดพิจิตร เน้นฐานการเกษตร ฐานชุมชนเกษตรเข้มแข็ง (3.7) จังหวัดกำแพงเพชร เป็นพื้นที่ทางการเกษตร จึงเน้นการเกษตรปลอดภัย และได้กำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จของแผนพัฒนาด้านมูลค่าของการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ SMEs OTOP วิสาหกิจชุมชนและการแปรรูปจากผลผลิตการเกษตร (3.8) จังหวัดนครสวรรค์เน้นการสร้างศักยภาพทุนมนุษย์ เพื่อขับเคลื่อนทุกภาคส่วน และ (3.9) จังหวัดอุทัยธานีเน้นการยกระดับสินค้าให้มีคุณภาพปลอดภัยมีมูลค่าเพิ่มจากการแปรรูปสินค้าทางการเกษตร

3. ยุทธศาสตร์การใช้งานไมซ์ (MICE) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่อง พื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม พบว่า ทิศทางยุทธศาสตร์การใช้งานไมซ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจภาคเหนือตอนล่าง มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3 แผนยุทธศาสตร์การใช้งานโมเดลในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

ประเด็น	รายละเอียด
วิสัยทัศน์ (Vision)	“เสริมสร้างเศรษฐกิจด้วยธุรกิจโมเดล” โดยภาคเหนือตอนล่างเป็นฐานเศรษฐกิจมูลค่าสูงด้านนวัตกรรมอาหาร และการดูแลสุขภาพ โดยอาศัยงานโมเดลเป็นกลไกเชื่อมโยงและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน
พันธกิจ (Mission)	(1) ยกระดับศักยภาพธุรกิจโมเดลให้ได้มาตรฐานและมีแรงดึงดูดในสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ (2) พัฒนาสินค้าและบริการด้านนวัตกรรมอาหารและการดูแลสุขภาพให้มีคุณภาพแข่งขันได้ (3) เสริมสร้างปัจจัยสนับสนุนให้เอื้ออำนวยต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจ
วัตถุประสงค์ และผลลัพธ์สำคัญ (Objective and Key Results: OKRs)	(1) งานโมเดลได้รับการยกระดับคุณภาพให้มีความสร้างสรรค์ ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลง และเป็นที่ยอมรับพร้อมก้าวสู่ระดับชาติ และภูมิภาค CLMV (2) งานโมเดลเสริมสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการ ส่งผลเชื่อมโยงต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจในพื้นที่ ก่อให้เกิดการสร้างงาน การสร้างรายได้ และการกระจายรายได้
มาตรการหลัก	มาตรการที่ 1 พัฒนาสินค้าและบริการให้มีความหลากหลาย และมีคุณภาพ (1) จุดมุ่งหมาย คือ ตอบสนองความต้องการตลาด สร้างความพึงพอใจแก่ผู้บริโภค และสร้างการยอมรับในสินค้าและบริการ (2) แนวทาง คือ (2.1) ออกแบบ พัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการปรับปรุง แปรรูป และแปลงสภาพสินค้าบริการที่มีอยู่ให้ทันสมัย และ (2.2) สร้างเสริมกระบวนการผลิตหรือการให้บริการให้เป็นไปตามมาตรฐานและมีคุณภาพ มาตรการที่ 2 เสริมสร้างคุณค่าและอัตลักษณ์ให้แก่สินค้าและบริการ (1) จุดมุ่งหมาย คือ สินค้าและบริการมีความแตกต่าง และโดดเด่นสามารถดึงดูดผู้ซื้อหรือผู้รับบริการให้เกิดความสนใจและประทับใจ (2) แนวทาง คือ (2.1) สร้างความโดดเด่นให้สินค้าและบริการมีความเฉพาะตัวน่าสนใจ และ (2.2) เสริมคุณค่าสินค้าและบริการด้วยการเติมความหมาย ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม มาตรการที่ 3 ส่งเสริมพื้นที่ให้เป็นจุดหมายปลายทางในการจัดงานโมเดล (1) จุดมุ่งหมาย คือ พื้นที่ชายแดนที่น่าสนใจสร้างเป็นภาพลักษณ์ที่ตรงใจ น่าจดจำในฐานะเป็นแหล่งจัดงานโมเดลในภูมิภาค (2) แนวทาง คือ (2.1) สื่อสารและประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างภาพลักษณ์การเป็นแหล่งจัดงานโมเดลที่คุ้มค่า เชื่อมโยงกิจกรรมและประสบการณ์ที่หลากหลาย และ

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
	(2.2) ส่งเสริมการตลาดโดยบูรณาการความร่วมมือผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องจัด package เจาะกลุ่มเป้าหมายต่างๆ มาตรการที่ 4 ยกระดับการจัดงานไมซ์ให้ได้มาตรฐานและขยายมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ (1) จุดมุ่งหมาย คือ งานไมซ์และบริการที่เป็นองค์ประกอบมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ และส่งเสริมให้สินค้าและบริการที่มีศักยภาพมีมูลค่าสูงขึ้น (2) แนวทาง คือ (2.1) ส่งเสริมการให้บริการในการจัดงานไมซ์ให้มีคุณภาพ และยกระดับงานไมซ์จากระดับท้องถิ่นไปสู่ระดับภาค ระดับชาติ และระดับภูมิภาค CLMV (2.2) พัฒนางานไมซ์โดยเน้นการเชื่อมโยงธุรกิจต่อธุรกิจ และหนุนเสริมให้สินค้าและบริการที่มีศักยภาพมีมูลค่าเพิ่มและมีรายได้ยิ่งขึ้น มาตรการที่ 5 เชื่อมโยงศักยภาพการพัฒนาอื่นๆ กับงานไมซ์ให้มีรูปแบบที่แปลกใหม่และยั่งยืน (1) จุดมุ่งหมาย คือ งานไมซ์เป็นกลไกเชื่อมโยงศักยภาพการพัฒนาของพื้นที่ และสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายแก่ผู้เดินทาง (2) แนวทาง คือ (2.1) นำศักยภาพของสินค้าและบริการด้านอื่นๆ มาเชื่อมโยงกับการบริการส่งเสริมสุขภาพและนวัตกรรมการอาหารเพื่อพัฒนารูปแบบงานไมซ์ (2.2) สอดแทรกแนวคิดความยั่งยืน และแนวทางความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในการจัดงานไมซ์
มาตรการหนุนเสริม	มาตรการที่ 6 เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ระบบนิเวศและกลไกธุรกิจไมซ์ (1) จุดมุ่งหมาย คือ ผู้ประกอบการมีความพร้อมเป็นมืออาชีพ และมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพียงพอต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยธุรกิจไมซ์ (2) แนวทาง (2.1) ยกระดับขีดความสามารถผู้ประกอบการไมซ์โดยเสริมสมรรถนะการจัดการ และสร้างเครือข่ายการประกอบธุรกิจ (2.2) พัฒนาบุคลากรด้านไมซ์ให้มีความรู้ความสามารถ ได้มาตรฐานเชิงวิชาชีพและมีปริมาณเพียงพอต่อการขยายตัวของธุรกิจไมซ์ มาตรการที่ 7 พัฒนาระบบสนับสนุนและโครงสร้างพื้นฐานเอื้ออำนวยต่อการจัดงานไมซ์ (1) จุดมุ่งหมาย คือ พื้นที่มีระบบสนับสนุนและ มีโครงสร้างพื้นฐานที่อำนวยความสะดวกปลอดภัย และเกื้อหนุนการเป็นแหล่งการจัดงานไมซ์ในภูมิภาค (2) แนวทาง คือ (2.1) ผลักดันการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเชื่อมโยง ทั้งระบบสารสนเทศ ระบบคมนาคม การเดินทาง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
	และสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ (2.2) ปรับปรุงระบบสนับสนุนในเชิงการจัดทำให้มีประสิทธิภาพรองรับการขยายตัวของการจัดงานไมซ์ มาตรการที่ 8 ส่งเสริมความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ในฐานะเจ้าบ้าน (1) จุดมุ่งหมาย คือ พื้นที่เป็นแหล่งการจัดงานไมซ์ในภูมิภาค ที่ให้การต้อนรับผู้มาเยือนและมีบรรยากาศประทับใจ (2) แนวทาง คือ สื่อสารทำความเข้าใจกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เป็นหุ้นส่วนการพัฒนาในพื้นที่ถึงความสำคัญในการร่วมสนับสนุนกิจกรรมไมซ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และกระตุ้นจิตสำนึก สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และส่งเสริมการแสดงออกในการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

ทั้งนี้ ข้อเสนอการผลักดันการนำยุทธศาสตร์การใช้งานไมซ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างไปสู่การดำเนินการ พบว่า (1) เชื่อมโยงยุทธศาสตร์การใช้งานไมซ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจภาคเหนือตอนล่างกับยุทธศาสตร์การพัฒนาและแผนแม่บทระดับชาติและระดับภาค (2) การผลักดันให้ยุทธศาสตร์การใช้งานไมซ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจภาคเหนือตอนล่างเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติและการบริหารจัดการงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ (3) ส่งเสริมการดำเนินการตามยุทธศาสตร์การใช้งานไมซ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจภาคเหนือตอนล่างโดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม ลงทุนพัฒนา และเป็นเจ้าภาพในการจัดงานไมซ์ และ (4) การจัดการความเสี่ยงในการจัดงานไมซ์ตามยุทธศาสตร์การใช้งานไมซ์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภาคเหนือตอนล่าง

4. รูปแบบและแนวทางการใช้งานไมซ์ (MICE) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค : กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ด้วยวิธีการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม พบว่า 4.1) วัตถุประสงค์และกรอบรูปแบบแนวทางการใช้งานไมซ์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค คือ ผลลัพธ์ที่ต้องการจากการศึกษาแนวทางการใช้งานไมซ์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค คือ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจของพื้นที่โดยการยกระดับธุรกิจให้เข้มแข็งและใช้งานไมซ์เป็นกลจักรในการนำพาผลักดัน (Growth Engine) ประเด็นการพัฒนาที่มีศักยภาพในพื้นที่ให้เกิดการขยายตัว สร้างรายได้ สร้างงาน นำไปสู่การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่และประเทศ โดย กำหนดกรอบรูปแบบแนวทางได้ดังนี้ (1) การประเมินศักยภาพไมซ์อีโคซิสเต็ม เป็นกรวิเคราะห์ความสามารถในการรองรับการจัดงานไมซ์ รวมทั้งฉายภาพจุดแข็ง โอกาส จุดอ่อน ข้อจำกัด และธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับการจัดงานไมซ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของไมซ์อีโคซิสเต็ม และความพร้อมของปัจจัยสนับสนุน ซึ่งบ่งชี้ความเป็นไปได้ในการใช้ไมซ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของพื้นที่ (2) การค้นหาประเด็นเศรษฐกิจหลักของพื้นที่ เป็นการพิจารณาเลือกประเด็นเศรษฐกิจหลักของพื้นที่ที่มีความโดดเด่น เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพสินค้าและบริการที่สามารถนำไปพัฒนา ต่อยอดโดยใช้งานไมซ์เป็นเครื่องมือผลักดัน (3) การออกแบบกลยุทธ์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา เป็นการรวบรวมความต้องการพัฒนาของผู้มี

ส่วนได้เสียในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์แผนที่นำทางในการใช้งานไม้ซ้บเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค และ ออกแบบรูปแบบงานไม้ซ้บที่สำคัญของพื้นที่ และ(4)การผลักดันสู่การปฏิบัติและติดตามผล เป็นการนำแผนงาน โครงการที่กำหนดขึ้นตามแผนที่นำทางไปซ้บเคลื่อนดำเนินการ โดยเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาของภาครัฐในระดับ ต่างๆ และติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงาน และรูปแบบงานไม้ซ้บให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ยิ่งขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การผลักดันการพัฒนาศักยภาพในส่วนต่างๆ เป็นไปตามแผนที่นำทาง ที่กำหนด และงานไม้ซ้บเป็นกลจักรขับเคลื่อนการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เศรษฐกิจในภูมิภาค 4.2) แนวทาง ปฏิบัติการใช้งานไม้ซ้บเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค ตามกรอบประเด็นรูปแบบการใช้งานไม้ซ้บเคลื่อนเศรษฐกิจ ภูมิภาค พบว่า ถอดบทเรียนและสังเคราะห์เป็นแนวทางปฏิบัติการใช้งานไม้ซ้บเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคได้ดังนี้

ตารางที่ 4 แนวทางปฏิบัติการใช้งานไม้ซ้บเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค

ประเด็น	รายละเอียด
1. ประเมินศักยภาพไม้ซ้บ โคชีสเต็ม	การดำเนินการเพื่อกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนา และวิเคราะห์ศักยภาพ และความสามารถไม้ซ้บโคชีสเต็มรวมทั้งความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานใน พื้นที่เป้าหมาย ทั้งนี้ดำเนินการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลต่างๆ และ ข้อมูลจากการประเมินผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ดังนี้ (1.1) กำหนด ขอบเขตพื้นที่ที่ต้องการพัฒนา ในลักษณะการตีกรอบพื้นที่เป้าหมายที่ต้องการ ใช้งานไม้ซ้บเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ซึ่งต้องเป็นพื้นที่ที่เคยมีการจัดงานไม้ซ้บ และมีความซุกของงานไม้ซ้บในพื้นที่พอสมควร ทั้งนี้การกำหนดพื้นที่อาจ กำหนดเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีทรัพยากรและทิศทางการพัฒนาเชื่อมโยง หนุน เสริมกันได้ (1.2) ประเมินศักยภาพของไม้ซ้บโคชีสเต็ม และความพร้อมของ โครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ เพื่อเป็นการยืนยันความเป็นไปได้ และขนาดในการ รองรับการจัดงานไม้ซ้บในแต่ละประเภททั้งการประชุมองค์กร การท่องเที่ยว เพื่อเป็นรางวัล การประชุมใหญ่ การแสดงสินค้าและนิทรรศการ ซึ่งศักยภาพ ควรแสดงให้เห็นทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (1.3) วิเคราะห์ขีด ความสามารถของไม้ซ้บโคชีสเต็ม และโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ โดยการ สะท้อนให้เห็นถึงจุดแข็ง และโอกาส จุดอ่อนและข้อจำกัด เพื่อแสดงให้เห็นถึง สถานภาพและตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ของไม้ซ้บโคชีสเต็ม และความพร้อม ของโครงสร้างพื้นฐาน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
2. การค้นหาประเด็นเศรษฐกิจหลักของพื้นที่	การพิจารณาและตัดสินใจเลือกประเด็นเศรษฐกิจหลักของพื้นที่ที่มีความโดดเด่นสามารถต่อยอดการพัฒนาได้ และประเมินศักยภาพห่วงโซ่มูลค่าของปัจจัยและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าและบริการตามประเด็นเศรษฐกิจหลัก เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงโอกาสและแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มประกอบด้วย ดังนี้ (2.1) ระบุประเด็นเศรษฐกิจหลักของพื้นที่ และยืนยันศักยภาพ โดยการเลือกประเด็นเศรษฐกิจที่มีความโดดเด่น ซึ่งพิจารณาจากอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรที่เป็นฐานในการผลิตหรือบริการ อัตลักษณ์หรือลักษณะที่มีความเฉพาะตัว และจุดเน้นหรือทิศทางการพัฒนาของพื้นที่ ซึ่งการตัดสินใจเลือกประเด็นเศรษฐกิจหลักต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล และมีข้อมูลยืนยันถึงโอกาสในการขยายตัวหรือเติบโตได้ (2.2) วิเคราะห์ห่วงโซ่มูลค่าของประเด็นเศรษฐกิจหลัก เป็นการนำปัจจัยและประเด็นต่างๆ ในการผลิตสินค้าและบริการตามประเด็นเศรษฐกิจหลักที่เลือกไว้มารวมเชื่อมโยงให้เห็นถึงภาพรวม และการส่งผ่านมูลค่าตั้งแต่ต้นทางไปสู่ปลายทางของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในประเด็นหลักนั้น และ (2.3) ประเมินศักยภาพทั้งในเชิงอุปสงค์และอุปทาน เป็นการวิเคราะห์ให้เห็นถึงโอกาสและความเป็นไปได้ในการนำสินค้าและบริการในประเด็นเศรษฐกิจหลักไปขยายมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยการพิจารณาสินค้าและบริการที่จะใช้เป็นตัวนำในการพัฒนา ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง
3. ออกแบบกลยุทธ์ขับเคลื่อน	การประมวลศักยภาพและขีดความสามารถของพื้นที่ เพื่อกำหนดทิศทางและแนวทางในการใช้งานโมเดลขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ที่สร้างสรรค์งานโมเดลให้สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของพื้นที่ ประกอบด้วย ดังนี้ (3.1) วิเคราะห์ความต้องการและประเด็นตั้งต้นสำหรับกำหนดทิศทางการพัฒนา โดยรวบรวมความต้องการในการพัฒนาประเด็นเศรษฐกิจหลักโดยใช้งานโมเดลขับเคลื่อนจากผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ และนำมาวิเคราะห์เป็นประเด็นตั้งต้นเพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาต่อไป (3.2) กำหนดแผนที่นำทางในการพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาคโดยใช้งานโมเดลเป็นกลไกในการขับเคลื่อน โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินศักยภาพและขีดความสามารถของโมเดลโอคิสเต็ม และ(3.3) ออกแบบงานโมเดลโดยอาศัยศักยภาพประเด็นเศรษฐกิจหลัก และจัดทำปฏิทินงานโมเดล เป็นการนำสินค้าและบริการที่มีความโดดเด่น น่าสนใจ และมีศักยภาพในการสร้างแรงดึงดูดมาขยายผลใช้เป็น

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
	เนื้อหาในการออกแบบงานไมซ์ โดยเน้นกิจกรรมไมซ์ที่มีความสามารถพร้อมในการจัดงาน ซึ่งควรเน้นกิจกรรมที่ทำให้เกิดการประสานธุรกิจต่อธุรกิจ กิจกรรมไมซ์ที่ออกแบบไว้ควรเชื่อมโยงร้อยเรียงจัดทำเป็นปฏิทินงานไมซ์ประจำปี หรือมีช่วงเวลาจัดงานที่สม่ำเสมอ และงานไมซ์ต้องมีความสอดคล้องเป็นไปในทิศทางที่ผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนการขยายตัวทางเศรษฐกิจของพื้นที่
4. ผลักดันสู่การปฏิบัติและติดตามผล	การขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผนที่นำทาง เป็นการเชื่อมโยงและประสานแผนที่นำทางกับแผนพัฒนาอื่นๆ และส่งเสริมให้เกิดการผลักดัน และลงทุนในการจัดงานไมซ์ เพื่อมุ่งสู่ผลที่พึงปรารถนา คือ ธุรกิจไมซ์ได้รับการพัฒนา และยกระดับศักยภาพประเด็นเศรษฐกิจหลัก เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ จากการกระจายผลผลิตและการบริการโดยอาศัยงานไมซ์เป็นเครื่องมือ ซึ่งในการผลักดันการดำเนินงานต้องอยู่บนฐานของความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่มีความเข้าใจและเห็นถึงจุดหมายปลายทางในการพัฒนาร่วมกัน ดังนั้นการขับเคลื่อนการดำเนินงานจึงต้องมีการสื่อสาร และมีการติดตาม ประเมินผล เพื่อสะท้อนข้อมูลและนำไปสู่การปรับปรุงให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่ต้องการ ประกอบด้วย (4.1) ดำเนินการพัฒนาตามแผนที่นำทาง ควรได้รับการสนับสนุนในเชิงนโยบายจากผู้มีอำนาจตัดสินใจในพื้นที่ จะช่วยทำให้เกิดแรงผลักดันเสริมการขับเคลื่อนการดำเนินการให้เกิดผลยิ่งขึ้น ซึ่งการนำแผนที่นำทางการใช้งานไมซ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจไปสู่การปฏิบัติ ต้องอาศัยการประสานแผนที่นำทางให้เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาอื่นๆ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ ซึ่งผลการดำเนินการตามแผนที่นำทางต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาธุรกิจไมซ์ให้เติบโตให้เข้มแข็ง และเสริมศักยภาพประเด็นเศรษฐกิจหลัก (4.2) ผลักดันการจัดงานไมซ์ตามที่ออกแบบไว้ โดยงานไมซ์ที่มีความสำคัญ และแสดงถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่บรรจุไว้เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานพัฒนาของพื้นที่ และ(4.3) ติดตาม ประเมินผลการขับเคลื่อนแผนที่นำทางและการใช้งานไมซ์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยการรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานในการปฏิบัติตามแผนที่นำทางการพัฒนา รวมทั้งผลการผลักดันการจัดงานไมซ์ตามที่ออกแบบและกำหนดเป็นปฏิทิน แล้วนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงความก้าวหน้า ผลการดำเนินงาน และผลกระทบ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับมา

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ประเด็น	รายละเอียด
	ใช้ทบทวน และปรับปรุงแผนที่นำทาง และการจัดงานไม่ซ้ำเคลื่อนเศรษฐกิจให้สอดคล้องสถานการณ์ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบสำคัญที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การวิเคราะห์โมช็อโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง จากข้อค้นพบ องค์ประกอบในส่วนของการธุรกิจหลัก ส่วนสนับสนุนธุรกิจ นิเวศของธุรกิจ และโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นกลไกสำคัญขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคในพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากคณะผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการสร้างโมช็อโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและกำหนดโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่จำเป็นต่อการรองรับโมช็อโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค พื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่างเพื่อเป็นการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันเศรษฐกิจภูมิภาค ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและหลักการของ (Moore, 1996; Peltoniemi, 2005; Kajorndecha, 2018) ที่ได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นโมช็อโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างและกำหนดโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ที่จำเป็นต่อการรองรับโมช็อโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) โดยมีองค์ประกอบของกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนโมช็อโคซิสเต็ม ประกอบด้วย คือ 1) องค์กร 2) การกิจ 3) การพัฒนาบุคลากร 4) แผนงาน และ5) ททรัพยากรที่เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

นอกจากนี้ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีความพร้อมจะเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อการเข้าถึงการจัดงานและการตัดสินใจผู้ร่วมงาน ซึ่งหากพิจารณาในแต่ละพื้นที่จะพบว่ามีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในแต่ละพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Setthasathien (2017) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพและความพร้อมของเมืองเชียงใหม่กับธุรกิจการจัดประชุมไมซ์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพความพร้อมและสำรวจโครงสร้างพื้นฐานสิ่งอำนวยความสะดวกในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า จังหวัดเชียงใหม่มีความพร้อมในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับการจัดธุรกิจการประชุมไมซ์ทั้ง 8 ประเด็น ได้แก่ คุณภาพของสถานที่ในการจัดประชุมการเข้าถึงสถานที่จัดการประชุม โครงสร้างพื้นฐานการจัดการประชุม การสนับสนุนของรัฐ ศักยภาพและความพร้อมของจังหวัดเชียงใหม่ในการดำเนินธุรกิจ MICE ได้แก่ ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคม และ Logistics ทรัพยากรระดับคุณภาพสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้แก่นักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว การสร้างกิจกรรมทางเลือกใหม่ๆ พร้อมกับการพัฒนาคุณภาพ บุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและเร่งการพัฒนาระบบขนส่งมวลชนเพื่อเชื่อมโยงศูนย์ประชุม และแสดงสินค้า นานาชาติไปยังสถานที่ต่าง ๆ ทั่วจังหวัดเชียงใหม่

2. ประเด็นหลักทางเศรษฐกิจ (Core Content) ที่ใช้ไมซ์ (MICE) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง จากข้อค้นพบ ดังนี้ 2.1 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพประเด็นหลักทางเศรษฐกิจด้านการบริการส่งเสริมสุขภาพ คือ ศักยภาพด้านการบริการส่งเสริมสุขภาพในแต่ละจังหวัดมีศักยภาพและความพร้อมในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของภูมิภาค ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของสุขภาพและสุขภาพ สามารถใช้แทนกันได้ (Inter-changeably) ทำให้มีแนวคิดสุขภาพและสุขภาพ (Health and Wellness) เกิดขึ้น พบในการท่องเที่ยวได้แบ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) ที่มุ่งรักษาทางการแพทย์ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) ที่มุ่งเน้นการป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพ Smith and Puczek (2014) ที่ส่งผลกระทบเชิงบวกกับทิศทางและแนวโน้มของการดูแลสุขภาพของมนุษย์ในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญและตระหนักกับเรื่องการดูแลสุขภาพเป็นสำคัญอีกด้วยนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kantabutr & Chieranprasert (2019) ศึกษาความหมายและรูปแบบการให้บริการของ Wellness Tourism ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยกลุ่มตัวอย่างให้ความหมายของ Wellness หมายถึง ภาวะความสมดุลทางกาย ใจ และจิตวิญญาณที่ก่อให้เกิดความสุข และได้ให้คำนิยามของ Wellness Tourism หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสมดุลของกาย ใจ และจิตวิญญาณ ซึ่งจะต้องมีการให้บริการทั้งในส่วนของการสถานที่ และในส่วนของการประกอบกิจกรรมสำหรับ Wellness Tourism ได้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กิจกรรมแบบ Active เป็นกิจกรรมที่ต้องทำด้วยตนเอง (2) กิจกรรมแบบ Semi-active เป็นกิจกรรมที่มีผู้ช่วยแนะนำเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยตนเองและ (3) กิจกรรมแบบ Passive เป็นกิจกรรมที่มีผู้อื่นเป็นผู้ทำให้โดยผู้ประกอบการใน 3 จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน มีศักยภาพในการให้บริการที่แตกต่างกันไปตาม จุดเด่นของแต่ละพื้นที่ และ 2.2 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพประเด็นหลักทางเศรษฐกิจด้านนวัตกรรมอาหาร คือ ศักยภาพด้านนวัตกรรมอาหารสามารถยกระดับมาตรฐานในภาคเกษตร การผลิตสินค้า บริการ บนฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง ในแต่ละจังหวัดทั้งนี้เนื่องมาจากในแต่ละพื้นที่ที่มีศักยภาพและมีความโดดเด่นด้านการเกษตรเป็นฐานสำคัญที่มีส่วนสำคัญในการต่อยอดและพัฒนายกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อสร้างมูลค่าสูงในพื้นที่ได้จากข้อมูลลงซึ่งสำคัญกล่าวคือ ผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP) ภาคการเกษตรใน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ปี 2555-2562 ที่ตรงกับข้อมูลของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปี 2561 ดังนั้นการคัดเลือกประเด็นสำคัญทางเศรษฐกิจในพื้นที่หรือขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงพื้นที่ ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าสูงของพื้นที่ต่อไปซึ่งสอดคล้องกับ Creative Economy Promotion Agency (n.d.) เกี่ยวกับ Future Food Trend 2021 ซึ่งได้มีการกล่าวถึงนวัตกรรมในอุตสาหกรรมอาหารที่น่าสนใจไว้ทั้งหมด 9 เทรนด์ ดังนี้ 1) Immunity Boosting กินเพื่อเสริมภูมิคุ้มกัน 2) Personalized Nutrition โภชนาการเฉพาะบุคคล ออกแบบโภชนาการให้เหมาะสมกับร่างกายแบบเฉพาะบุคคล 3) Well-mental Eating กินเพื่อสุขภาพจิตใจ 4) Gastronomy Tourism หรือ Food Tourism ท่องเที่ยวสายกิน อาหารถือเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการออกท่องเที่ยว 5) Elderly Food อาหารการกินของวัยเก๋า 6) Shared Kitchen คริวที่แชร์กันมากขึ้น 7) Biodiverse Dining กินเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพ 8) Food Waste Rescue แก้ปัญหาขยะอาหาร และ 9) Newtrition โภชนาการรูปแบบใหม่

3. จัดทำยุทธศาสตร์การใช้งานไมซ์ (MICE) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่อง พื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง คือ ยุทธศาสตร์การใช้งานไมซ์ (MICE) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่อง พื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง กำหนดเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจด้วยธุรกิจไมซ์ โดยภาคเหนือตอนล่างเป็นฐานเศรษฐกิจมูลค่าสูงด้านนวัตกรรมอาหาร และการดูแลสุขภาพ โดยอาศัยงานไมซ์เป็นกลไกเชื่อมโยงและเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kamphaengseri, Wongmonta & Techakana (2020) ศึกษาเรื่อง แนวทางยุทธศาสตร์งานแสดงสินค้าของกรุงเทพมหานครเพื่อส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพ ธุรกิจอุตสาหกรรมไมซ์ในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมธุรกิจงานแสดงสินค้าในกรุงเทพมหานครและเพิ่มศักยภาพธุรกิจ การจัดประชุมและนิทรรศการให้กับประเทศไทย และสร้างยุทธศาสตร์งานแสดงสินค้าให้กรุงเทพมหานคร เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมไมซ์ในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการและผู้สนับสนุนงานแสดงสินค้า จำนวน 11 คน ผลการศึกษพบว่า 1) กรุงเทพมหานครมีศักยภาพในการจัดงานแสดงสินค้าต่ออุตสาหกรรมไมซ์เนื่องจากเป็นศูนย์กลาง และเมืองหลวงของประเทศไทย 2) มีความเป็นไปได้ในยุทธศาสตร์งานแสดงสินค้าเพื่อยกระดับอุตสาหกรรมไมซ์ในประเทศไทย ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ยุทธศาสตร์หลัก คือ 2.1) ส่งเสริมให้กรุงเทพมหานครเป็นจุดหมายปลายทาง หลักสำหรับการจัดงานแสดงสินค้าให้เป็น 1 ใน 3 ของอาเซียน 2.2) สร้างขีดความสามารถในการแข่งขันงาน แสดงสินค้าของกรุงเทพมหานคร 2.3) การพัฒนาการตลาดงานแสดงสินค้าในกรุงเทพมหานคร และ 2.4) การสร้างความยั่งยืนในงานแสดงสินค้าของกรุงเทพมหานคร เป็นผลทำให้งานแสดงสินค้าใน กรุงเทพมหานครเกิดประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติต่อไป

4. จัดทำรูปแบบและแนวทางการใช้งานไมซ์ (MICE) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง คือ รูปแบบแนวทางการใช้งานไมซ์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค และแนวทางปฏิบัติการใช้งานไมซ์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคในพื้นที่ให้เห็นเป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดทำรูปแบบและแนวทางการใช้งานไมซ์ (MICE) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบทิศทาง เป้าหมาย วิธีการของรูปแบบแนวทางการใช้งานไมซ์ (MICE) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค: กรณีนำร่องพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบแนวทางการใช้งานไมซ์ (MICE) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคเพื่อถอดบทเรียนและจัดทำรูปแบบการใช้งานไมซ์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคขั้นที่หนึ่ง ทบทวนกระบวนการ และผลที่ได้จากการวิจัยที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เพื่อระบุมุมมองจากบทเรียนที่จะได้ (เราทำสิ่งเหล่านี้โดยคาดหวังอะไร) และกำหนดกรอบประเด็นของบทเรียนที่ต้องการตามความคาดหวัง (เราควรทำอะไรบ้างจึงจะบรรลุสิ่งที่คาดหวัง) ขั้นที่สอง ตรวจสอบขั้นตอนการดำเนินการตามกรอบประเด็นของแต่ละบทเรียนที่กำหนดไว้ เพื่อวิเคราะห์เหตุผลในการปฏิบัติ (ทำไมจึงต้องทำ) วิธีการที่พึงปฏิบัติ (มีวิธีทำอย่างไร) ผลที่ต้องการได้จากการปฏิบัติ (ทำแล้วควรได้ผลอย่างไร) ขั้นที่สาม วิเคราะห์ปัจจัยเพื่อความสำเร็จหรือเทคนิคเพื่อความสำเร็จ (มีเคล็ดลับอย่างไรจึงจะสำเร็จ) รวมทั้งข้อควรระวังในการปฏิบัติ (ควรหลีกเลี่ยงหรือระวังอะไร) ตามแต่ละประเด็นบทเรียนขั้นที่สี่ นำผลการวิเคราะห์ถอดบทเรียน

ดังกล่าวมาเชื่อมโยงเป็นร่างรูปแบบแนวทางการใช้งานไมซ์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kantabutr & Cherianprasert (2019) ศึกษาความหมายและรูปแบบการให้บริการของ Wellness Tourism ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยกลุ่มตัวอย่างให้ความหมายของ Wellness หมายถึง ภาวะความสมดุลทางกาย ใจ และจิตวิญญาณที่ก่อให้เกิดความสุข และได้ให้คำนิยามของ Wellness Tourism ว่าหมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสมดุลของกาย ใจ และจิตวิญญาณ ซึ่งจะต้องมีการให้บริการทั้งในส่วน of สถาน that และในส่วน of ประเภท of กิจกรรมสำหรับ Wellness Tourism ได้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กิจกรรมแบบ Active เป็นกิจกรรมที่ต้องทำด้วยตัวเอง (2) กิจกรรมแบบ Semi-active เป็นกิจกรรมที่มีผู้ช่วยแนะนำเพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำเนินการต่อไปได้ด้วยตัวเองและ (3) กิจกรรมแบบ Passive เป็นกิจกรรมที่มีผู้อื่นเป็นผู้ทำให้ โดยผู้ประกอบการใน 3 จังหวัด คือ เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน มีศักยภาพในการให้บริการที่แตกต่างกันไปตาม จุดเด่น of แต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยใช้ประโยชน์

1. ควรส่งเสริมไมซ์อีโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) โดยเฉพาะธุรกิจหลัก (Core Business) ประกอบด้วย 1) ผู้ให้บริการที่พัก (Accommodation) 2) ผู้ให้บริการอำนวยความสะดวกในกิจกรรม MICE (Event Supply) 3) ผู้ให้บริการอาหารและเครื่องดื่ม (Food and Beverage) 4) ผู้ให้บริการเป็นตัวกลางวางแผนสำหรับกิจกรรม MICE (Planner Company) 5) ผู้ให้บริการการท่องเที่ยว (Excursion) 6) ผู้ให้บริการสถานที่สำหรับจัดกิจกรรม MICE (Venue) 7) วิทยากรและผู้บรรยายในกิจกรรม MICE (Speaker) และ 8) ผู้ให้บริการจัดหานักแสดง กิจกรรมการแสดง (Show/Performance) ให้มีความพร้อมและมีศักยภาพมากยิ่งขึ้นในการจัดงานไมซ์ในการรองรับในพื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง และการผลักดันความพร้อมในการรองรับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้เกิดขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจโดยใช้ศักยภาพที่มีอยู่เป็นต้นทุนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคต่อไป
2. ควรสนับสนุนการสร้างกลไกไมซ์อีโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) ที่นำไปสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคให้เกิดความเข้มแข็งผ่านสมาคมเครือข่ายไมซ์ ภาคเหนือตอนล่างที่จัดตั้งขึ้นเพื่อขับเคลื่อนงานไมซ์หรือกิจกรรมไมซ์ในพื้นที่ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย คือ 1) องค์กร 2) การกิจ 3) การพัฒนาบุคลากร 4) แผนงาน และ 5) ทรัพยากร เกิดความร่วมมือและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยใช้ประเด็นหลัก (Core Content) ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างกล่าวคือการบริการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness) และนวัตกรรมอาหาร (Food Innovation) ในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยมีธุรกิจไมซ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับเศรษฐกิจในระดับพื้นที่ต่อไป
3. ควรจะสนับสนุนและผลักดันการใช้ศักยภาพความสามารถและความพร้อมของห่วงโซ่ไมซ์อีโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) และโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคในพื้นที่ 9 จังหวัด ซึ่งในแต่ละพื้นที่ที่มีศักยภาพความสามารถและความพร้อมของห่วงโซ่ไมซ์อีโคซิสเต็ม (MICE Ecosystem) และโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) แตกต่างกัน ในการจัดงานไมซ์ ดังนั้น การเลือกจัด

งานไมซ์จึงต้องเลือกประเภทงานให้เหมาะสมกับความสามารถในการรองรับการจัดงาน เช่น จังหวัดพิษณุโลก สามารถจัดงานไมซ์ ทั้ง 4 ประเภท คือ ประชุมองค์กร (Meetings: M) ท่องเที่ยวเพื่อการจูงใจ (Incentives: I) ประชุมวิชาชีพ (Conferences: C) และการจัดนิทรรศการและแสดงสินค้า (Exhibitions: E) จังหวัดสุโขทัย 2 ประเภท คือ ประชุมองค์กร (Meetings: M) ท่องเที่ยวเพื่อการจูงใจ (Incentives: I) จังหวัดตาก ทั้ง 4 ประเภท คือ ประชุมองค์กร (Meetings: M) ท่องเที่ยวเพื่อการจูงใจ (Incentives: I) ประชุมวิชาชีพ (Conferences: C) และการจัดนิทรรศการและแสดงสินค้า (Exhibitions: E) จังหวัดอุดรธานี 2 ประเภท คือ ประชุมองค์กร (Meetings: M) ประชุมวิชาชีพ (Conferences: C) จังหวัดเพชรบูรณ์ 3 ประเภท คือ ประชุมองค์กร (Meetings: M) ท่องเที่ยวเพื่อการจูงใจ (Incentives: I) ประชุมวิชาชีพ (Conferences: C) จังหวัดพิจิตร 2 ประเภท คือ ประชุมองค์กร (Meetings: M) ท่องเที่ยวเพื่อการจูงใจ (Incentives: I) จังหวัดกำแพงเพชร 2 ประเภท คือ ประชุมองค์กร (Meetings: M) ท่องเที่ยวเพื่อการจูงใจ (Incentives: I) จังหวัดนครสวรรค์ 3 ประเภท คือ ประชุมองค์กร (Meetings: M) ท่องเที่ยวเพื่อการจูงใจ (Incentives: I) ประชุมวิชาชีพ (Conferences: C) และจังหวัดอุทัยธานี 2 ประเภท คือ ประชุมองค์กร (Meetings: M) ท่องเที่ยวเพื่อการจูงใจ (Incentives: I) เป็นต้น

4. ควรมีการใช้ศักยภาพและผลักดันประเด็นหลักทางเศรษฐกิจในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง ที่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง คือ นวัตกรรมอาหาร (Food Innovation) และการบริการส่งเสริมสุขภาพ (Wellness) ซึ่งในแต่ละพื้นที่ 9 จังหวัด เช่น จังหวัดกำแพงเพชร มีพืชเศรษฐกิจสำคัญ คือ มันสำปะหลัง อ้อย กล้วยไข่ที่นำมาต่อยอดได้ จังหวัดตาก มีพืชผลพื้นที่สูงที่มีมูลค่าสูง และการสร้างมูลค่าจากการบริการสุขภาพ จังหวัดนครสวรรค์ มีพืชเศรษฐกิจสำคัญ เช่น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง ประมงและโปรตีนจากแมลง ตลอดจนมี ศักยภาพการบริการสุขภาพอีกด้วย จังหวัดพิจิตร มีพืชเศรษฐกิจสำคัญ เช่น ข้าวและไม้ผลสำคัญ และมีความ พร้อมด้านการส่งเสริมสุขภาพอีกด้วย จังหวัดพิษณุโลก มีความโดดเด่นด้านการส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์กลาง การแพทย์และสมุนไพร ส่วนพืชเศรษฐกิจสำคัญ เช่น มะม่วงน้ำดอกไม้ สำปะรด และกระเจียบ เป็นต้น จังหวัด เพชรบูรณ์ มีพืชเศรษฐกิจสำคัญ เช่น มะขาม สตอเบอร์รี่ โอ๊วคาโด กาแฟ และมีศักยภาพการบริการสุขภาพอีก ด้วย จังหวัดสุโขทัย มีอาหารที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ที่สามารถสร้างมูลค่าสูงได้ จังหวัดอุดรธานีมีพืช เศรษฐกิจสำคัญ เช่น ทุเรียน ลองกอง กล้วย เป็นต้น และจังหวัดอุทัยธานี เป็นการสร้างมูลค่าจากสมุนไพร เกษตรและอาหารปลอดภัย เป็นต้น ที่จะนำไปสู่การใช้งานไมซ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างมูลค่าทาง เศรษฐกิจต่อไป

5. ควรมีการผลักดันและบรรจุแผนยุทธศาสตร์การใช้งานไมซ์ (MICE) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ภูมิภาคในแผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาภูมิภาค และแผนพัฒนาภาคเพื่อใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อน เศรษฐกิจในเชิงพื้นที่นำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่เห็นผลเป็นรูปธรรม ทั้งนี้แผนยุทธศาสตร์ กำหนดทิศทางการพัฒนา เป้าหมายของแผน มาตรการ แนวทางและกิจกรรม/โครงการสำคัญในแต่ละพื้นที่ อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งกิจกรรมต้นแบบงานไมซ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

9 จังหวัด อีกด้วย นอกจากนี้ในแผนยุทธศาสตร์ยังเสนอมาตรการการบริหารความเสี่ยงเพื่อเป็นการวางแผนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคต่อไป

6. ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมการนำรูปแบบแนวทางการใช้งานไมซ์ (MICE) ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคตามผลที่ได้จากการถอดบทเรียนไปประยุกต์ใช้ในแต่ละพื้นที่ให้เหมาะสมกับศักยภาพความพร้อมในพื้นที่ ด้วยวิธีการดังนี้เพื่อให้การนำรูปแบบแนวทางการใช้งานไมซ์ (MICE) เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ 1)การประเมินศักยภาพไมซ์โอโคซิสเต็ม เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของไมซ์โอโคซิสเต็ม และความพร้อมของปัจจัยสนับสนุน ซึ่งบ่งชี้ความเป็นไปได้ในการใช้ไมซ์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของพื้นที่ 2)ค้นหาประเด็นเศรษฐกิจหลักของพื้นที่ เลือกประเด็นเศรษฐกิจหลักของพื้นที่ที่มีความโดดเด่นน่าสนใจ เพื่อแสดงให้เห็นถึงศักยภาพสินค้าและบริการที่สามารถนำไปพัฒนา ต่อยอดโดยใช้งานไมซ์เป็นเครื่องมือผลักดัน 3)ออกแบบกลยุทธ์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา เป็นการรวบรวมความต้องการพัฒนาของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์แผนที่นำทางในการใช้งานไมซ์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาค และออกแบบรูปแบบงานไมซ์ที่สำคัญของพื้นที่ และ 4) ผลักดันสู่การปฏิบัติและติดตามผล เป็นการนำแผนงาน โครงการที่กำหนดขึ้นตามแผนที่นำทางไปขับเคลื่อนดำเนินการ โดยเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาของภาครัฐในระดับต่างๆ ต่อไป

7. ควรมีการประยุกต์ใช้งานไมซ์ (MICE) จากการออกแบบงาน และการนำปฏิทินงานในแต่ละจังหวัด โดยพิจารณาและคำนึงแนวคิดหลักหรือประเด็นสำคัญที่มีความโดดเด่นของแต่ละพื้นที่ในการนำไปใช้ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจภูมิภาคในแต่ละจังหวัดที่สอดคล้องกับประเด็นกรอบทิศทางการพัฒนาที่จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษารูปแบบแนวทางการผลักดันจังหวัดที่มีศักยภาพเฉพาะงานไมซ์ (MICE) ในการแข่งขันสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์

2. การศึกษาลักษณะงานไมซ์ (MICE) ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ระหว่างช่วง Covid-19 และหลัง Covid-19 กับการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมงาน

References

- Cameron, J. (2009). **A Collective Case Study: How Regular Teachers Provides Inclusive Education for Severely and Profoundly Deaf Students in Regular Schools in Rural New South Wales**. A thesis for the Degree of Doctor of Philosophy in Education, University of Newcastle.
- Creative Economy Promotion Agency. (n.d.). **Food innovation trends 2021 Consumer dynamics That manufacturers must keep an eye on**. [Online]. Available: <https://www.cea.or.th/th/single-statistic/future-food-trend-2021>. [2021, June 20]. [In Thai]

- Kajorndech, P. (2018, January). Future Skills: Future skills necessary for printing and packaging personnel. **Thai printing journal**, 17(118), 22-27. [In Thai]
- Kamphaengseri, A., Wongmonta, S., & Techakana, J. (2020, May-August). A Strategic Approach of Exhibition in Bangkok to Promote and Generate the Potential of MICE Industry in Thailand. **Dusit Thani College Journal**, 14(2),103-120. [In Thai]
- Kantabutr, Y., & Cherianprasert, N. (2019, July-December). Meaning and service format of Wellness Tourism in the upper northern region of Thailand. **Journal of Thai Hospitality and Tourism**, 14(2), 25-43. [In Thai]
- Moore, J. F. (1996). **The death of competition: leaderships & strategy in the era of ecosystems**. New York: NY-Harper Collins.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2020). **Development plan for provinces and groups of provinces 2017-2022 (review edition)**. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Council. [In Thai]
- Peltoniemi, M. (2005). **Business Ecosystem: A conceptual model of an organization population from the perspectives of complexity and evolution e-Business Research Center Research Reports 18**, Tampere: Tampere University of Technology (TUT) and University of Tampere (UTA). [Online]. Available: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/summary?doi=10.1.1.96.3377>. [2021, June 20].
- Ngammak, P. (2020, January-June). Guidelines for personnel development in the MICE industry. **Journal of Humanities and Social Sciences Ubon Ratchathani Rajabhat University**, 11(1), 165-177. [In Thai]
- Rogers, E. M. (2003). **Diffusion of innovations**. (5 th ed.). New York: Free Press.
- Setthasathien, W. (2017, January-June). Potential and readiness of Chiang Mai city for the MICE conference business. **Graduate Research Journal**, 8(1), 199-214. [In Thai]
- Smith, M., & Puczko, L. (2014). **Health, Tourism and Hospitality: Spas, Wellness and Medical Travel**. (2 nd ed.). London: Routledge.
- Tharn, S., & Phakdeewut, J. (2018, July). MICE industry potential in Roi Et Province. **Roi Et Rajabhat University Journal**, 12(special edition), 26-33. [In Thai]

ผลของการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย
The Effects of Loose Parts Play Activity Provision on Executive Function Skills
of Early Childhood

เพชรารวลัย ธีระวณัฐพงศ์*

Phetcharawalai Thirawanutpong

Received : January 13, 2024

Revised : March 7, 2024

Accepted : July 16, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยใน 3 ระยะ หลังการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา คือ เด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี ที่ศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม) จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ จำนวน 8 แผน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การกระตุ้นเตรียม ขั้นที่ 2 การวางแผนและตัดสินใจ ขั้นที่ 3 การเล่น และขั้นที่ 4 การสะท้อนความคิด 2) แบบสังเกตพฤติกรรมการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ข้อมูลทางสถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย มีผลการทดลองระยะที่ 3 สูงขึ้นกว่า ระยะที่ 1 และระยะที่ 2 จากการสังเกตพฤติกรรม พบว่า เด็กมีพฤติกรรมการคิดเชิงบริหารดีขึ้นในทุกด้าน

คำสำคัญ : การเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ / ทักษะการคิดเชิงบริหาร / เด็กปฐมวัย

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Lecturer in Education Faculty of Education Faculty, North Bangkok University(Corresponding Author)

e-mail: phetcharawalai.th@northbkk.ac.th

ABSTRACT

The purpose of this research was to study and compare the executive thinking skills of early childhood in Phase 1, Phase 2, and Phase 3 after organizing creative media play activities. The target group used in the study is boys and girls between the ages of 4-5 years who are studying in Kindergarten 2, Semester 2, academic year 2022, Wat Rat Niyom Tham School. (Phibunsongkhram) totaling 30 plans. The tools used in this study were 8 plans for organizing creative media play activities, consisting of 4 steps: Step 1: Stimulation and preparation. Step 2: Planning and decision making. Step 3: Play. and step 4, reflection and observation of executive thinking behavior of early childhood Quantitative data were analyzed using statistical data, mean, standard deviation. and analyze qualitative data with content analysis and descriptive description. The results of this research showed that Early childhood who receive creative media play activities that have an impact on early childhood executive thinking skills. The results of Phase 3 of the experiment were higher than Phase 1 and Phase 2 From behavioral observation, it was found that children had better executive thinking behavior in all aspects.

Keywords : Loose Parts Play / Executive Functions Skills / Early Childhood

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าท่ามกลางยุคกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา วัฒนธรรมเทคโนโลยี ฯลฯ หัวใจสำคัญที่จะทำให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนาคุณภาพของคน คือ การศึกษาการให้การศึกษาที่มีคุณภาพ จะช่วยพัฒนาคนให้มีคุณภาพที่ดี คือเป็นคนดี คนเก่ง ดังคำนิยามที่ว่า “การศึกษา คือ การเจริญงอกงาม (Education is growth) และต้องเหมาะสมต่อพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะช่วง 0-6 ปี เพราะเด็กปฐมวัยเป็นช่วงเวลาทองของการส่งเสริมพัฒนาการในทุกๆ ด้านของร่างกาย อารมณ์จิตใจ สังคมและสติปัญญาอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นช่วงวัยที่สมองพัฒนาสูงสุด การพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทักษะและความสามารถในระดับที่สูงขึ้น ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับเด็กในช่วงปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง จึงได้มีพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 ขึ้น

พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 (Ministry of Education, 2019) ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย มาตรา 3 ให้ความหมายของการพัฒนาว่า “การพัฒนาเด็กปฐมวัย” หมายถึง การดูแล การพัฒนา และการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยหญิงตั้งครรภ์ หรือผู้ดูแลปฐมวัย มาตรา 5 (3) ให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่รอบด้านทั้งด้านร่างกายจิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้เหมาะสมกับวัย เพื่อให้เกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้อย่างคล่องแคล่ว กับการพัฒนาศักยภาพของเด็กแต่ละบุคคลและความจำเป็นพิเศษ (4) สร้างคุณลักษณะให้เด็กปฐมวัยมีอุปนิสัยใฝ่ดี มีคุณธรรม

มีวินัย ใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ และสามารถซึมซับสุนทรียะและวัฒนธรรมที่หลากหลายได้ (5) บ่มเพาะเจตคติของเด็กปฐมวัยให้เคารพคุณค่าของบุคคลอื่น มีจิตวิญญาณของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเสมอภาคและมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก ให้ความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยตั้งแต่ทารกที่อยู่ในครรภ์มารดา และทุกๆ ช่วงของอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ขวบ นอกจากนี้ยังเน้นการจัดการเรียนรู้ไว้ในมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องเป็นไปเพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัย แต่ต้องไม่เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการสอบแข่งขันระหว่างเด็กปฐมวัย

ตามพระราชบัญญัตินี้จะเห็นได้ว่าเด็กปฐมวัย เป็นช่วงวัยที่ได้รับการดูแลตั้งแต่ ในครรภ์มารดา จนถึง 6 ขวบ เพื่อให้เด็กได้มีการเจริญงอกงามทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา รวมทั้งหมายเหตุของพระราชบัญญัตินี้ยังให้ความสำคัญตามมาตรา 54 ประกอบมาตรา 258 จ. ด้านการศึกษา (1) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยโดยมีบัญญัติให้รัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้เด็กปฐมวัยได้รับการดูแลและพัฒนา ร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย ดังนั้นสมควรให้เด็กเล็กซึ่งเป็นเด็กปฐมวัยได้รับการคุ้มครองและดูแล มีพัฒนาการที่รอบด้านได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง ทัวถึงและเสมอภาค มีการส่งเสริมการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยในช่วงของรอยต่อตั้งแต่ก่อนระดับอนุบาล จนถึงระดับประถมศึกษาอย่างเหมาะสม

ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงโอกาสที่สำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหาร (Executive Function: EF) ซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิดของสมองส่วนหน้า ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการคิด ความรู้สึก และการกระทำ โดยสมองส่วนนี้กำลังพัฒนามากที่สุด เป็นช่วงของการพัฒนาความสามารถในการคิดการตัดสินใจของตนเองซึ่งส่งผลต่อการยับยั้งชั่งใจ การคิดไตร่ตรอง การควบคุมอารมณ์ การยืดหยุ่น ทางความคิด การใส่ใจจดจ่อ การวางแผน การตั้งเป้าหมาย ความมุ่งมั่น การจดจำ การเรียกใช้ข้อมูล อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดลำดับความสำคัญของเรื่องต่างๆ และการลงมือทำอย่างเป็นขั้นตอนจนสำเร็จ EF จึงเป็นทักษะที่ต้องได้รับการฝึกฝนในชีวิตประจำวันของเด็กผ่านประสบการณ์ต่างๆ หลากหลายที่เปิดโอกาสให้เด็กได้คิด ลงมือทำ เพื่อให้เกิดความพร้อม และมีทักษะที่สำคัญต่อชีวิตในอนาคต (Office of the Basic Education Commission, 2018) EF เป็นกระบวนการทำงานของสมองที่มีหน้าที่บริหารจัดการ ควบคุมอารมณ์ ความคิด การตัดสินใจ และการกระทำ ส่งผลให้สามารถลงมือทำงาน และมุ่งมั่นทำงานจนสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นนักวิชาการหลายท่านจึงมีความเห็นว่า EF จึงมีความสำคัญมากกว่าความฉลาดทางเชาว์ปัญญา หรือ IQ (Intelligence Quotient) และความฉลาดทางอารมณ์ หรือ EQ (Emotional Quotient) เนื่องจากเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินชีวิตที่ทุกคนต้องมี เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นทักษะที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อความสำเร็จในชีวิตของทุกคน (Sukcharoenkoson, 2018) ซึ่งทักษะ การคิดเชิงบริหารที่เด็กปฐมวัยควรได้รับการส่งเสริมประกอบด้วย 5 ทักษะ คือ 1) ความจำขณะทำงาน (Working Memory) คือ การจำข้อมูลต่างๆ ไว้ในใจและขบคิดเกี่ยวกับข้อมูลเหล่านั้น (ไม่ใช่แค่จำได้) เพื่อทำความเข้าใจ เปรียบเทียบ เชื่อมโยงข้อมูลเก่ากับข้อมูลใหม่ ข้อมูลจำสิ่งที่เคยทำผิดพลาดได้และไม่ทำผิดซ้ำ เริ่มพัฒนาปลายขวบปีแรก ต้อง

อาศัยการจดจ่อใส่ใจ (Attention) 2) การหยุดคิดก่อนทำ (Inhibit) คือความสามารถในการยับยั้งอารมณ์ หยุดการกระทำ หยุดความคิด เพื่อให้งดจ่อใส่ใจกับสิ่งที่ทำการเอาชนะความต้องการความอยากจากภายใน หรือเอาชนะสิ่งล่อใจจากภายนอก เพื่อเลือกทำสิ่งที่จำเป็นและสำคัญต่อความสำเร็จ 3) การยืดหยุ่นของความคิด (Shift/Cognitive Flexibility) คือ ความสามารถในการเปลี่ยนมุมมองความคิด คิดนอกกรอบ ไม่ยึดติดกับความคิดและการกระทำเดิมๆ แก้ปัญหาด้วยวิธีที่หลากหลาย เปลี่ยนความสนใจจ่อจอกิจกรรมหนึ่งไปยังอีกกิจกรรมหนึ่งได้อย่างอิสระ 4) การควบคุมอารมณ์ (Emotional Control) แสดงออกอย่างเหมาะสมเมื่อโกรธ ผิดหวัง เสียใจ ใช้เวลาไม่นานในการคืนอารมณ์สู่ภาวะปกติ ไม่หุนหันพลันแล่นโต้ตอบกลับทันทีโดยไม่คิด 5) การวางแผนจัดการ (Plan/Organize) กำหนดเป้าหมาย จัดลำดับความสำคัญของงาน เริ่มลงมือทำด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีคนบอก มองภาพรวมของงานไม่ติดอยู่กับปัญหารายละเอียดปลีกย่อย จนทำให้งานไม่สำเร็จ (Juthapakdeekul, 2017)

การพัฒนา EF สำหรับเด็กปฐมวัยต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ฝึกให้เด็กได้คิดวางแผน ริเริ่ม ลงมือกระทำตามขั้นตอน ได้แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และยืดหยุ่น พร้อมทั้งควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ประเมินผลการกระทำของตนเองเพื่อการปรับปรุงด้วย ซึ่งการจัดกิจกรรมโดยใช้การเล่น ชิ้นส่วนเคลื่อนย้ายได้ เป็นรูปแบบการเล่นปลายเปิดที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ เด็กสามารถจินตนาการเชื่อมโยงอย่างไร้ขอบเขต ไม่มีกำหนด ไม่มีกฎเกณฑ์ เป็นการเล่นในแบบเฉพาะของเด็กเอง การเล่นที่สัมพันธ์กับอุปกรณ์ มีการยก การเคลื่อนย้าย ค้นพบสิ่งใหม่ เด็กคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การรู้จักวางแผน การคิดตัดสินใจ มีความกล้าเสี่ยง มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความเห็น การสร้างและส่งผลให้เด็กเกิดความคิดนอกกรอบ และที่สำคัญเด็กเกิดประสบการณ์ตรงจากการเลือกเล่น ซึ่งทักษะความคิดสร้างสรรค์เหล่านี้มีความจำเป็นต่อเด็กปฐมวัยในปัจจุบัน สู่การพัฒนาในระดับชาติ โดยการศึกษาได้นำเอาชิ้นส่วนตามธรรมชาติ ชิ้นส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้น และชิ้นส่วนรีไซเคิล รวบรวมและปลอดภัยต่อ มาจัดกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (Wirunaphan, et al., 2021)

กิจกรรมเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ (Loose parts) (Mincemoyer, 2016) เป็นการเล่นแบบปลายเปิดที่มีขอบเขตกว้าง โดยมีการเล่นกับชิ้นส่วน วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ มีการจัดสภาพแวดล้อมแบบปลายเปิดไม่จำกัด ไม่มีกฎเกณฑ์ ในการให้เด็กเลือกเล่น และที่สำคัญ เด็กต้องเกิดประสบการณ์ตรงจากการเลือกเล่นวัสดุ เด็กที่เล่นจะเกิดความคิดสร้างสรรค์ตามจินตนาการ การเล่นชิ้นส่วนเคลื่อนย้ายได้ ช่วยส่งเสริมทักษะ การแก้ปัญหา กล้าตัดสินใจ รู้จักวางแผน และยอมรับรู้คุณค่าของตนเอง เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเองที่สามารถกำหนดเป้าหมายในการเลือกเล่น สามารถยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง โดยเด็กจะเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ เลือกเล่นอุปกรณ์ต่างๆ รู้จักการเริ่มเล่นและสามารถเลือกทำกิจกรรมโดยตนเอง

จากการศึกษาพบว่าการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ โดยใช้ชิ้นส่วนจากวัสดุธรรมชาติ ชิ้นส่วนที่มนุษย์สร้างขึ้น และสิ่งของที่เหลือใช้เป็นส่วนในการเรียนรู้ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์และถ้าใช้การเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ ที่มีความแปลกใหม่มีความน่าสนใจ แตกต่างไปจากของเล่นเดิมที่เด็กเคยเล่นอยู่ในปัจจุบัน เด็กได้มีอิสระในการเล่นและทำกิจกรรม การเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ช่วยกระตุ้นความ

สนใจให้เด็กเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นอยากลองปฏิบัติและลองเล่นด้วยตนเองซึ่งในการทำกิจกรรมย่อมส่งผลให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยได้อีกมากด้วยเหตุผลและความสำคัญดังที่ได้กล่าวมาผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะนำวิธีการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยเป็นการใช้กระบวนการคิดไปตามเรื่องราวที่เด็กได้เล่น เพื่อให้เด็กได้รับการฝึกการจดจำลำดับขั้นตอนในการทำกิจกรรม และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ ปรับเปลี่ยนวิธีการเล่นหรือการทำกิจกรรมให้เข้ากับสถานการณ์ รับฟังความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น แก้ไขปัญหาสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกับเพื่อนผ่านการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ได้ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจเพื่อที่เด็กนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยในระยะที่ 1-3 หลังการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยในระยะที่ 1-3 หลังการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์

สมมุติฐานการวิจัย

การทดลองในระยะที่ 3 เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการคิดเชิงบริหารสูงกว่า ระยะที่ 1 และระยะที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ คือ ศึกษาทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยระยะที่ 1 ระหว่างที่ 2 และระยะที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ และเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์

กลุ่มเป้าหมาย

เด็กชายและเด็กหญิงที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนวัดราชบุรณิยธรรม (พิบูลสงคราม) จำนวน 30 คน ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แผนการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ จำนวน 8 แผน แผนละ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การกระตุ้นเตรียม ขั้นที่ 2 การวางแผนและตัดสินใจ ขั้นที่ 3 การเล่น และขั้นที่ 4 การสะท้อนความคิด โดยทำกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์
2. แบบสังเกตทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย ด้านความจำขณะทำงาน 3 รายการ ด้านการยืดหยุ่นของการคิด 3 รายการ และด้านการควบคุมอารมณ์ 3 รายการ รวมทั้งหมด 9 รายการ

การสร้างแผนการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์ จาก Nicholson (1971) และ Butkatanyu (2020) เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบแผนการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์ จำนวน 8 แผน แผนละ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การกระตุ้นเตรียม ขั้นที่ 2 การวางแผนและตัดสินใจ ขั้นที่ 3 การเล่น และขั้นที่ 4 การสะท้อนความคิด

2. สร้างแผนการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์ ให้สอดคล้องกับทักษะการคิดเชิงบริหารที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้คือ ทักษะด้านความจำขณะทำงาน ทักษะด้านการยืดหยุ่นของการคิด และทักษะด้านการควบคุมอารมณ์ จำนวน 8 แผน

3. นำแผนการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรม ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย โดยมีคะแนนเท่ากับ 4.42 ซึ่งถือว่าเป็นแผนการจัดกิจกรรมที่มีคุณภาพเหมาะสมมาก สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยได้

4. นำแผนการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยไปทดลองกับเด็กปฐมวัยชาย-หญิงที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนอนุบาลสังกัดกรุงเทพมหานคร เขตสายไหม โดยใช้เวลาการทดลองรวมทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 แผน แผนละ 4 ขั้นตอน ในวันที่ 1 วันที่ 2 และวันที่ 3 ของสัปดาห์ ระหว่างเวลา 10.20-11.00 น. ใช้เวลาวันละ 40 นาที ในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ รวมใช้เวลาแผนละ 120 นาที ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้ สัปดาห์ที่ 1 กิจกรรมตุ๊กตากับ ตุ๊กตากล่อกเล่นในบ้าน สัปดาห์ที่ 2 กิจกรรมเล่นสนุกอย่างปลอดภัย สัปดาห์ที่ 3 กิจกรรมเจ้าชายแห่งสนามเด็กเล่น สัปดาห์ที่ 4 กิจกรรมมือน้อยน้อยปลูก สัปดาห์ที่ 5 กิจกรรมลูกหมูสามตัว สัปดาห์ที่ 6 กิจกรรมก๊อ ก๊อ ขอด้างคืนหนึ่งนะ สัปดาห์ที่ 7 กิจกรรมเปิดน้อยไปโรงเรียน สัปดาห์ที่ 8 กิจกรรมบายอนักคิดสร้างสรรค์

การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงบริหาร ของ Juthapakdeekul (2017) และ Hanmethee (2018) เพื่อนำไปใช้ในการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย

2. กำหนดพฤติกรรมการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านความจำขณะทำงาน 2) ด้านการยืดหยุ่นของการคิด และ 3) ด้านการควบคุมอารมณ์

3. สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย 3 องค์ประกอบๆ ละ 3 รายการ รวมทั้งสิ้น 9 รายการ

4. กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบสังเกตพฤติกรรมการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย ดังนี้ การบันทึกการสังเกตแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับคะแนนที่ 3 หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมการคิดเชิงบริหารได้

ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ ระดับคะแนนที่ 2 หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมการคิดเชิงบริหารได้ โดยมีครูเป็นผู้แนะนำระหว่างการทำกิจกรรมในบางครั้ง และ ระดับคะแนนที่ 1 หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมการคิดเชิงบริหารได้ โดยมีครูเป็นผู้แนะนำระหว่างการทำกิจกรรมทุกครั้ง

5. สร้างคู่มือประกอบการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยประกอบด้วย วัตถุประสงค์ คำชี้แจงวิธีการ และเกณฑ์การประเมิน

6. นำแบบสังเกตพฤติกรรมการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง ข้อคำถาม จุดประสงค์การเรียนรู้จึงถือว่าใช้ได้ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ได้ค่าดัชนีวัดความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67- 1.00

7. จัดพิมพ์แบบสังเกตพฤติกรรมการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย พร้อมด้วยคู่มือการใช้เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จริงในการทดลองต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนวัดราชบุรณิยมธรรม (พิบูลสงคราม) ในระดับชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565

2. ผู้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุปลายเปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยดำเนินการทดลองรวมทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 แผน แผนละ 4 ขั้นตอน ในวันที่ 1 วันที่ 2 และวันที่ 3 ของสัปดาห์ ระหว่างเวลา 10.20-11.00 น. ใช้เวลาวันละ 40 นาที ในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ รวมใช้เวลาแผนละ 120 นาที

3. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสังเกตพฤติกรรมเด็กโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย ไปสังเกตกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนวัดราชบุรณิยมธรรม (พิบูลสงคราม)

4. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างการจัดกิจกรรม 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ในระหว่างการจัดกิจกรรมในสัปดาห์ที่ 1 ระยะที่ 2 ในระหว่างการจัดกิจกรรมในสัปดาห์ที่ 5 และระยะที่ 3 ในระหว่างการจัดกิจกรรมในสัปดาห์ที่ 8 โดยสังเกตพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมาในขณะทำกิจกรรมทั้ง 3 องค์ประกอบ คือ ด้านความจำขณะทำงาน ด้านการยืดหยุ่นของความคิด และด้านการควบคุมอารมณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแบบสังเกตพฤติกรรม จำนวน 9 รายการ แบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ ะละ 3 รายการ

5. รวบรวมข้อมูลที่ได้ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการประเมินครั้งแรกและครั้งหลังของเด็กกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยใช้สูตรการคำนวณหาค่าเฉลี่ย

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้บันทึกการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยโดยจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยโดยการเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์โดยภาพรวม

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยโดยการเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์โดยภาพรวม (N=30)

กลุ่มเป้าหมาย	คะแนนเต็ม	μ	σ
ระยะที่ 1 (สัปดาห์ที่ 1)	27	11.26	1.04
ระยะที่ 2 (สัปดาห์ที่ 5)	27	17.50	0.93
ระยะที่ 3 (สัปดาห์ที่ 8)	27	25.30	1.17

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมาในระหว่างทำกิจกรรมพบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยโดยภาพรวม ระยะที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.26 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.04 ระยะที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.50 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.97 และระยะที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.30 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.17

ผลการศึกษาทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย โดยการเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยก่อน ระหว่าง และหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ โดยพิจารณาเป็นรายด้าน

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย โดยการเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยก่อน ระหว่าง และหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ โดยพิจารณาเป็นรายด้าน(N=30)

ทักษะการคิดเชิงบริหาร	ระยะ	μ	σ
ด้านความจำขณะทำงาน			
	ระยะที่ 1 (สัปดาห์ที่ 1)	4.20	0.76
	ระยะที่ 2 (สัปดาห์ที่ 5)	6.46	0.57
	ระยะที่ 3 (สัปดาห์ที่ 8)	8.43	0.56

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(N=30)

ทักษะการคิดเชิงบริหาร	ระยะ	μ	σ
ด้านการยืดหยุ่นของการคิด	ระยะที่ 1 (สัปดาห์ที่ 1)	3.50	0.50
	ระยะที่ 2 (สัปดาห์ที่ 5)	5.50	0.50
	ระยะที่ 3 (สัปดาห์ที่ 8)	8.33	0.60
ด้านการควบคุมอารมณ์	ระยะที่ 1 (สัปดาห์ที่ 1)	3.56	0.50
	ระยะที่ 2 (สัปดาห์ที่ 5)	5.53	0.50
	ระยะที่ 3 (สัปดาห์ที่ 8)	8.53	0.57

จากตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็ปฐมวัย โดยแยกเป็นรายด้าน คือ

ด้านความจำขณะทำงาน ในระยะที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.76 ระยะที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ย 5.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 และระยะที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60

ด้านการยืดหยุ่นของการคิด ในระยะที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ระยะที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ย 5.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 และระยะที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60

ด้านการควบคุมอารมณ์ ในระยะที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ย 3.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ระยะที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ย 5.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 และระยะที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57

จากผลการศึกษาการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย โดยพิจารณาเป็นรายด้านในระยะที่ 3 มีความเปลี่ยนแปลงสูงกว่าระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยในระยะที่ 3 ที่มีความเปลี่ยนแปลงสูงที่สุดคือ ด้านการควบคุมอารมณ์ ส่วนค่าเฉลี่ยในระยะที่ 3 ที่มีความเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดคือด้านการยืดหยุ่นของการคิด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อสร้างสรรค์สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์ที่มีต่อทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์และเพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์ผู้ศึกษามีข้อสรุป 2 ประเด็น ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์จากผลการศึกษา พบว่า ในระยะที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.26 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.04 ในระยะที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.97 และในระยะที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.30 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.17 ซึ่งเห็นได้จากการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์ ทำให้เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดเชิงบริหารในระยะที่ 3 มีการเปลี่ยนแปลงสูงกว่า ในระยะที่ 1 และในระยะที่ 2 ซึ่งเป็นผลมาจากการที่เด็กได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง เด็กได้ทำกิจกรรมอย่างอิสระ ร่วมกันคิดและลงมือทดลอง ถูก เลือกและค้นหาวิสัยที่ตนเองต้องการนำมาสร้างกิจกรรม ในระหว่างการทำกิจกรรมครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมความคิดเชิงบริหารออกมาทีละขั้นตอน เด็กเรียนรู้และค่อยๆ ทำความเข้าใจในกิจกรรม เนื่องจากเด็กจะต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้ไปทีละลำดับขั้นตอน เรียนรู้จากรูปธรรมไปหานามธรรมจึงจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ การจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์ทั้ง 8 กิจกรรมนั้น ผู้วิจัยเลือกแล้วว่ามีเหมาะสมกับเด็กปฐมวัยเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กเลือกตัดสินใจในการทำกิจกรรม วางแผนการทำงาน ร่วมกันกับเพื่อน ปรับเปลี่ยน พลิกแพลงความคิดให้เข้ากับสถานการณ์ สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ด้วยตนเอง กิจกรรมมีความสนุกสนานและท้าทายความสามารถของเด็ก สอดคล้องกับ Susorot (2013) ที่ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กในช่วงปฐมวัย ควรเป็นกิจกรรมที่เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจากกิจกรรมจริง จึงจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดกิจกรรมการเล่นสื่อดีสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาการคิดเชิงบริหารของเด็กผ่านการเล่นและการลงมือปฏิบัติ เด็กได้พูดคุย เล่าประสบการณ์ และเรียนรู้ในการจัดการความเครียด ไม่ใช่อารมณ์ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับ Wilson (2009) ที่กล่าวว่า การเล่น คือการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เด็กเล่นเพื่อเป็นการสำรวจตนเองและเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวไปพร้อมๆ กัน โดยเริ่มจากการใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ ลองผิดลองถูก เรียนแบบ แก้ปัญหา อันนำไปสู่การสร้างมีนทัศน์การเรียนรู้ การเล่นจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำเด็กไปสู่การพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การที่เด็กได้เล่นจะทำให้เด็กเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ ผ่านการเล่น สื่อดีอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้คือ วัสดุเหลือใช้และวัสดุธรรมชาติที่เด็กๆ สามารถหาได้ง่ายจากรอบๆ ตัว เช่น ขวดน้ำพลาสติก ฝา กล่องนม ลังกระดาษ ลังไข่ ใบไม้ กิ่งไม้ ก้อนหิน แก้ว ไม้ขีด หนอน ฝา ขอน ส้อม หม้อ ถังน้ำ เป็นต้น สอดคล้องกับ Mincemoyer (2016) ที่กล่าวว่า สิ่งของที่เด็กนำมาเล่นเป็นสิ่งของที่ราคาไม่แพงอาจจะเป็นวัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุจากธรรมชาติที่นำมาเล่นใหม่ให้

เกิดประโยชน์ เช่น เล่นกับธรรมชาติ ใบไม้สด แห้ง ดอกไม้ เมล็ดพืช หิน ดิน ทราย วัสดุเหลือใช้ ไม้ไผ่ดิบ ขวดน้ำ ถัง ลัง กระบอง กล้อง ยางรถฟาง ปอ ไหมพรม ผ้า

การจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ผู้สอนควรกำหนดขั้นตอนในการทำกิจกรรมให้ชัดเจน โดยกำหนดให้มีความน่าสนใจ และเป็นการกระตุ้นให้เกิดเกิดทักษะการคิดเชิงบริหาร โดยสามารถออกแบบขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์เป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การกระตุ้นเตรียม ในขั้นนี้ครูเลือกใช้นิทานและคำถามเป็นสื่อในการจัดกิจกรรม เนื่องจากเมื่อเด็กได้ฟังนิทานเด็กจะคิดตามและเกิดจินตนาการที่กว้างไกล เด็กได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวในนิทาน สอดคล้องกับ Charoenthat (2016) ที่กล่าวว่า นิทานช่วยให้เด็กพัฒนากระบวนการคิด การเชื่อมโยงเรื่องราว และการจัดระบบเรื่องราว ซึ่งเป็นการเพิ่มกระบวนการทำงานของสมอง เซลล์สมองจะเชื่อมต่อกันเพื่อสร้างระบบฐานข้อมูล เพื่อทำการเก็บข้อมูลและดึงเอาข้อมูลอย่างเป็นระบบ เด็กจะจำว่าเค้าได้รับการสอนอะไรบ้าง และสามารถเปิดเอาข้อมูลจากลิ้นชักต่างๆ มาใช้ได้ตามแต่สถานการณ์ สอดคล้องกับ Keawkungvel (1997) ที่กล่าวว่า การเลียนแบบเกิดจากการสังเกตตัวแบบ การสังเกตส่งผลให้เกิดการทำงานในระบบความรู้ ความคิด ความจำ และมีการเสริมแรงอีกทั้งมีปฏิริยาโต้ตอบระหว่างคน สิ่งแวดล้อม แรงจูงใจภายนอก แรงจูงใจภายใน บนฐานสมรรถภาพทางชีวภาพของบุคคล

ขั้นที่ 2 การวางแผนและตัดสินใจ ในขั้นนี้เด็กแบ่งกลุ่มร่วมกันวางแผนในการทำกิจกรรม เด็กแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เรียนรู้การทำงานร่วมกัน กิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่มมีสำคัญกับเด็กปฐมวัย เพราะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะทางสังคม ทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง สอดคล้องกับ Casey & Robertson (2019) ที่กล่าวว่า การเล่นช่วยส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ ค้นหาและค้นพบคำตอบด้วยตนเอง พัฒนาพฤติกรรมทางสังคม การผลัดกันเล่น การเป็นผู้นำ และการร่วมมือ นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ผ่านการผจญภัยและความท้าทาย

ขั้นที่ 3 การเล่น ในขั้นนี้เด็กค้นหาวัสดุอุปกรณ์และปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ครูเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมอย่างอิสระ ได้ลองผิดลองถูก ในระหว่างการทำกิจกรรมครูคอยสังเกตและกระตุ้นด้วยคำถาม ให้คำชี้แนะในบางช่วงเวลาที่ทำกิจกรรม เนื่องจากในช่วงแรกเด็กยังปรับตัวไม่ได้ เกิดความสับสนคิดไม่ออกว่าวัสดุที่ตนเองหาจะใช้ในการทำกิจกรรมได้อย่างไร สอดคล้องกับ Weisberg, et al. (2016) ที่กล่าวว่า การเล่นแบบชี้แนะมีประสิทธิภาพสูงเมื่อต้องการให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่เกินขอบเขตความสามารถของตนเองหรือบรรลุเป้าหมายที่ผู้ใหญ่วางไว้ รวมถึงการใช้คำถามปลายเปิดในการกระตุ้นความคิด การแก้ปัญหา และความท้าทายที่เกิดขึ้นขณะเล่น

ขั้นที่ 4 การสะท้อนความคิด ในขั้นนี้เด็กต่อเติม เพิ่มเติมผลงาน เนื่องจากบางกิจกรรมเด็กยังทำได้ไม่สมบูรณ์และต้องการต่อยอดผลงานให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นครูใช้คำถามกระตุ้นเพื่อเป็นการสะท้อนการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำกิจกรรม ขั้นตอนวิธีการสร้าง การหาข้อมูล ปัญหาที่ตนเองพบและวิธีการแก้ปัญหา สอดคล้องกับ Songsang (2007) ที่กล่าวว่า ในกระบวนการแก้ปัญหาเด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การที่ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กมีความกระตือรือร้นก่อให้เกิดการค้นพบความรู้มากมาย

ซึ่งความรู้ต่างๆ ถูกสร้างขึ้นด้วยตัวเอง โดยใช้ข้อมูลที่รับมาใหม่กับข้อมูลที่มีอยู่เดิม ทำให้เด็กสร้างองค์ความรู้ใหม่ เด็กรับรู้และเข้าใจสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2. การคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยของการคิดเชิงบริหารที่สูงขึ้นทั้ง 3 ด้าน โดยด้านที่มีความเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ ด้านการควบคุมอารมณ์ รองลงมาคือ ด้านความจำขณะทำงาน ด้านการยืดหยุ่นของการคิด ตามลำดับ ซึ่งผู้ศึกษาได้สังเกตถึงความเปลี่ยนแปลงดังนี้

ด้านการควบคุมอารมณ์ ในการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กได้เล่าถึงวิธีการทำกิจกรรม ใครได้ทำอะไรในส่วนไหนบ้าง และในแต่ละช่วงเกิดปัญหาอะไรขึ้นกับทีม พร้อมทั้งเล่าถึงวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น สิ่งที่ทำให้ด้านนี้มีความเปลี่ยนแปลงมากที่สุด มีผลมาจากการที่เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง เด็กได้ทำกิจกรรมซ้ำๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้เด็กเกิดความเข้าใจในการควบคุมอารมณ์ รู้ว่าควรแสดงสีหน้าท่าทาง น้ำเสียงของการพูดกับเพื่อน ทำกิจกรรมอย่างสนุกสนาน เมื่อไม่เข้าใจหรือมีข้อสงสัยก็พูดคุย ปรึกษาเพื่อน เพื่อให้ผลของของตนเองประสบความสำเร็จ ไม่ใช่อารมณ์ในการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนอย่างเปิดใจ สอดคล้องกับ Casey & Robertson (2019) ที่กล่าวว่า การเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ ช่วยให้เด็กเรียนรู้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง พัฒนาพฤติกรรมทางสังคม การผลัดกันเล่น การเป็นผู้นำ การร่วมมือ โดยเฉพาะทักษะการสื่อสารที่เกิดจากการแจกแจงบทบาทหรือหน้าที่รวมถึงการตัดสินใจร่วมกันเพื่อสร้างกติกาในการเล่น

ด้านความจำขณะทำงาน การจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ เด็กได้เล่าเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ จากในนิทาน ได้เล่าประสบการณ์เดิม และเชื่อมโยงประสบการณ์เก่ากับประสบการณ์ใหม่ได้ใน โดยครูใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้ได้เด็กเล่าถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ในด้านนี้สิ่งที่เห็นความเห็นความเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจน คือ เด็กสามารถเล่าเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ จากในนิทาน เด็กรู้ว่าอะไรที่มีความสำคัญและควรทำอะไรก่อนหลัง เลือกทำกิจกรรมที่เห็นว่ามีเหมาะสมและจะทำให้ผลงานสำเร็จลงได้ตามแผนกิจกรรมที่วางไว้ เด็กค่อยๆ คิดหาเหตุผลมาอธิบายว่าทำไม เพราะอะไรถึงได้ตัดสินใจที่จะทำกิจกรรมแบบนี้ ในระหว่างการทำกิจกรรมเกิดปัญหาอะไรบ้าง โดยอาศัยประสบการณ์เดิมและข้อมูลที่ตนเองได้รับมาปรับใช้ในการทำกิจกรรม สอดคล้องกับ Gibson, et al. (2017) ที่กล่าวว่า การเล่นสื่อวัสดุเปิดต้องเด็กจะต้องได้รับคำแนะนำจากผู้ใหญ่เพื่อที่เด็กจะได้นำไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลงในการเล่น เด็กมีส่วนร่วมในการเล่นได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กล้าแสดงออกทางความคิด และยังเป็นการกระตุ้นให้เด็กค้นพบความคิดสร้างสรรค์

ด้านการยืดหยุ่นของการคิด ในการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ เด็กค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ด้วยตนเอง ในแต่ละกิจกรรมเด็กๆ จะต้องหาข้อมูลเพื่อนำมาสร้างกิจกรรมตามเงื่อนไขหรือสถานการณ์ที่ครูวางไว้ เด็กได้เรียนรู้การปรับเปลี่ยนกิจกรรมและวิธีสร้างกิจกรรมที่แตกต่างไปจากแผนงานที่ได้วางไว้ แต่ยังคงอยู่ภายใต้เงื่อนไขหรือสถานการณ์เดิม ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมและพบเจอปัญหาที่ไม่สามารถสร้างกิจกรรมต่อได้ ในด้านนี้เป็นด้านที่มีความเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด เนื่องจากในบางกิจกรรมเด็กยังไม่สามารถปรับตัวได้ เด็กไม่เข้าใจในการทำกิจกรรม ดังนั้นครูผู้สอนควรใช้เวลาให้เด็กได้คิด และชี้แนะในบางช่วงเวลา

เด็กทำกิจกรรม สอดคล้องกับ Boonkerd, et al. (2015) ที่กล่าวว่า ในขณะที่เล่นนั้นเด็กจะค้นพบตัวเองในการเรียนรู้ในการทำงาน ในการแก้ปัญหา ได้ลองผิดลองถูก เมื่อไม่สำเร็จก็เริ่มใหม่ เกิดแรงจูงใจในการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถได้มาด้วยฟังหรือการบรรยายของครู

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ เป็นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นและทำกิจกรรมอย่างอิสระ ที่เกิดขึ้นจากแรงจูงใจภายใน เด็กจะกำหนดเลือก และออกแบบการเล่นด้วยตัวเอง เด็กเกิดความสุข สนุกสนาน ทำหาย ยึดหยุ่น การแลกเปลี่ยนความคิด การแก้ปัญหา และการตัดสินใจร่วมกัน และเป็นการจัดกิจกรรมที่พัฒนาเด็กในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา และสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่เป็นวงจรฝังลึกในด้านสุขภาวะและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การเลือกกิจกรรมการเรียนรู้หรือหัวข้อการเรียนรู้ควรเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถและพัฒนาการของเด็ก และควรเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องในชีวิตประจำวันได้
2. ในขั้นตอนของการเล่นนิทาน อาจปรับเปลี่ยนวิธีการเล่า การนำเสนอให้มีความหลากหลาย เช่น เล่านิทานประกอบหุ่นมือ เล่านิทานประกอบฉาก หรือเล่นนิทานไปด้วยวาดภาพไปด้วย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยติดตามความคงทนของพฤติกรรมทักษะการคิดเชิงบริหารของเด็กปฐมวัย อาจมีการทดลองในระยะยาว เพื่อให้เกิดความคงทนของพฤติกรรมที่ได้ผลดียิ่งขึ้น
2. ควรมีการศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมการเล่นสื่อวัสดุสร้างสรรค์ ที่มีต่อการพัฒนาทักษะในด้านอื่นๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดวิเคราะห์ เป็นต้น

References

- Boonkerd, P., et al. (2015). **Brain-based learning: BBL**. Bangkok: Office of Knowledge Management and Development (Public Organization). [in Thai]
- Butkatanyu, O. (2020). **Playing with creative materials**. Sakphonsap Foundation. [Online]. Available: <https://www.sakdibhornssup.org/>. [2020, May 29]. [in Thai]
- Casey, T., & Robertson, J. (2014). **Resources for playing-providing loose parts to support children's play: A toolkit**. [Online]. Available: <https://www.playaustralia.org.au/sites/default/files/LibraryDownloads/loose-parts-toolkit.pdf>. [2023, April 17].
- Charoenthat, A. (2016). **Stories are more useful than fun** Aksorn Education Public Company Limited. [Online]. Available: <https://www.gotoknow.org/posts/313966> [2020, May 29]. [in Thai]

- Gibson, J. L., Cornell, M., & Gill, T. (2017, December). A Systematic review of research into the impact of loose parts play on children's cognitive, social and emotional development. **School Mental Health** [Online Serial], 9, (4). Available: <https://link.springer.com/article/10.1007/s12310-017-9220-9>. [2023, July 24].
- Hanmethee, S. (2018). **Manual for developing brain skills EF Executive Functions for early childhood teachers**. Bangkok: Matichon. [in Thai]
- Juthapakdeekul, N. (2017). Assessment of executive thinking (EF) development in early childhood. In **Academic conference Pediatric Nursing No. 29. Date 5-7 June 2017**. (pp. 3-41). Bangkok: Golden Tulip Sovereign Hotel. [in Thai]
- Keawkungvel, S. (1997). **Psychology of life at all ages**. Bangkok: Thammasat University. [in Thai]
- Mincemoyer, C. C. (2016). **Loose Parts: What does this mean?**. [Online]. Available: https://drive.google.com/file/d/1K3cib3fkmxRnjcveurN6_XpqXFydMuQS/view. [2022, August 22].
- Ministry of Education. (2019). **Early Childhood Development Act 2019**. [Online]. Available: <https://www.moe.go.th>. [2022, August 22]. [in Thai]
- Nicholson's. (1972). **How not cheat children: The theory of loose parts? Landscape Architecture**. [Online]. Available: <https://media.kaboom.org/docs/documents/pdf/ip/Imagination-Playground-Theory-of-Loose>. [2022, August 22].
- Office of the Basic Education Commission. (2018). **Early childhood education curriculum manual 2017 (for children aged 3-6 years)**. Bangkok: Office of Academic Affairs and Educational Standards Office of the Basic Education Commission. [in Thai]
- Songsang, J. (2007). **The effect of integrative art activity on problem solving of young children**. Master thesis Early Childhood Education Srinakharinwirot University. [in Thai]
- Sukcharoenkoson, A. (2018). EF important skills in the 21st century. **Thai Education Journal**, 16(148), 25-26. [in Thai]
- Susaorat, P. (2013). **Thinking Development**. Bangkok: 9119 Technic Printing LP. [in Thai]
- Weisberg, D. S., et al. (2016, June). Guided play: Principles and Practices. **Current Directions in Psychological Science**, 25(3), 177-182.
- Wilson, P. (2009). **Playwork Primer**. New York, NY: Alliance for Childhood.

Wirunaraphan, K., et al. (2021). **Guide to playing Luspart: Moveable Parts**. Bangkok: Foundation for the Promotion of Children and Youth Media (Foundation for the Promotion of Children and Youth Media). [in Thai]

3. ผลการออกแบบและดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย โดยหลังดำเนินการ มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4. ผลการประเมินศักยภาพนักศึกษาด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียน หลังการจัดกิจกรรม นักศึกษามีความเข้าใจมากขึ้น 5. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาหลังได้รับการสอนตามกระบวนการ APC Model โดยรวมมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : แหล่งเรียนรู้ / ศักยภาพนักศึกษาครูปฐมวัย / APC Model

ABSTRACT

This study aimed to: 1) examine the learning resources and their necessity within early childhood classrooms; 2) implement the instructional method using the APC model; 3) design and deliver instruction within early childhood classrooms; 4) evaluate the competency of teacher-students in designing instruction and creating an effective environment in early childhood classrooms after receiving instructional treatment using the APC model; and 5) assess the teacher-students' satisfaction with the instructional treatment using the APC model and with those involved in providing learning resources in early childhood classrooms. The subjects were 54 teacher-students majoring in early childhood education from a university in Phetchabun province, selected purposively. The data were analyzed using means and standard deviations. The findings were as follows. 1) There were two aspects of learning resources and their necessity within early childhood classrooms. Learning resources lacked STEM education and did not provide all six types of experiences. The necessities included the development of instructional media to provide comprehensive experiences, the integration of STEM education, and instruction based on the theory of STEM education. 2) The APC model consisted of seven steps: Step 1: Awareness and analysis of the situation; Step 2: Identifying problems to find resolutions; Step 3: Inquiry; Step 4: Planning and design; Step 5: Creation; Step 6: Testing and modification; and Step 7: Presentation. The teacher-students demonstrated a high ability to design instruction after receiving the instructional treatment. 3) The design and delivery of instruction within early childhood classrooms were assessed at a high level after receiving the instructional treatment. 4) The competency of teacher-students in designing instruction and creating an effective environment in early childhood classrooms after receiving instructional treatment was assessed at a high level. 5) The teacher-students' satisfaction with the instructional treatment using the APC model and with those involved in

providing learning resources in early childhood classrooms were at high and very high levels, respectively.

Keywords : Learning Resource / Early Childhood Teacher-Students' Competency / APC Model

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กาลังคนให้มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในส่วนของประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถและสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศภายใต้แรงกดดัน ภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤต ต้องเผชิญเพื่อให้คนไทย มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้จากระดับปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว (Office of the Secretariat of the Education Council, 2017, p. 1) โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้ เล็งเห็นความสำคัญจึงได้กำหนด แผนยุทธศาสตร์ ข้อหนึ่งไว้ว่าการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ด้านการผลิต บัณฑิตจะต้องส่งเสริมให้มีการผลิตบัณฑิตโดยใช้รูปแบบการสอนด้วยกระบวนการที่ทันสมัยในการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเน้นการฝึกปฏิบัติให้สอดคล้องกับภาคทฤษฎี มีความรู้ ความสามารถ เพียงพอต่อการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีศักยภาพตรงตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ซึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาไทยในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการ สร้างคน สังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กาลังคนให้มีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับ บุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาการพัฒนา ศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถและสมรรถนะที่สอดคล้องกับ ความ ต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์และแรงกดดัน ภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤต ต้องเผชิญเพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศ ที่มีรายได้จากระดับปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว (Ministry of Education, 2517, p. 1)

กระบวนการ APC Model เป็นการนำแนวคิดที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้มาเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิด องค์ความรู้ที่มากยิ่งขึ้นโดย (A) Active Learning ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิด STEM Education ซึ่งเป็นผลการวิจัยการศึกษา 2563 เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบตามแนวคิด STEM Education เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจของนักศึกษาครู โดยมีกระบวนการทบทวนหา คุณภาพขั้นตอน กิจกรรมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว รวม 7 ขั้นตอน เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ และบูรณาการ ร่วมกัน เพื่อนั้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการลงมือปฏิบัติการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมไปถึงผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะ ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์และคณิตศาสตร์ อย่างบูรณาการร่วมกัน อีกทั้งยังได้นำ กระบวนการ PLC ซึ่ง P หรือ Professional Learning Community คือ การสร้าง“ชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพ” ในสถานศึกษาระดับอนุบาล โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะและคอยเป็นที่เลี้ยง L คือ Learning เป็นการ จัด

กิจกรรมโดยเน้นผลการเรียนรู้จากผู้เรียนเป็นหลัก และ C หรือ Coaching and Mentoring เพื่อให้ให้นักศึกษาสามารถฝึกปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา มีองค์ความรู้ มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ที่มีรูปแบบหลากหลาย และความมั่นใจในการปฏิบัติการสอนอย่างแท้จริง อีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริมศักยภาพนักศึกษาครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้ ให้มีความสอดคล้องกับ แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2561-2565) ที่ได้ระบุยุทธศาสตร์ ไว้ว่า การผลิตและพัฒนาครูที่มีมาตรฐานวิชาชีพ และการเพิ่มคุณภาพบัณฑิตให้มีสมรรถนะตามบริบทที่เปลี่ยนแปลง อีกทั้งผู้วิจัยจึงได้นำกระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ในสถานศึกษาให้เป็นแหล่งที่รวมสาระความรู้ อาจเป็นสถานที่หรือศูนย์ข้อมูลข่าวสาร สาระความรู้หรือบุคคลที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวอาจก่อให้เกิดประสบการณ์ที่หลากหลาย เอื้อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องกว้างขวาง ล้วนแล้วเป็นแหล่งสร้างความรู้ ความคิด วิชาการและประสบการณ์ได้อย่างมีคุณค่า ในสถานศึกษา ทั้งนี้การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาครูด้านการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งการพัฒนาศักยภาพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเป็นมืออาชีพ เป็นหนึ่งในนโยบายด้านการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เพราะครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ เจริญมั่นคง และก่อนที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญได้นั้น จะต้องพัฒนาคน ซึ่งก็ได้แก่เยาวชนเพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าสมบูรณ์ทุกด้าน จึงจะสามารถสร้างความ เจริญให้แก่ชาติต่อไปได้ ทั้งนี้ครูต้องรู้จักที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่เสมอเพื่อนำพานักเรียนให้ก้าวทันสังคมในปัจจุบัน ซึ่งผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้แก่เยาวชนของชาติ การเป็นครูที่ดีนอกจากจะมีคุณสมบัติด้านความรู้แล้ว คุณธรรมก็เป็นสิ่งที่ครูควรมีควบคู่กันไป เนื่องจากวิชาชีพครูได้รับการยกย่องและจัดเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีความจำเป็นต่อสังคมทั้งยังเป็นอาชีพที่ช่วยสร้างสรรค์จรรโลงสังคมให้ไปในทิศทางที่เหมาะสม (Thonnthong,2024) ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมศักยภาพนักศึกษาครูปฐมวัย ให้มีความสามารถในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนปัจจุบันและความต้องการแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย
2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการ APC Model
3. เพื่อออกแบบและดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย
4. เพื่อประเมินศักยภาพนักศึกษาครูด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย หลังได้รับการสอนตามกระบวนการ APC Model
5. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูปฐมวัยหลังได้รับการสอนตามกระบวนการ APC Model และ เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษา ปฐมวัย มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 54 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

สถานศึกษา คือ สถานศึกษาที่เป็นเครือข่ายศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ขนาดเล็ก หรือที่มีการจัดการเรียนการสอนแบบคณะชั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 5 แห่ง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

1. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งเรียนรู้ปัจจุบันและความต้องการแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย ดำเนินการโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย และดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นและความต้องการ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน 1) ด้านแหล่งเรียนรู้ จำนวน 5 ข้อ 2) ด้านมุมประสบการณ์ จำนวน 6 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ และนำแบบสอบถามความคิดเห็น ที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยลักษณะการประเมิน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มากที่สุด โดยแบบสอบถามฉบับนี้สำหรับ ผู้บริหาร คุณครูประจำชั้น ครูพี่เลี้ยงที่เกี่ยวข้องดำเนินการประเมิน

2. แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัยแบบปกติ และตามแนวคิด STEM Education ดำเนินการโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบ ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามด้านความรู้ความเข้าใจของนักศึกษา จำนวน 6 ประเด็นคำถาม และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ และนำแบบสอบถามความรู้ความเข้าใจของนักศึกษา เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยลักษณะการประเมิน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. แบบประเมินความเหมาะสม การออกแบบแหล่งเรียนรู้ และมุมประสบการณ์ ตามแนวคิด STEM Education ดำเนินการ โดยศึกษาแนวทางการสร้างแบบประเมินความเหมาะสม วิเคราะห์ผลการออกแบบแหล่งเรียนรู้ และมุมประสบการณ์ ตามแนวคิด STEM Education ภายในชั้นเรียน และดำเนินการสร้าง โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสม การออกแบบแหล่งเรียนรู้ จำนวน 6 ข้อ และ มุมประสบการณ์ จำนวน 9 ข้อ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ อื่นๆ และนำแบบประเมินความเหมาะสม การออกแบบแหล่งเรียนรู้ และมุมประสบการณ์ เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยลักษณะการประเมิน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยแบบประเมินฉบับนี้สำหรับ ผู้บริหาร คุณครูประจำชั้น ครูพี่เลี้ยงที่เกี่ยวข้องดำเนินการประเมิน

4. แบบประเมินความพึงพอใจ ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนภายในชั้นเรียน ตามแนว STEM Education ดำเนินการโดยศึกษาแนวทางการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ เกณฑ์การวัดและการประเมินผล และสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2

การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อ การจัดแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนภายในชั้นเรียน ตามแนว STEM Education จำนวน 22 ข้อ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ และนำแบบประเมินความพึงพอใจ ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนภายในชั้นเรียน ตามแนว STEM Education เสนอผู้เชี่ยวชาญ โดยลักษณะการประเมิน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยแบบประเมินฉบับนี้สำหรับ ผู้บริหาร คุณครูประจำชั้น ครูพี่เลี้ยงที่เกี่ยวข้องดำเนินการประเมิน

5. แบบประเมินความพึงพอใจสำหรับนักศึกษาหลังได้รับการสอน ด้วยกระบวนการ APC Model ดำเนินการโดย ศึกษาแนวทางการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ เกณฑ์การวัดและการประเมินผล วิเคราะห์ ขั้นตอน กระบวนการดำเนินกิจกรรม เพื่อนำมาเป็นแนวทาง ในการสร้างประเด็นการประเมิน สร้างแบบประเมินความพึงพอใจ โดยมี 3 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การประเมินความพึงพอใจสำหรับ นักศึกษาหลังได้รับการสอน ด้วยกระบวนการ APC Model จำนวน 23 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ และนำแบบประเมินความพึงพอใจสำหรับนักศึกษาหลังได้รับการสอน ด้วยกระบวนการ APC Model เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยลักษณะการประเมิน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ การดำเนินการทดลอง

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการมุ่งพัฒนาให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาทักษะด้านออกแบบการเรียนรู้ มีเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการ APC Model และส่งเสริมให้สถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยมีแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนตามแนวคิด S T E M ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา เพื่อให้ ผู้ศึกษาเข้าใจถึงกระบวนการ โดยอธิบายไว้ตามประเด็น ดังนี้

(A) Active Learning หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง โดยผ่านการลงมือปฏิบัติ ก่อให้เกิด “องค์ความรู้” ซึ่งเกิดจากประสบการณ์ในการเรียนรู้ของตัวผู้เรียนเอง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิด STEM Education มาดำเนินการโดยมีกระบวนการ 7 ขั้นตอน (Onpuy, 2020) ดังนี้
1) ขั้นเรียนรู้และวิเคราะห์สถานการณ์ 2) ขั้นระบุปัญหาเพื่อการแก้ไข 3) ขั้นสืบค้นขยายความ 4) ขั้นวางแผน และการออกแบบ 5) ขั้นการสร้างชิ้นงาน 6) ขั้นทดสอบ ปรับปรุงแก้ไข 7) ขั้นเสนอความภาคภูมิใจ

(P) Professional Learning Community หมายถึง การพัฒนา องค์ความรู้ ความเข้าใจ รวมไปถึง การปฏิบัติ โดยการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง นักศึกษาครูปฐมวัยและอาจารย์พี่เลี้ยง เพื่อพัฒนาผู้เรียน (เด็กปฐมวัย) โดยใช้รูปแบบตามแนวคิด STEM Education โดยผู้วิจัยเป็น Coaching and Mentoring จนก่อให้เกิด การสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจนำไปสู่การปฏิบัติ เกิดเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยและ เผยแพร่เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนได้

(C) Coaching and Mentoring หมายถึง การปฏิบัติโดยผู้วิจัยในหน้าที่การเป็นผู้ชี้แนะและคอย ให้คำปรึกษา แก่นักศึกษา และอาจารย์พี่เลี้ยงนักศึกษาในทุก ๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนแนวคิด การออกแบบ กิจกรรม และการออกแบบแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียน นำไปสู่การปฏิบัติของนักศึกษา และอาจารย์พี่เลี้ยงใน สถานศึกษา มีองค์ความรู้ ความเข้าใจ มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิด

STEM Education โดยมีรูปแบบกิจกรรมอย่างหลากหลาย และมีความมั่นใจในการปฏิบัติการสอน ศักยภาพ นักศึกษาครูปฐมวัย หมายถึง พฤติกรรมของบุคคล หรือ “ผู้ดำเนินกิจกรรม” “นักศึกษาครูปฐมวัย” เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อดำเนินกิจกรรมให้แก่ปฐมวัย โดยสามารถ เลือกใช้ “เทคนิค” (Techniques) หรือ กลวิธีต่างๆ เพื่อส่งเสริมกระบวนการจัดกิจกรรม และ “ทักษะ” (Skill) ซึ่งเป็นความสามารถของผู้ดำเนินการสอน โดยสามารถ บูรณาการแนวคิด STEM Education ได้อย่างถูกต้อง มีความคล่องแคล่ว ชำนาญ หรือ สามารถจัดการกับสถานการณ์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

- 1) ทักษะการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิด STEM Education
- 2) ทักษะการออกแบบแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนสำหรับเด็กปฐมวัย ตามแนวคิด S T E M

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียน ของนักศึกษา โดยขอ อนุญาตจากผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูประจำชั้น เพื่อดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิด STEM Education และพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อรวมสาระองค์ความรู้ ตามแนวคิด STEM >>>> S (Science) T (Technology) E (Engineering) M (Mathematics) เพื่อเป็นสถานที่หรือศูนย์ข้อมูลข่าวสาร สาระความรู้ ประสบการณ์ที่หลากหลาย เอื้อต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ที่ล้วนเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 และเป็นแหล่งสร้างความรู้ ด้านวิชาการและประสบการณ์ ในสถานศึกษา ให้แก่เด็กปฐมวัย

ทั้งนี้การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ตามกระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษา ข้อมูลพื้นฐาน โดยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนา ศักยภาพนักศึกษาครูปฐมวัย เทคนิคการถ่ายทอดการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในระดับปฐมวัย ศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STEM Education (Onpuy, 2020) รวมถึง (A) Active Learning (P) (Professional Learning Community) และ ดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ประกอบการดำเนินโครงการ 5 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อแหล่งเรียนรู้ปัจจุบันและความต้องการแหล่งเรียนรู้ภายใน ชั้นเรียนระดับปฐมวัย 2) แบบสอบถามความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียน ระดับปฐมวัยแบบปกติ และ ตามแนวคิด STEM Education 3) แบบประเมินความเหมาะสม การออกแบบ แหล่งเรียนรู้ และมุมประสบการณ์ ตามแนวคิด STEM Education 4) แบบประเมินความพึงพอใจ ด้านการจัด แหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนภายในชั้นเรียน ตามแนว STEM Education 5) แบบประเมินความพึงพอใจสำหรับ นักศึกษาหลังได้รับการสอน ด้วยกระบวนการ APC Model

ขั้นที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรม และออกแบบแหล่งเรียนรู้ โดยดำเนินการ Pre-test นักศึกษา ก่อนดำเนินกิจกรรม และสร้างองค์ความรู้ให้แก่ นักศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ และเทคนิคการออกแบบแหล่ง เรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย ตามแนวคิด S T E M และดำเนินการลงพื้นที่ เพื่อศึกษาบริบทพื้นฐาน ด้านการจัดการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ปัจจุบัน ประกอบการใช้แบบสอบถามแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อ แหล่งเรียนรู้ปัจจุบันและความต้องการแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย และดำเนินการสรุปองค์ความรู้

เพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ และการออกแบบแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย

ขั้นที่ 3 ทดลองใช้ และดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยดำเนินการชี้แจง วัตถุประสงค์ของการดำเนินการ กิจกรรมให้ ผู้บริหาร และครูประจำชั้นของสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย และนักศึกษาดำเนินการทดลอง ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STEM Education และจัดแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย

ขั้นที่ 4 ประเมินผลการใช้ โดยทำการวิเคราะห์ ข้อมูลเพื่อรายงานผลการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู หลังได้รับการสอนด้วยกระบวนการ APC Model และรายงานผลการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้ และผลการจัดแหล่งเรียนรู้ของนักศึกษา

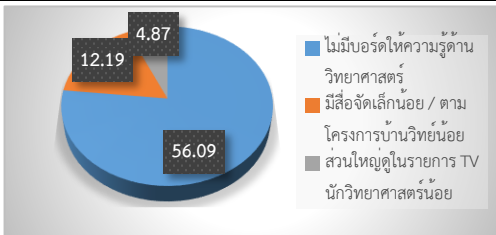
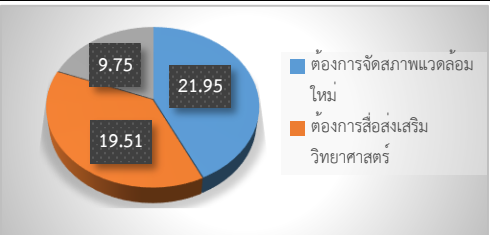
การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

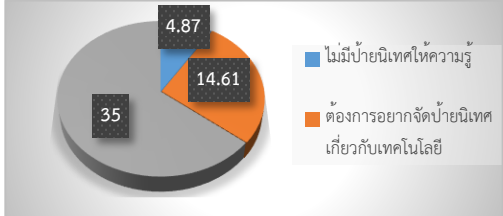
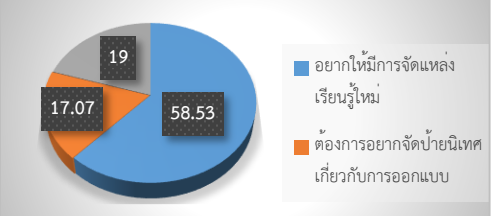
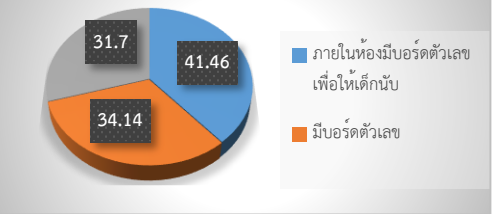
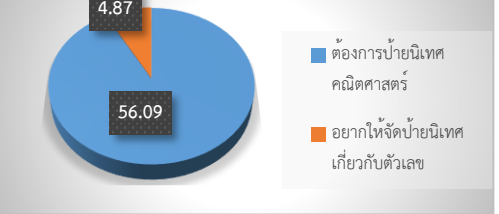
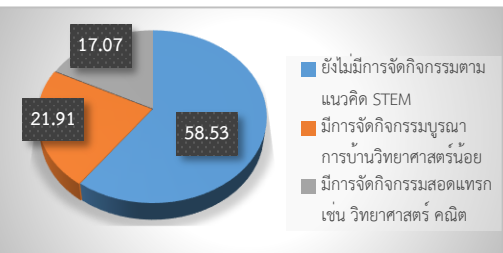
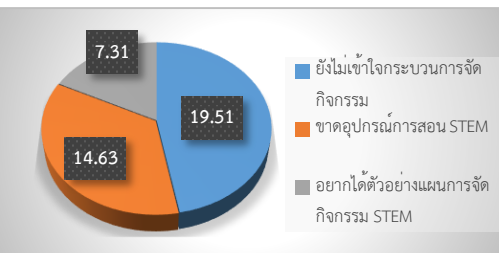
สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนปัจจุบัน และความต้องการแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย โดยภาพรวม มีผล ดังนี้ 1) ด้านแหล่งเรียนรู้ พบว่า ร้อยละ 56.09 ในชั้นเรียนไม่มีป้ายนิเทศด้าน วิทยาศาสตร์ และร้อยละ 58.53 ยังไม่มีการจัดกิจกรรมตามแนวคิด STEM Education โดยร้อยละ 58.53 อยากให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้ใหม่ 2) ด้านมุมประสบการณ์ ร้อยละ 68.29 พบว่ามีมุมประสบการณ์แต่ไม่ครบ และ ร้อยละ 34.14 มีมุมประสบการณ์ แต่ไม่หลากหลาย โดยร้อยละ 70.73 มีความต้องการอยากให้พัฒนาสื่อ ทั้งนี้ สามารถจัดลำดับความต้องการในแต่ละด้าน 3 ลำดับได้ ดังตารางที่ 1

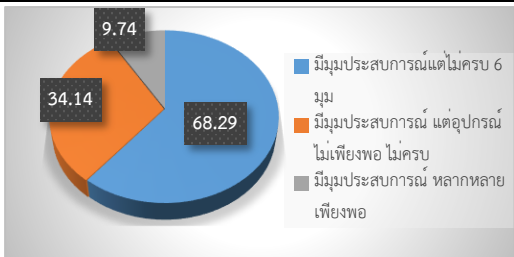
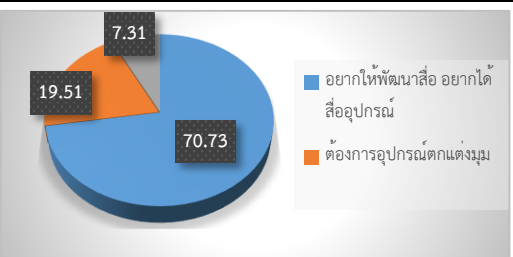
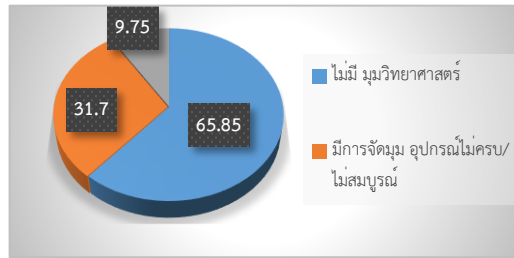
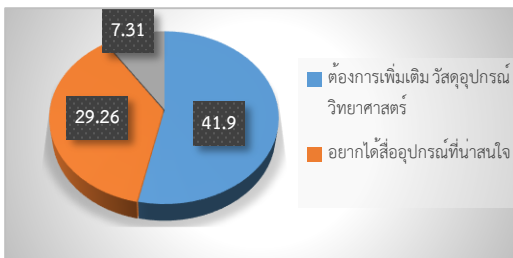
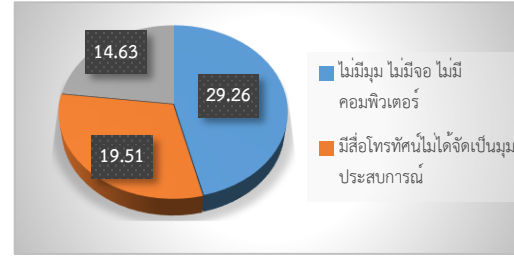
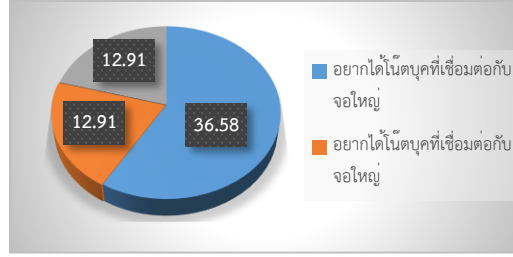
ตารางที่ 1 ผลการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนปัจจุบันและความต้องการแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย (n=41) พบดังนี้ จากคำถาม : ด้านแหล่งเรียนรู้

1. ภายในชั้นเรียน มีป้ายนิเทศ หรือสื่อ ให้ความรู้ด้าน วิทยาศาสตร์ (ข้อมูลเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์)	
ปัจจุบันเป็นอย่างไร	ความต้องการปรับปรุง พัฒนาเพิ่มเติม
 ไม่มีบอร์ดให้ความรู้ด้าน วิทยาศาสตร์ มีสื่อจัดเล็กน้อย / ตาม โครงการบ้านวิทยุ ส่วนใหญ่ดูในรายการ TV นักวิทยาศาสตร์น้อย	 ต้องการจัดสภาพแวดล้อม ใหม่ ต้องการสื่อส่งเสริม วิทยาศาสตร์

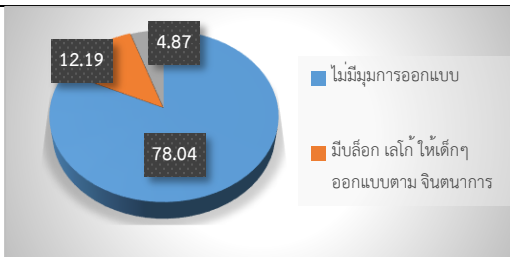
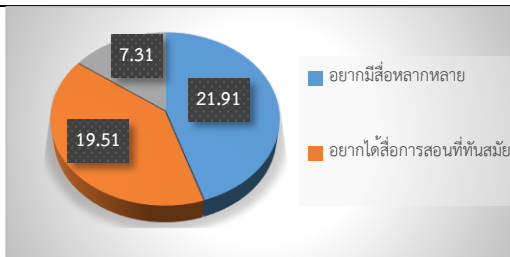
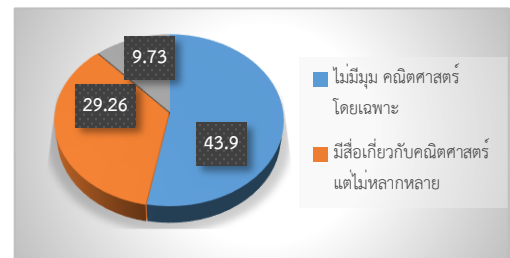
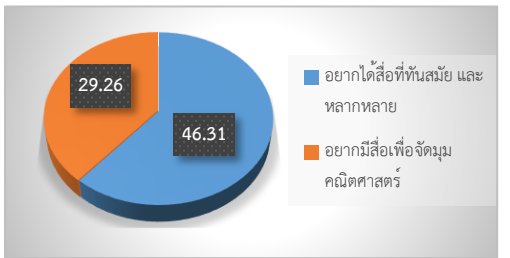
ตารางที่ 1 (ต่อ)

2. ภายในชั้นเรียน มีป้ายนิเทศ หรือสื่อให้ความรู้ด้าน เทคโนโลยี (ข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยี)	3. ภายในชั้นเรียน มีป้ายนิเทศ หรือสื่อ ให้ความรู้ ด้าน การออกแบบ (ข้อมูลเกี่ยวกับการออกแบบ) (Engineering)
ปัจจุบันเป็นอย่างไร/ความต้องการ	ปัจจุบันเป็นอย่างไร/ความต้องการ
 ■ ไม่มีป้ายนิเทศให้ความรู้ ■ ต้องการอยากจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับเทคโนโลยี	 ■ อยากให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้ใหม่ ■ ต้องการอยากจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับการออกแบบ
4. ภายในชั้นเรียน มีป้ายนิเทศ หรือสื่อ ให้ความรู้ด้าน คณิตศาสตร์ (ข้อมูลเกี่ยวกับคณิตศาสตร์) (Mathematics)	
ปัจจุบันเป็นอย่างไร	ความต้องการปรับปรุง พัฒนาเพิ่มเติม
 ■ ภายในห้องมีบอร์ดตัวเลขเพื่อให้เด็กนับ ■ มีบอร์ดตัวเลข	 ■ ต้องการป้ายนิเทศคณิตศาสตร์ ■ อยากให้จัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับตัวเลข
5. มีแผนการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการจัดกิจกรรม ตามแนวคิด STEM Education	
ปัจจุบันเป็นอย่างไร	ความต้องการปรับปรุง พัฒนาเพิ่มเติม
 ■ ยังไม่มีการจัดกิจกรรมตามแนวคิด STEM ■ มีการจัดกิจกรรมบูรณาการบ้านวิทยาศาสตร์น้อย ■ มีการจัดกิจกรรมสอดแทรก เช่น วิทยาศาสตร์ คณิต	 ■ ยังไม่เข้าใจกระบวนการจัดกิจกรรม ■ ขาดอุปกรณ์การสอน STEM ■ อยากได้ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรม STEM

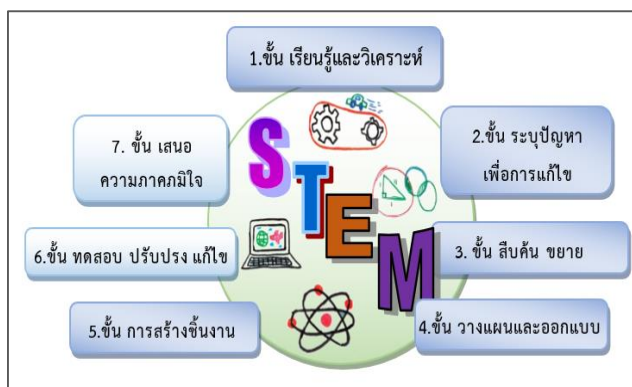
ตารางที่ 2 ผลการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนปัจจุบันและความต้องการแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย (n=41) ดังนี้ จากคำถาม : ด้านมุมประสบการณ์

1. มีมุมประสบการณ์การเรียนรู้ภายในห้องเรียน ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกำหนดไว้	
ปัจจุบันเป็นอย่างไร	ความต้องการปรับปรุง พัฒนาเพิ่มเติม
 ■ ไม่มีประสบการณ์แต่ไม่ครบ 6 มุม ■ มีมุมประสบการณ์ แต่อุปกรณ์ไม่เพียงพอ ไม่ครบ ■ มีมุมประสบการณ์ หลากหลาย เพียงพอ	 ■ อยากให้พัฒนาสื่อ อยากได้สื่ออุปกรณ์ ■ ต้องการอุปกรณ์ตกแต่งมุม
2. มีมุมประสบการณ์ วิทยาศาสตร์ (Science)	
ปัจจุบันเป็นอย่างไร	ความต้องการปรับปรุง พัฒนาเพิ่มเติม
 ■ ไม่มี มุมวิทยาศาสตร์ ■ มีการจัดมุม อุปกรณ์ไม่ครบ/ไม่สมบูรณ์	 ■ ต้องการเพิ่มเติม วัสดุอุปกรณ์ วิทยาศาสตร์ ■ อยากได้สื่ออุปกรณ์ที่น่าสนใจ
3. มีมุมประสบการณ์ เกี่ยวกับเทคโนโลยี การสืบค้นข้อมูล (Technology)	
ปัจจุบันเป็นอย่างไร	ความต้องการปรับปรุง พัฒนาเพิ่มเติม
 ■ ไม่มีมุม ไม่มีจอ ไม่มีคอมพิวเตอร์ ■ มีสื่อโทรทัศน์ไม่ได้จัดเป็นมุมประสบการณ์	 ■ อยากได้โน้ตบุ๊คที่เชื่อมต่อกับจอใหญ่ ■ อยากได้โน้ตบุ๊คที่เชื่อมต่อกับจอใหญ่

ตารางที่ 2 (ต่อ)

4. มีมุมมองประสบการณ์ การออกแบบ (Engineering) เกี่ยวกับ ตัวอย่าง กระบวนการสร้าง เทคนิคการออกแบบ รถแต่ละประเภท บ้านแต่ละประเภท เรือแต่ละประเภท เป็นต้น	
ปัจจุบันเป็นอย่างไร	ความต้องการปรับปรุง พัฒนาเพิ่มเติม
 ไม่มีมุมมองการออกแบบ มีบล็อก เล็ก ให้เด็กๆ ออกแบบตาม จินตนาการ	 อยากมีสื่อหลากหลาย อยากได้สื่อการสอนที่ทันสมัย
5. มีมุมมองประสบการณ์ คณิตศาสตร์ (Mathematics)	
ปัจจุบันเป็นอย่างไร	ความต้องการปรับปรุง พัฒนาเพิ่มเติม
 ไม่มีมุมมอง คณิตศาสตร์ โดยเฉพาะ มีสื่อเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ แต่ไม่หลากหลาย	 อยากได้สื่อที่ทันสมัย และหลากหลาย อยากมีสื่อเพื่อจัดมุม คณิตศาสตร์

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการ APC Model ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิด STEM Education ซึ่งเป็นผลการวิจัยปีการศึกษา 2563 เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบตามแนวคิด STEM Education เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจของนักศึกษาครู โดยมีกระบวนการทบทวนหาคุณภาพขั้นตอน กิจกรรมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว รวม 7 ขั้นตอน มาดำเนินการจัดการเรียนการสอน ด้วยกระบวนการ APC Model ให้แก่นักศึกษาครูปฐมวัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมตามแนวคิด STEM Education

ทั้งนี้ หลังการสอนด้วยกระบวนการ APC Model พบว่านักศึกษาสามารถออกแบบและปฏิบัติได้ดี ดังตัวอย่างภาพที่ 2 แสดงผลการทดลองใช้กิจกรรมตามแนวคิด STEM Education (ขนมปัง แसनอร่อย)

ภาพที่ 2 แสดงผลการทดลองใช้กิจกรรมตามแนวคิด STEM Education (ขนมปัง แसनอร่อย)

3. ผลการออกแบบและดำเนินการจัดแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย พบว่า นักศึกษา สามารถออกแบบแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมตามแนวคิด S T E M และดำเนินการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก ของจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้จำนวน 5 แห่ง ทั้งนี้ผลการประเมินความเหมาะสม การออกแบบการจัดแหล่งเรียนรู้และมุมประสบการณ์ภายในชั้นเรียน ได้ผลการประเมินความพึงพอใจโดยภาพรวม

อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.26) โดยแสดงภาพการออกแบบและการจัดแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมได้ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงภาพตัวอย่างการออกแบบและการจัดแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมของนักศึกษา

4. ผลประเมินศักยภาพนักศึกษาด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการจัดสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย พบว่า หลังการจัดกิจกรรม พบว่าโดยรวมนักศึกษา มีความเข้าใจมากขึ้น ทั้งนี้จากการสอบถามประเด็นความรู้หลังได้รับการสอนตามกระบวนการ APC Model พบว่าร้อยละ 53.29 ตอบว่า ได้มีความรู้เกี่ยวกับแนวการจัดกิจกรรมตามแนวคิด STEM Education มากขึ้น ร้อยละ 40.63 ตอบว่า ได้เรียนรู้ว่ามุมประสบการณ์ ตามแนวคิด S T E M สามารถจัดได้ และได้แนวทางจัดกิจกรรมที่มีการบูรณาการ S T E M โดยสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ เป็นต้น

5. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษารูปปฐมวัยหลังได้รับการสอนตามกระบวนการ APC Model โดยภาพรวมพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.35$, S.D.=0.66) ทั้งนี้สามารถเรียงลำดับความพึงพอใจได้ดังนี้ 1) ด้านอาจารย์ผู้สอน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38$, S.D.=0.73) 2) ด้านขั้นตอนการ ออกแบบ

แหล่งเรียนรู้และมุมประสบการณ์มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$, $S.D=0.74$) และ3) ด้านองค์ความรู้ที่ได้รับมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.29$, $S.D=0.55$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลดำเนินการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้และศักยภาพนักศึกษาครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการ APC Model สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนปัจจุบัน และความต้องการแหล่งเรียนรู้ภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย โดยภาพรวม มีผล ดังนี้ 1) ด้านแหล่งเรียนรู้ พบว่า ร้อยละ 56.09 ในชั้นเรียนไม่มีป้ายนิเทศด้านวิทยาศาสตร์ และร้อยละ 58.53 ยังไม่มีการจัดกิจกรรมตามแนวคิด STEM Education โดยร้อยละ 58.53 อยากให้มีการจัดแหล่งเรียนรู้ใหม่ 2) ด้านมุมประสบการณ์ ร้อยละ 68.29 พบว่ามีมุมประสบการณ์แต่ไม่ครบ และร้อยละ 34.14 มีมุมประสบการณ์ แต่ไม่หลากหลาย โดยร้อยละ 70.73 มีความต้องการอยากให้พัฒนาสื่อ ซึ่งการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนถือได้ว่ามีความสำคัญต่ออย่างยิ่งต่อการซึมซับ การรับข้อมูลบางอย่างของผู้เรียนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้แหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมจะมีผลกระทบโดยตรงต่อ การเรียนรู้ การรับรู้ ของผู้เรียน โดยเฉพาะ สื่อ อุปกรณ์ วัสดุ ภาพ เทคโนโลยีที่ปรากฏในแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมบางอย่างอาจช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการตื่นตัวในการเรียนรู้ มากกว่าการฟัง เป็นต้น (Songpracha, 2019, pp. 48-49) ซึ่งการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน คือ สภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน และส่งผลต่อความรู้สึกของบุคคลในโรงเรียน “สภาพแวดล้อมที่ดี” เกิดกับความรู้สึกที่ดี “สภาพแวดล้อมไม่ดี” เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี เพราะการจัดสภาพที่ดีภายในโรงเรียนจะช่วยสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ให้เรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล นอกจากนี้โรงเรียนมีหน้าที่สอนให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจในการปฏิบัติตัวในสังคมโรงเรียนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนจึงมีความจำ เป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาผู้เรียนในอนาคต

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ด้วยกระบวนการ APC Model ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิด STEM Education ซึ่งเป็นผลการวิจัยปีการศึกษา 2563 เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบตามแนวคิด STEM Education เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจของนักศึกษาครู โดยมีกระบวนการทบทวนหาคุณภาพขั้นตอน กิจกรรมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ชั้นเรียนรู้และวิเคราะห์สถานการณ์ 2) ชั้นระบุปัญหาเพื่อการแก้ไข 3) ชั้นสืบค้นขยายความ 4) ชั้นวางแผนและการออกแบบ 5) ชั้นการสร้างชิ้นงาน 6) ชั้นทดสอบ ปรับปรุงแก้ไข 7) ชั้นเสนอความภาคภูมิใจ มาดำเนินการจัดการเรียนการสอน ด้วยกระบวนการ APC Model ให้แก่นักศึกษาครูปฐมวัย พบว่านักศึกษาสามารถดำเนินการออกแบบการจัดกิจกรรมได้ตามกระบวนการ โดย กลุ่มที่ 1) หน่วยอาหารดีมีประโยชน์ โดยให้เด็กๆ ออกแบบขนมปังที่มีรูปร่างสี่เหลี่ยมให้เป็นขนมปังพิเศษ กลุ่มที่ 2) หน่วยห้องเรียนของฉัน โดยให้เด็กๆ ออกแบบ ลูกฟุตบอลของเล่นที่สามารถเตะได้ โดยไม่เสียหาย และสวยงาม กลุ่มที่ 3) หน่วยขนมไทย โดยให้เด็กๆ ออกแบบขนมไทย บัวลอยที่ไม่ใช้รูปร่างวงกลม กลุ่มที่ 4) หน่วยผลไม้ โดยให้เด็กๆ ออกแบบผลไม้ น้ำตาลที่มีรูปร่างน่ารักประหลาด และ

กลุ่มที่ 5) หน่วยฤผนที่รารองรู้จก โดยใหเด็กฯ ออกแบบเสื่อกันผน โดยเมื่อโดนผนแลวตัวไมเปยิก กันผนได เปนตน ทั้งนี้จากผลการออกแบบและการจัดกิจกรรมที่นักศึกษสามารถปฏิบัติไดเปนอยางดี อาจเปนเพราะ การจัดการเรียนการสอนดวยกระบวนการ APC Model โดยผูสอนปฏิบัติหนาที่เปน Coaching and Mentoring คอยเปนผูชี้แนะ และคอยใหคำปรึกษาแกนักศึกษาในทุกๆ ดาน เพื่อสนับสนุนแนวคิด การออกแบบ กิจกรรม และการออกแบบแหลงเรียนรูภายในชั้นเรียน นาไปสูการปฏิบัติ อยางมีองคความรู ความเขาใจ มีความ มั่นใจในการปฏิบัติการสอน ศักยภาพนักศึกษาครูปฐมวัย หมายถึง พฤติกรรมของบุคคล หรือ “ผูดำเนิน กิจกรรม” “นักศึกษาครูปฐมวัย” เกี่ยวกับ การเตรียมความพร้อมเพื่อดำเนินกิจกรรมใหแกปฐมวัย โดยสามารถ เลือกใช้ “เทคนิค” (Techniques) หรือกลวิธีตางๆ เพื่อส่งเสริมกระบวนการจัดกิจกรรม และ “ทักษะ” (Skill) ซึ่งเปนความสามารถของผูดำเนินการสอนโดยสามารถ บูรณาการแนวคิด STEM Education ไดอยางถูกต้องมี ความคล่องแคล่ว ชำนาญ หรือสามารถจัดการกับสถานการณ์ไดอยางมีประสิทธิภาพ เปนตน

3. ผลการออกแบบและดำเนินการจัดแหลงเรียนรูภายในชั้นเรียนระดับปฐมวัย พบว่า นักศึกษา สามารถออกแบบแหลงเรียนรูและสภาพแวดลอมตามแนวคิด S T E M และดำเนินการจัดสภาพแวดลอมภายใน สถานศึกษาขนาดเล็ก ของจังหวัดเพชรบูรณ์ ไดจำนวน 5 แทง ทั้งนี้ผลการประเมินความเหมาะสม การออกแบบ การจัดแหลงเรียนรูและมุมประสบการณ์ภายในชั้นเรียน ไดผลการประเมินความพึงพอใจโดยภาพรวมอยุใน ระดับ มากที่สุด ($\bar{X}=4.85$, $S.D=0.26$) ทั้งนี้ การออกแบบสภาพแวดลอมการเรียนรูในยุคศตวรรษที่ 21 นั้น ต้องมีการออกแบบสภาพแวดลอมทางกายภาพอยางเหมาะสม เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค เสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรูใหกับผูเรียน มีความสอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรูที่ได้จัดกิจกรรมการเรียน การสอนใหผูเรียนสามารถสร้างองคความรูไดทั้งดวยตนเองและเปนกลุ่ม มีบรรยากาศการเรียนรูที่มีการเชื่อมโยง ความรูและแลกเปลี่ยนความรูกับชุมชน เสริมสร้างโอกาสในการเขาถึงอุปกรณ์ สื่อ เทคโนโลยี เพื่อบำนาจความ สะดวกใหกับผูเรียนได้เกิดการเรียนรูอยางมีประสิทธิภาพ (Abdulloh & Niemted, 2020, p. 239) ทั้งนี้ การออกแบบ (Design) คือศาสตร์แห่งความคิด และต้องใช้ศิลปรวมดวย เปนการสร้างสรรคและการแกไขปัญหา ที่มีอยุ เพื่อสนองตอจุดมุ่งหมาย และนากลับมาใชงานไดอยางน้าพอใจ โดยมีองคประกอบ 3 ประการ คือ 1) ความสวยงาม 2) มีประโยชน์ในการใชสอยที่ดี และ 3) มีแนวความคิดในการออกแบบที่ดี (King Mongkut's University of Technology Thonburi, 2017, p. 2) ทั้งนี้เด็กจะเจริญเติบโตเปนพลเมืองที่ดีของสังคมและ ประเทศชาติในอนาคตไดนั้นส่วนหนึ่งขึ้นอยูกับการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กได้รับสภาพแวดลอมถือเปนส่วนหนึ่งที่ช่วย เสริมสร้างพัฒนาการเด็กเริ่มตั้งแตสภาพแวดลอมภายในบ้านสภาพแวดลอมในโรงเรียนสภาพแวดลอมในสังคม การจัดสภาพแวดลอมที่เหมาะสมและมีคุณค่าจะช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงและเกิดการเรียนรูที่จะอยุ รั่วมกับบุคคลรอบข้างนอกจากนั้นยังช่วยให้เด็กได้ค้นคว้าทดลองสังเกตหาเหตุผลแกไขปัญหาและขยาย ประสบการณ์ได้กว้างขวางซึ่งประสบการณ์ตางๆ ดังกล่าวถือเปนพื้นฐานในการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก (Pakdee, 2017, p.95)

4. ผลประเมินศักยภาพนักศึกษาด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู และการจัดสภาพแวดลอมภายใน ชั้นเรียนระดับปฐมวัย พบว่า หลังการจัดกิจกรรม พบว่าโดยรวมนักศึกษามีความเข้าใจมากขึ้น ทั้งนี้จากการ

สอบถามประเด็นความรู้หลังได้รับการสอนตามกระบวนการ APC Model พบว่าร้อยละ 53.29 ตอบว่าได้รับความรู้เกี่ยวกับแนวการจัดกิจกรรมตามแนวคิด STEM Education มากขึ้น ร้อยละ 40.63 ตอบว่า ได้เรียนรู้ว่ามุมประสบการณ์ ตามแนวคิด S T E M สามารถจัดได้ และได้แนวทางจัดกิจกรรมที่มีการบูรณาการ S T E M โดยสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้ เป็นต้น

5. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูปฐมวัยหลังได้รับการสอนตามกระบวนการ APC Model โดยภาพรวมพบว่าความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้สามารถเรียงลำดับความพึงพอใจ ได้ดังนี้

1) ด้านอาจารย์ผู้สอน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้านขั้นตอนการ ออกแบบแหล่งเรียนรู้และมุมประสบการณ์มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และ 2) ด้านองค์ความรู้ที่ได้รับมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การดำเนินกิจกรรมมีกระบวนการที่ชัดเจน โดยเริ่มจากกระบวนการอบรมเพื่อเพิ่มเติมองค์ความรู้ด้านการจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ แบบปกติและ ตามแนวคิด S T E M ซึ่งเบื้องต้นนักศึกษามีความเข้าใจว่าไม่สามารถดำเนินการได้ รวมถึงทุกกระบวนการนักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เริ่มต้นจากการศึกษาสภาพแวดล้อม ออกแบบ สร้าง ผลลัพธ์ประกอบมุมประสบการณ์ โดยนักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการออกแบบ คิดค้น ซึ่งเป็นผลมาจากการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการเบื้องต้น และผ่านการแนะนำจากอาจารย์และครูพี่เลี้ยง จึงเป็นผลให้นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้การพัฒนาคุณลักษณะครูปฐมวัยมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสมรรถนะครู ผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงงาน เน้นทั้งผู้เรียนและครูก้าวสู่การเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันเรียนรู้จากการปฏิบัติเรียนรู้จากชีวิตจริง เรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงของโลกและสังคม รวมไปถึงสร้างความรู้ขึ้นใช้เองและส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นใช้เองเช่นกัน ทั้งนี้ เนื่องจากกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ ทำให้บุคลากรทางการศึกษาทุกต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทุกระดับเป็นสิ่งบ่งบอกว่าต่อไปนี้ สังคมองค์กร หน่วยงาน และหน่วยปฏิบัติต่างๆ มีความต้องการ “ครูมืออาชีพ” มิใช่เพียงแต่มี “อาชีพครู” เกิดขึ้นเท่านั้น เพราะถ้าครูยังสอนด้วยวิธีการเดิมๆ ต่อให้โลกเปลี่ยนแปลงไปขนาดไหนก็ไม่ทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงตาบน โลกนี้ไปได้มากนัก ดังนั้น คุณลักษณะครูของโรงเรียนในสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถที่ติดตามแนวคิดและทฤษฎีในการสอน และทักษะเป็นนักจัดการที่ดีซึ่งประกอบด้วย มาตรฐาน สำคัญ 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานที่ 1 ครูต้องเป็นผู้แนะนำ ช่วยเหลือ สร้างแรงดลใจในการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 2 ครูต้องพัฒนาและออกแบบ มาตรฐานที่ 3 ครูต้องส่งเสริม ต้นแบบการเป็นพลเมืองทาง Digital และครูต้อง มีความติดตามหลักพระพุทธศาสนาด้วยหลักกัลยาณมิตร 7 ประการ คือ น่ารัก น่าเคารพ น่าเจริญใจ รู้จักพูดให้เหตุผล มีความอดทนต่อถ้อยคำ รู้จักสอนเรื่องลึกลับได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ง่าย เป็นต้น (Hutthayamad.2021)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ขั้นตอนการจัดกิจกรรม มีความสำคัญทุกขั้นตอน ดังนั้นระหว่างการทำกิจกรรมทุกๆ ขั้นตอน ผู้วิจัยควรคอยให้คำปรึกษา แนะนำชี้แนะทุกๆ ครั้งเมื่อนักศึกษามีความต้องการเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามขั้นตอน ซึ่งจะช่วยให้ผลให้นักศึกษามีศักยภาพในการออกแบบมากยิ่งขึ้น

2. สิ่งสำคัญของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมสถานที่นั้น หากการเตรียมวัสดุไม่พร้อมอาจเกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงควรจัดเตรียมความพร้อมให้เรียบร้อยก่อนการดำเนินกิจกรรม

3. เนื่องจากกระบวนการ มีทั้ง การจัดกิจกรรมตามแนวคิด STEM Education และการสภาพแวดล้อม ผู้ดำเนินการควรคำนึงถึงระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสม อาจลดกิจกรรม หรือทำได้โดยเว้นระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษากระบวนการ APC Model กับตัวแปร อื่นๆ เช่น การคิดเชิงเหตุผล การคิดเชิงระบบ การคิดเชิงกลยุทธ์ เป็นต้น

2. การดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนตามแนวคิด STEM Education ควรมีการเพิ่มเติมและขยายพื้นที่ในการพัฒนา ในสถานศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

References

- Abdulloh, W., & Niemted, W. (2020, July-December). **Organizing a learning environment to promote Skills Learning in the 21st Century : Concepts, Theory, and Practices.** Princess of Naradhiwas University Journal, 7(3), 227-246. [In Thai]
- Hutthayamad, M. (2021, July-December). Characteristics of School Teachers in digital Transformation Scenarios. **Journal of Bovorn Multi-Education and Human Social Sciences**, 2(2), 18-24. [In Thai]
- King Mongkut's University of Technology Thonburi. (2017). **Manual for teaching and learning processes.** Bangkok: King Mongkut's University of Technology Thonburi. [In Thai]
- Ministry of Education. (2017). **Manual for the early childhood education curriculum 2017 for children of that age. 3-6 years.** Bangkok: Printing House, Agricultural Cooperatives Association of Thailand. [In Thai]
- Office of the Secretariat of the Education Council. (2017). **National Education Plan 2017-2036.** Bangkok: Phrikwan Graphics. [In Thai]
- Onpuy, W. (2020). **Learning management using a format based on the STEM Education concept to promote Problem-solving and decision-making skills of student teachers.** Phetchabun: Phetchabun Rajabhat University. [In Thai]
- Pakdee, T. (2017). **Development of early childhood education curriculum.** Udon Thani: Udon Thani Rajabhat University. [In Thai]
- Songpracha, P. (2019). **The Environment Supporting Students Learning in School for The Deaf.** Nakhon Pathom: Silpakorn University. [In Thai]

Thonnthong, S. (2024, January-June). The Development of Professional Early Childhood Teachers in the 21st Century According to Teachers' Competency through Project-Approach Learning Wangwareewonrattana School. Under akhon Ratchasima Primary Education Service Area Office 3. **Education Journal of Nakhonratchasima College**, 3(1), 77-89. [In Thai]

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมนกับปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการรู้สัองแวดล้อม
สำหรับนักศกษาวิชาศัพคร

Developing Instructional Activities through a Community and Problem-Based
Learning Approach to Promote Environmental Literacy in Student Teachers

อาททยา ขาวพราย*

Arthitaya Khaopraay

Received : September 5, 2024

Revised : December 9, 2024

Accepted : February 11, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมนกับปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมการรู้สัองแวดล้อมสำหรับนักศกษาวิชาศัพคร และเพื่อศกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมนกับปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการรู้สัองแวดล้อมสำหรับนักศกษาวิชาศัพคร กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศกษาหลักสูตรศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 25 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (POF3) โดยใช้ชุมชนร่วมนกับปัญหาเป็นฐาน รายวิชาวิทยาศาสตร์ สัองแวดล้อม แบบสะท้อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบวัดการรู้สัองแวดล้อม ซึ่งเป็นแบบวัดที่มีข้อคำถามตาม องค์ประกอบของการรู้สัองแวดล้อม จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ แบบวัดความรู้ด้านสัองแวดล้อม แบบวัดเจตคติด้าน สัองแวดล้อม และแบบวัดพฤติกรรมต่อสัองแวดล้อม และบทปฏิบัติการ ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้าด้านแหล่งข้อมูลและวิธีรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมนกับปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมการรู้สัองแวดล้อมสำหรับนักศกษาวิชาศัพคร มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 8 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สัารวจและค้นหาประเด็นปัญหาสัองแวดล้อม ในชุมชน ขั้นที่ 2 สืบเสาะแสวงหาความรู้ ขั้นที่ 3 วิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ขั้นที่ 4 วิเคราะห์สถานการณ์ และกำหนดทางเลือก ขั้นที่ 5 วางแผนจัดการปัญหาสัองแวดล้อมในชุมชน ขั้นที่ 6 ลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหา ขั้นที่ 7 นำเสนอและเผยแพร่ผลงานสู่ชุมชน และขั้นที่ 8 แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผล 2) การรู้สัองแวดล้อม ของนักศกษาที่ได้รับการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมนกับปัญหาเป็นฐาน ด้านความรู้ด้านสัองแวดล้อม มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 26.00 (S.D. = 0.56) อยู่ในระดับดีเยี่ยม ด้านเจตคติต่อสัองแวดล้อม มีคะแนน เฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 4.72 (S.D. = 0.28) ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก และด้านพฤติกรรมต่อสัองแวดล้อม

*อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Lecturer in General Science, Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University

(Corresponding Author) e-mail: arthitaya.kha@pcru.ac.th

มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 4.45 (S.D. = 0.25) ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก และ 3) กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐานสามารถส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมให้มีระดับการรู้สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นในทุกวงจรปฏิบัติการจากระดับปานกลางเป็นระดับสูง

คำสำคัญ : กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับปัญหาเป็นฐาน / การรู้สิ่งแวดล้อม / ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม / เจตคติด้านสิ่งแวดล้อม / พฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม

ABSTRACT

This action research aimed to develop instructional activities through a community- and problem-based learning approach to promote environmental literacy in student teachers and to assess the outcomes of implementing such activities. A total of 25 student teachers enrolled in a general science program at the Faculty of Education at Phetchabun Rajabhat University were purposively selected as research participants during the first semester of the 2023 academic year. The research instruments included: 1) lesson plans (POF3) designed using a community- and problem-based learning approach for a course in environmental science; 2) reflective journals on the instructional activities; 3) a test assessing three aspects of environmental literacy in the participants, including knowledge of, attitudes toward, and behaviors toward the environment; 4) an operational guideline. Data analysis was performed using content analysis, and data collection was validated through data triangulation. The findings were as follows: 1) There were eight steps for implementing instructional activities through a community- and problem-based learning approach to promote environmental literacy in student teachers, consisting of Step 1—exploring and identifying the community's environmental problem; Step 2—seeking knowledge; Step 3—studying the causes and effects; Step 4—analyzing the circumstances and determining alternatives; Step 5—planning to solve the community's environmental problem; Step 6—working on a solution to the problem; Step 7—presenting and publicizing the outcome to the community; and Step 8—discussing and reflecting. 2) After participating in such instructional activities, the student teachers exhibited very high levels of the three aspects of environmental literacy, including knowledge of, attitudes toward, and behaviors toward the environment, at 26.00 (S.D. = 0.56), 4.72 (S.D. = 0.28), and 4.72 (S.D. = 0.28), respectively. 3) Such instructional activities can increase the level of environmental literacy from a moderate to a high level at the end of the research cycle.

Keywords : Instructional Activities through a Community and Problem-based Learning Approach
/ Environmental Literacy / Environmental Knowledge /
Environmental Attitudes / Environmental Behaviors

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การรู้สิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy) เป็นความเข้าใจในระดับพื้นฐานเกี่ยวกับผลกระทบของมนุษย์และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งผลกระทบได้รับมาจากการกระทำของมนุษย์ต่อพืชและสัตว์ โดยผลกระทบนี้มีทั้งระยะสั้นและระยะยาว ตลอดจนการหาสาเหตุ วิเคราะห์และสรุปผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม มีพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม มีทักษะทางปัญญา และแรงจูงใจที่ดีที่จะใช้ทักษะเหล่านั้นในการมีส่วนร่วมทำงานด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในสิ่งแวดล้อม ดังนั้นบุคคลจึงต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ เจตคติและทักษะในการรักษา ฟื้นฟู และแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม (Hollweg, et al., 2011, p. 2, Noochuai & Koraneekij, 2019) ดังนั้นการพัฒนาให้ผู้เรียนมีการรู้สิ่งแวดล้อมนั้นจำเป็นต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ชีวิต ทั้งการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นทางสังคมและการตัดสินใจ ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของการรู้สิ่งแวดล้อมจากแนวคิดของนักการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินการรู้สิ่งแวดล้อม สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการรู้สิ่งแวดล้อมมี 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Knowledge) เจตคติต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Attitude) และพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Behavior) (Liu, et al., 2015; Liang, et al., 2018; Cherdymova, et al., 2018)

การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นรูปแบบการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและความต้องการของชุมชน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจากสถานการณ์จริงในชุมชน (Jensantikul, 2021) ส่วนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีแนวคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มสรณนิยม (Constructivist Theory) โดยมีกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญาที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Marra, et al., 2014) โดยกระบวนการสร้างความรู้นั้น ผู้เรียนจะถูกกระตุ้นด้วยคำถามหรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมของกระบวนการกลุ่มหรือการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อให้เกิดการซึมซับประสบการณ์ใหม่ การใช้แนวทางการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน เป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับปัญหาจริงในชุมชน พร้อมกับการกระตุ้นการมีส่วนร่วมและการคิดวิเคราะห์ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้จากชุมชนไม่เพียงแต่ช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังสามารถฝึกฝนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการพัฒนาโซลูชันที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชุมชน ดังงานวิจัยของ Sung & Hsu (2019) ซึ่งได้ศึกษาการใช้การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการส่งเสริมการศึกษาสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการเชื่อมโยงระหว่างความรู้ท้องถิ่นและปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การใช้ชุมชนเป็นฐานสามารถ

เพิ่มพูนการรับรู้และการเข้าใจถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และงานวิจัยของ Tan & Ng (2021) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจด้านการศึกษสิ่งแวดล้อมในนักศึกษาครู การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้จากปัญหาจริงที่เกิดขึ้นในชุมชนสามารถกระตุ้นให้นักศึกษามีความรู้และทักษะในการพัฒนาโซลูชันที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม งานวิจัยหลายชิ้นในปัจจุบันไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเกี่ยวกับบริบทที่แตกต่างกันของชุมชนที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและชุมชนเป็นฐานในการส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม เนื่องจากแต่ละชุมชนมีปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไป อาจมีอิทธิพลต่อการรับรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการแก้ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งเป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับบริบทของชุมชนที่ เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตประจำวันและอาชีพครูของตนเองได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู
2. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 25 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เพื่อศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของนักศึกษาวิชาชีพครู ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยใช้เครื่องมือวิจัยที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (PQF3) โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐาน รายวิชา วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม หัวข้อ การแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมในชุมชน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 16 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูจากแนวคิดของนักการศึกษา มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมทั้งหมด 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) สำรวจและค้นหาประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน 2) สืบเสาะแสวงหาความรู้ 3) วิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ 4) วิเคราะห์สถานการณ์และกำหนดทางเลือก 5) วางแผนจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน 6) ลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหา 7) นำเสนอและเผยแพร่ผลงานสู่ชุมชน 8) แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผล โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเหมาะสมมากที่สุด ค่าความเหมาะสมเฉลี่ยอยู่ที่ 4.78

2. แบบสะท้อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยและผู้สังเกต ทั้งหมด 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้สอนที่มีประสบการณ์ด้านการสอนวิทยาศาสตร์และด้านการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ใช้ในการสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน เพื่อบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้ จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา ในแต่ละขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า แบบสะท้อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด ค่าความเหมาะสมเฉลี่ยอยู่ที่ 4.82

3. แบบวัดการรู้สิ่งแวดล้อม เป็นแบบวัดที่มีข้อคำถามตามองค์ประกอบของการรู้สิ่งแวดล้อม จำนวน 3 ด้าน ได้แก่

3.1 แบบวัดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Knowledge Test) เป็นข้อสอบแบบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยมีหลักการตรวจคะแนนจากกระดาษคำตอบคือข้อที่ตอบถูกคะแนนเป็น 1 คะแนน ส่วนข้อที่ตอบผิดหรือไม่ได้เลือกข้อที่ถูกเพียงข้อเดียวคะแนนเป็น 0 โดยมีเกณฑ์ในการวัดระดับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษา (Phanyosri, 2015) ได้แก่ ร้อยละ 80-100 มีค่าเป็นระดับดีเยี่ยม ร้อยละ 70-79 มีค่าเป็นระดับดี ร้อยละ 60-69 มีค่าเป็นระดับพอใช้ ร้อยละ 50-59 มีค่าเป็นระดับผ่าน ร้อยละ 0-49 มีค่าเป็นระดับไม่ผ่าน พบว่า แบบวัดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม มีความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.24-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.27-0.62 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.78

3.2 แบบวัดเจตคติด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Attitude Test) เป็นแบบวัดเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ทั้งหมด 30 ข้อ ซึ่งข้อคำถามมีลักษณะเป็นข้อความที่มีลักษณะเชิงบวก จำนวน 15 ข้อ และข้อความที่มีลักษณะเชิงลบ จำนวน 15 ข้อ มีเกณฑ์การแปลความหมายระดับเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมของนักศึกษา (Phanyosri & Chuchart, 2016) โดย ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 คะแนน มีค่าเป็น ดีมาก ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 คะแนน มีค่าเป็น ดี ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 คะแนน มีค่าเป็น ปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 คะแนน มีค่าเป็น พอใช้ ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 คะแนน มีค่าเป็น ควรปรับปรุง แบบวัดเจตคติด้านสิ่งแวดล้อม ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดเจตคติด้านสิ่งแวดล้อมจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การประเมินการรู้สิ่งแวดล้อม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.70

3.3 แบบวัดพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Behavior Test) เป็นแบบวัดพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ทั้งหมด 16 ข้อ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบเหมือนกับแบบวัดเจตคติด้านสิ่งแวดล้อม และมีเกณฑ์การแปลความหมายระดับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาเหมือนกับเกณฑ์การแปลความหมายระดับเจตคติต่อสิ่งแวดล้อมของนักศึกษา ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การประเมินการรู้สิ่งแวดล้อม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.76

4. บทปฏิบัติการ ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการรู้สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนการจัดการเรียนการสอน (PQF3) โดยใช้ชุมชนเป็น

ฐานร่วมกับปัญหาเป็นฐาน และผ่านการตรวจสอบคุณภาพของใบปฏิบัติการกิจกรรมจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ข้อ
คำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การประเมินการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีขั้นตอนการดำเนินการ
เป็นวงรอบ แต่ละวงรอบประกอบด้วย 1) ขั้นวางแผน (Plan) 2) ขั้นปฏิบัติ (Act) 3) ขั้นสังเกต (Observe) และ
4) ขั้นสะท้อนผล จำนวน 3 วงรอบปฏิบัติการ (Kemmis, McTaggart & Nixon, 2014) โดยเริ่มจากให้นักศึกษา
ทำแบบวัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมก่อนเรียน จากนั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับปัญหาเป็นฐาน
ในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักศึกษาทำบทปฏิบัติการและบันทึกข้อมูลลงในบทปฏิบัติการ ผู้วิจัยและผู้
สังเกตการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และภายหลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครบ
ทั้ง 3 วงรอบแล้ว ให้นักศึกษาทำแบบวัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมหลังเรียน ทั้ง 3 แบบวัด

การวิเคราะห์ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับปัญหาเป็นฐานที่ดีที่สุดที่ส่งเสริม
การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้
ได้จากแบบสะท้อนผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้จากผู้สอนด้านการสอนวิทยาศาสตร์ ผู้สอนด้านการสอน
สิ่งแวดล้อมศึกษา และผู้วิจัยในแต่ละวงรอบปฏิบัติการมาจัดระเบียบข้อมูล และสรุปภาพรวมเพื่อนำไปปรับปรุง
แก้ไขวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงรอบต่อไป และดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลโดยใช้วิธีการ
ตรวจสอบข้อมูลด้านแหล่งข้อมูล (Resource Triangulation) ซึ่งทำการตรวจสอบโดยนำข้อมูลการสะท้อนผลที่
ได้จากตัวผู้วิจัย ผู้สอนด้านการสอนวิทยาศาสตร์ ผู้สอนด้านการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา มาวิเคราะห์และพิจารณา
ถึงผลของการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ว่าให้ข้อมูลในประเด็นที่ตรงกันหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
หรือไม่ ในการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลนั้น หากข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน ให้ผลในประเด็นที่
เหมือนกัน จากการใช้เครื่องมือเดียวกัน แสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งหมายถึงการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้ของผู้วิจัยมีความสอดคล้องต่อการส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและส่งผลให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ

2. วิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการรู้
สิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูจากบทปฏิบัติการและแบบวัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม ทั้ง 3 แบบวัด โดยทำการ
ตรวจสอบให้คะแนน แล้วนำคะแนนที่ได้มาคิดเป็นร้อยละเพื่อนำมาจัดระดับการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม 5 ระดับ
(ดัดแปลงมาจาก Ampai, 2015) ได้แก่ ร้อยละ 0.00-19.99 ระดับต่ำ ร้อยละ 20.00-39.99 ระดับค่อนข้างต่ำ
ร้อยละ 40.00-59.99 ระดับปานกลาง ร้อยละ 60.00-79.99 ระดับค่อนข้างสูง ร้อยละ 80.00-100.00 ระดับสูง
จากนั้นตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการ (Method Triangulation) โดยนำ
ผลการรู้สิ่งแวดล้อมที่ได้จากบทปฏิบัติการระหว่างเรียนมาเปรียบเทียบกับแบบวัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมทั้ง 3 ด้าน
เพื่อหาพัฒนาการระดับการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของนักศึกษาวิชาชีพครู

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐานที่ส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 สำรวจและค้นหาประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ผู้วิจัยกระตุ้นความสนใจโดยการตั้งคำถามให้นักศึกษาสร้างประเด็นการเรียนรู้จากคำถาม และนำกรณีตัวอย่างประเด็นปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมมาให้ให้นักศึกษาได้อภิปรายร่วมกัน ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 ผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นและใช้กรณีตัวอย่างปัญหามลพิษทางขยะของตลาดใน จังหวัดพิจิตร ซึ่งอยู่ริมแม่น้ำน่าน และมีสภาพปัญหาที่ใกล้เคียงกับชุมชนตลาดปากน้ำ ทำให้นักศึกษาให้ความสนใจกับกรณีตัวอย่างที่ผู้วิจัยยกตัวอย่างให้ศึกษา แต่นักศึกษายังไม่สามารถระบุประเด็นปัญหา สาเหตุ และผลกระทบได้ครบถ้วน สอดคล้องกับผลการสะท้อนของผู้สอนที่มีประสบการณ์ด้านการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่กล่าวว่า “นักศึกษายังไม่สามารถระบุประเด็นปัญหา สาเหตุ และผลกระทบได้ครบถ้วน” (ผู้มีประสบการณ์ด้านการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา, 3 สิงหาคม 2566) ดังนั้นในวงจรปฏิบัติการที่ 2 และ 3 นักศึกษาได้ออกไปสำรวจสภาพแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนตลาดปากน้ำซึ่งอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก เพื่อศึกษาบริบทและปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อค้นหาสิ่งที่ตนเองสนใจและประเด็นที่อยากเรียนรู้ โดยศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของพื้นที่ ภูมิโนเวศ การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ผลกระทบ ซึ่งนักศึกษาใช้วิธีการในการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เช่น การสำรวจ สัมภาษณ์ บันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว และบันทึกการสังเกต และนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นแผนที่ของพื้นที่ศึกษา พบว่า นักศึกษาสามารถระบุประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อม สาเหตุ ผลกระทบทั้งหมดมนุษย์และสิ่งแวดล้อมได้ครบถ้วน และในบทปฏิบัติการที่นักศึกษาได้บันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักศึกษาได้พบว่า ชุมชนตลาดปากน้ำมีปัญหาขยะที่เกิดจากเศษผัก ผลไม้ และอาหารที่เหลือจากร้านค้า ส่งผลเกิดการเน่าเสียและส่งกลิ่นเหม็นในตลาด และยังส่งผลกระทบให้เกิดน้ำเน่าเสียในแม่น้ำป่าสักอันเนื่องมาจากขยะอินทรีย์ที่หรือน้ำขยะอินทรีย์ไหลลงสู่แม่น้ำ นักศึกษาจึงมีความคิดในการร่วมมือกันในการช่วยกำจัดหรือนำขยะอินทรีย์ที่เกิดขึ้นในตลาดไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่น และส่งเสริมความตระหนักให้กับแม่ค้าในชุมชนตลาดปากน้ำ เช่น “อยากช่วยกันกำจัดขยะอินทรีย์หรือนำขยะจำพวกเศษผักหรือผลไม้ไปแปรรูปหรือนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบอื่น จะช่วยลดผลกระทบ และทำให้ตลาดน่าเดินมากขึ้น” (นักศึกษาคนที่ 5, 17 สิงหาคม 2566)

ขั้นที่ 2 สืบเสาะแสวงหาความรู้ ผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นเพื่อให้นักศึกษาค้นหาข้อมูลประกอบเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่นักศึกษาสนใจ โดยแหล่งค้นคว้าข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เช่น สืบค้นจากอินเทอร์เน็ตหรือเอกสารในห้องสมุด ซึ่งพบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักศึกษาค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่นักศึกษาสนใจได้จากอินเทอร์เน็ต แต่มีข้อมูลบางอย่างที่ไม่สามารถค้นหาได้ในอินเทอร์เน็ต เช่น ระบบการจัดการขยะของชุมชนตลาดปากน้ำ ผลกระทบในด้านต่างๆ ของขยะที่เกิดจากชุมชนตลาดปากน้ำ สอดคล้องกับผลการสะท้อนของผู้สอนที่มีประสบการณ์ด้านการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่กล่าวว่า “มีข้อมูลบางอย่างที่นักศึกษาไม่สามารถค้นหาได้ในอินเทอร์เน็ต ควรให้นักศึกษาได้ลงพื้นที่สำรวจเพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง” (ผู้มีประสบการณ์ด้านการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา, 10 สิงหาคม 2566) ดังนั้นในวงจรปฏิบัติการที่ 2 และ 3 นักศึกษาได้ลงพื้นที่เพื่อเสาะหาความรู้ที่ตนเองต้องการ เพื่อสำรวจตรวจสอบว่าประเด็นปัญหาหรือสิ่งที่นักศึกษาสนใจนั้น

มีองค์ความรู้อะไรซ่อนอยู่บ้าง ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนอย่างไร พบว่า เมื่อนักศึกษาได้ลงพื้นที่ องค์กรความรู้ที่อยู่ในพื้นที่หรือชุมชนเป็นแกนสาระสำคัญที่ใช้เป็นข้อมูลได้เป็นอย่างดี และในบทปฏิบัติการที่นักศึกษาได้บันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักศึกษาได้พบว่าสาระสำคัญต่างๆ ที่ได้จากการลงพื้นที่นั้นใช้เป็นข้อมูลสำคัญได้มากขึ้น เช่น “ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ทำให้เราได้ข้อมูลที่สำคัญได้เพิ่มมากขึ้น บางทีข้อมูลจากการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ตอาจไม่จำเป็นเลย อีกทั้งยังสามารถใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขั้นตอนต่อไปได้ด้วย” (นักศึกษาคนที่ 11, 24 สิงหาคม 2566)

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ เป็นขั้นตอนที่นักศึกษานำข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 2 ที่ได้จัดระเบียบข้อมูลเป็นหมวดหมู่ดีแล้ว มาใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม สิ่งใดเป็นเหตุ สิ่งใดเป็นผล และเกี่ยวข้องกันอย่างไร ซึ่งพบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักศึกษาสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล เช่น ปัญหาสารเคมีตกค้างในดินบริเวณพื้นที่ทำการเกษตรในชุมชนตลาดปากน้ำ มีสาเหตุมาจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรของเกษตรกร ส่งผลกระทบดินบริเวณนั้นเสื่อมสภาพและมีสารตกค้างในดินและส่งผลให้ผลิตทางการเกษตรลดลง และยังพบว่าการวิเคราะห์ในบางประเด็นยังติดขัดซึ่งเกิดจากการหาข้อมูลพื้นฐานนั้นขั้นที่ 2 ไม่เพียงพอ สอดคล้องกับผลการสะท้อนของผู้สอนที่มีประสบการณ์ด้านการสอนวิทยาศาสตร์ ที่กล่าวว่า “มีบางประเด็นที่นักศึกษาวิเคราะห์เชื่อมโยงไม่ได้ เพราะข้อมูลที่หามานั้นยังไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องให้นักศึกษากลับไปค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเหล่านั้น เพื่อให้การวิเคราะห์สมบูรณ์และถูกต้องมากยิ่งขึ้น” (ผู้มีประสบการณ์ด้านการสอนวิทยาศาสตร์, 10 สิงหาคม 2566) ดังนั้นในวงจรปฏิบัติการที่ 2 และ 3 ผู้วิจัยจึงแนะนำเครื่องมือง่ายๆ เพื่อให้นักศึกษาใช้สำหรับวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหา เช่น ต้นไม้แห่งปัญหา แผนที่ความคิด หรือการใช้คำคะแนนเพื่อจัดลำดับความสำคัญ พบว่า ในบทปฏิบัติการที่นักศึกษาได้บันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักศึกษาได้พบว่าการใช้เครื่องมือต่างๆ นั้นช่วยให้สามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงได้ถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์สถานการณ์และกำหนดทางเลือก เป็นขั้นตอนที่นักศึกษานำผลการวิเคราะห์จากขั้นที่ 3 มาประเมินความเสียหาย ทั้งทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนตลาดปากน้ำ ว่ามีต้นเหตุมาจากอะไรและหาทางเลือกเพื่อจัดการกับปัญหาและสาเหตุตามความเหมาะสม ดังนั้นนักศึกษาจึงต้องประเมินค่าให้ได้ว่าจากความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยในแต่ละส่วนที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้วนั้น อะไรมีความสำคัญมากน้อยกว่ากัน ก็จะสามารถนำไปสู่การกำหนดทางเลือกและการจัดการกับปัญหาเหล่านั้นได้ ซึ่งพบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักศึกษาวิเคราะห์สถานการณ์และประเมินความเสียหายทางด้านต่างๆ เกี่ยวกับขยะอินทรีย์ที่เกิดขึ้นในตลาดปากน้ำ แต่ยังไม่สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้ ดังนั้นในวงจรปฏิบัติการที่ 2 และ 3 ผู้วิจัยสวมบทบาทเป็น “ครูช่างถาม” ใช้คำถามเพื่อกระตุ้นและต่อยอดความคิดจากสิ่งที่นักศึกษาได้เรียนรู้หรือได้คิด เพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสม คอยช่วยให้คำแนะนำทางเลือกที่เป็นไปได้และนักศึกษามารถจัดการได้ด้วยตนเอง พบว่า ในบทปฏิบัติการที่นักศึกษาได้บันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักศึกษาได้พบว่า นักศึกษามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาว่าปัญหาใดที่ควรเลือกจัดการก่อน และนักศึกษามารถหาทางเลือกที่มีอยู่ด้วยกัน 2 ลักษณะ ได้แก่ ทางเลือกที่มีอยู่เดิมและทางเลือกใหม่ เช่น “ปัญหาขยะ

อินทรีได้แก่ เศษผัก ผลไม้ หรืออาหาร ส่งผลต่อสุขภาพของคนในตลาด เช่น โรคเกี่ยวกับทางเดินอาหาร ขยะประเภทดังกล่าวเกิดขึ้นในทุกๆ วัน ทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับการจัดการขยะอินทรี คือ การทำถังหมักขยะอินทรี ซึ่งเป็นทางเลือกที่มีอยู่เดิม แต่ยังไม่เคยนำมาใช้ในชุมชนตลาดปากน้ำ และคนในตลาดสามารถจัดการขยะโดยวิธีการนี้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งนอกจากจะช่วยลดปริมาณขยะอินทรีแล้วยังสามารถนำไปทำเป็นน้ำหมักชีวภาพได้อีกด้วย” (นักศึกษาคนที่ 17, 17 สิงหาคม 2566)

ขั้นที่ 5 วางแผนจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นขั้นตอนที่นักศึกษานำทางเลือกที่ได้จากขั้นที่ 4 มาวางแผนการทำงานว่าจะทำที่ไหน กับใคร ทำอย่างไร ติดต่อประสานงานกับใคร ใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์อะไรบ้าง ขอความร่วมมือในการทำงาน/ช่วยเหลือจากใคร ลงมือทำเมื่อไหร่ มีการกำหนดแผนงานและเวลาอย่างไร และพื้นที่ในการทำงานมีข้อจำกัดในเรื่องใดบ้าง ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกระตุ้นให้นักศึกษานำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรือเป็นที่ปรึกษาคอยให้คำแนะนำในการปฏิบัติงาน ซึ่งพบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักศึกษาร่วมกันวางแผนการทำงาน และขอคำปรึกษาจากชุมชนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน แต่นักศึกษายังขาดกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ ดังนั้นในวงจรปฏิบัติการที่ 2 และ 3 ผู้วิจัยจึงใช้กระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA มาใช้ประกอบการวางแผนร่วมกันกับนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษาทำงานได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น พบว่า ในบทปฏิบัติการที่นักศึกษาได้บันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักศึกษาได้พบว่า นักศึกษาสามารถวางแผนการทำงานได้เป็นระบบและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 6 ลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหา เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการทำงานในชุมชนของนักศึกษาที่ได้วางแผนไว้ในขั้นตอนที่ 5 ซึ่งเกิดจากการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและนักศึกษา ซึ่งเมื่อได้ลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหาแล้วนักศึกษารู้ว่าทางเลือกที่เขาคิดนั้นสามารถแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนตลาดปากน้ำได้หรือไม่ เพราะเมื่อนักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจะเกิดองค์ความรู้ขึ้นจากการปฏิบัติจริงในตอนท้ายของกระบวนการ ซึ่งพบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักศึกษาออกแบบชิ้นงานที่ใช้ในการแก้ปัญหาในแต่ละประเด็น ได้แก่ ถังหมักขยะอินทรี EM ball และ น้ำหมักชีวภาพ ถ่านไบโอชา และลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมตามแผนที่วางไว้ แต่ยังพบปัญหา เช่น แม่คำในตลาดมีความต้องการนำขยะอินทรีไปใช้ในการทำน้ำหมักชีวภาพ จึงต้องการให้นักศึกษาบอกถึงประสิทธิภาพของน้ำหมักชีวภาพต่อการเจริญเติบโตของพืช และยังพบปัญหาการทำงานเชิงระบบ ปัญหาการทำงานร่วมกับผู้อื่น ปัญหาการสื่อสารในกลุ่มของนักศึกษา ดังนั้นในวงจรปฏิบัติการที่ 2 และ 3 นักศึกษาได้ทำการทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของน้ำหมักชีวภาพต่อการเจริญเติบโตของพืช และนำผลการทดลองที่ได้ไปเผยแพร่ให้กับแม่คำที่ต้องการทราบ และผู้วิจัยให้ความใกล้ชิดกับนักศึกษาเพื่อช่วยแก้ปัญหาในระหว่างการทำงาน เน้นการกระตุ้นให้นักศึกษาหาทางเลือกหรือวิธีการที่สามารถจัดการกับปัญหาในระหว่างการลงมือปฏิบัติ สอนวิธีการทำงานเชิงระบบให้กับนักศึกษา สอนการทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสารในกลุ่ม เพื่อให้ได้งานตามเป้าหมาย นักศึกษาได้พบว่า นักศึกษาสามารถสื่อสารในกลุ่มให้เข้าใจได้มากยิ่งขึ้น มีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และนวัตกรรมที่นักศึกษาได้ออกแบบและนำไปใช้ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนตลาดปากน้ำมีประสิทธิภาพเป็นที่พึงพอใจของคนในชุมชน ทำให้นักศึกษาเกิดความภาคภูมิใจในชิ้นงานของตนเองและของกลุ่ม

ขั้นที่ 7 นำเสนอและเผยแพร่ผลงานสู่ชุมชน เป็นขั้นตอนที่นักศึกษานำเสนอและเผยแพร่นวัตกรรมหรือผลงานที่นักศึกษาได้ทำสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนตลาดปากน้ำ ให้ชุมชนได้รับทราบและสามารถนำไปปฏิบัติได้ นักศึกษาร่วมกันจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้และเผยแพร่นวัตกรรมแก้ไขปัญหามลพิษในชุมชน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนในชุมชนตลาดปากน้ำ ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 พบว่า นักศึกษาใช้วิธีการนำเสนอผลงานโดยมีภาพถ่ายนวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่นักศึกษาก่อสร้างขึ้น จึงทำให้คนในชุมชนบางส่วนไม่เข้าใจหรือไม่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ ดังนั้น ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 และ 3 ผู้วิจัยจึงให้นักศึกษาทำแผนภาพ แผ่นพับ รายละเอียดข้อมูลต่างๆ ของนวัตกรรมที่นักศึกษาก่อสร้างขึ้นให้คนในชุมชนเข้าใจในรูปแบบอย่างง่าย พบว่า ในบทปฏิบัติการที่นักศึกษาดำเนินการหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักศึกษาได้พบว่า นักศึกษาจัดทำรายละเอียดข้อมูลนวัตกรรมที่นักศึกษาก่อสร้างขึ้นในรูปแบบที่คนในชุมชนเข้าใจได้ง่าย เช่น แผ่นพับ โดยในแผ่นภาพจะเน้นเป็นรูปภาพเพื่อให้คนในชุมชนเข้าใจได้ง่าย อีกทั้งนักศึกษายังได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนในชุมชนตลาดปากน้ำ สะท้อนมุมมองที่รอบด้านของปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นในตลาดปากน้ำ เมื่อนักศึกษาได้ทราบมุมมองหรือปัญหามลพิษในด้านอื่นๆ จากคนในชุมชนตลาดปากน้ำ ทำให้นักศึกษาต้องการที่จะเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหานั้นอย่างเต็มที่

ขั้นที่ 8 แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผล เป็นขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน โดยผู้วิจัยจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลในชั้นเรียน ให้นักศึกษาบอกเล่าความรู้ที่นักศึกษาได้เรียนรู้และสิ่งที่นักศึกษาได้ปฏิบัติว่ามีความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและชุมชนที่นักศึกษายู่อย่างไร ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักศึกษาแต่ละคนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผลโดยการบอกเล่า จึงทำให้ผู้วิจัย ผู้มีประสบการณ์ด้านการสอนวิทยาศาสตร์ ผู้มีประสบการณ์ด้านการสอนสิ่งแวดล้อมศึกษา และเพื่อนนักศึกษามองไม่เห็นภาพหรือกระบวนการทำงาน ดังนั้นในวงจรปฏิบัติการที่ 2 และ 3 ผู้วิจัยจึงให้นักศึกษาใช้เครื่องมือการสะท้อนผลการแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการ 5 ภาพ แบบ PBL (ปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ วิธีการแก้ไข ผลการแก้ไข (ภาพที่เกิดขึ้นจากการแก้ไข)) และสะท้อนผลการทำงานด้วย 5 นิ้ว (รู้สึกอะไร ประทับใจอะไร ได้เรียนรู้ อะไร ได้ทักษะอะไร นำไปใช้ได้อย่างไร) พบว่า ในบทปฏิบัติการที่นักศึกษาดำเนินการหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักศึกษาสะท้อนว่า นักศึกษาได้สะท้อนผลการแก้ไขปัญหาและผลการทำงานในพื้นที่ มองเห็นภาพการแก้ไขปัญหาและการทำงานตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ จึงทำให้นักศึกษารู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อสังคม มีเจตคติที่ดีต่อการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน มีทักษะในการใช้ชีวิตในสังคมเพื่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง (นักศึกษาคณะที่ 21, 31 สิงหาคม 2566)

2. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู

ผลการวิเคราะห์การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของนักศึกษาวิชาชีพครูโดยวัดจากแบบวัดความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม แบบวัดเจตคติด้านสิ่งแวดล้อม และแบบวัดพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าสอดคล้องกับการวิเคราะห์บทปฏิบัติการในแต่ละวงจรปฏิบัติการ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ทั้ง 3 ด้าน

รายการ	ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม (คะแนนเต็ม 30)				เจตคติด้านสิ่งแวดล้อม (คะแนนเต็ม 5)			พฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม (คะแนนเต็ม 5)		
	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	ระดับความรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับเจตคติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับพฤติกรรม
ก่อนเรียน	11.00	0.65	40.33	ไม่ผ่าน	2.42	0.13	พอใช้	2.43	0.11	พอใช้
วงจรปฏิบัติการ ที่ 1	15.00	0.27	50.00	ผ่าน	2.59	0.22	พอใช้	2.55	0.14	พอใช้
วงจรปฏิบัติการ ที่ 2	19.00	0.39	63.33	พอใช้	3.32	0.14	ปานกลาง	3.34	0.21	ปานกลาง
วงจรปฏิบัติการ ที่ 3	22.00	0.34	73.33	ดี	4.10	0.24	ดี	4.10	0.24	ดี
หลังเรียน	26.00	0.56	86.66	ดีเยี่ยม	4.72	0.28	ดีมาก	4.45	0.25	ดีมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของนักศึกษาที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐานก่อนและหลังเรียนสูงขึ้นทั้งในรายองค์ประกอบและในภาพรวม โดยเมื่อพิจารณาองค์ประกอบ พบว่า 1) ด้านความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.00 (S.D. = 0.65) คิดเป็นร้อยละ 40.33 อยู่ในระดับ ไม่ผ่าน และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 26.00 (S.D. = 2.56) คิดเป็นร้อยละ 86.66 อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม 2) ด้านเจตคติต่อสิ่งแวดล้อม มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 2.42 (S.D. = 0.13) ซึ่งอยู่ในระดับ พอใช้ และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 4.72 (S.D. = 0.28) ซึ่งอยู่ในระดับ ดีมาก 3) ด้านพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 2.43 (S.D. = 0.11) ซึ่งอยู่ในระดับ พอใช้ และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 4.45 (S.D. = 0.25) ซึ่งอยู่ในระดับ ดีมาก

เมื่อวิเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูจากบทปฏิบัติการและแบบวัดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม ทั้ง 3 แบบวัด โดยทำการตรวจสอบให้คะแนน แล้วนำคะแนนที่ได้มาคิดเป็นร้อยละเพื่อนำมาจัดระดับการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม 5 ระดับ พบว่า สอดคล้องกับการวิเคราะห์บทปฏิบัติการในแต่ละวงจรปฏิบัติการ รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการรู้สิ่งแวดล้อมของนักศึกษา เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐาน

รายการ	ร้อยละของคะแนนการรู้สิ่งแวดล้อม				ระดับการรู้สิ่งแวดล้อม
	ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	เจตคติด้านสิ่งแวดล้อม	พฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม	ค่าเฉลี่ยของร้อยละของคะแนนรวม	
ก่อนเรียน	40.33	40.40	48.60	43.11	ปานกลาง
วงจรปฏิบัติการที่ 1	50.00	51.80	51.00	50.93	ปานกลาง
วงจรปฏิบัติการที่ 2	63.33	66.40	66.80	65.51	ค่อนข้างสูง
วงจรปฏิบัติการที่ 3	73.33	82.00	82.00	79.11	ค่อนข้างสูง
หลังเรียน	86.66	94.40	89.00	90.02	สูง

จากตารางที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐานสามารถส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมให้มีระดับการรู้สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นในทุกวงจรปฏิบัติการ จากระดับปานกลาง (ร้อยละ 50.93) ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 เป็นระดับค่อนข้างสูง (ร้อยละ 65.51) ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 และระดับค่อนข้างสูง (ร้อยละ 79.11) ในวงจรปฏิบัติการที่ 3 ตามลำดับ ภายหลังการทำแบบวัดการรู้สิ่งแวดล้อมทั้ง 3 ด้าน นักเรียนมีระดับการรู้สิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นจากระดับปานกลาง (ร้อยละ 43.11) เป็นระดับสูง (ร้อยละ 90.02) เช่นเดียวกัน

อภิปรายผลการวิจัย

กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมทั้งหมด 8 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 สำรวจและค้นหาประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ขั้นที่ 2 สืบเสาะแสวงหาความรู้ ขั้นที่ 3 วิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ ขั้นที่ 4 วิเคราะห์สถานการณ์และกำหนดทางเลือก ขั้นที่ 5 วางแผนจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน ขั้นที่ 6 ลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหา ขั้นที่ 7 นำเสนอและเผยแพร่ผลงานสู่ชุมชน และขั้นที่ 8 แลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อน กิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 8 ขั้นดังกล่าวเน้นการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในบริบทจริงของชุมชน พร้อมกับการกระตุ้นการมีส่วนร่วมและการคิดวิเคราะห์ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ผักผ่อนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำไปใช้ได้จริงในชุมชน จากงานวิจัยพบว่านักศึกษามีระดับความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดีเยี่ยม มีระดับเจตคติด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดีมาก และมีระดับพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับดีมาก นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษามีระดับการรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่นักศึกษาได้เรียนรู้นั้นเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัวนักศึกษาและเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jai-on & Bangtho (2022) ซึ่งกล่าวว่าการใช้สถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงและใกล้ตัวนักศึกษาเป็นตัวกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความสนใจในการตั้งคำถามและอยากที่จะค้นหาคำตอบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sung & Hsu (2019) ได้ทำวิจัยเรื่อง การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม: การเชื่อมโยง

ความรู้ท้องถิ่นและปัญหาสิ่งแวดล้อม พบว่า การใช้แนวทางการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่เชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นและปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมในนักศึกษา โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชุมชน นักศึกษาไม่เพียงแต่ได้รับความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น แต่ยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการแก้ไขปัญหาจริง ๆ ที่ชุมชนเผชิญอยู่ และอาจเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนร่วมกับปัญหาเป็นฐาน เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติในพื้นที่จริงโดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนผ่านการทำงานเป็นกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ระดมสมองอภิปรายและสะท้อนความคิดร่วมกันเน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน และฝึกการคิดขั้นสูง รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกตรวจสอบความคิด อีกทั้งนักศึกษาได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนในชุมชน สะท้อนมุมมองที่รอบด้านของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้นักศึกษาต้องการที่จะเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาเหล่านั้นอย่างเต็มที่ และทำให้รู้สึกว่ามันมีคุณค่าต่อสังคม มีเจตคติที่ดีต่อการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน มีทักษะและพฤติกรรมในการใช้ชีวิตในสังคมเพื่อสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tan & Ng (2021) ได้ทำวิจัยเรื่อง การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานสำหรับการศึกษาด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม: การเสริมสร้างความเข้าใจของนักศึกษาครูผ่านการมีส่วนร่วมในชุมชน พบว่า การใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับการมีส่วนร่วมในชุมชนช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาของนักศึกษาครู โดยการทำงานร่วมกันในกลุ่มนักศึกษาและการร่วมมือกับชุมชนทำให้นักศึกษามีโอกาสฝึกฝนทักษะการทำงานเป็นทีม การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนทำให้นักศึกษาครูสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของชุมชนในเรื่องของปัญหาสิ่งแวดล้อมและได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในชุมชนเอง การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชุมชนทำให้นักศึกษาครูสามารถเข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมในมิติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาและการดำเนินการแก้ไขปัญหาจริง ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับปัญหาเป็นฐาน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกด้านสิ่งแวดล้อมแบบหนึ่ง โดย Ketsing, et al. (2024) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านสิ่งแวดล้อมช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมของนิสิตครู อาจเป็นเพราะกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และการสะท้อนความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายที่ล้วนเปิดโอกาสให้นิสิตได้ระดมสมอง อภิปรายและสะท้อนความคิดร่วมกันเน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน และฝึกการคิดขั้นสูง รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกตรวจสอบความคิด ความรู้สึกและการให้คุณค่าของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นที่ 6 ลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหา พบว่านักศึกษามีเวลาในการลงมือปฏิบัติน้อยเกินไป จึงทำให้เก็บข้อมูลบางอย่างไม่ครบถ้วน ดังนั้นผู้สอนควรให้เวลาในการทำกิจกรรมของนักศึกษาเพิ่มขึ้น

2. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชั้นที่ 7 นำเสนอและเผยแพร่ผลงานสู่ชุมชน พบว่า นักศึกษาใช้วิธีการนำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่หลากหลาย และไม่น่าสนใจ ผู้สอนควรแนะนำให้ศึกษานำเสนอและเผยแพร่ผลงานในรูปแบบต่างๆ เช่น กิจกรรมการรณรงค์ จัดโครงการนำความรู้สู่ชุมชน เป็นต้น
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลของการทำงานกลุ่ม การทำงานเป็นทีม หรือการทำงานแบบร่วมมือระหว่างนักศึกษาตนเอง และระหว่างนักศึกษากับชุมชน ที่อาจช่วยในการพัฒนาการรู้สิ่งแวดล้อมของนักศึกษา
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีการอื่นๆ ที่มีผลต่อการรู้สิ่งแวดล้อมของนักศึกษา

References

- Ampai, S. (2015). **The Development of Environmental Literacy Scale for Lower Secondary School Students**. Master of Education Research Methodology Chula-longkorn University. [in Thai]
- Cherdymova, E. I., et al. (2018). Projective techniques for student environmental attitudes study. *Ekoloji*, 27(106), 541-546.
- Hollweg, et al. (2011). **Developing a framework for assessing environmental literacy**. Washington, DC: NAAEE.
- Jai-on, K., & Bangtho, K. (2022, January-March). Using problem-based learning approach to enhance student teachers' lesson design ability for the 21st century. *Journal of Education Naresuan University*, 24(1), 99-109. [in Thai]
- Jensantikul, N. (2021, September-December). Community-Based Learning Process: Reflections on Experience and Learning. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahamakut Buddhist University Isan Campus*, 2(3), 78-85. [in Thai]
- Kemmis, S., McTaggart, R., & Nixon, R. (2014). **The action research planner: Doing critical participatory action research**. New York: Springer.
- Ketsing, J., et al. (2024, May-August). Development of pre-service science teachers' Environmental Literacy through active learning modules on environment. *Journal of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus*, 35(2), 27-41. [in Thai]
- Liang, S. W., et al. (2018, June). A nationwide survey evaluating the environmental literacy of undergraduate students in Taiwan. *Sustainability*, 10(6), 1730.

- Liu, S. Y., et al. (2015, January-February). A national investigation of teachers' environmental literacy as a reference for promoting environmental education in Taiwan. **J Environ Educ**, 46(2), 114-132.
- Marra, R. M., et al. (2014, July-September). Why problem-based learning works: Theoretical foundations. **Journal on Excellence in College Teaching**, 25(3), 221-238.
- Noochuai, W., & Koraneekij, P. (2019, January-February). Learning model development using project-based learning with an online social media approach to develop the environmental literacy of high school students. **Humanities, Social Sciences, and Arts, Veridian E-Journal, Silpakorn University**, 12(1), 1456-1470.
- Phanyosri, P. (2015). **Effects of Socio-Scientific Issues Based Learning on Environmental Literacy of Lower Secondary School Students**. Master of Education Science Education Chulalongkorn University. [in Thai]
- Phanyosri, P., & Chuchart, A. (2016, April-June). Effects of socio-scientific issues-based learning on environmental literacy of lower secondary school students. **An Online Journal of Education**, 11(2), 336-350. [in Thai]
- Sung, Y. H., & Hsu, Y. C. (2019, February). Community-based learning for environmental education: Connecting local knowledge and environmental problems. **Environmental Education Research**, 25(2), 267-283.
- Tan, E. A., & Ng, K. L. (2021, August). Problem-based learning for environmental sustainability education: Enhancing teacher candidates' understanding through community engagement. **International Journal of Sustainability in Higher Education**, 22(5), 1134-1149.

Legal Abortion: A Comparative Study Between Thai Laws and Other Nations in the Context of Immorality and Solving Social Problem

Khruawan Intharasuk*

Kritsadakon Yoongthong*

Annalin Kamolnanthakit**

Nat Narinth**

Received : May 23, 2024

Revised : August 1, 2024

Accepted : August 19, 2024

ABSTRACT

This research conducts a comparative examination of Thai law with foreign laws regarding legal abortion, focusing on the concepts of morality and Solving Social Problem. The study has two main objectives: (1) to study and analyze the criteria and conditions for abortion according to criminal law in Thailand and abroad, and (2) to study and analyze the impact of legal abortion according to the newly revised Criminal Code on the ideas of immorality and solving social problems. This qualitative research employs documentary analysis, examining both Thai and English texts, including the Thai Criminal Law, foreign laws, textbooks, law books, articles, journals, research reports, Supreme Court verdicts, internet sources, and other relevant information. The findings indicate significant differences in the criteria and conditions for abortion between Thai and foreign criminal laws, particularly regarding gestational age and the health condition of the mother and fetus. Despite the revised Criminal Code allowing abortion within 12 weeks of pregnancy, it is still considered an immoral offense under Thai law. However, to address social problems, the law permits abortions within 12 weeks of pregnancy and includes additional exceptions for safe and legal abortions, considering both moral and social dimensions.

Keywords : Abortion / Legal Abortion / Morality / Social Problem

*Lecturer in Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Phetchabun University
(Corresponding Author) e-mail: khruawan.int@pcru.ac.th

**Lecturer in Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Chiang Mai University

Introduction

Protecting the life of the fetus is consistent with a moral perspective because legalizing or decriminalizing abortion is based on merit and legal intent, which acknowledges the importance and value of human life that has not yet been born. "Induced abortion" refers to the intentional termination of a pregnancy through medical or surgical means. This topic is sensitive to the idea of immorality and solving social problems. However, since a pregnant woman's rights come before those of the fetus, criminalizing a woman who gets an abortion could lead to unfair treatment of women and the denial or restriction of their rights to their bodies (Suphawattanakul, 2017). This is because every person has the fundamental right to human dignity, which guarantees them freedoms and rights in both their life and body.

This principle aligns with the ruling of the Constitutional Court No. 4/2020 of Thailand, which declares that the offense under Section 301 of the Criminal Code, for a woman to induce her miscarriage or to enable another person to cause her miscarriage, contradicts Section 28 of the Constitution of the Kingdom of Thailand. Section 28 states that "every person shall have the right and freedom of life and body, arrest and detention of persons shall not be carried out, except by order or warrant of a court or on other grounds as provided by law, searching a person or any action affecting the right or freedom of life or body shall not be permitted, except on grounds provided by law, torture and cruelty or punishment by cruel or inhumane means shall not be permitted." This section appears to be in conflict with or contradict the Constitution of the Kingdom of Thailand (Buala, 2020).

The Thai criminal code previously allowed for the offense to be exempted if the abortion was performed by a doctor and the pregnancy had an impact on the woman's health or was the result of a rape offense. However, an amendment has recently been made that permits women to have an abortion even in situations where the pregnancy has no negative effects on the woman's health or was not the result of a criminal offense.

This is important to keep in mind because safeguarding the rights of pregnant women and fetuses is the cornerstone of society. Improving the abortion legislation to reflect the current environment, abortion can be performed for a variety of reasons. These reasons include being pregnant while a schoolgirl, having many children, being in financial hardship, having an irresponsible father, or having a fetus with incomplete organs. All of these situations have an impact on society as a whole in addition to the child's family (Kasemsarn, 2008).

A newborn with partial organs or without limbs or legs may be affected in numerous ways. For example, what effect will this have on the youngster as he gets older? Additionally, what impact will a large family have on the economy and society? Nonetheless, there are still widely held and seemingly incompatible beliefs that certain types of abortions are immoral.

Due to the significance and nature of the issue, the researcher is interested in and aware of the need to investigate and analyze the recently changed criminal code regulating abortion, including international laws concerning the issue. Even though the law permits women to have abortions under certain conditions, the safety of the fetus and the mother's body must be taken into consideration if an abortion is necessary (Srihanu, 2019). Additionally, research should be conducted to determine whether such abortions will impact morality and the solution of social problems.

In this context, "moral" refers to actions and decisions that align with societal ethical standards and values, promoting the well-being and rights of individuals (MacIntyre, 2007). Conversely, "immoral" refers to actions and decisions that violate these ethical standards, causing harm or injustice to individuals or society (Williams, 1985).

Regardless of the stage of pregnancy, there will inevitably be some groups of individuals who oppose abortion, particularly those with Buddhist views. This opposition arises because having an abortion puts the woman at risk of suffering consequences from the procedure. As a result, it is crucial to consider whether having an abortion would be morally wrong or if it would be necessary to prevent further issues (Center for Reproductive Rights, 2019).

Research Objectives

1. To study and analyze the criteria and conditions for abortion under Thai criminal law compared to those of foreign countries.
2. To study and analyze the impact of legal abortion according to the newly revised Thai Criminal Code on the concepts of immorality and Solving Social Problem.

Research Methodology

1. Scope of Content

This research focuses on studying the concepts, theories, and provisions related to abortion under the newly revised Criminal Code of Thailand and the principles and criteria of foreign abortion laws. The countries studied in this research include the United Kingdom,

France, Argentina, and Singapore. The aim is to understand how these Thai abortion laws impact the concepts of immorality and Solving Social Problem.

2. Location Scope

The research is conducted within the Department of Law, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchabun Rajabhat University.

3. Research Tools

This study employs documentary research methods, gathering and compiling information from documents and internet sources. The primary sources include the Criminal Code, legal provisions from foreign laws, textbooks, law books, articles, journals, academic seminar reports, and other relevant information in both Thai and English.

4. Data Analysis

4.1 Study the concepts, theories, and provisions according to the newly revised Criminal Code on abortion and compare these with the concepts and principles of foreign abortion laws to identify similarities and differences.

4.2 Identify solutions to the abortion problem to prevent societal issues by analyzing data from studies of concepts, theories, and related research.

Conclusion

This research on legal abortion, as a case study of morality and Solving Social Problem, compares Thai law with foreign laws. The objectives are to compare the criteria and conditions for abortion under Thai criminal law with those of foreign countries and to analyze the impact of legal abortion according to the newly revised Criminal Code on the concepts of immorality and solving social problems. The data analysis can be summarized as follows:

1. Comparative Study of Abortion Criteria and Conditions according to Thai and Foreign Criminal Laws

The research findings reveal that abortion has been prohibited in Thai society since ancient times. It is considered a criminal offense and inconsistent with Thai culture. This is evident from the laws enacted by King Rama I in 1804, which codified and refined existing laws into the "Three Seals Law." This law imposed penalties on those who administered drugs or caused harm to pregnant women, leading to miscarriages. The Penal Code of 1907, under Sections 260-264, further stipulated penalties for women who induce their abortion or for those who perform abortions, with harsher penalties if the perpetrator is a doctor or if the woman did not consent.

According to the Penal Code of 1956, Part 2, Section 10, offenses related to life and body, abortion is criminalized under Sections 301 to 304. Abortion is considered a criminal offense, even with the pregnant woman's consent or if the woman performs the abortion herself. However, exceptions are provided under Section 305, allowing doctors to perform abortions when necessary for the woman's health or if the pregnancy resulted from a sexual offense (Penal Code Reference Edition, 2007). In 2021, abortion is still regarded as a criminal act. However, on February 19, 2020, the Constitutional Court issued a ruling 4/2563, declaring that Section 301 of the Penal Code, which criminalizes women who induce their abortions, is unconstitutional and recommended amending the law within 360 days. Consequently, on February 6, 2021, the Penal Code Amendment Act No. 28, B.E. 2564, was enacted, allowing women to have abortions within 12 weeks of pregnancy and including additional exceptions for safe and legal abortions. This amendment came into effect on February 7, 2021.

Furthermore, the Medical Council's regulations specify guidelines for medical abortion under Section 305(1) and (2) of the Penal Code. In cases where a woman has severe mental health issues or significant stress due to a high risk of severe fetal abnormalities or genetic diseases, a doctor can legally perform an abortion without penalty for both the doctor and the woman.

Overview of Abortion Laws in Various Countries

According to a report by the Center for Reproductive Rights, information on legal abortion rights from 202 countries is categorized into five types:

1. Countries where abortion is prohibited without exception: 26 countries, including Egypt, Iraq, El Salvador, Nicaragua, and Senegal.
2. Countries where abortion is permitted only to save the woman's life: 9 countries, including Mexico, Brazil, Venezuela, Bangladesh, Afghanistan, Yemen, and Oman.
3. Countries where abortion is allowed for health reasons: 56 countries, such as Pakistan, Chad, Saudi Arabia, Guinea, Congo, and Zimbabwe, with 25 of these countries allowing abortion for mental health reasons, including Algeria, Israel, Colombia, and Bolivia.
4. Countries where abortion is allowed under specific conditions unrelated to the woman's health: 14 countries, including India (for cases of rape or fetal health issues) and Japan (with spousal consent or in cases of rape).

5. Countries where abortion is available on request within a specified gestational period: 67 countries, typically allowing abortion within 12 weeks of pregnancy, such as Kazakhstan, Italy (90 days), and Spain and Germany (14 weeks).

Since 1994, several countries have reformed their abortion laws, transitioning from restrictive conditions to allowing abortion on request within a gestational limit. Nepal and São Tomé and Príncipe have completely lifted abortion bans, allowing abortions within specified gestational limits since 2002 and 2012, respectively.

Specific Country Examples

United Kingdom: Abortion laws were first introduced in 1803, penalizing post-quickening abortions with the death penalty and pre-quickening abortions with imprisonment or whipping. Currently, under the Abortion Act 1967, amended by the Human Fertilization and Embryology Act 1990, abortions are permitted up to 24 weeks of gestation if two doctors certify that continuing the pregnancy poses greater risks to the woman's physical or mental health or the well-being of existing children in the family. Abortion is also allowed if continuing the pregnancy risks the woman's life, to prevent permanent injury to the woman's physical or mental health, or if there is a substantial risk that the child would suffer from severe physical or mental abnormalities leading to serious disabilities (Changhuahana, 2009).

France: Historically, abortion was punishable by death, influenced by religious beliefs that life and death are matters for divine intervention. Following advocacy for liberalized abortion laws by feminist, socialist, welfare, and equality movements, the French National Assembly approved the Veil Law in 1974, decriminalizing abortion. Today, abortion is legal within the first 12 weeks of pregnancy upon the woman's request, provided it is performed by a state hospital doctor and the woman undergoes counseling with a doctor and social worker (Saengkanokkul, 2005).

Argentina: Currently, abortion in Argentina is classified as illegal and considered a criminal offense with severe penalties. Exceptions are granted in only a few cases, such as pregnancies resulting from rape and pregnancies that pose a life-threatening risk to the mother, potentially due to religious moral reasons (Engkutanon, 2020).

Singapore: Abortion became legal in 1969. Prior to this, abortion was only legal when the woman's health was endangered by the pregnancy. Today, abortion is legal for Singapore citizens, individuals holding work passes under the Foreign Employee Employment Act, or persons who have resided in Singapore for at least four months. Abortion can be

performed if the woman's life is at risk due to the pregnancy. Singapore is one of the 67 countries that allow abortion on request (https://hmong.in.th/wiki/Abortion_in_Singapore).

Considering the laws of the United Kingdom, France, and Singapore, it can be said that these countries allow abortion primarily in cases where the pregnancy poses a risk to the woman's physical or mental health, or if the fetus may have severe physical abnormalities, aiming to ensure a healthy population. In contrast, the main reason for the strict abortion laws in Argentina appears to be religious moral beliefs. Singapore's abortion laws are considered progressive, and in 1994, Singapore was one of the 179 members that signed the International Conference on Population and Development's action plan, which calls for the liberalization of abortion laws.

2. Study and Analysis of the Impact of Legal Abortion According to the Newly Revised Criminal Code on Morality and Solving Social Problem

The research findings indicate that the impact of legal abortion under the newly revised Criminal Code on the concept of immorality remains contentious. The recent amendments permit women to have abortions even when the pregnancy does not affect the woman's health or result from a criminal offense. Many still view such abortions as immoral due to religious beliefs. In Buddhism, abortion is seen as the destruction of life, which is considered sinful and immoral because life is believed to begin at conception. Abortion is thus regarded as murder and sinful according to Buddhist ethics. The main criterion for determining the morality of an act is the intention behind it and its effect on the mind, with a secondary criterion being one's conscience and the acceptance of scholars. Narratives of misfortune following abortion reinforce beliefs in karma and sin.

Similarly, in Islam, abortion is considered sinful as the unborn child is viewed as a gift from God and should not be destroyed. Christianity also holds that the fetus has a life equivalent to that of an adult, created by God, making abortion morally wrong. From a Buddhist perspective, abortion under the newly revised law is considered immoral and sinful for both the pregnant woman and the abortion provider.

The impact of legal abortion under the newly revised Criminal Code on social problem solving is multifaceted, involving social, medical, and legal issues. Unplanned pregnancies in students, large families, financial difficulties, irresponsible fathers, or fetuses with incomplete organs all affect the families involved and society as a whole. Children born

into unprepared environments face various challenges, such as physical and mental health issues if they have incomplete limbs or disabilities, affecting their education and upbringing.

Large families may face economic and social strains, leading to broader societal impacts. Therefore, there is support for allowing women the right to decide whether to continue or terminate a pregnancy, encompassing the pregnant woman's right to bodily autonomy. Punishing pregnant women can lead to unfair treatment and the restriction of their natural rights, which are fundamental to human dignity. Denying women's rights without appropriate conditions or timelines, as seen in Section 301 of the Penal Code, overly restricts their freedoms.

Unplanned pregnancies can occur at any age, resulting from various factors such as economic issues or lack of readiness. Pregnant women facing such situations often experience social and psychological problems. While some can adapt and find solutions, others cannot and may resort to unsafe abortions, risking death. Legal abortion can be beneficial, especially in cases where the fetus is expected to have severe disabilities. Allowing abortion in these circumstances can prevent suffering for the child. The revised criminal law offers a choice for women, reducing social, physical, and psychological problems. Thus, a balance must be struck between preventing abortions to uphold morality and allowing them to avoid further issues, ensuring a balance between the rights of the fetus and the pregnant woman.

Discussion

This research on legal abortion, focusing on the concepts of immorality and Solving Social Problem, compares Thai law with foreign laws. The discussion of the research findings can be summarized as follows:

1. Comparative Analysis of the Criteria and Conditions for Abortion Under Thai and Foreign Criminal Laws

The study compares the criteria and conditions for abortion under Thai criminal law with those of the United Kingdom, France, Argentina, and Singapore. The findings reveal that the history and evolution of Thai abortion laws show that abortion has long been prohibited in Thai society, with penalties for those who administer drugs or cause harm to pregnant women resulting in miscarriage. Currently, abortion is governed by the Criminal Code, which was amended on February 6, 2021. The Royal Gazette published the Amendment to the Penal Code Act No. 28, B.E. 2564, allowing women to have abortions within 12 weeks of pregnancy and adding other exceptions to ensure safe and legal abortions.

In the United Kingdom, abortion is permitted under conditions requiring certification by at least two doctors that the pregnancy is under 24 weeks and that continuing it would pose a risk to the woman's physical or mental health, or that the fetus may have severe abnormalities. In France, abortion is allowed within the first 12 weeks of pregnancy upon the woman's request, provided it is performed by a state hospital doctor and, if the woman is a minor, she must be accompanied by an adult. In Argentina, abortion is currently illegal, with severe penalties, except in cases of rape or when the pregnancy endangers the mother's life. In Singapore, abortion has been legal since 1969 and is allowed on request for Singapore citizens, work pass holders, or residents of at least four months. Abortions between 16 and 24 weeks must be performed by qualified medical practitioners.

The laws of countries that permit abortion often specify gestational limits or health conditions of the woman and fetus, similar to Thai criminal law. Countries that do not permit abortion often cite moral and religious reasons for their restrictive laws.

2. Impact of Legal Abortion According to the Newly Revised Criminal Code on Morality and Solving Social Problem

The impact of legal abortion under the newly revised Criminal Code on the concepts of immorality and Solving Social Problem reveals that most abortion issues in Thailand arise from unplanned pregnancies and economic problems, such as pregnancies in students, large families, financial difficulties, irresponsible fathers, and fetuses with physical disabilities. These issues affect not only the pregnant woman and her family but also society as a whole. Children born into unprepared environments face various challenges, including physical and mental health issues if they have disabilities, which impact their upbringing and education.

Large families may face economic and social strains, leading to broader societal impacts. Pregnant women in these situations often face social and psychological problems, and some may resort to unsafe abortions, risking their lives. Allowing legal abortion can prevent suffering for children with severe disabilities and reduce social, physical, and psychological problems for women. Therefore, opinions on abortion can be divided into two groups: those who support it, emphasizing economic and family well-being, and those who oppose it, prioritizing moral and ethical considerations and the rights of the fetus.

Supporters of abortion highlight the importance of economic stability and women's rights to make decisions about their bodies, while opponents focus on moral values,

ethics, and the future rights of the fetus. Balancing these perspectives is crucial to addressing the issue of abortion in a way that respects both the rights of the pregnant woman and the fetus.

Thus, society's views on abortion are divided into two distinct perspectives: one that considers abortion immoral and another that views it as a means to solve social problems. These perspectives are rooted in the concepts of the right to life of the fetus and the right to privacy of the woman, as outlined in the Universal Declaration of Human Rights (Changhuahana, 2009). The right to life of the fetus is based on religious and moral principles, while the right to privacy allows women to make decisions about their bodies and lives, determining what actions are appropriate and the best choices for their circumstances.

The right to life supports the respect and protection of the fetus's right to be born and live as a human being. Allowing abortion is seen as equivalent to accepting the killing of a fertilized human. On the other hand, the right to privacy empowers women to decide about their bodies and lives, including whether to continue or terminate a pregnancy. This right ensures that women can address their life issues and make the best choices for themselves.

Suggestions

Recommendations for Application of Research Findings

The researcher suggests that to effectively implement legal abortion under the newly revised Criminal Code in the context of immorality and Solving Social Problem, further studies should be conducted to understand the root causes of abortion. This will help in developing solutions that align more closely with the societal context. Additional research should focus on establishing guidelines and methods for government agencies, educational institutions, and private employers to support pregnant women, whether they are subordinates, employees, or students. This should include protections and promotions for women's health, particularly in sexual and reproductive health, as a complementary approach to addressing abortion issues while ensuring proper care and welfare for pregnant women.

Recommendations for Further Research

Future research should explore ways to develop knowledge for organizations providing reproductive health counseling and services. These organizations can offer advice, conduct physical and mental health check-ups for pregnant women, and provide fetal health assessments. They can also suggest problem-solving methods for pregnant women. Expanding these efforts to include village health volunteers who understand the principles, reasons, and

methods of providing counseling could be beneficial. Village health volunteers, being community members and relatives or friends of the pregnant women, can offer accessible and comfortable support. Developing training programs on appropriate counseling methods for unplanned pregnancies and educating volunteers about the legal aspects of abortion could help address the issue of legal abortion while also solving broader social problems.

References

- Buala, K. (2020, July-December). Explaining social phenomena using the rational choice paradigm: Abortion in Thai society. **Liberal Arts Journal Thammasat University**, 20(2), 20-31. [in Thai]
- Center for Reproductive Rights. (2019). **Accelerating Progress: Liberalization of Abortion Laws Since ICPD**. [Online]. Available: <https://reproductiverights.org/sites/default/files/>. [2015, September 2]. [in Thai]
- Center for Reproductive Rights. (2020). **The World's Abortion Laws**. [Online]. Available: <https://reproductiverights.org/worldabortionlaws>. [2015, September 2]. [in Thai]
- Changhuana, M. (2009). **The legality of abortion in cases where life in the mother's womb is impaired**. Doctoral dissertation Faculty of Law Dhurakij Pundit University. [in Thai]
- Criminal Code Amendment Act (No. 28) B.E. 2021. (2021). Announced in the Royal Gazette. Volume 138, Part 10 A, Page 1, February 6, 2021. [in Thai]
- Ingkuthanon, T. (2020). **Legalization of abortion, moral and intellectual struggle in Argentina**. [Online]. Available: <https://themomentum.co/argentina-abortion-movement/>. [2020, November 22]. [in Thai]
- Kasemsan, K. (2008). **Explanation of the Criminal Code, Section 288-Section 366**. Bangkok: Educational Training Center Law of the Thai Bar Association. [in Thai]
- MacIntyre, A. (2007). **After Virtue: A Study in Moral Theory**. Notre Dame, Indiana, USA: University of Notre Dame Press.
- Netthat, L. (2020). **Overview of abortion laws in various countries and Thai laws**. Bangkok: Office of the Council of State. [in Thai]
- Saengkanokkul, P. (2005). **Important events in French law throughout 2004**. [Online]. Available: <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=735>. [2015, September 2]. [in Thai]
- Somsawat, W. (2006). **Feminist jurisprudence**. Chiang Mai: Center for Women's Studies, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University. [in Thai]

Srihanu, C. (2019, January-April). Origin and Roles of Morals towards Human and Society.

Journal of Educational Innovation and Research, 3(1), 33-42. [in Thai]

Suphawattanakul, K. (2017). **Abortion-pregnancy still has no choice for women in law and morality**. [Online]. Available: <https://prachatai.com/journal/2017/11/74086>.

[2021, March 5]. [in Thai]

Suwanbuppha, A. (1975). **Principles of criminology**. Bangkok: Thai Wattana Panich. [in Thai]

Williams, B. (1985). **Ethics and the Limits of Philosophy**. Cambridge, Massachusetts, USA: Harvard University Press.

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา
อย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
Community Participation in the Application of Local Wisdom In Sustainable
Learning Management in Colleges Based on the Sufficiency Economy
Philosophy, Muang Sukhothai District, Sukhothai Province

พิมพ์พรลภัส ลักษณะวิเชียร*

Pimpornlapas Laksanawichian

Received : January 31, 2024

Revised : April 30, 2024

Accepted : August 2, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย 2) เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมืองสุโขทัย จำนวน 50 คน กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ผู้สอน คณะกรรมการประจำวิทยาลัย ผู้ปกครอง ศึกษานิเทศก์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องในอำเภอเมืองสุโขทัย จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแนวคำถามสำหรับสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นอำเภอเมืองสุโขทัย ผลงานส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและมีความประณีต สาขาที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุด คือ สาขาศิลปหัตถกรรม รองลงมา คือ สาขาเกษตรกรรมและสาขาการแพทย์แผนไทย มีจำนวนเท่ากัน กระบวนการเรียนรู้และส่งเสริมประสบการณ์มีลักษณะที่แตกต่างกัน คือ การถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ บิดา มารดา การเรียนรู้จากครู อาจารย์ คนรุ่นเก่า การศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองและการลองผิดลองถูก การเข้าร่วมการฝึกอบรมโดยมีหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมสำหรับกรรมวิธีในการผลิตก็จะไม่ซับซ้อนเน้นการผลิตที่ทำกันได้ง่ายและใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น 2) สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการให้ข้อมูลและการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล กลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมเป็นหลักมี 10 กลุ่ม

*ครูประจำภาควิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Teacher of the Department of General Education Sukhothai College of Dramatic Arts,

Bunditpatanasila Institute(Corresponding Author) e-mail: pim.on9942@gmail.com

ได้แก่ 1) คณะกรรมการประจำวิทยาลัย 2) ผู้ปกครองนักเรียน นักศึกษา 3) ครู/ผู้ที่เกษียณอายุราชการ 4) ครู อาจารย์ผู้สอน 5) ผู้บริหารสถานศึกษา 6) คนในพื้นที่ 7) ผู้นำชุมชน 8) ศึกษานิเทศก์ 9) ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 10) เจ้าหน้าที่รัฐ/หน่วยงานราชการ 3) แนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ คือ จัดทำเป็นทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปของเว็บไซต์และการจัดทำเป็นเอกสาร ซีดี สื่อสิ่งพิมพ์ วิดีทัศน์ และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จัดให้มีนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับ ควรมีนโยบายส่งเสริมหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษาอย่างจริงจัง และการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ในรูปแบบของสื่อต่างๆ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน / ภูมิปัญญาท้องถิ่น / ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ABSTRACT

This research aims to achieve three objectives: 1. to explore the local wisdom of Muang Sukhothai District in Sukhothai Province, 2. to investigate the extent of community participation in employing local wisdom for sustainable learning management in educational institutions, guided by the Sufficiency Economy Philosophy in Muang Sukhothai District, Sukhothai Province, and 3. to develop guidelines for incorporating local wisdom into learning management for sustainable educational institutions, again in alignment with the Sufficiency Economy Philosophy in Muang Sukhothai District, Sukhothai Province. The research utilizes qualitative methods, with a diverse group of 50 information providers comprising individuals possessing local wisdom in Muang Sukhothai District, including school administrators, teachers, college committee members, parents, educational supervisors, community leaders, local administrators, and those actively involved in the district. Data collection involves interview forms and group discussion questions, with content analysis employed for data analysis. The findings reveal that: 1) The majority of local wisdom practitioners in Muang Sukhothai District most engage in skillful and meticulous work, with arts and crafts, agriculture, and Thai traditional medicine being prominent branches of local wisdom. Learning and experience accumulation exhibit diverse characteristics, encompassing transmission from ancestors, parental teachings, learning from teachers and elders, personal study and research, and trial-and-error methods. Production processes prioritize simplicity and utilize locally available materials. 2) Conditions for community participation in leveraging local wisdom for sustainable learning management in educational institutions, based on the Sufficiency Economy Philosophy in Mueang Sukhothai District, involve information provision, planning, operational involvement, benefit reception, and monitoring and evaluation. The key of 10 groups engaged include (1) college committees, (2) parents, (3) retired individuals, (4) teachers and instructors,

(5) educational institution administrators, (6) local residents, (7) community leaders, (8) educational supervisors, (9) local wisdom practitioners, and (10) government officials. 3) Guidelines for integrating local wisdom into learning management include the creation of a local wisdom directory, establishment of a local knowledge database through various mediums (website, CDs, printed materials, videos, computer-assisted instruction lessons), and the organization of local wisdom exhibitions. Furthermore, there is a call for serious promotion of local curriculum implementation in educational institutions, accompanied by public relations efforts through diverse media.

Keywords : Community Participation / Local Wisdom / Sufficiency Economy Philosophy

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองสุโขทัย มีวัตถุประสงค์ ที่ระบุไว้ว่าเพื่อพัฒนาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ โดยการจัดการศึกษาและส่งเสริมวิชาการ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานวิชาชีพ ขึ้นสูงด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ ศิลปกรรม ทั้งไทยและสากล รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ทำการสอน ทำการแสดง ทำการวิจัย และให้บริการทางวิชาการ ตลอดจนส่งเสริม สืบสาน สร้างสรรค์ ทำนุบำรุง และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติและศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายของชุมชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา เป็นคลังความรู้ และเป็นเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ เพื่อสร้างเสริมคุณค่าทางสังคมและมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่นและประเทศชาติ โดยการพัฒนาข้อมูลระบบข้อมูลความรู้สากล ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ใช้ประโยชน์ได้จริง และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน รวมทั้งเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ ได้เข้าถึงข้อมูลความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของคณาจารย์ นักเรียน นักศึกษาและชุมชนในเครือข่ายการเรียนรู้ หากมีการจัดการความรู้ที่สนองตอบต่อความต้องการของกลุ่มคน องค์กร และเครือข่ายต่างๆ ในสังคมจะเป็นการสร้างพลังในการเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดบุคคลแห่งการเรียนรู้ และองค์การการเรียนรู้ขึ้นได้ในสังคมท้องถิ่นนั้น นั่นคือการสร้างองค์ความรู้เพิ่มขึ้นในแหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ขึ้นไปพัฒนาต่อยอดความรู้เดิม หรือไปสร้างความรู้ใหม่ที่เท่าทันความเป็นจริง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาโดยการจัดการศึกษาและการจัดการกระบวนการเรียนรู้นั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชนและสถาบันทางสังคม ต้องร่วมมือกันจัดให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของ

ตนเองได้อย่างแท้จริง (Sukhothai College of Dramatic Arts, 2022) ดังนั้น การเรียนรู้และการสร้างลักษณะนิสัยแห่งการเรียนรู้จึงถือเป็นหัวใจที่จะทำให้การพัฒนาผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ โดยกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในอันที่จะนำ “ทรัพยากร” ที่มีอยู่ทั้งบุคลากร สถานศึกษา และงบประมาณมาใช้เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่ ที่สำคัญคือ การส่งเสริมให้นำคุณค่าจากสรรพสิ่งทั้งใกล้ตัวและไกลตัว ซึ่งเป็นแหล่งวิทยาการทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามาใช้ในการศึกษาเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ โดยมีการประสานความร่วมมือกับครอบครัวและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่น

จากแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 (Office of the National Economic and Social Development Board, 2019) เป็นการตระหนักว่าคนจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อให้อยู่ได้อย่างเท่าทันการเปลี่ยนแปลงและต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ในประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนา ด้านสภาพแวดล้อมและกายภาพ จัดตั้งหน่วยงานศูนย์อนุรักษ์และสร้างสรรค์แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาคุณภาพการบริการข้อมูลองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม โดยมีตัวชี้วัดจากจำนวนแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาให้สามารถจัดการศึกษา จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของนักศึกษา ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น สร้างการรับรู้ความเข้าใจ การมีส่วนร่วมและสร้างความตระหนักในการที่จะร่วมกันอนุรักษ์ สืบสาน และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชนให้คงอยู่อย่างต่อเนื่อง (Bunditpatanasilpa Institute, 2020)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในปีพุทธศักราช 2563 นับเป็นโอกาสสมหามงคลที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเฉลิมพระชนมายุ 65 พรรษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์รู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นหาที่สุดมิได้ ในการที่ทรงมุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาของชาติมาอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่อง ทั้งการศึกษาในระบบ และการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยและการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมทุกมิติทั้งในด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรมและศิลปวัฒนธรรม อีกทั้งยังครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนปกติ ผู้ด้อยโอกาส หรือผู้พิการ นอกจากพระมหากรุณาธิคุณด้านการศึกษาแล้ว พระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถในด้านอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการประพันธ์ที่มีบทพระราชนิพนธ์หลากหลายมากมาย การใช้ภาษาที่ทรงสามารถตรัสได้ถึง 3 ภาษา การดนตรีซึ่งนอกจากทรงเครื่องดนตรีได้หลายชนิดแล้ว ยังสามารถทรงระนาดประกอบการแสดงโขนได้อย่างไพเราะ พระอัจฉริยภาพและพระปรีชาสามารถต่างๆ หลากหลายนี้นับว่ามาจาก “การอ่าน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต” กอปรกับพระวิริยะอุตสาหะและพระวินัย ในการจัดแบ่งเวลา ทำให้กล่าวได้ว่าทรงเป็นแบบอย่างที่ดียิ่งสำหรับครู อาจารย์ เด็กและเยาวชนไทยที่ครบถ้วน ทุกด้าน ดังนั้น ในมงคลวโรกาสนี้ข้าราชการและลูกจ้างสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ทุกคน จึงน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมรวมใจร่วมกันเฉลิมพระเกียรติมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนทุกระดับให้ประสบความสำเร็จเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมและมีบทบาทเป็นผู้สืบสานจรรโลงความเจริญรุ่งเรืองทางศิลปวัฒนธรรมของชาติสืบไป โดยคำนึงถึงบทบาทของสถาบันในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาในสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม

มีหน้าที่จัดการศึกษาและส่งเสริมวิชาการตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา ด้านนาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ ศิลปกรรม ทั้งไทยและสากล รวมทั้งศิลปวัฒนธรรมระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ทำการสอน ทำการแสดง ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการตลอดจนส่งเสริม สืบสาน สร้างสรรค์ ทำนุบำรุงเผยแพร่วัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของชาติและศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายของชุมชนในท้องถิ่น (Bunditpatanasilpa Institute, 2020, p. 1) ซึ่งสอดคล้องกับอุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษาของชาติคือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตและการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุล ระหว่างปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรมเป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้งปวง มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก ปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตั้งแต่วัยการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพโดยให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนและสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าการศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองและพึ่งกันเองได้และสามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ เพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษาดังกล่าว แต่การที่จะพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะดังกล่าวจนเกิดเป็นนิสัยประจำตนได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ของคนไทยเพื่อให้สถานศึกษาทุกแห่งยึดเป็นกรอบสำหรับสร้างคนไทย 4.0 ที่แม้แตกต่างตามบริบทของท้องถิ่นและของสถานศึกษา แต่มีจุดหมายรวมคือ “ธำรงความเป็นไทยและแข่งขันได้ในเวทีโลก” สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งในมิติเศรษฐกิจมิติสังคมและมิติการเมืองต่อไปได้

อำเภอเมืองสุโขทัย เป็นอำเภอหนึ่งที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการศึกษาที่หลากหลาย แบ่งการปกครองย่อยออกเป็น 10 ตำบล แต่ละตำบลแบ่งออกเป็นหมู่บ้านรวม 96 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลธานี ตำบลบ้านกล้วย ตำบลบ้านหลุม ตำบลบ้านสวน ตำบลเมืองเก่า ตำบลตาลเตี้ย ตำบลปากแคว ตำบลปากพระ ตำบลวังทองแดง และตำบลยางซ้าย มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 13 แห่ง ได้แก่ เทศบาล 4 แห่ง มีองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 8 แห่ง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 1 แห่ง (Sukhothai Provincial Cultural Council, 2022)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การศึกษา คือ วิธีการที่ดีที่สุดที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตยและพัฒนาคนไทยให้เป็นกำลังสำคัญได้ในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมยุคใหม่นั้นจะต้องมีการวางเป้าหมายของการจัดการศึกษาให้บรรลุผลบังเกิดศักยภาพสูงสุดแก่ประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากสังคมยุคใหม่จะเป็นสังคมที่คาดหวังว่าจะเกิดเป็นมิติสำคัญใน 3 มิติ ดังนี้ 1) เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) 2) เป็นสังคมที่มีความพร้อมในการแข่งขันกับสังคมโลก และ 3) เป็นสังคมแห่งคนดี ดังนั้น ระบบของการศึกษาที่เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างคนเพื่อการพัฒนาสังคมและพัฒนาชาติให้เกิดความเข้มแข็ง ภายใต้บริบทใหม่แห่งกระแสโลกที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความรุนแรงในปัจจุบันที่เรียกกันว่า สังคมแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) นั้น ภายใต้กระแสกดดันแห่งสังคมในยุคนี้ได้ส่งผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาและนำไปสู่การยกเครื่องทางปัญญาของชาติและจุดเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญส่งผลต่อการผลักดันให้เกิดเป็นกฎหมายของประชาชนเป็นสำคัญคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540

ที่มีนัยสำคัญส่งผลต่อการผลักดันให้เกิดเป็นกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ คือ “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545” (Office of the National Education Commission, 2002, p. 33) ซึ่งมีตัวแปรหลากหลายประการ ที่ทำให้รูปแบบสาระการเรียนรู้ในสังคมต้องเผชิญ เช่น ประเด็นของการปรับการเรียนรู้ของผู้เรียนให้รู้ซึ่งวิถีชีวิตวิถีวัฒนธรรม รวมทั้งมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของต่างชาติและของโลกการปรับเปลี่ยนทัศนคติของคนไทยให้ทันสมัย ทันโลก ทันเหตุการณ์ สามารถดำเนินการทางเศรษฐกิจ การค้า การศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรมในเวทีโลกได้อย่างเสมอภาคเสมอไหล่กับนานาชาติ จึงเป็นเป้าหมายการเรียนรู้ที่ต้องปรับเปลี่ยนโดยเน้นในเนื้อหาสาระทางการศึกษากระบวนการเรียนรู้ในชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง และในมาตรา 57 บัญญัติไว้ว่า ให้นหน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา และยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา “ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย คือ รากฐานของชีวิต ความเป็นอยู่ของประเทศ ไทยของคนไทย เป็นแกนหลักในการพัฒนาอย่างยั่งยืน” สถาบันอุดมศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งมีนโยบายในประเด็นด้านศิลปะและวัฒนธรรม ระบุว่าต้องอนุรักษ์ พื้นฟูและส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย จึงควรอย่างยิ่งที่จะต้องรวบรวมภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นภูมิปัญญาที่อยู่ในตัวคนที่จะสูญหายไปพร้อมๆ กับการจากไปของบุคคลที่เป็นเจ้าของหรือผู้สืบทอดภูมิปัญญา ภูมิปัญญาชาวบ้านที่อยู่ในตัวคน มีอยู่มากมายมากกว่าภูมิปัญญาที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ จึงควรตระหนัก ในภารกิจรวบรวม จัดเก็บ อนุรักษ์ให้คงไว้ซึ่งภูมิปัญญาให้เป็นฐานและบูรณาการกับภูมิปัญญาที่ดีงาม เพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัยอย่างมีคุณค่า สอดคล้องกับกระแสการปฏิรูปการอุดมศึกษาโลกที่เน้นให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือที่เรียกว่า “กระแสท้องถิ่นภิวัตน์” (Wittawuttisak, 2003, p. 105) จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความตระหนักถึงความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์ตรงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง ก่อให้เกิดคุณลักษณะของการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เกิดความรัก ความผูกพัน ความภูมิใจในท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยภาคสนามในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2566 ถึง เดือนสิงหาคม 2566 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล

แหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล จำแนกได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ทรงภูมิปัญญาทั้งสิ้น 50 คน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มาจากการศึกษาบริบทชุมชนในเขตอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย การสอบถามจากผู้นำชุมชน สถานศึกษาที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ในการจัดการเรียนการสอน เจ้าหน้าที่ของอำเภอเมืองสุโขทัยและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย จากการศึกษาเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำมาสรุปตามลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1.1 เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ นำความรู้มาใช้ในการดำรงชีวิต หรือถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เหล่านั้นให้ชนรุ่นหลังสืบทอดต่อกันมา

1.2 เป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์จากบรรพบุรุษหรือมีการพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาเหล่านั้นในการหาเลี้ยงชีพและสามารถถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ให้กับบุคคลอื่นที่สนใจอย่างต่อเนื่อง

กลุ่มที่ 2 การศึกษาสภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชน ในการนำภูมิปัญญามาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ผู้สอน คณะกรรมการประจำวิทยาลัย ผู้ปกครองนักเรียน นักศึกษา ศึกษานิเทศก์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องในอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย กลุ่มละ 4-6 คน รวม 50 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง และเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา และเป็นผู้ที่คนในชุมชนให้การยอมรับ

กลุ่มที่ 3 การศึกษาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการ จัดการเรียนรู้ อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครู อาจารย์ ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน โดยมี

เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและมีประสบการณ์เกี่ยวข้องในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

เครื่องมือและเทคนิควิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และแนวคำถามตามประเด็นของเนื้อหา ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติ กระบวนการเรียนรู้ และสังคมประสบการณ์ วิธีการผลิต ผลิตภัณฑ์ การถ่ายทอด และอื่นๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

2. แบบสัมภาษณ์

ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ผู้สอน ผู้ปกครอง ศึกษานิเทศก์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้อง แนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ มีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย รวมทั้งแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

3. แนวคำถามสำหรับใช้ในการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

โดยมีประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนแล้วนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดขอบข่ายนิยามของตัวแปร แล้วร่างแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องและครอบคลุมกับนิยามของตัวแปร

3.2 การตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม ความถูกต้องชัดเจนเกี่ยวกับภาษา และปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ ก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3.3 ได้จัดทำแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ แล้วนำไปทดลองใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง

3.4 จัดทำแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง โทรศัพท์มือถือ สมุดบันทึกการปฏิบัติงานภาคสนาม เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากวิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย ถึงผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยประสานงานกับชุมชนในเขตอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยให้นักศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาความเป็นพลเมืองและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2566 ถึง เดือนสิงหาคม 2566

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ดำเนินการดังนี้

2.1 นัดหมายวัน เวลา และสถานที่เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแนวคำถามที่ได้จัดส่งไว้ให้ล่วงหน้า

2.2 ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ประโยชน์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งแจ้งแนวทางในการสัมภาษณ์

2.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ ตามวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้

3. ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ผู้สอน ผู้ปกครอง ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการเดินทางไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ในระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนสิงหาคม 2566

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพได้ดำเนินการ ดังนี้

3.1 นัดหมายวัน เวลา และสถานที่เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ผู้สอน ผู้ปกครอง ศึกษานิเทศก์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องตามแนวคำถามที่ได้จัดส่งไว้ให้ล่วงหน้า

3.2 ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ประโยชน์ที่ทุกฝ่ายจะได้รับจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ พร้อมทั้งแจ้งแนวทางในการสัมภาษณ์

3.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ ตามวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ในวันที่ 20 กรกฎาคม 2566 ณ ห้องประชุมกมฺุทพมาศ อาคารวิทยบริการ ชั้น 2 วิทยาลัยนาฏศิลปสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยการจัดสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ อำเภอเมืองสุโขทัย

จังหวัดสุโขทัย ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครู อาจารย์ ผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนการประชุมสนทนากลุ่ม ดำเนินการดังนี้

4.1 ประชุมเตรียมความพร้อม เอกสาร วัสดุ อุปกรณ์ที่เป็นองค์ประกอบของการสนทนากลุ่ม ให้พร้อม ได้แก่ ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่ม เครื่องบันทึกภาพและเสียง เป็นต้น

4.2 ชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มได้รับทราบวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ประโยชน์ ที่ทุกฝ่ายได้รับการสนทนากลุ่ม พร้อมทั้งแจ้งแนวทางในการสนทนากลุ่ม

4.3 ดำเนินการสนทนากลุ่มตามแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม ตามวัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่มตามที่ได้กำหนดไว้

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลได้จากวัน เวลา สถานที่ และบุคคล กรณีที่ข้อมูลมีความขัดแย้งกัน ก็จะกลับไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลอีกครั้ง โดยเปลี่ยนวัน เวลา สถานที่และบุคคลต่างกัน เพื่อยืนยันว่าได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ และตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยวิธีการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และสอบถาม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) อาศัยแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องสรุปผลการวิเคราะห์จำแนกเป็นหมวดหมู่เพื่อมุ่งตอบประเด็นคำถาม

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สรุปผลการวิเคราะห์จำแนกเป็นหมวดหมู่ จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

ในการศึกษาข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ในภาพรวมได้จำนวนผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งสิ้น 50 คน รวมภูมิปัญญาท้องถิ่น 50 ภูมิปัญญา จาก 10 ตำบล คือ ตำบลธานี ตำบลบ้านกล้วย ตำบลบ้านหลุม ตำบลบ้านสวน ตำบลเมืองเก่า ตำบลตาลเตี้ย ตำบลปากแคว ตำบลปากพระ ตำบลวังทองแดง และตำบลยางซ้าย จำแนกตามสาขาที่ทำการศึกษประกอบด้วย 1) ภูมิปัญญาสาขากษัตริย์ ได้แก่ การทำนา การเลี้ยงวัว 2) ภูมิปัญญาสาขาอาหารและโภชนาการ ได้แก่ การทำขนมแดกงา การทำขนมวง 3) ภูมิปัญญาสาขาศิลปหัตถกรรม ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาสังคโลก ดนตรีพื้นเมืองมังคละ 4) ภูมิปัญญาสาขาการแพทย์แผนไทย ได้แก่ การนวดแผนไทย การทำลูกประคบสมุนไพร การทำยาสมุนไพร 5) ภูมิปัญญาสาขาภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ การอ่าน-เขียนลายสือไทย 6) ภูมิปัญญาสาขาศาสนา ประเพณี พิธีกรรม ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลงานหรือผลิตภัณฑ์ กระบวนการเรียนรู้และการส่งเสริม

ประสบการณ์ การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญา ลักษณะของผลงานหรือผลิตภัณฑ์ และอื่นๆ ของภูมิปัญญาท้องถิ่น
อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย สรุปได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 52.00 มีอายุ
50-60 ปี มากที่สุด จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 34.00 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนเท่ากับ
28 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00 มีสถานภาพสมรสมากที่สุด จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 84.00 อาศัยอยู่ใน
ตำบลเมืองเก่า มากที่สุด จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 70.00

สาขาที่มีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นมากที่สุดสามอันดับแรก คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นสาขา
ศิลปหัตถกรรม จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 66.00 รองลงมาสาขาเกษตรกรรมและความเป็นอยู่ และ
การแพทย์แผนไทย มีจำนวนเท่ากันคือ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ส่วนด้านที่มีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นน้อย
ที่สุด คือ ด้านอาหารและโภชนาการ และภาษาและวรรณคดี มีจำนวนเท่ากันคือ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ
4.00

กระบวนการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์

ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละท่านจะมีกระบวนการเรียนรู้และการสั่งสมประสบการณ์ในลักษณะ
ที่แตกต่างกัน กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มา สรุปได้ดังนี้

1. จากการศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง และลองผิดลองถูก ด้วยการลงมือกระทำจริงใน
สถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่จริง ได้จากการฝึกฝน ดัดแปลง และพัฒนาขึ้นมาด้วยตนเอง จาก
ประสบการณ์ของการลองผิดลองถูกต้องสั่งสมความรู้ ความเข้าใจของตนไว้ เมื่อได้เรียนรู้ว่าคิดอย่างไร
ทำอะไร ก็จะต้องจดจำความคิดและวิธีปฏิบัตินั้นไว้ หากล้มเหลวก็จะจดจำเป็นข้อห้ามและนำมาแก้ไขจนเป็นที่
พึงพอใจและมีคุณภาพ เช่น การเขียน-อ่านลายสือไทย การทำปมมงคล การทำขนมแดงกา การประดิษฐ์กระทง
ใบลาน การเลี้ยงวัว การทำ บัวหมัก การแกะสลักนกคุ้ม ทำบ่อขี้ และค่อยพัฒนาฝีมือไปเรื่อย อาศัยใจรักและ
เป็นคนช่างสังเกต นานวันก็ทำได้ขึ้นด้วยการสั่งสมประสบการณ์ดังกล่าว แล้วส่งต่อไปยังลูกหลาน

2. จากครู อาจารย์ คนรุ่นเก่า เป็นการถ่ายทอดโดยบุคคลที่เป็นผู้รู้ ผู้ชำนาญให้แก่บุคคลอื่น
ลูกศิษย์ หรือผู้สนใจสมัครเป็น “ศิษย์” ทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี มีการพัฒนาและ
ปรับปรุงให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ปรับแต่งตามยุคสมัย เช่น การนวดแผนไทย ดนตรีพื้นเมืองม้งกละ การปั้นพระ
การถักเสื่อ การทำกระทงใบตอง การทำลูกประคบสมุนไพร การสานปลาตะเพียนจากใบลาน การสานส้มไก่
การเขียนลายสังคโลกบนผืนผ้า มีการปรับจากเดิมเขียน ลวดลายบนเครื่องปั้นดินเผา มีการหารูปแบบใหม่ๆ
รวมทั้งการใช้วัสดุที่มีอยู่ในยุคสมัย ปรับแต่งให้สวยงาม ทำให้สามารถนำมาต่อยอดเป็นอาชีพได้

3. จากการเข้าร่วมการฝึกอบรมโดยมีหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดฝึกอบรมต่างๆ ศูนย์กลาง
การเรียนรู้ของชุมชน เป็นที่ฝึกอบรม ที่ประชุมสัมมนา และที่นัดหมายสำหรับจัดกิจกรรม การรวมกลุ่มกันเพื่อ
เปิดโอกาสให้บุคคลที่สนใจเข้ารับการศึกษาอบรม เช่น มูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก กลุ่มยายสาครหนอง
ตาโชติ โดยทำการฝึกฝนและปฏิบัติจนเกิดความชำนาญและมีการพัฒนาต่อยอดของผลิตภัณฑ์ให้เกิดความ

หลากหลายและประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน เช่น การปลูกผักอินทรีย์ การทำไม้กวาดดอกหญ้า เป็นต้น และได้นำความรู้ไปใช้ประกอบวิชาชีพเป็นอาชีพเสริม และถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจต่อไป

4. จากการเป็นลูกน้องและฝึกปฏิบัติในการประกอบกิจการ เป็นกระบวนการเรียนรู้วิถีหนึ่งที่มีมาแต่เดิม วิธี “ครูพักลักจำ” เป็นการเรียนรู้ในทำนองแอบเรียน แอบเอาอย่าง แอบลองทำ ดูตามแบบอย่างที่เราสัมผัสอยู่เรื่อยๆ แล้วรับเอามาเป็นของตนเมื่อสามารถทำได้จริง เช่น การทำดอกไม้จันทน์ ข้าวตอกพระร่วง การเลี่ยมกรอบพระ เป็นวิธีการของคนในการเรียนรู้จากผู้อื่นในชีวิตจริงของทุกคนจะมีพฤติกรรมครูพักลักจำอยู่ไม่มากนักน้อย เป็นการหาความรู้ทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ

5. ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษบิดามารดา เป็นการถ่ายทอดแก่กันและกันเพื่อ สืบทอดภูมิปัญญาไว้ ความรู้หลายอย่างไม่มีใครเผยแพร่ให้ผู้อื่น เพราะถือเป็น “มรดก” ของวงศ์ตระกูล เช่น การทำนา ข้าวอินทรีย์ เครื่องปั้นดินเผาสังคโลก การพิมพ์พระเครื่อง การปั้นดินเผาลายสังคโลก การทำไม้กวาดดอกหญ้า การสานกระดัง การสานส้มไก่ การแกะสลักปลา การจักสานไม้ไผ่ การสานปลาตะเพียน การทำหลังคาหญ้าแฝก การทำขมวง การทำขวัญนาค การพ่นงูสวัด การทำยาหมว ซึ่งผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่กล่าวถึงข้างต้นได้มีการปรับปรุงคุณภาพด้านต่างๆ ให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดมากขึ้น ซึ่งผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะมีเคลือบเก็บไว้ถ่ายทอดให้ผู้ที่ต้องการให้เป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาเท่านั้น สำหรับการถ่ายทอดมีหลายประการและไม่ได้แสดงออกอย่างชัดเจนเป็นการเรียนรู้ที่ได้รับการซึมซับจากการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ บิดา มารดา จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 44.00 รองลงมาคือ การเรียนรู้โดยการได้รับการถ่ายทอดจากครู อาจารย์/คนรุ่นเก่า จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 สำหรับการส่งมอบประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า มีประสบการณ์ 31 ปีขึ้นไปมากที่สุด จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 34.00 รองลงมาคือ มีประสบการณ์ 10-20 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00

ผลงานหรือผลิตภัณฑ์

งานของภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและมีความเก๋าแก่ สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ถ้าเป็นงานสาขาศิลปหัตถกรรม ส่วนใหญ่เป็นงานที่ทำด้วยมือหรืออุปกรณ์ง่ายๆ อาศัยทักษะและเน้นประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก โดยทั่วไปเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงให้เห็นถึงความประณีต สวยงาม ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญของผู้ทรงภูมิปัญญาอย่างแท้จริง เช่น การทำปิ่นมั่งคละ เครื่องปั้นดินเผาสังคโลก การพิมพ์พระ การประดิษฐ์กระถาง การแกะสลัก การสานปลาตะเพียนจากใบลาน การสานส้มไก่ การเขียนลายสังคโลกบนผืนผ้า มีการพัฒนาเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์หรือผลงานให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบันบ้าง ปรับปรุงวัตถุดิบ เช่น จากเขียนลายเค้นผืนผ้า ก็มีการนำกระเป๋ผ้า หมวก โคมไฟ มาเขียนลายสังคโลก สาขาเกษตรกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงสัตว์ การทำนา เกษตรอินทรีย์ ที่ทำกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ดังคำกล่าวที่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” อันเป็นการแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ ในแผ่นดินสมัยพ่อขุนรามคำแหง สาขาการแพทย์แผนไทย ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการนวดแผนไทย การทำลูกประคบ การนำสมุนไพรมาใช้ประกอบเป็นตัวผลิตภัณฑ์ สมุนไพรส่วนใหญ่ที่ใช้ก็เป็นวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น และนำมาเป็นส่วนประกอบ

ของการทำ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเน้นการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เน้นทำเพื่อการค้าใหญ่โตมากนัก แต่ทำเพื่อเลี้ยงชีพและส่งต่อความรู้ให้กับคนรุ่นหลังสืบต่อไป

การผลิตผลงาน

การผลิตของผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ จะไม่ซับซ้อนมากนัก เน้นการผลิตที่ทำกันได้ง่าย วัสดุที่นำมาทำผลิตภัณฑ์ไม่ว่าจะเป็น สาขาเกษตรกรรม สาขาศิลปหัตถกรรม สาขาการแพทย์แผนไทย สาขาภาษาและวรรณกรรม สาขาศาสนา ประเพณี พิธีกรรม สาขาอาหารและโภชนาการ อาหารส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่ทำมาตั้งแต่สมัยโบราณ สืบทอดต่อกันมาจนถึงในยุคปัจจุบัน เช่น การทำขนมแดกงา การทำขนมวง มีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ปรับปรุงวัตถุดิบ มีการเพิ่มเติมส่วนผสมแต่งสีธรรมชาติ เช่น การใส่สีจากดอกอัญชันผสมลงไปในตัวแป้งเพื่อให้เกิดสีสัน และมีรสชาติดียิ่งขึ้น แต่ยังคงเอกลักษณ์ของอาหารประเภทนั้นๆ ไว้

การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยทั่วไปผู้ทรงภูมิปัญญาจะมีการถ่ายทอดความรู้หลากหลายวิธี คือ การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ บิดา มารดา ให้กับลูกหลาน พี่ น้อง คนในครอบครัว เป็นการถ่ายทอดตัวต่อตัวให้แก่กันและกันเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาไว้ การถ่ายทอดเป็นการเรียนรู้ที่ได้รับการซึมซับจากการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งบางภูมิปัญญาไม่มีการถ่ายทอดให้กับบุคคลภายนอก และการได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรสอนตามสถานที่ต่างๆ ทั้งในสถานที่ราชการและเอกชน โดยจัดเป็นกลุ่มผู้ที่สนใจ เป็นการสร้างอาชีพและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

การศึกษาสภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัยโดยใช้กลุ่มบุคคลที่มีส่วนร่วมเป็นหลัก โดยแต่ละกลุ่มจะกล่าวถึงวิธีการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า ผู้ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมจำแนกออกเป็น 10 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 2) ครู อาจารย์ผู้สอน 3) ผู้ปกครองนักเรียน นักศึกษา 4) ครู/ผู้ที่เกษียณอายุราชการ 5) คณะกรรมการประจำวิทยาลัย 6) ศึกษานิเทศก์ 7) คนในพื้นที่ 8) ผู้นำชุมชน 9) ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 10) เจ้าหน้าที่รัฐ/หน่วยงานราชการ

วิธีการที่เข้ามามีส่วนร่วมจากสภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและการวางแผน มีส่วนในกระบวนการวางแผน โดยให้บุคคลที่มีส่วนร่วมเป็นหลักชุมชนเข้ามาให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาของตนเองในแต่ละชุมชน และการจัดสรรหากลุ่มเพื่อหาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีการให้บุคคลที่มีส่วนร่วมเป็นหลักชุมชนมาให้ความรู้หรือสาธิตวิธีการทำภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละแขนงวิชา

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีการให้ผลประโยชน์แก่บุคคลที่มีส่วนร่วมเป็นหลัก ชุมชน เช่น การได้เผยแพร่ภูมิปัญญาให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น ทำให้สามารถสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยว หรือการขายสินค้าจากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยให้บุคคลที่มีส่วนร่วมเป็นหลักชุมชนร่วมกัน ติดตามผลจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา อย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

แนวทางในการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย

1. การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1.1 ความเป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศ ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง ซึ่งการจัดทำภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นใช้กระบวนการมีส่วนร่วม โดยเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด กรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล พัฒนาอำเภอ และผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น ได้ทำการสำรวจข้อมูลในแต่ละตำบล รวม 10 ตำบล 96 หมู่บ้าน ในอำเภอเมืองสุโขทัยว่ามีผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นและผลงาน/ผลิตภัณฑ์ของแต่ละคน มีอะไรบ้าง มาประชุมเพื่อจัดทำแผนและโครงการร่วมกัน ซึ่งควรมีงบประมาณรองรับ มีการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะและมีการปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้ทันสมัยอยู่เสมอ

1.2 ในหน่วยงานหลัก ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดตั้งหน่วยงานย่อยในองค์กรสำหรับส่งเสริมหรืออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบ มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่ดำเนินการในลักษณะเดียวกัน ซึ่งทำเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศและใช้ร่วมกัน

1.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีงานนิทรรศการภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย หรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทุกปีหรือทุกภาคเรียน มีการให้รางวัลเชิดชูเกียรติผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น และรณรงค์ให้สถานศึกษาทุกแห่งให้ความร่วมมือในการนำผู้เรียนเข้ามาศึกษาหาความรู้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรง เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และความภาคภูมิใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.4 รัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมอย่างจริงจัง โดยจัดทำข้อมูลและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ เช่น จัดทำเป็นภาพยนตร์ สารคดี เป็นการเผยแพร่ข้อมูลให้กับผู้ที่สนใจได้มาศึกษาเรียนรู้ เพื่อให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้คงอยู่ต่อไป

2. การนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง โดยให้มีระเบียบ

หรือข้อบังคับว่าด้วยการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษา โดยให้หลักสูตรมีสภาพเท่ากับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลาง และนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยคณะครู อาจารย์ และผู้บริหารต้องร่วมกันทำหลักสูตรท้องถิ่นและตั้งแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดแนวทางให้สอดคล้องและสอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาของรายวิชาหรือจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม มีการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลการเรียนรู้เพื่อเป็นการสร้างค่านิยมให้ผู้เรียนรักชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา ควรสร้างโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในรายวิชาการศึกษาทั่วไป หรือสร้างเนื้อหาที่สอดแทรกเข้าไปในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาให้นักศึกษามีจิตสำนึก รักบ้านเกิด รักชุมชนท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ตลอดจนสร้างโอกาสให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะถ้านักศึกษาสนใจสามารถศึกษาเรียนรู้อย่างจริงจังและนำมาใช้ประกอบอาชีพได้ในอนาคตต่อไป

2.3 ผู้บริหารการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและหน่วยงานที่จัดการทางด้านการศึกษา ควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.4 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมมือกันจัดให้สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยสถานศึกษาเป็นผู้ประสานงานการอบรมให้ความรู้กับคนในชุมชน และมีข้อมูลสารสนเทศขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาหาความรู้ทั้งหมดรวมอยู่ในสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 50 ภูมิปัญญา จากผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น 50 คน ภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 50-60 ปี มากที่สุด ซึ่งเป็นวัยที่ค่อนข้างมีอายุ เนื่องจากในวัยนี้เป็นวัยที่ได้มีการสั่งสมประสบการณ์ในการทำงานจนเกิดความชำนาญ และงานส่วนใหญ่เป็นงานศิลปหัตถกรรม ซึ่งต้องอาศัยความประณีต ความละเอียดรอบครอบ และความเชี่ยวชาญในการทำงาน เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือในการผลิต และใช้เวลาในการทำอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาคุณภาพผลงานเรื่อยมา ต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์ ความชำนาญของผู้ทรงภูมิปัญญาอย่างแท้จริง เช่น การทำปิ้งมดตะนอย เครื่องปั้นดินเผาสังคโลก การพิมพ์พระ การประดิษฐ์กระทง การแกะสลัก การสานปลาตะเพียน จากโบราณการสานส้มไก่ การทำดอกไม้จันทน์ การเขียนลายสังคโลกบนผืนผ้า เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aiyara (2021) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นโรงเรียนผู้สูงอายุสู่ความเป็นชุมชนนวัตกรรมของตำบลหนองกงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนผู้สูงอายุสู่ความเป็นชุมชนนวัตกรรม เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากแนวคิดประสบการณ์ที่เกิดจากแนวคิดสร้างสรรค์ที่สามารถนำมาแก้ปัญหาในการใช้ชีวิตประจำวันและการพัฒนาภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวผู้สูงอายุนั้นออกมาพัฒนาต่อยอด

เพิ่มคุณค่า และมูลค่านำไปสู่การสร้างให้เป็นนวัตกรรมที่นำไปสู่ความเข้มแข็งให้กับชุมชนที่เกิดจากภูมิปัญญาที่ถูกพัฒนามาเป็นสินค้าโอท็อปนวัตกรรมที่สร้างรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพอย่างเหมาะสม และชุมชนมีความมั่นคง มั่นคง และยั่งยืน

2. ผลการศึกษาผลงานหรือผลิตภัณฑ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่ เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือและมีความเก่าแก่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ถ้าเป็นงานสาขาศิลปหัตถกรรม ส่วนใหญ่เป็นงานที่ทำด้วยมือหรืออุปกรณ์ง่ายๆ อาศัยทักษะและเน้นประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก โดยทั่วไปเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงให้เห็นถึงความประณีต สวยงาม ซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์ และความชำนาญของผู้ทรงภูมิปัญญาอย่างแท้จริง เช่น การทำปิ้งมั่งคละ เครื่องปั้นดินเผาสังคโลก การพิมพ์พระ การประดิษฐ์กระทง การแกะสลัก การสานปลาตะเพียนจากใบลาน การสานลุ่มไก่อ การเขียนลายสังคโลกบนผืนผ้า มีการพัฒนาเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์หรือผลงานให้เข้ากับยุคสมัย ปัจจุบันบ้างปรับปรุงวัตถุดิบ เช่น จากเขียนลายแคในผืนผ้า การนำกระเป๋ผ้า หมวก โคมไฟ มาเขียนลายสังคโลก สาขาเกษตรกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงสัตว์ การทำนาเกษตรอินทรีย์ ที่ทำกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ดังคำกล่าวที่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” อันเป็นการแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ ในแผ่นดินสมัยพูนรามคำแหง สาขากาพย์แผนไทย ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการนวดแผนไทย การทำลูกประคบ การนำสมุนไพรมาใช้ประกอบเป็นตัวผลิตภัณฑ์ สมุนไพรส่วนใหญ่ที่ใช้ก็เป็นวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น และนำมาเป็นส่วนประกอบของการทำ ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นจะเน้นการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่เน้นทำเพื่อการค้าใหญ่โตมากนัก แต่ทำเพื่อเลี้ยงชีพและส่งต่อความรู้ให้กับคนรุ่นหลังสืบต่อไป

3. ผลการศึกษาระบบการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ ผู้ทรงภูมิปัญญาแต่ละท่านจะมีกระบวนการเรียนรู้และการสั่งสมประสบการณ์ในลักษณะที่แตกต่างกัน กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้ทรงภูมิปัญญาได้คือ การได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ บิดา มารดา และนำมาปฏิบัติจนมีความเชี่ยวชาญ มีการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดให้มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของคนตามยุคสมัยปัจจุบันมากขึ้น เช่น การเขียนลายสังคโลกบนผืนผ้า มีการพัฒนาเกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์หรือผลงานให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน บ้างปรับปรุงวัตถุดิบ เช่น จากเขียนลายแคในผืนผ้า ก็มีการนำกระเป๋ผ้า หมวก โคมไฟ มาเขียนลายสังคโลก การทำขนมวง มีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ปรับปรุงวัตถุดิบ มีการเพิ่มเติมส่วนผสมแต่งสีธรรมชาติ เช่น การใส่ดอกอัญชันผสมลงในตัวแป้งเพื่อให้เกิดสีสันและมีรสชาติดีขึ้น แต่ยังคงเอกลักษณ์ของอาหารประเภทนั้นๆ ไว้ ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้ส่วนใหญ่ใช้วัสดุในท้องถิ่นเป็นหลัก โดยการเรียนรู้จากครู อาจารย์/คนรุ่นเก่า มีการฝึกปฏิบัติจริงจนทำให้เกิดความชำนาญ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี มีการพัฒนาและปรับปรุงให้มีคุณภาพและเป็นเอกลักษณ์ของตนเองมากยิ่งขึ้น ปรับแต่งตามยุคสมัย เช่น การสานกระทงใบลาน มีการปรับจากเดิมทำกระทงแบบกลีบบัวธรรมดา มีการหารูปแบบกระทงใหม่ๆ เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซากจำเจ และพัฒนาเป็นกระทงหงส์คู่ รวมทั้งการใช้วัสดุที่มีอยู่ในยุคสมัย ปรับแต่งโดยการย้อมสีใบลานให้มีสีสันสวยงาม ทำให้สามารถนำมาต่อยอดเป็นอาชีพได้ โดยการศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเอง และลองผิดลองถูก ด้วยการลงมือกระทำจริงในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่จริง ได้จากการฝึกฝน ดัดแปลง และพัฒนาขึ้นมาด้วยตนเอง จากประสบการณ์ของการลองผิดลองถูกต้องสั่งสมความรู้ ความเข้าใจของตนไว้ เมื่อได้เรียนรู้ว่าคิดอย่างไร

ทำอะไร ก็จะต้องจดจำความคิดและวิธีปฏิบัตินั้นไว้ หากล้มเหลวก็จะจดจำเป็นข้อห้ามและนำมาแก้ไขจนเป็นที่พึงพอใจและมีคุณภาพ เช่น การเขียน-อ่านลายสือไทย การทำปมมงคล การทำขนมแดกงา การประดิษฐ์กระทงโบราณ การเลี้ยงวัว การทำบุญหมัก การแกะสลักนกคุ้ม ทำบ่อยๆ และค่อยพัฒนาฝีมือไปเรื่อย อาศัยใจรักและเป็นคนช่างสังเกต นานวันก็ทำได้ดีขึ้น ด้วยการสั่งสมประสบการณ์ดังกล่าว แล้วส่งต่อไปยังลูกหลาน โดยการเข้าร่วมการฝึกอบรม โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดฝึกอบรมต่างๆ ศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เป็นที่ฝึกอบรม ที่ประชุมสัมมนา และที่นัดหมายสำหรับจัดกิจกรรม การรวมกลุ่มกันเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่สนใจเข้ารับการฝึกอบรม เช่น มูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก กลุ่มยายสาครหนองตาโชติ โดยทำการฝึกฝนและปฏิบัติจนเกิดความชำนาญและมีการพัฒนาต่อยอดของผลิตภัณฑ์ให้เกิดความหลากหลายและประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน เช่น การปลูกผักอินทรีย์ การทำไม้กวาดดอกหญ้า โดยการเป็นลูกน้องและฝึกปฏิบัติ ในการประกอบกิจการ เป็นกระบวนการเรียนรู้วิถีหนึ่งที่มีมาแต่เดิม วิธี “ครูพักลักจำ” เป็นการเรียนรู้ในทำนองแอบเรียน แอบเอาอย่าง แอบลองทำ ดูตามแบบอย่างที่เขาสังเกตอยู่เงียบๆ แล้วรับเอามาเป็นของตนเองเมื่อสามารถทำได้จริง เช่น การทำดอกไม้จันทน์ ข้าวตอกพระร่วง การเลี่ยมกรอบพระ เป็นวิธีการของคนในการเรียนรู้จากผู้อื่น ในชีวิตจริงของทุกคนจะมีพฤติกรรมครูพักลักจำอยู่ไม่มากก็น้อย เป็นการหาความรู้ทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Charoenchim & Deelert (2020) ที่สรุปว่า กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ นั้น สามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ 1) การปฏิบัติจริง ผู้สูงอายุจะถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการให้ปฏิบัติจริง เป็นการให้ผู้เรียนได้ทำจริง โดยมีผู้สูงอายุคอยให้คำแนะนำอยู่ระหว่างการปฏิบัติ 2) การสาธิต ผู้สูงอายุจะบรรยายและทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง และให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม 3) การบันทึกองค์ความรู้ไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และ 4) ถ่ายทอดเฉพาะสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น

4. ผลการศึกษากิจกรรมวิธีการผลิตผลิตภัณฑ์ และการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น กรรมวิธีการในการผลิตผลิตภัณฑ์ของผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่จะไม่ซับซ้อนมาก เน้นการผลิตที่ทำกันได้ง่าย ส่วนใหญ่จะใช้เวลาที่ทำได้ง่ายในท้องถิ่น การถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยทั่วไปผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่นจะมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับ ลูกหลาน พี่ น้อง เพื่อน นักเรียน นักศึกษา และประชาชนโดยทั่วไป และมีผู้สนใจเข้าเรียนรู้หลากหลาย การเรียนทั้งที่แบบตัวต่อตัวและเรียนเป็นกลุ่มก็มี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phetthirasawat (2022) ที่ว่ากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาเพื่อการพึ่งพาตนเองของชาวบ้าน ตำบลภูเขาทอง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวิธีการถ่ายทอด 4 วิธีด้วยกัน คือ 1) การสาธิต คือแสดงหรือกระทำพร้อมกับการบอกหรืออธิบายเพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรงในเชิงรูปธรรม ซึ่งทำให้เข้าใจวิธีการ ขั้นตอน และสามารถปฏิบัติได้ 2) การบอกเล่า โดยบอกเล่า อธิบาย หรือถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ สั่งสมมาในรูปของคำพูด 3) การปฏิบัติ เป็นการลงมือกระทำจริงในสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริง โดยจะคอยแนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไข เพื่อให้กระบวนการปฏิบัติถูกต้องตามขั้นตอน ทำให้ได้เรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์ไปทีละน้อย และ 4) การเรียนรู้ โดยการจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ เช่น สถานที่ผู้ประกอบการ ศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น โดยจัดเป็นกิจกรรมสำหรับการเรียนรู้ ซึ่งรวมถึงลักษณะการถ่ายทอดแบบครูพักลักจำด้วย

5. สภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ผู้ที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมจำแนกออกเป็น 10 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 2) ครู อาจารย์ผู้สอน 3) ผู้ปกครองนักเรียน นักศึกษา 4) ครู/ผู้ที่เกษียณอายุราชการ 5) คณะกรรมการประจำวิทยาลัย 6) ศิษยานุศิษย์ 7) คนในพื้นที่ 8) ผู้นำชุมชน 9) ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 10) เจ้าหน้าที่รัฐ/หน่วยงานราชการ โดยวิธีการที่เข้ามามีส่วนร่วมจากสภาพการณ์มีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าวิธีการมีส่วนร่วมมี 4 วิธี ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะคนในชุมชนเองต้องประกอบอาชีพ เพื่อเลี้ยงตนเอง ส่วนใหญ่ก็จะมีเวลาไม่มากในการให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ที่หน่วยงานราชการจัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูล วางแผน กำหนดเป้าหมาย ร่วมดำเนินการในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ร่วมจัดทำงบประมาณในการดำเนินการร่วมประเมินผลการทำงานหรือให้ข้อคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการจัดการศึกษา ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ต้องใช้เวลาและต้องสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนและผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งในการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ถ้าจะให้เกิดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลควรต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นไปจนถึงขั้นสุดท้ายจะเกิดประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1981, pp. 41-49, quoted in Wankaew, 2007, p. 14) ได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงหรือสมบูรณ์ จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน บุคคลจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดอันดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการประเมินผล และประการสำคัญคือ การตัดสินใจ 2) การดำเนินการกิจกรรม บุคคลจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงินและบริการ 3) การใช้ประโยชน์ บุคคลจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตนเองและควบคุมทางสังคม และ 4) การได้รับประโยชน์ บุคคลจะได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชน ในพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน อาจจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนตัวหรือต่อสังคมก็ได้ สอดคล้องกับ Cohen & Uphoff, 1977, quoted in Bantoeng, 2005) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมเป็น 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สำหรับการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ นี้ นักวิชาการสาขาต่างๆ มีจุดเน้นของการมีส่วนร่วมแตกต่างกันออกไปและงานวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับ Frands & Young (1979, p. 9) ที่สรุปว่า กลุ่มบุคคลที่มีพลังมีความผูกพันรับผิดชอบที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันสมาชิกในทีมเป็นผู้ที่ร่วมทำงานด้วยกันได้ดี และรู้สึกเพลิดเพลินที่จะทำงานนั้น สามารถผลิตผลงานที่มีคุณภาพสูง ดังนั้นองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องคิดหาวิธีการที่จะสร้างความศรัทธาและชี้แนวทางให้เห็นว่า ถ้ามีการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาจะเกิดผลดีอย่างไรกับคนในชุมชน ลูกหลานรุ่นต่อไปจะได้ประโยชน์อย่างไรกับการกระทำของคนในปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Supayong (2020) ได้ทำการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการบริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านการบริหารวิชาการ ได้มีการจัดทำแผนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา

มีการประชุม ทุกภาคเรียน มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การแก้ไขหลักสูตร การเรียนซ่อมเสริม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6. แนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตอำเภอเมืองสุโขทัย ควรมีหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศ โดยอาจจัดทำเป็นทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบของเว็บไซต์ การจัดทำเป็นเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ วิดีทัศน์ และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สำหรับการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษา ควรมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ Homudom (2010, p. 37) ที่ว่า หลักสูตรของสถานศึกษาในทุกระดับ ต้องกำหนดให้มีการเรียนการสอนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย เพื่อแสดงความเป็นไทยและส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยมาประยุกต์กับการตลาด เพื่อการผลิตและการเผยแพร่ให้นานาประเทศได้รู้จักภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยอย่างกว้างขวาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Nueang-on (2018) ที่ว่า ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านการเล่าเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ ควรมีการใช้ Application Line และ Facebook ผ่านการโพสต์ข้อความ ภาพ และวิดีโอ ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนประสบความสำเร็จบนระบบ E-commerce เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ แนวทางดังกล่าวจะทำให้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นยังคงอยู่ต่อไป ผู้เรียนได้เรียนรู้ เกิดความรักความผูกพัน ภูมิใจในท้องถิ่นและชุมชนของตนเอง เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสามารถสร้างรายได้ให้คนในชุมชนอย่างยั่งยืนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนรู้ในหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องในอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ควรพิจารณาแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนมาใช้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษา และนำหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมาดำเนินการในเชิงระบบให้เห็นเป็นรูปธรรม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผล เพื่อสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชนในเขตอำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัยร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนรู้ใสถานศึกษาควรมีการศึกษาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภออื่นในจังหวัดสุโขทัย หรือในจังหวัดอื่น ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

References

- Aiyara, W. (2021). **Developing the local wisdom of the elderly school to become an innovative community of the sub-district Nong Kung Thanasan, Phu Wiang District, Khon Kaen Province**. Doctor of Buddhist Studies Degree Philosophy Major Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University. [In Thai]
- Bantoeng, C. (2005). **Participation in rural development**. Bangkok: O.A. Printing. [In Thai]
- Bunditpatanasilpa Institute. (2020). **20-year development plan of Bunditpatanasilpa Institute (2017-2036)**. Nakhon Pathom: Bunditpatanasilpa Institute. [In Thai]
- Charoenchim, J., & Deelert, S. (2020, may-August). Process of Transferring th Wisdom of the Elderly the Sustainable Community and Societies. **Parichat Journal, Thaksin University**, 33(2), 152-167. [In Thai]
- Cohen, L. M., & Uphoff, N. T. (1977). **Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation**. Ithaca, NY: Rural Development Committee Cornell University.
- Francis, D., & Young, D. (1979). **Improving work groups: A practical manual for team building**. La Jolla, Calit: University Associates.
- Homudom, W. (2010). **The value of wisdom, Thai culture and inheritance**. [Online]. Available: <http://kroobannok.com>. [2022, May 10]. [In Thai]
- Nueang-on, K. (2018). **A study of the transfer of local wisdom through storytelling into community products On the road to selling E-commerce**. Master of Arts degree Communication Arts and Information Graduate School Kasetsart University. [In Thai]
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2019). **National strategy for 20 years (2018-2037)**. (2 nd ed.). Bangkok: Office of the Economic Development Board National society. [In Thai]
- Office of the National Education Commission. (2002). **National Education Act 1999 and additional amendments (Edition 2) 2002**. Bangkok: Phrik Wan Graphic. [In Thai]
- Phetthirasawat, T. (2022). **Process of transferring wisdom for self-reliance of villagers Phu Khao Thong Subdistrict, Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province**. Master of Buddhist Studies Department of Social Development Mahachulalongkornrajavidyalaya University. [In Thai]

- Supayong, P. (2020). **Development of guidelines for promoting participation in managing educational institution of parents of Ban Klang School students, Mae Salongnok Subdistrict, Mae Fahluang District, Chiang Rai Province.** Master of Education Degree Field of Study Educational Administration Graduate School Chiangmai Rajabhat University. [In Thai]
- Sukhothai College of Dramatic Arts. (2022). **Sukhothai College of Dramatic Arts' Development Plan 2022-2026 (Fiscal year 2023).** Sukhothai: Sukhothai College of Dramatic Arts Bunditpatanasilpa Institute Ministry of Culture. [In Thai]
- Sukhothai Provincial Cultural Council. (2022). **History, traditions and tourism books Sukhothai Province.** Sukhothai: Sukhothai Provincial Cultural Council. [In Thai]
- Wankaew, M. (2007). **Participation in hospital accreditation of professional nurses at Bhumibol Adulyadej Hospital Master of Science (Community Psychology).** Bangkok: Major Field Community Psychology Kasetsart University. [In Thai]
- Wittawuttisak, N. (2003). Social landscape: integration to increase and respond to needs in communities and the land. In **Documents for the seminar on “Local Information and Educational Development” Date 24-25, July 2003**(p. 105). Maha Sarakham: Maha Sarakham University. [In Thai]
- World Health Organization. (1981). **Community Involvement in Health for Primary.** Health Care Geneva: WHO.

การศึกษาปัจจัยการจัดการความรู้ของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย

A Study of Knowledge Management of the Hotel Business in Thailand

นพพร สอนสม*

Nopporn Sornsom

โชคชัย สุเวชวัฒนกุล**

Chokechai Suveatwatanakul

Received : June 4, 2024

Revised : July 24, 2024

Accepted : August 6, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบปัจจัยการจัดการความรู้ของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการคัดเลือก รวบรวมเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาบูรณาการร่วมกันด้วยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม (Common Factor Analysis) ด้วยการสกัดตัวแปร (Factor Extraction) แบบความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood) จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ 45 ฉบับ ผลการศึกษาพบว่าสามารถสกัดตัวแปรเป็นองค์ประกอบปัจจัยการจัดการความรู้ของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยทั้งหมด 4 ปัจจัย ได้แก่ กระบวนการ (Process) ทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) วัฒนธรรมองค์กร (Culture) และกลยุทธ์ (Strategy) หรือโมเดล PICS เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ ไปประยุกต์และส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย

คำสำคัญ : การจัดการความรู้ / ธุรกิจโรงแรม / ประเทศไทย

*นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาจัดการการท่องเที่ยวและบริการแบบบูรณาการ คณะการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)

Student of Ph.D. Program in Integrated Tourism and Hospitality Management, National Institute of Development Administration (NIDA)(Corresponding Author) e-mail:
noppornsornsom@gmail.com

**อาจารย์ประจำคณะจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า)

Lecturer in Graduate School of Tourism Management, National Institute of Development Administration (NIDA)

ABSTRACT

This study's aim is to investigate knowledge management factors of hotel business in Thailand. Documentary research approach was integrated with qualitative research, and 45 research papers related to knowledge management were selected and gathered using the common factor analysis with factor extraction and maximum likelihood method. The study's findings indicated four factors, PICS model: process, intellectual capital, culture, and strategy which be applied and contributed to the advancement of knowledge-related knowledge management for the hotel business in Thailand.

Keywords : Knowledge Management / Hotel Business / Thailand

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา**การจัดการความรู้**

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน เช่น Holsapple & Singh (2001) กล่าวว่ากรอบการจัดการความรู้ มาจากการวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญต่างๆ ของกรอบการคิด ครอบคลุม 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ แหล่งความรู้ กิจกรรมการจัดการความรู้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ ขณะที่กรอบการจัดการความรู้ของ Nonaka & Takeuchi (1995) นำเสนอเป็น SECI Model (Socialization, Externalization, Combination, Internalization) หรือ Knowledge Spiral แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงระหว่างความรู้ที่ซ่อนเร้นอยู่ (Tacit Knowledge) และความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) จะสร้างการเรียนรู้ใหม่เหมือนเกลียวกันหอยและสร้างขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ Ayasanond (2022) เห็นว่าการบริหารจัดการให้เกิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการสร้างนวัตกรรมขององค์กร เกิดจากการให้บุคลากรมีอิสระในการทำงาน มีการจัดหาทรัพยากรให้กับทีมเพื่อดำเนินการตามความคิดสร้างสรรค์ ลงทุนกับเวลาในการฝึกฝน บุคลากร ยอมรับการมีส่วนร่วมของบุคลากร และพัฒนารูปแบบการเป็นผู้นำนวัตกรรม จึงกล่าวได้ว่า การจัดการความรู้เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการแบ่งปันและประยุกต์ใช้ความรู้ (Newman, 1996) เกิดจากการค้นหาว่าองค์กรมีความรู้อะไรบ้าง รูปแบบใด อยู่ที่ไหน และความรู้ อะไรที่องค์กรต้องมี การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึง การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งวงจรความรู้ เริ่มจากองค์ความรู้ไปสู่ การนำความรู้ไปใช้จะทำให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนและประสบการณ์ใหม่ๆ และจะวนกลับไปเป็นองค์ความรู้ในองค์กรอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นการจัดการความรู้จึงเป็นแนวคิดสำคัญของการจัดการแบบองค์รวมสำหรับการจัดการและจัดระเบียบความรู้ภายในองค์กร ดังที่กล่าวไปแล้ว การจัดการความรู้สามารถเป็นศิลปะของการจัดการเพื่อสร้างมูลค่าของสินทรัพย์ไม่มีตัวตนให้กับองค์กรได้ (Sveiby, 2001)

องค์ประกอบและกระบวนการ ของการจัดการความรู้

องค์ประกอบในการสร้างความรู้ส่วนใหญ่จะมาจากประสบการณ์ ความจริงพื้นฐาน ความซับซ้อน และการตัดสินใจ (Davenport, 1998) โดยองค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ยังประกอบด้วยบุคลากร เทคโนโลยี และกระบวนการเรียนรู้ ซึ่ง Snowden (2000) เห็นว่าการสนับสนุนองค์กรให้มีการตัดสินใจและสร้างนวัตกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการจัดการความรู้ สอดคล้องกับ Demarest (1997) ที่เห็นว่าการจัดการความรู้จะประกอบด้วยการสร้างความรู้ การสร้างองค์ความรู้ การเผยแพร่ความรู้ ตลอดจนวิธีที่ผู้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เช่นเดียวกับ Probst & Romhardt (1997) ได้จำแนกกระบวนการจัดการความรู้ ได้แก่ การระบุความรู้ การได้มาซึ่งความรู้ การพัฒนาความรู้ การถ่ายทอดความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการใช้ความรู้ ผ่านความสัมพันธ์แบบตาราง ซึ่งหมายความว่าแต่ละกระบวนการมีความสัมพันธ์กัน รวมถึงผลการศึกษาของ Marquardt (1996) ได้อธิบายถึงการจัดการความรู้ว่าเป็นวิธีที่ช่วยองค์กรในการสร้างและจัดการจากความรู้ที่มีอยู่ไปสู่ความรู้ใหม่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Julrodea & Panthukamponb (2022) ที่พบว่า กระบวนการจัดการความรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์หม้อม่อสร้าง ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การจัดการวัตถุดิบด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการการผลิตโดยองค์ความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะ และการจัดการถ่ายทอดศิลปะและความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น

ความสำคัญของการจัดการความรู้ กับธุรกิจโรงแรม

ธุรกิจโรงแรมเป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อการเติบโตของการท่องเที่ยว และช่วยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยดัชนีความสามารถทางการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (Travel & Tourism Competitiveness Index: TTCI) ในปี 2562 ระบุว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 31 จาก 410 ประเทศ ซึ่งดีขึ้น 3 อันดับจากปี 2560 ทำให้ธุรกิจโรงแรมซึ่งเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีภาวะการแข่งขันสูง แต่สิ่งที่มีกบฏว่าเป็นปัญหาเกี่ยวกับธุรกิจโรงแรม คือ การหมุนเวียนของแรงงานมีอัตราสูง โดยเฉพาะโรงแรมที่ได้เป็นโรงแรมเครือข่าย (Chain Hotel) ดังนั้นเพื่อการรักษาบุคลากรให้คงอยู่กับองค์กร และพร้อมที่จะทำงานทุ่มเท ด้วยการยอมรับต่อเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ซึ่งจะทำให้พวกเขาใช้พลังงานทุ่มเททุกทิศเพื่อองค์กรและมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงเป็นสมาชิกขององค์กรต่อไป (Steers & Porter, 1974) จึงเป็นสิ่งที่ต้องตระหนักถึง หลายองค์กรได้นำการจัดการความรู้ (Knowledge Management) มาส่งเสริมเพื่อสร้างและจัดการความรู้ เพื่อให้บุคลากรได้รับการเรียนรู้ และสามารถปฏิบัติงานได้หลากหลายทักษะอย่างมีประสิทธิภาพ (Barkema, Baum & Mannix, 2002) ในองค์กรที่เน้นความรู้ การประมวลผลความรู้ ถือเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จทางธุรกิจ เพื่อความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืนจากมุมมองการจัดการข้อมูลและความรู้ ซึ่งขึ้นอยู่กับกระบวนการและใช้ประโยชน์จากการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากความสามารถหลักขององค์กร (Drucker, 1988) เช่นเดียวกับ Sallis & Jones (2002) ที่กล่าวถึงบริษัทที่ประสบความสำเร็จจำนวนมาก ทั้งในภาคการศึกษา รวมถึงภาคธุรกิจขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ ล้วนให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการความรู้

เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญ ในการขับเคลื่อนผลดำเนินงานและผลลัพธ์ของธุรกิจโรงแรม (Kim & Hancer, 2010) ดังนั้นหากโรงแรมมีบุคลากรที่มีผลงานดีเยี่ยม จะเป็นสิ่งที่สะท้อนความสำเร็จได้ (Dirks & Ferrin, 2002) ซึ่งปัจจัยด้านกายภาพ ดานอารมณ์ และดานการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้บุคลากรมีประสบการณ์การทำงานที่ดี (Kaewpoo & Suveatwatanakul, 2023) การจัดการความรู้นับเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ช่วยส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพการบริการให้ลูกค้า ด้วยทักษะบริการที่ได้รับการส่งเสริมจากการเรียนรู้ เช่นเดียวกับ Young-Thelin & Boluk (2012) ระบุว่าความสำเร็จของโรงแรมจะมาจากความมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรของโรงแรมในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขัน และคุณภาพการบริการที่มีต่อตัวแปรความภักดีต่อตราสินค้า ที่ทำให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำ ได้แก่การรู้จักและเข้าใจลูกค้า (Dabot & Suveatwatanakul, 2022) ดังนั้นโรงแรมควรตรวจสอบบุคลากรของตนเองให้สามารถบริการลูกค้าได้ดี (Holjevac, 2003)

การจัดการความรู้ จึงเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้และพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงาน รวมถึงส่งเสริมให้บุคลากรเกิดทัศนคติที่ดีในการทำงาน เป็นแรงจูงใจให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาร่วมกับองค์กร ในที่สุดจะช่วยสะท้อนผลไปถึงการปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมบริการที่มีคุณภาพมากขึ้น ดังนั้นจากเหตุผลและข้อสนับสนุนจากงานวิจัยที่ผ่านมาดังกล่าว การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ จากทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยและองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถนำปัจจัยดังกล่าว ไปประยุกต์การสร้างและพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ของโรงแรมในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบปัจจัยการจัดการความรู้ของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) เพื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Factor Analysis) และใช้รูปแบบการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) โดยมีระเบียบวิธีวิจัยการศึกษา 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ เอกสารทางวิชาการ ทฤษฎีแนวคิด และงานวิจัยต่างๆ เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยองค์ประกอบใด ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการความรู้

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมและศึกษามาจากขั้นตอนที่ 1 โดยศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม (Common Factor Analysis) ด้วยการสกัดตัวแปร แบบความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood) จากผลงานวิจัย 45 ฉบับ เพื่อแยกส่วนความแปรปรวนร่วมจากตัวบ่งชี้ มาเป็นองค์ประกอบร่วมน้อยที่สุด ที่สามารถอธิบายองค์ประกอบปัจจัยการจัดการความรู้ที่ตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ คือ การศึกษาองค์ประกอบปัจจัยการจัดการความรู้ของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย โดยคัดเลือกองค์ประกอบปัจจัยที่เหมาะสมกับบริบท และคุณลักษณะขององค์กรธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ที่ประกอบด้วยความหลากหลายของช่วงอายุ ประสบการณ์ รวมไปถึงหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากร

ขั้นตอนที่ 3 นำผลวิเคราะห์ สังเคราะห์การศึกษาในขั้นตอนที่ 2 มาแปลความหมาย สรุปองค์ประกอบ ปัจจัยการจัดการความรู้ของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย และนำเสนอผลการศึกษา ตามวัตถุประสงค์การวิจัย
สรุปผลการวิจัย

จากผลงานวิจัย 45 ฉบับ ที่นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบร่วม (Common Factor Analysis) ด้วยการ สกัดตัวแปร แบบความเป็นไปได้สูงสุด (Maximum Likelihood) พบว่ามีองค์ประกอบของปัจจัยการจัดการ ความรู้ ดังสรุปในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 องค์ประกอบปัจจัยการจัดการความรู้

ผู้วิจัย		ปัจจัยการจัดการความรู้			
		กระบวนการ	ทุนทางปัญญา	วัฒนธรรมองค์กร	กลยุทธ์
1	Al Ahbabi, et al. (2019)	✓			
2	Al-Busaidi & Olfman (2017)	✓			
3	Al-Emran, et al. (2018)	✓			
4	Al-Hakim & Hassan (2014)	✓			
5	Alrubaiee, et al. (2015)	✓			
6	Azeem, (2016)			✓	
7	Bhatti, Zaheer & Rehman (2011)	✓	✓	✓	✓
8	Binney (2001)	✓	✓		✓
9	Boisot (1998)	✓	✓		
10	Bontis, et al. (2007)		✓		
11	Darroch & McNaughton (2002)		✓		✓
12	De Long & Fahey (2000)	✓		✓	
13	Donate & Guadamillas (2011)			✓	
14	Edgar & Geare (2005)	✓			
15	Gholami, et al. (2013)	✓			
16	Gonzalez-Padron, et al. (2010)		✓		
17	Haggie & Kingston (2003)		✓	✓	✓
18	Hwang, Lin & Shin (2018)	✓			
19	Inkinen, Kianto & Vanhala (2015)		✓		
20	Jadoon & Hasnu (2009)	✓		✓	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ผู้วิจัย		ปัจจัยการจัดการความรู้			
		กระบวนการ	ทุนทางปัญญา	วัฒนธรรมองค์กร	กลยุทธ์
21	Jyoti & Rani (2017)	✓			
22	Kim & Hancer (2010)			✓	
23	Keramati & Azadeh (2007)				✓
24	Kör & Maden (2013)	✓			
25	Koseoglu, et al. (2010)	✓			
26	Lasisi, Dabiri & Shodiya (2015)	✓			
27	Lee, Kim & Kim (2012)	✓	✓	✓	
28	Lee & Lee (2007)	✓	✓		✓
29	Mahapa (2013)	✓	✓	✓	✓
30	Majchrzak, Cooper & Neece (2004)				✓
31	Mehralian, Nazari & Ghasemzadeh (2018)	✓			
32	Morey, Maybury & Thuraisingham (2002)				✓
33	Müller & Raich (2005)		✓		
34	Nawab, et al. (2015)	✓			✓
35	Rudež (2010)	✓			✓
36	O'dell & Grayson (1998)				✓
37	Ostroff, Shin & Kinicki (2005)			✓	
38	Razak, Mustapha & Kasim (2016)	✓		✓	
39	Rhodes, et al. (2008)				✓
40	Salem (2014)	✓			
41	Suraj & Ajiferuke (2013)		✓		
42	Wegmann (2008)				✓
43	Wiig (1993)		✓		✓
44	Yun (2004)	✓			✓
45	Zack, McKeen & Singh (2009)	✓		✓	

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยได้พิจารณาวิเคราะห์ข้อมูลผลการสกัดตัวแปร จากผลการวิจัยที่ได้รวบรวมมา เพื่อสรุปเป็นความหมายของปัจจัยการจัดการความรู้ของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1) ปัจจัย กระบวนการ (Process) หมายถึง การวางแผน อย่างเป็นระบบของโรงแรม และบุคลากร เพื่อให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์ประกอบที่ได้รับการพัฒนาโดยเปรียบเทียบ เชื่อมโยง สรุป และรับ ความรู้จากข้อมูล เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในระยะยาวจากมุมมองการจัดการข้อมูลและความรู้ เช่นเดียวกับ Akhavan, Elahi & Jafari (2014) กล่าวว่า การจัดการที่ประสบความสำเร็จและมีความเชื่อมโยงกับ ประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ ซึ่งถือเป็นชุดกระบวนการที่ได้ความรู้มาจากการจัดการความรู้

2) ปัจจัย ทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) หมายถึง สินทรัพย์ไม่มีตัวตนของโรงแรม ได้แก่ ทุนเชิงโครงสร้าง (Structural Capital) และทุนมนุษย์ (Human Capital) โดยทุนเชิงโครงสร้างกำหนดให้กับ สิ่งต่างๆ เช่น ระบบซอฟต์แวร์ที่เป็นกรรมสิทธิ์ เครือข่ายการจัดจำหน่าย และห่วงโซ่อุปทาน ส่วนทุนมนุษย์เป็น การรวบรวมทรัพยากรมนุษย์ภายในโรงแรม รวมถึงลูกค้าและซัพพลายเออร์ด้วย ซึ่งมีนักวิจัยศึกษาและอธิบายว่า การจัดการความรู้เป็นองค์ประกอบของกิจกรรม ที่ได้นำความรู้ของตนเองและประสบการณ์ของผู้เข้ามา ประยุกต์ใช้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ เช่น Hermawan (2015) ได้กล่าวถึง CICM Model: ที่พิจารณา ถึง Human Capital, Customer Capital และ Structural Capital ที่จะมี 3 ระยะด้วยกัน ได้แก่ ระยะการ จัดการความรู้ (Knowledge Management: KM Stage) ระยะการจัดการนวัตกรรม (Innovation Management: IM Stage) และระยะทุนทางปัญญา (Intellectual Capital: IC Stage)

3) ปัจจัย วัฒนธรรมองค์กร (Culture) หมายถึง สิ่งที่สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดแรงจูงใจและความ ห่มเหของบุคลากรของโรงแรมที่ส่งเสริมให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ วัฒนธรรมองค์กรจำเป็นต้องพัฒนา อย่างเข้มแข็ง โดยการเรียนรู้ แบ่งปัน และสร้างสรรค์ความรู้ในทุกระดับ จึงเป็นการสร้างคุณค่าให้กับบุคลากร และส่งผลเชิงบวกต่อทัศนคติ มีการให้ข้อมูลมากขึ้น รวมทั้งเสนอสิ่งจูงใจในการแบ่งปันความรู้ในฐานะพลังเชิง บวกที่ทรงพลัง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sukkasem & Whangmahaporn (2020) ที่พบว่าองค์กรที่มี วัฒนธรรมในการทำงานโดยบุคลากรขององค์กรเข้าใจคุณค่าที่ได้รับจากการทำงาน และองค์กรมีความพร้อม ส่งเสริมสนับสนุน มีการพัฒนาทีมงานให้ทำงานอย่างมืออาชีพ และทำให้บุคลากรเห็นโอกาสในการพัฒนาตนเอง เกิดความรู้สึกรักทางบวก มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการทำงาน เป็นปัจจัยส่งเสริมให้การเรียนรู้และพัฒนางาน อย่างมีความสุข

4) ปัจจัย กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง วิธีดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ทางธุรกิจและการ บริหารจัดการของโรงแรม ให้มั่นใจว่าบุคลากรได้รับความชัดเจน อีกทั้งมีช่องทางในการพูดคุยและให้เกิดกระแส ความคิดที่ไหลลื่น โดยต้องพัฒนาความรู้ที่ถูกต้องให้กับบุคลากรและกระทำในเวลาที่เหมาะสม จึงจะทำให้ บุคลากรนำความรู้ไปสู่การดำเนินงานของโรงแรมที่ดีขึ้น เช่นเดียวกับ Sbarcea (2001) ที่เห็นว่าควรจับคู่กับ เทคโนโลยี โครงสร้างองค์กร และทิศทางเชิงกลยุทธ์ บนพื้นฐานการใช้ความรู้ที่มีอยู่เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยการจัดการความรู้ของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจการอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1. ผลจากการสกัดตัวแปร พบว่ามีองค์ประกอบของปัจจัยการจัดการความรู้ในงานวิจัยที่ศึกษาซึ่งสกัดตัวแปรได้มากที่สุด คือ กระบวนการ เนื่องจากมีผู้ศึกษาวิจัยหลายท่าน สนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้จากปัจจัยดังกล่าว เช่น Lee & Lee (2007) ได้ศึกษาและพบว่า มีความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความสามารถในการจัดการความรู้ กระบวนการ และประสิทธิภาพ ขณะที่องค์กรต่างๆ ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการความรู้มากขึ้น เพื่อให้บรรลุความได้เปรียบทางการแข่งขัน งานวิจัยก่อนหน้านี้ได้ให้เหตุผลหลายประการสำหรับความล้มเหลวในการจัดการความรู้ที่เหมาะสม ไม่มีความพยายามอย่างจริงจังในการบูรณาการปัจจัยความสำเร็จทั้งหมด นอกจากนี้ยังพบว่ามีการศึกษาของ Alrubaiee, et al. (2015) ได้ยืนยันถึงผลกระทบเชิงบวกของกระบวนการจัดการความรู้ต่อนวัตกรรมขององค์กรและประสิทธิภาพขององค์กร นอกจากนี้ ผลลัพธ์ยังแสดงให้เห็นหลักฐานของการใกล้เคียงของนวัตกรรมองค์กรต่อความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการจัดการความรู้และประสิทธิภาพขององค์กร โดยปัจจัยการจัดการเรียนรู้ ที่สกัดตัวแปรได้มากในลำดับถัดมา ได้แก่ กลยุทธ์ ทิศทางปัญญา และวัฒนธรรมองค์กร เรียงตามลำดับ

2. ธุรกิจโรงแรมประเทศไทย และการจัดการความรู้

ด้วยสภาพการแข่งขันของธุรกิจโรงแรม ส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนบุคลากรของโรงแรมในอัตราสูง ทำให้โรงแรมต้องพยายามรักษาบุคลากรของตนไว้ โดยการใช้เครื่องมือในการจูงใจ ทำให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน และเห็นโอกาสในการพัฒนาตนเอง มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในงานเพิ่มขึ้น (Whangmahaporn, 2020) เช่นเดียวกับ Lee & Lee (2007) พบว่า มีความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความสามารถในการจัดการความรู้ กระบวนการ และประสิทธิภาพ ขณะที่องค์กรต่างๆ ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการความรู้มากขึ้น เพื่อให้บรรลุความได้เปรียบทางการแข่งขัน งานวิจัยก่อนหน้านี้ได้ให้เหตุผลหลายประการสำหรับความล้มเหลวในการจัดการความรู้ที่เหมาะสม ไม่มีความพยายามอย่างจริงจังในการบูรณาการปัจจัยความสำเร็จทั้งหมด

การจัดการความรู้ จึงถูกนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดใหม่ ผลิตภัณฑ์ใหม่ และวิธีการใหม่ ในการทำสิ่งต่างๆ ที่นำไปสู่การปรับปรุงประสิทธิภาพของโรงแรม ที่องค์กรต้องเรียนรู้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรความรู้ของตน และทำให้พวกเขาทำงานเพื่อปรับปรุงตนเอง การจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องรวมกลยุทธ์การจัดการความรู้ให้สอดคล้องเข้ากับกลยุทธ์ทางธุรกิจโดยรวม ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมการแบ่งปันความรู้ ด้วยการพัฒนาวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้ ภายใต้การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร และการให้ความสำคัญกับข้อมูลที่ได้รับมา (Mahapa, 2013) เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Syauta, et al. (2012) พบว่าความมุ่งมั่นขององค์กรมีอิทธิพลอย่างมากต่อประสิทธิภาพของบุคลากรทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านความพึงพอใจในการทำงาน รวมถึง Alrubaiee, et al. (2015) ได้ยืนยันถึงผลกระทบเชิงบวกของกระบวนการจัดการความรู้ต่อนวัตกรรมขององค์กร

และประสิทธิภาพขององค์กร นอกจากนี้ ผลลัพธ์ยังแสดงให้เห็นหลักฐานของการใกล้เคียงผลของนวัตกรรมองค์กรต่อความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการจัดการความรู้และประสิทธิภาพขององค์กร

ข้อสรุปที่ได้จากการศึกษา คือ ธุรกิจโรงแรมต้องเรียนรู้ที่จะแสวงหาผลประโยชน์ มีกลยุทธ์การจัดการความรู้ มุ่งเน้นศึกษาที่ผลเชิงบูรณาการของกระบวนการ ทักษะปัญญา วัฒนธรรมขององค์กร และกลยุทธ์ร่วมกับผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายในการจัดการความรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร (Bhatti, Zaheer & Rehman, 2011) นอกจากนี้ยังพบว่าการศึกษาช่วยเติมเต็มช่องว่าง และได้นำเสนอ PICS โมเดล ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดของกระบวนการ (Process) ทักษะปัญญา (Intellectual Capital) วัฒนธรรมขององค์กร (Culture) และกลยุทธ์ (Strategy) สำหรับการนำการจัดการความรู้ไปใช้อย่างประสบความสำเร็จและมีประสิทธิผล จะไม่เพียงแต่สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันเท่านั้น แต่ยังรักษาความรู้ไว้ด้วย ซึ่งจะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านวิชาการ ทำให้ทราบปัจจัยการจัดการความรู้ ทั้ง 4 ด้าน ที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว และธุรกิจโรงแรม เช่น นักวิชาการสถาบันการศึกษาด้านการท่องเที่ยวและโรงแรม สมาคมโรงแรมต่างๆ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รวมไปถึงกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สามารถนำไปประยุกต์ในการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ เพื่อส่งเสริมพัฒนาสถานประกอบการธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย

2. ด้านธุรกิจโรงแรม ได้ทราบปัจจัยการจัดการความรู้ ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการความรู้ของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาความรู้และทักษะที่ดีให้กับบุคลากรของโรงแรมได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาการจัดการความรู้ของธุรกิจโรงแรมครั้งนี้ เป็นการศึกษาในบริบทของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทยเท่านั้น ควรมีการศึกษาในบริบทของสายธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเพิ่มเติม เช่น ธุรกิจบริการนวดและสปา ธุรกิจการบริการขนส่งท่องเที่ยว ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ เป็นต้น

2. ควรมีการผสมศึกษาเพิ่มเติมในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ การแจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึก และศึกษาวิจัยผสมผสานร่วมกับระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) เช่น การศึกษาความสัมพันธ์ของการจัดการความรู้ และผลลัพธ์ที่ธุรกิจโรงแรมได้รับ

References

- Akhavan, P., Elahi, B., & Jafari, M. (2014, October). A new integrated knowledge model in supplier selection: The case of an Asian automotive supply chain. **Education, Business and Society: Contemporary Middle Eastern Issues**, 7(4), 333-368.

- Al-Busaidi, K. A., & Olfman, L. (2017, February). Knowledge sharing through inter-organizational knowledge sharing systems. **VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems**, 47(1), 110-136.
- Al-Emran, M., et al. (2018, December). The impact of knowledge management processes on information systems: A systematic review. **International Journal of Information Management**, 43, 173-187.
- Al-Hakim, L. A. Y., & Hassan, S. (2014). Who are the crew members on implementation of knowledge management strategies to enhance innovation and improve organizational performance. **Journal of Resources Development and Management**, 3, 54-63.
- Al Ahbabi, S. A., et al. (2019). Employee perception of impact of knowledge management processes on public sector performance. **Journal of knowledge management**, 23(2), 351-373.
- Alrubaiee, L., et al. (2015, December). Investigating the relationship between knowledge management processes and organizational performance the mediating effect of organizational innovation. **International Review of Management and Business Research**, 4(4), 989-1009.
- Ayasanond, C. (2022, April-June). The correlation between knowledge management, innovation management, and supply chain risk management Influence supply chain performance of the automotive parts and parts producers. **The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal**, 28(2), 166-178. [In Thai]
- Azeem, M.F. (2016). **Linking Learning Organization Practices with Employee Performance IQRA**. Pakistan: University, Islamabad Campus.
- Barkema, H. G., Baum, J. A., & Mannix, E. A. (2002, October). Management challenges in a new time. **Academy of Management journal**, 45(5), 916-930.
- Bhatti, W. A., Zaheer, A., & Rehman, K. U. (2011, April). The effect of knowledge management practices on organizational performance: A conceptual study. **African Journal of Business Management**, 5(7), 2847-2853.
- Binney, D. (2001). The knowledge management spectrum—understanding the KM landscape. **Journal of Knowledge Management**, 5(1), 33-42.
- Boisot, M. H. (1998). **Knowledge assets: Securing competitive advantage in the information economy**. United Kingdom: OUP Oxford.

- Bontis, N., et al. (2007). Applying the balanced scorecard for better performance of intellectual capital. **Journal of intellectual Capital**, 8(4), 653-665.
- Dabot, A., & Suveatwatanakul, C. (2022, October-December). Service quality development to strengthen visa service company's brand loyalty in Thailand. **The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal**, 28(4), 194-206. [In Thai]
- Darroch, J., & McNaughton, R. (2002). **Developing a measure of knowledge management**. Oxfordshire: Routledge.
- Davenport, T. (1998). **H, and Laurence Prusak Working knowledge: How organizations manage what they know**. Boston: Havard Business School Press.
- De Long, D. W., & Fahey, L. (2000, November). Diagnosing cultural barriers to knowledge management. **Academy of Management Perspectives**, 14(4), 113-127.
- Demarest, M. (1997). Understanding knowledge management. **Long Range Planning**, 30(3), 321-384.
- Dirks, K. T., & Ferrin, D. L. (2002). Trust in leadership: Meta-analytic findings and implications for research and practice. **Journal of Applied Psychology**, 87(4), 611-628.
- Donate, M. J., & Guadamillas, F. (2011). Organizational factors to support knowledge management and innovation. **Journal of Knowledge Management**, 15(6), 890-914.
- Drucker, P. F. (1988). Harvard business review. **The New Coming of the New Organization**, 66, 45-53.
- Edgar, F., & Geare, A. (2005). HRM practice and employee attitudes: different measures- different results. **Personnel Review**, 34(5), 534-549.
- Gholami, M. H., et al. (2013). Investigating the influence of knowledge management practices on organizational performance: An empirical study. **Acta Polytechnica Hungarica**, 10(2), 205-216.
- Gonzalez-Padron, T.L., et al. (2010). Knowledge management and balanced scorecard outcomes: Exploring the importance of interpretation, learning and internationality. **British Journal of Management**, 21(4), 967-982.
- Haggie, K., & Kingston, J. (2003, January). Choosing your knowledge management strategy. **Journal of Knowledge Management Practice**, 4(4), 1-20.

- Hermawan. (2015). Intellectual capital empowerment through comprehensive Intellectual capital management (An Interpretive accounting research) Proceeding. In **The 1st Joint Conference Indonesia–Malaysia–Bangladesh–Ireland (UCIMBI) 2015**. (pp. 1-19). Indonesia: Banda Aceh.
- Holjevac, I. A. (2003, June). A vision of tourism and the hotel industry in the 21st century. **International Journal of Hospitality Management**, 22(2), 129-134.
- Holsapple, C. W., & Singh, M. (2001, January). The knowledge chain model: Activities for competitiveness. **Expert Systems with Applications**, 20(1), 77-98.
- Hwang, Y., Lin, H., & Shin, D. (2018, April). Knowledge system commitment and knowledge sharing intention: The role of personal information management motivation. **International Journal of Information Management**, 39, 220-227.
- Inkinen, H. T., Kianto, A., & Vanhala, M. (2015). Knowledge management practices and innovation performance in Finland. **Baltic Journal of Management**, 10(4), 432-455.
- Jadoon, I. K., & Hasnu, S. A. F. (2009, December). Collaboration dichotomies in knowledge management success. **Journal of Knowledge Management Practice**, 10(4).
- Julrodea, P., & Panthukamponb, P. (2022, April-June). Production process and knowledge management of Bor Sang Umbrella productivities of community enterprise San Kamphaeng district, Chiangmai province. **The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal**, 28(2), 16-30. [In Thai]
- Jyoti, J., & Rani, A. (2017). High performance work system and organisational performance: Role of knowledge management. **Personnel Review**, 46(8), 1770-1795.
- Kaewpoo, S., & Suveatwatanakul, C. (2023, July-September). A study of employee experience factors among cabin crew of a full-service airlines in Thailand. **The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal**, 29(3), 161-177. [In Thai]
- Keramati, A., & Azadeh, M. A. (2007). Exploring the effects of top management's commitment on knowledge management success in academia: A case study. **International Journal of Social, Behavioural, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering**, 1(27), 292-297.
- Kim, Y. J., & Hancer, M. (2010). The effect of knowledge management resource inputs on organizational effectiveness in the restaurant industry. **Journal of Hospitality and Tourism Technology**, 1(2), 174-189.

- Kör, B., & Maden, C. (2013, April). The relationship between knowledge management and innovation in Turkish service and high-tech firms. **International Journal of Business and Social Science**, 4(4), 293-304.
- Koseoglu, M. A., et al. (2010). Knowledge management, organisational communication and job satisfaction: An empirical test of a five-star hotel in Turkey. **International Journal of Leisure and Tourism Marketing**, 1(4), 323-343.
- Lasisi, J. O., Dabiri, M., & Shodiya, O. A. (2015, February). Knowledge sharing, Innovation and employee performance: A Study of the Nigeria hotel Industry. **International Journal in Management and Social Science**, 3(2), 530-542.
- Lee, S., Kim, B. G., & Kim, H. (2012). An integrated view of knowledge management for performance. **Journal of Knowledge Management**, 16(2), 183-203.
- Lee, Y. C., & Lee, S. K. (2007). Capabilities, processes, and performance of knowledge management: a structural approach. **Human Factors and Ergonomics in Manufacturing & Service Industries**, 17(1), 21-41.
- Mahapa, M. (2013). Impact of knowledge management strategies on organizational performance in the hospitality industry of Zimbabwe. **Public Administration Research**, 2(1), 76-83.
- Majchrzak, A., Cooper, L. P., & Neece, O. E. (2004, February). Knowledge reuse for innovation. **Management Science**, 50(2), 174-188.
- Marquardt, M. J. (1996). **Building the learning organization: A systems approach to quantum improvement and global success**. U.S.A.: McGraw-Hill Companies.
- Mehralian, G., Nazari, J. A., & Ghasemzadeh, P. (2018). The effects of knowledge creation process on organizational performance using the BSC approach: The mediating role of intellectual capital. **Journal of Knowledge Management**, 22(4), 802-823.
- Morey, D., Maybury, M. T., & Thuraingham, B. M. (2002). **Knowledge management: Classic and contemporary works**. Cambridge, Massachusetts, USA: MIT Press.
- Müller, C., & Raich, M. (2005). The ambiguous relationship of leadership and intellectual capital: Understanding how intellectual capital is developed. **The Electronic Journal of Knowledge Management**, 3(1), 35-44.
- Nawab, S., et al. (2015, June). Knowledge management, innovation and organizational performance. **International Journal of Knowledge Engineering**, 1(1), 43-48.

- Newman, B. (1996). **Knowledge Management vs Knowledge Engineering, The Knowledge Management Theory Paper**. [Online]. Available: <https://www.academia.edu/333399/Knowledge>. [2012, June 3].
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). **The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation**. United Kingdom: Oxford University press.
- O'dell, C., & Grayson, C. J. (1998). If only we knew what we know: Identification and transfer of internal best practices. **California management review**, 40(3), 154-174.
- Ostroff, C., Shin, Y., & Kinicki, A. J. (2005, September). Multiple perspectives of congruence: Relationships between value congruence and employee attitudes. **Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior**, 26(6), 591-623.
- Probst, G. J., & Romhardt, K. (1997). **Building blocks of knowledge management-a practical approach**. [Online]. Available: https://www.researchgate.net/publication/5063346_Building_Blocks_of_Knowledge_Management_-_A_Practical_Approach [2012, June 3].
- Razak, S. E. A., Mustapha, M., & Kasim, N. A. A. (2016). The effect of balanced scorecard on psychological empowerment and managerial performance in Malaysian hotel sector. **Journal of Technology Management and Business**, 3(2), 1-13.
- Rhodes, J., et al. (2008). Factors influencing organizational knowledge transfer: Implication for corporate performance. **Journal of Knowledge Management**, 12(3), 84-100.
- Rudež, N. H. (2010, July-August). Knowledge management in the hotel industry before and after the entry in the EU: The case of Slovenia. **Organizacija**, 43(4), 197-201.
- Salem, I. E-B. (2014). Toward better understanding of knowledge management: Correlation to hotel performance and innovation in five-star chain hotels in Egypt. **Tourism and Hospitality Research**, 14(4), 176-196.
- Sallis, E., & Jones, G. (2002). **Knowledge management in education: Enhancing learning & education**. Church, Hove, East Sussex, England: Psychology Press.
- Sbarcea, K. (2001, November). The mystery of knowledge management. **New Zealand Management**, 48(10), 33-39.

- Snowden, D. J. (2000). New wine in old wineskins: From organic to complex knowledge management through the use of story. **Emergence, A Journal of Complexity Issues in Organizations and Management**, 2(4), 50-64.
- Steers, R. M., & Porter, L. W. (1974). The role of task-goal attributes in employee performance. **Psychological Bulletin**, 81(7), 434-452.
- Sukkasem, T., & Whangmahaporn, P. (2020, January-March). The enhancement of the happiness working model of the organizational culture by the instructors of the Northern Rajabhat Universities. **The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal**, 26(1), 97-109. [In Thai]
- Suraj, O. A., & Ajiferuke, I. (2013, January-March). Knowledge management practices in the Nigerian telecommunications industry. **Knowledge and Process Management**, 20(1), 30-39.
- Sveiby, K-E. (2001). A knowledge-based theory of the firm to guide in strategy formulation. **Journal of Intellectual Capital**, 2(4), 344-358.
- Syauta, J. H., et al. (2012, December). The influence of organizational culture, organizational commitment to job satisfaction and employee performance (study at municipal waterworks of Jayapura, Papua Indonesia). **International Journal of Business and Management Invention**, 1(1), 69-76.
- Wegmann, G. (2008). The balanced scorecard as a knowledge management tool: A French experience in a semi-public insurance company. **The ICFAI Journal of Knowledge Management**, 6(3), 22-38.
- Wiig, K. M. (1993). **Knowledge Management Foundations: Thinking about Thinking: How People and Organizations Create, Represent and Use Knowledge**. Arlington, Texas: Schema Press.
- Young-Thelin, L., & Boluk, K. (2012). A case study of human resource practices in small hotels in Sweden. **Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism**, 11(4), 327-353.
- Yun, D. (2004). Knowledge management in hospitality and tourism. **Annals of Tourism Research**, 31(4), 1064-1065.
- Zack, M., McKeen, J., & Singh, S. (2009). Knowledge management and organizational performance: an exploratory analysis. **Journal of knowledge management**, 13(6), 392-409.

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยวิธีคิดเชิงออกแบบเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวบนฐานมรดก
วัฒนธรรม กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จังหวัดกำแพงเพชร

The Community Product Development Through Design thinking Linked to
Tourism Based on Cultural Heritage Case Study of Ban Mai Sri Ubon
Weaving Group Kamphaeng Phet Province

พจนันธรณ ณรงค์วิทย์*

Pojtom Narongwit

นิรัช สูดสังข์**

Nirat Soodsang

Received : April 26, 2024

Revised : August 6, 2024

Accepted : August 13, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยวิธีการคิดเชิงออกแบบ โดยใช้ทุนทางมรดกวัฒนธรรม กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จังหวัดกำแพงเพชร 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานมรดกวัฒนธรรม จังหวัดกำแพงเพชร การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ การวิจัยระยะที่ 1 พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยวิธีการคิดเชิงออกแบบ โดยใช้ทุนทางมรดกวัฒนธรรม กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จังหวัดกำแพงเพชร โดยการเชื่อมโยงแนวคิด The Five Stages of Design Thinking (Hasso Plattner Institute of Design at Stanford University, 2010) และเครื่องมือการคิดเชิงออกแบบ ในการแก้ปัญหาในการคิดและเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ชุมชนกับมรดกวัฒนธรรมให้มีความหลากหลาย โดยการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมกับตัวแทนสมาชิกชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จำนวน 10 คน เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยมีกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ ได้แก่ 1) การสร้างตัวละคร (Create A Persona) 2) การตั้งคำถาม WH (WH Questions) 3) การพิจารณาหลากหลายมุมมอง (Considering Multiple Perspectives) 4) การสร้างแผนภาพดอกไม้ (Flower Map)

*นักศึกษาหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Doctor of Fine and Applied Arts student of the Naresuan University, Department of Art and Design,

Faculty of Architecture, Art and Design(Corresponding Author)

e-mail: gapomdesign@gmail.com

**อาจารย์สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ศิลปะและการออกแบบ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Lecturer in Naresuan University, Department of Art and Design, Faculty of Architecture, Art and

Design

5) การจัดโครงสร้างและเลือกแนวคิด (Structure and Select Ideas) 6) แบบร่างบรรยายแนวคิด (Idea Communication Sheet) 7) การพิจารณาสร้างต้นแบบ (Considering Prototype) 8) ตารางบันทึกข้อเสนอแนะ (Feedback-capture Grid) และ 9) กระดานมองย้อนกลับ (Retrospective Board) และ ประเมินกระบวนการคิดเชิงออกแบบอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน วิเคราะห์ด้วยเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ (Rating Scale) พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ยที่ 3.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.75 และชุมชนได้ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมจากกระบวนการเชื่อมโยงมรดกวัฒนธรรมกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เสื้อคลุม, กระเป๋าสะพายไหล่ และหมวก โดยการนำทุนทางวัฒนธรรม ลายผ้าสีาล้อมเพชร กับประเพณีบุญบั้งไฟภายในชุมชนมาเป็นแนวคิดในการออกแบบ ระยะที่ 2 ประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานมรดกวัฒนธรรม จังหวัดกำแพงเพชร ที่ผ่านกระบวนการพัฒนาด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ โดยนักท่องเที่ยว 100 คน ประเมิน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ความเชื่อมโยงกับมรดกทางวัฒนธรรม คุณค่าตามอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรม ความสามารถทางการตลาด และคุณภาพผลิตภัณฑ์ มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ยที่ 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.55 โดยมีความพึงพอใจในด้านความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวสูงที่สุดที่ระดับมาก ค่าเฉลี่ยที่ 4.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.54

คำสำคัญ : การคิดเชิงออกแบบ / ผลิตภัณฑ์ชุมชน / มรดกวัฒนธรรม

ABSTRACT

This research The objectives are 1) to develop community products using design thinking methods. using cultural heritage funds Case study of Ban Mai Sri Ubon weaving group Kamphaeng Phet Province 2) to assess tourist satisfaction towards community products based on cultural heritage Kamphaeng Phet Province The research process is divided into 2 phases: Research Phase 1 develops community products using design thinking methods. using cultural heritage funds Case study of Ban Mai Sri Ubon weaving group Kamphaeng Phet Province by linking the concept of The five stages of Design Thinking (Hasso Plattner Institute of Design at Stanford University, 2010) and design thinking tools. To solve the problem of thinking and linking community products with cultural heritage to be diverse. By organizing activities with participation from 10 representative members of the Ban Mai Sri Ubon weaving community for product development. The design thinking activities include 1) creating a persona, 2) asking WH questions, 3) considering multiple perspectives, 4) creating a flower map, 5) Structure and select ideas, 6) Idea communication sheet, 7) Considering prototype, 8) Feedback-capture grid and 9) Retrospective board and evaluate the design thinking process with community participation. By 3 experts analyzed with 5-level evaluation criteria (Rating Scale), it was found

that the overall evaluation results were at a high level. with a mean of 3.85, a standard deviation of 0.75, and the community has designed and developed cultural products from the process of linking cultural heritage with the design thinking process. 3 products are coats, shoulder bags, and hats by using cultural capital. Sila Lom Phet cloth pattern with the Bun Bang Fai tradition within the community as a design concept. Phase 2: Evaluate tourist satisfaction. towards community products based on cultural heritage Kamphaeng Phet Province that has gone through the development process with the design thinking process by 100 tourists, they evaluated 5 aspects, including connection with tourism. connection with cultural heritage Value based on identity and cultural heritage Marketing ability and product quality The overall assessment results were at a high level with a mean of 4.28, a standard deviation of 0.55, with satisfaction in connection with tourism being the highest at a high level, a mean of 4.38, a standard deviation of 0.54.

Keywords : Design Thinking / Community Products / Cultural Heritage

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มรดกวัฒนธรรม (Cultural Heritage) เป็นสิ่งที่มนุษย์คิดค้นหรือสร้างสรรค์ขึ้นมาตั้งแต่อดีต และได้รับตกทอดหรือสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น เช่น โบราณวัตถุ ภาษา การแต่งกาย วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เป็นต้น และด้วยคำว่า “มรดกวัฒนธรรม” มีลักษณะสำคัญจากคำว่า “วัฒนธรรม” ในส่วนของระยะเวลาการตกทอดหรือดำรงอยู่ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่า อันแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์หรือเอกลักษณ์ของชุมชนหรือสังคมนั้นๆ เป็นสิ่งภาคภูมิใจของคนในสังคม ทั้งนี้ ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ มรดกวัฒนธรรมถือเป็นหนึ่งในประเด็นที่สำคัญที่สุดที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการสื่อสารระหว่างผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมกับผู้ใช้ (Hofstede, Hofstede & Ninkov, 2010) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงเป็นกระบวนการที่เกิดจากรากฐานของวัฒนธรรมของชุมชน (Spencer-Oatey, 2012) ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์ชุมชนและวัฒนธรรม จึงมีผลต่อความต้องการในผลิตภัณฑ์ และการแสดงออกของผลิตภัณฑ์นั้นๆ

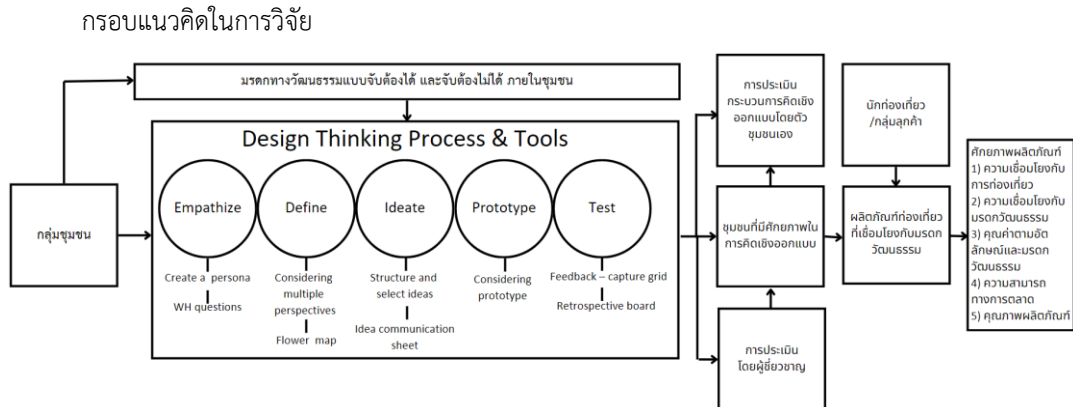
Tschimmel (2012) กล่าวว่า การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นดังกลไกการขับเคลื่อนนวัตกรรม ที่ไม่ใช่เพียงการขับเคลื่อนเฉพาะนักออกแบบเท่านั้น แต่สามารถดำเนินการได้ในหลากหลายอาชีพ และองค์กรทุกประเภท ผ่านโมเดลกระบวนการและเครื่องมือในการคิดเชิงออกแบบ ผสมผสานระหว่าง “การคิด” และ “การออกแบบ” ให้สหสาขาวิชาชีพต่างๆ มีโอกาสในการใช้เครื่องมือและการออกแบบในการแก้ปัญหา พัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการต่างๆ การคิดเชิงออกแบบปัจจุบันจึงไม่เป็นเพียงกระบวนการรับรู้หรือกรอบแนวคิดเท่านั้น แต่ยังเป็นชุดเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมใดๆ โดยเชื่อมโยงแนวทางการออกแบบที่สร้างสรรค์เข้ากับความคิดทางธุรกิจแบบดั้งเดิมอย่างมีเหตุผล

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการใช้คนในชุมชนเป็นศูนย์กลาง เพื่อการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การเลือกสินค้าและบริการ ที่นักออกแบบต้องเป็น

ตัวแทนในการแก้ปัญหาต่างๆ (Lawson, 2012) โดยวิจัยครั้งนี้มีกรณีศึกษา คือ ชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร ซึ่งเป็นชุมชนทอผ้าที่มีความเข้มแข็งในด้านการทอผ้า และการย้อมสีธรรมชาติ ก่อตั้งมายาวนานมากกว่า 10 ปี โดย นางประสริณ เชื้ออนันท์ และปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มมากกว่า 10 คน ซึ่งมีประเด็นปัญหาจากที่ชุมชนยังมีผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผ้ามัดหมี่สีธรรมชาติที่ไม่หลากหลาย และยังไม่ได้นำทุนทางมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่มาเชื่อมโยงและใช้ในผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างเหมาะสม และ จังหวัดกำแพงเพชรยังเป็นจังหวัดที่ได้รับการรับรองเป็น “เมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม” จากการรับรองโดย UNESCO เมื่อปี พ.ศ. 2534 (UNESCO, n.d.) โดยผู้วิจัยมีความประสงค์ในการใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ด้วยเครื่องมือวิธีการคิดเชิงออกแบบที่หลากหลาย จากการศึกษาแนวทางเครื่องมือวิธีการคิดเชิงออกแบบของ Lewrick, Link & Leifer (2018) เพื่อแก้ปัญหาให้กับชุมชนในการเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ชุมชนของตนเองกับการท่องเที่ยวบนฐานมรดกวัฒนธรรม โดยให้คนในชุมชนเป็นศูนย์กลางในการคิด การสร้างสรรค์ การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่การเป็นผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม ซึ่งงานวิจัยนี้จะทำการศึกษาและจัดกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบอย่างมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน โดยใช้เครื่องมือวิธีการคิดเชิงออกแบบ ดังนี้ 1. การสร้างตัวละคร (Create A Persona) 2. การตั้งคำถาม WH (WH Questions) 3. การพิจารณาหลากหลายมุมมอง (Considering Multiple Perspectives) 4. การสร้างแผนภาพดอกไม้ (Flower Map) 5. การจัดโครงสร้างและเลือกแนวคิด (Structure and Select Ideas) 6. แบบร่างบรรยายแนวคิด (Idea Communication Sheet) 7. การพิจารณาสร้างต้นแบบ (Considering Prototype) 8. ตารางบันทึกความคิดเห็น (Feedback-capture Grid) และ 9. กระดานมองย้อนกลับ (Retrospective Board)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยทุนทางมรดกวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานมรดกวัฒนธรรม จังหวัดกำแพงเพชร

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : Hasso Plattner Institute of Design at Stanford University (2010), Link & Leifer (2018) และ Narongwit (2024)

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยทุนทางมรดกวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จังหวัดกำแพงเพชร

นำตัวแทนและสมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จังหวัดกำแพงเพชรจำนวน 10 คน เข้าสู่กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ ด้วยโมเดลการคิดเชิงออกแบบของสแตนฟอร์ด โดย Hasso Plattner Institute of Design at Stanford University (2010) ได้แก่ 1) ขั้นทำความเข้าใจ (Empathize) 2) ขั้นกำหนดมุมมอง (Define) 3) ขั้นสร้างแนวคิด (Ideate) 4) ขั้นสร้างต้นแบบ (Prototype) 5) ขั้นทดสอบ (Test) และใช้เครื่องมือการคิดเชิงออกแบบ Lewrick, Link & Leifer (2018) เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบโดยใช้คนในชุมชนเป็นฐาน โดยการกำหนดโจทย์เป็นการเชื่อมโยงมรดกทางวัฒนธรรมภายในชุมชนกับผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวภายในชุมชน ดังนี้

1) ขั้นทำความเข้าใจ (Empathize) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรม คือ

- การสร้างตัวละคร (Crate A Persona) : ให้ชุมชนระดมสมอง วาดตัวละครสมมุติของกลุ่มเป้าหมายและระบุคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ของชุมชน ลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ ร่วมกันปรึกษาหารือ และสรุปผลร่วมกัน

- การตั้งคำถาม WH (WH Questions) : หลังจาก Crate A Persona แล้ว ให้ชุมชนร่วมกันตั้งคำถามและตอบคำถาม what who why where when และ how เกี่ยวกับปัญหาและการแก้ปัญหาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชื่อมโยงบนฐานมรดกวัฒนธรรม ร่วมกันปรึกษาหารือ และสรุปผลร่วมกัน

2) ขั้นกำหนดมุมมอง (Define) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรม คือ

- การพิจารณาหลากหลายมุมมอง (Considering Multiple Perspectives) : ชุมชนระดมสมองในการเสนอแนวทางการนำมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่มาใช้ในการเชื่อมโยงสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยร่วมกันเสนอมรดก

ทางวัฒนธรรมในชุมชนทั้งแบบจับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ จากมุมมองที่หลากหลาย เขียนลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ และร่วมกันหาจุดมรดกทางวัฒนธรรมที่เหมาะสม และสรุปผลร่วมกัน

- การสร้างแผนภาพดอกไม้ (Flower Map) : ชุมชนระดมสมองคัดเลือกเฉพาะประเด็นสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เชื่อมโยงบนฐานมรดกวัฒนธรรม จากประเด็นที่เกิดขึ้นหลากหลาย เขียนลงบนกลีบดอกไม้ในกระดาษแผ่นใหญ่ 5-8 กลีบ โดยร่วมกันเสนอแนะและพิจารณาคัดเลือก และสรุปผลร่วมกัน

3) ขั้นสร้างแนวคิด (Ideate) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรม คือ

- การจัดโครงสร้างและเลือกแนวคิด (Structure and Sselect Ideas) : สมาชิกในชุมชนจะได้กระดาษขนาดเล็กในการเสนอแนวคิดผ่านการวาดภาพผลิตภัณฑ์ และนำไปติดบนกระดาน โดยจำแนกแนวคิดเป็น 3 ส่วน คือ 1. ตรงตามโจทย์ 2. น่าสนใจ แต่ยังไม่ตรงตามโจทย์ และ 3. อื่นๆ (นอกโจทย์) และสรุปผลแนวทางและประเภทผลิตภัณฑ์ในการพัฒนาร่วมกัน

- แบบร่างบรรยายแนวคิด (Idea Communication Sheet) : ให้ชุมชนนำผลิตภัณฑ์จากการสรุปผลด้วย Structure and Select Ideas มาออกแบบร่างอย่างง่าย พร้อมเขียนอธิบาย Concept แนวทางการพัฒนา และสรุปผลร่วมกัน

4) ขั้นสร้างต้นแบบ (Prototype) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรม คือ

- การพิจารณาสร้างต้นแบบ (Considering Prototype) : นำแบบร่างบรรยายแนวคิด (Idea Communication Sheet) มาสร้างผลิตภัณฑ์ต้นแบบ โดยชุมชนเป็นผู้พิจารณา แก้ไข ปรับปรุง พัฒนาด้านแบบอย่างมีส่วนร่วม และสรุปผลการพัฒนาต้นแบบ

5) ขั้นทดสอบ (Test) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรม คือ

- ตารางบันทึกข้อเสนอแนะ (Feedback-capture Grid) : นำผลิตภัณฑ์ต้นแบบเผยแพร่ และทดลองขาย โดยชุมชนเป็นผู้บันทึกข้อมูลข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชน แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1. ความชอบของนักท่องเที่ยว 2. ความต้องการซื้อ 3. คำถามที่เกิดขึ้น และ

4. ข้อเสนอแนะ/แนวคิด และสรุปผลร่วมกัน

- กระดานมองย้อนกลับ (Retrospective Board) : ชุมชนทบทวนกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่เกิดขึ้น ด้วยการระดมสมองและเสนอประเด็นต่อกระบวนการที่ได้ดำเนินการไป จำแนกเป็น 4 ประเด็น คือ 1. สิ่งที่ได้ประโยชน์และจำดำเนินการต่อไป 2. สิ่งที่จะไม่ดำเนินการต่อ 3. สิ่งที่ยากจะดำเนินการเพิ่มเติม และ 4. สิ่งที่ไม่สำคัญ และสรุปผลร่วมกัน

โดยการจัดกิจกรรมตามเครื่องมือการคิดเชิงออกแบบแต่ละกิจกรรม นอกจากชุมชนจะเป็นผู้ประเมินกระบวนการที่เกิดขึ้นด้วยตัวเองชุมชนเอง ด้วยกระดานมองย้อนกลับ (Retrospective Board) แล้ว ยังมีการสังเกตการณ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน จำนวน 3 คน โดยการประเมินกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่เกิดขึ้นของชุมชนในแต่ละเครื่องมือการคิดเชิงออกแบบ ในด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การแก้ปัญหาและพัฒนาแนวคิดของคนในชุมชน การวิเคราะห์และสรุปผลโดยใช้แบบประเมินกระบวนการคิดเชิงออกแบบของชุมชน วิเคราะห์ด้วยเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ (Rating Scale) ดังนี้

ระดับคะแนน 4.51-5.00 หมายถึง ดีมาก ชุมชนมีความเข้าใจในการปฏิบัติตามกระบวนการดังกล่าวได้ระดับดีเยี่ยม ชุมชนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ตามขั้นตอนวิธีคิดเชิงออกแบบได้ด้วยตนเอง

ระดับคะแนน 3.51-4.50 หมายถึง ดี ชุมชนมีความเข้าใจในการปฏิบัติตามกระบวนการดังกล่าวได้ระดับดี ชุมชนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ตามขั้นตอนวิธีคิดเชิงออกแบบได้โดยมีกระบวนการคอยกระตุ้นและให้คำแนะนำบางประเด็นของกระบวนการ

ระดับคะแนน 2.51-3.50 หมายถึง ปานกลาง ชุมชนมีความเข้าใจในการปฏิบัติตามกระบวนการดังกล่าวได้ระดับปานกลาง ชุมชนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ตามขั้นตอนวิธีคิดเชิงออกแบบได้โดยมีกระบวนการคอยกระตุ้นและให้คำแนะนำหลายประเด็นของกระบวนการ

ระดับคะแนน 1.51-2.50 หมายถึง น้อย ชุมชนมีความเข้าใจในการปฏิบัติตามกระบวนการดังกล่าวได้ระดับน้อย ชุมชนสามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ตามขั้นตอนวิธีคิดเชิงออกแบบได้โดยมีกระบวนการคอยกระตุ้นและให้คำแนะนำในทุกประเด็นของกระบวนการ

ระดับคะแนน 1.00-1.50 หมายถึง น้อยมาก ชุมชนมีความเข้าใจในการปฏิบัติตามกระบวนการดังกล่าวได้ระดับน้อยมาก ชุมชนไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ตามขั้นตอนวิธีคิดเชิงออกแบบได้โดยขาดกระบวนการ และกระบวนการต้องคอยกระตุ้นและให้คำแนะนำในทุกประเด็นของกระบวนการ

ระยะที่ 2 การประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานมรดกวัฒนธรรม

ในระยะนี้จะเป็นการนำผลงานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่พัฒนาจากกระบวนการคิดเชิงออกแบบ นำมาจัดนิทรรศการ และทดลองจำหน่าย ที่ตลาดวัฒนธรรม จุดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เผยแพร่สู่กลุ่มนักท่องเที่ยวจำนวน 100 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามระดับความคลาดเคลื่อน (e) 10% และระดับความเชื่อมั่นที่ 95% (Yamane, 1967) ผ่านการจัดแสดงผลงานที่ตลาดวัฒนธรรม และการเก็บข้อมูลด้วยแบบประเมินภายในพื้นที่ตลาดวัฒนธรรม เพื่อวัดผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ตามเกณฑ์ 5 ด้านที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1. ความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว 2. ความเชื่อมโยงกับมรดกทางวัฒนธรรม 3. คุณค่าตามอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรม 4. ความสามารถทางการตลาด และ 5. คุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้วยเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ (Rating Scale) ดังนี้

ระดับคะแนน 4.51-5.00 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับ มากที่สุด

ระดับคะแนน 3.51-4.50 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับ มาก

ระดับคะแนน 2.51-3.50 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับ ปานกลาง

ระดับคะแนน 1.51-2.50 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับ น้อย

ระดับคะแนน 1.00-1.50 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยทุนทางมรดกวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการคิดเชิงออกแบบ กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จังหวัดกำแพงเพชร

ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ที่ประกอบไปด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย ได้แก่ 1) การสร้างตัวละคร (Create A Persona) 2) การตั้งคำถาม WH (WH Questions) 3) การพิจารณาหลกมุมมอง (Considering Multiple Perspectives) 4) การสร้างแผนภาพดอกไม้ (Flower Map) 5) การจัดโครงสร้างและเลือกแนวคิด (Structure and Select Ideas) 6) แบบร่างบรรยายแนวคิด (Idea Communication Sheet) 7) การพิจารณาสร้างต้นแบบ (Considering Prototype) 8) ตารางบันทึกข้อเสนอแนะ (Feedback-capture Grid) และ 9) กระดานมองย้อนกลับ (Retrospective Board) ดังตารางที่ 1 เพื่อเป็นการจัดระเบียบ วิธีการคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน บนฐานมรดกวัฒนธรรมในพื้นที่ของตนเอง

ตารางที่ 1 แสดงกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) 5 ขั้นตอน และกิจกรรมที่ใช้ในการวิจัย

การคิดเชิงออกแบบ 5 ขั้นตอน (The Five Stages of Design Thinking)	กิจกรรม/เครื่องมือ Design Thinking ที่ใช้ในชุมชน
1) ขั้นทำความเข้าใจ (Empathize)	1) การสร้างตัวละคร (Create A Persona)
	2) การตั้งคำถาม WH (WH Questions)
2) ขั้นกำหนดมุมมอง (Define)	3) การพิจารณาหลกมุมมอง (Considering Multiple Perspectives)
	4) การสร้างแผนภาพดอกไม้ (Flower Map)
3) ขั้นสร้างแนวคิด (Ideate)	5) การจัดโครงสร้างและเลือกแนวคิด (Structure and Select Ideas)
	6) แบบร่างบรรยายแนวคิด (Idea Communication Sheet)
4) ขั้นสร้างต้นแบบ (Prototype)	7) การพิจารณาสร้างต้นแบบ (Considering Prototype)
5) ขั้นทดสอบ (Test)	8) ตารางบันทึกข้อเสนอแนะ (Feedback-capture Grid)
	9) กระดานมองย้อนกลับ (Retrospective Board)

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ผลจากการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล ด้วยเครื่องมือการคิดเชิงออกแบบ ดำเนินการตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบ 5 ขั้นตอน ประกอบไปด้วยเครื่องมือกระบวนการคิดเชิงออกแบบ 9 เครื่องมือ แบ่งเป็น 9 กิจกรรม และมีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมกับ

ชุมชน โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนจำนวน 3 คน ในการประเมินกระบวนการคิดเชิงออกแบบที่เกิดขึ้นของชุมชนในแต่ละกิจกรรม ทั้งใน ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การแก้ปัญหาและพัฒนาแนวคิดของคนในชุมชน สามารถสรุปผลวิเคราะห์แบบภาพรวมในแต่ละเครื่องมือการคิดเชิงออกแบบได้ ดังตารางที่ 2 นี้

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินกระบวนการคิดเชิงออกแบบของชุมชน เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานมรดกวัฒนธรรม จำแนกตามขั้นตอนและเครื่องมือการคิดเชิงออกแบบ

ขั้นตอนการคิดเชิงออกแบบ	เครื่องมือ/กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ	ระดับผลรวมของกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานมรดกวัฒนธรรมกลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จังหวัดกำแพงเพชร		ระดับการคิดเชิงออกแบบของชุมชน
		$\bar{X}$	S.D.	
1) ขั้นทำความเข้าใจ (Empathize)	การสร้างตัวละคร (Create A Persona)	3.53	0.52	ระดับดี
	การตั้งคำถาม WH (WH Questions)	2.96	0.36	ระดับปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ยขั้นทำความเข้าใจ (Empathize)		3.18	0.51	ระดับดี
2) ขั้นกำหนดมุมมอง (Define)	การพิจารณาหลากมุมมอง (Considering Multiple Perspectives)	4.75	0.45	ระดับดีมาก
	การสร้างแผนภาพดอกไม้ (Flower Map)	4.53	0.52	ระดับดีมาก
รวมค่าเฉลี่ยขั้นกำหนดมุมมอง (Define)		4.63	0.49	ระดับดีมาก
3) ขั้นสร้างแนวคิด (Ideate)	การจัดโครงสร้างและเลือกแนวคิด (Structure and Select Ideas)	3.83	0.58	ระดับดี
	แบบร่างบรรยายแนวคิด (Idea Communication Sheet)	3.33	0.50	ระดับปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ยขั้นสร้างแนวคิด (Ideate)		3.62	0.59	ระดับดี
4) ขั้นสร้างต้นแบบ (Prototype)	การพิจารณาสร้างต้นแบบ (Considering Prototype)	4.20	0.56	ระดับดี
รวมค่าเฉลี่ยขั้นสร้างต้นแบบ (Prototype)		4.20	0.56	ระดับดี

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ขั้นตอนการ คิดเชิง ออกแบบ	เครื่องมือ/กิจกรรมการคิดเชิง ออกแบบ	ระดับผลรวมของกระบวนการคิด เชิงออกแบบเพื่อการพัฒนา ผลิตภัณฑ์บนฐานมรดกวัฒนธรรม กลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จังหวัด กำแพงเพชร		ระดับการคิดเชิง ออกแบบของ ชุมชน
		$\bar{X}$	S.D.	
5) ขั้นตอน ทดสอบ (Test)	ตารางบันทึกข้อเสนอแนะ (Feedback-capture Grid)	4.04	0.55	ระดับดี
	กระดานมองย้อนกลับ (Retrospective Board)	3.89	0.60	ระดับดี
รวมค่าเฉลี่ยขั้นตอนการคิดเชิงออกแบบ (Test)		4.00	0.56	ระดับดี
ผลรวมค่าเฉลี่ยทุกขั้นตอนการคิดเชิงออกแบบ		3.85	0.75	ระดับดี

จากตารางที่ 2 การประเมินกระบวนการคิดเชิงออกแบบของชุมชน เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานมรดกวัฒนธรรม จำแนกตามขั้นตอนและเครื่องมือการคิดเชิงออกแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน 3 คน จากการประเมินด้วยแบบประเมิน และจากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน พบว่า ผลการดำเนินกระบวนการคิดเชิงออกแบบของชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.75) สามารถจำแนกผลตามขั้นตอนการคิดเชิงออกแบบ 5 ขั้นตอนและเครื่องมือการคิดเชิงออกแบบได้ ดังนี้

ขั้นทำความเข้าใจ (Empathize) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 3.18, S.D. = 0.51) โดยเครื่องมือการสร้างตัวละคร (Create A Persona) มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 0.52) ผลการสังเกตการณ์ พบว่า ชุมชนมีความเข้าใจและวิเคราะห์การสร้างตัวละครได้อย่างมีขั้นตอน โดยมีกระบวนการคอยกระตุ้นชุมชนและให้คำแนะนำในกระบวนการในบางประเด็น ชุมชนมีการสร้างตัวละครสมมติที่เป็นกลุ่มลูกค้าที่ต้องคำนึงถึงเหมือนกัน คือ กลุ่มข้าราชการ ที่มีช่วงอายุ 30-40 ปีขึ้นไป มีเงินเดือน 25,000-30,000 บาท ซึ่งเป็นกลุ่มที่รัฐบาลณรงค์ให้มีการแต่งกายแบบวัฒนธรรมไทย และใช้สินค้าเชิงวัฒนธรรม โดยมีอุปนิสัยที่ชื่นชอบของที่มีความสวยงาม สื่อความหมายได้ในราคาที่ไม่สูงมาก และในด้านเครื่องมือการตั้งคำถาม WH (WH Questions) มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.96, S.D. = 0.36) ด้วยที่กระบวนการตั้งคอยกระตุ้นชุมชนในหลายประเด็นที่ชุมชนยังไม่กล้าตั้งคำถาม เช่นในด้านของปัญหาคืออะไร และวิธีการแก้ปัญหา เนื่องจากสมาชิกกลุ่มชุมชนส่วนใหญ่เกรงใจผู้นำของกลุ่มชุมชนและระมัดระวังในการถาม-ตอบ การถาม-ตอบส่วนใหญ่จึงเกิดจากกลุ่มที่เป็นผู้นำชุมชนเป็นผู้เปิดประเด็น ซึ่งชุมชนมีการสรุปประเด็นคำตอบที่สอดคล้องกัน คือ ต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าในเชิงวัฒนธรรม โดยต้องการการ

สนับสนุนจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมและสร้างเรื่องราว (Story Telling) ให้กับผลิตภัณฑ์ โดยปัญหาปัจจุบันเกิดจากที่ชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์และคัดเลือกมรดกวัฒนธรรมมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างชิ้นงานกันเองโดยขาดคำแนะนำที่ดีในด้านการออกแบบ ทำให้รูปแบบผลิตภัณฑ์บางผลงานดูไม่ทันสมัย ซึ่งควรแก้ปัญหาจากภายในชุมชนด้วยการสร้างองค์ความรู้ต่างๆ และส่งเสริมด้านการตลาด ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นที่โดดเด่นทั้งในงานแฟร์ งานประเพณีต่างๆ รวมถึงการตลาดออนไลน์

ขั้นกำหนดมุมมอง (Define) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.49) โดยเครื่องมือ การพิจารณาหลากมุมมอง (Considering Multiple Perspectives) มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.45) ผลการสังเกตการณ์ พบว่า ชุมชนสามารถดำเนินการตามขั้นตอนได้อย่างดีเยี่ยม และสามารถวิเคราะห์ข้อมูลและสามารถนำเสนอได้ด้วยตนเอง ด้วยการเสนอมรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนทั้งแบบจับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ จากมุมมองที่หลากหลาย เขียนลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ และร่วมกันโหวตมรดกทางวัฒนธรรมที่เหมาะสม ชุมชนมีการออกความคิดเห็นที่หลากหลาย และมีการโหวตเลือกรูปแบบมรดกวัฒนธรรมที่เหมาะสมของชุมชน โดยชุมชนได้คัดเลือกมรดกวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชน คือ 1) ลายผ้าสีาล้อมเพชร ซึ่งเป็นลายผ้าอัตลักษณ์ประจำจังหวัดกำแพงเพชร และได้รับการสนับสนุนจากผู้ว่าราชการจังหวัดที่สามารถนำไปใช้ในการทอผ้าได้เพื่อสื่อถึงอัตลักษณ์ประจำจังหวัด 2) ประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งเป็นประเพณีสำคัญและโดดเด่นของตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเลที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ ซึ่งเป็นตำบลเดียวในจังหวัดกำแพงเพชรที่มีการจัดประเพณีบุญบั้งไฟอย่างยิ่งใหญ่ ด้วยความเชื่อในเรื่องการขอฝนเพื่อการเกษตร และจัดขึ้นทุกต้นเดือนพฤษภาคมของทุกปี ตามลำดับ และในด้านเครื่องมือการสร้างแผนภาพดอกไม้ (Flower Map) มีผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.52) โดยชุมชนได้ร่วมกันกำหนดประเด็นสำคัญในการพัฒนา ที่มีความสำคัญเท่าเทียมกัน และตัดประเด็นที่ไม่สำคัญออก โดยจากการระดมสมองและเขียนลงบนกระดาษรูปดอกไม้ ชุมชนสามารถดำเนินการได้อย่างดีโดยมีกระบวนการคอยกระตุ้นคิดเป็นบางครั้ง ซึ่งชุมชนมีการกำหนดประเด็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 5 ข้อ สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์จะต้องเชื่อมโยงกับเรื่องราวและวัฒนธรรมของชุมชน 2) ผลิตภัณฑ์ต้องเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของชุมชน 3) เป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดและเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน 4) จะต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมด้านการตลาด และมีตลาดรองรับ และ 5) ผลิตภัณฑ์ต้องมีคุณภาพและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว

ขั้นสร้างแนวคิด (Ideate) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 0.59) โดยเครื่องมือการจัดโครงสร้างและเลือกแนวคิด (Structure and Select Ideas) ผลการประเมินอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 3.83, S.D. = 0.58) ผลการสังเกตการณ์ พบว่า ชุมชนสามารถดำเนินการตามขั้นตอนได้อย่างดี โดยกระบวนการต้องคอยกระตุ้นชุมชนและให้กำลังใจชุมชนให้คนในชุมชนกล้าแสดงออกในการวาดและเสนอ Idea ของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เชื่อมโยงกับมรดกวัฒนธรรมที่คัดเลือกมาในกระบวนการก่อนๆ จากการสรุปผลผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามโจทย์ ชุมชนได้กำหนดผลิตภัณฑ์สำหรับการเชื่อมโยงมรดกทางวัฒนธรรมเป็น 1) เสื้อคลุม 2) กระเป๋าสะพายไหล่ 3) หมวก โดยต้องการให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้สวมใส่สำหรับเที่ยวงานบุญบั้งไฟซึ่งเป็น

วัฒนธรรมประเพณีของชาวทุ่งโพธิ์ทะเล ในด้านเครื่องมือแบบร่างบรรยายแนวคิด (Idea Communication Sheet) ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.33, S.D. = 0.50) ชุมชนสามารถดำเนินการได้แต่ต้องอาศัยการกระตุ้นคิด และผลักดันสร้างความกล้าแสดงออกโดยกระบวนการ จากการนำผลิตภัณฑ์และมรดกวัฒนธรรมมาเชื่อมโยงในการออกแบบร่าง พบว่า ชุมชนยังไม่ค่อยกล้าแสดงออกเกี่ยวกับการวาดภาพ เพราะว่าการกลัวจะไม่สวยและไม่เหมือนกับแบบที่คิดไว้ มีความเขินอาย จึงต้องอาศัยกระบวนการไปช่วยให้แนะนำและสร้างกำลังใจตลอดในการวาดภาพ

ภาพที่ 2 กิจกรรมการคิดเชิงออกแบบ ของกลุ่มชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นสร้างต้นแบบ (Prototype) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.56) โดยเครื่องมือการพิจารณาสร้างต้นแบบ (Considering Prototype) จากการการสังเกตการณ์ พบว่า ชุมชนสามารถปฏิบัติการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์เชื่อมโยงกับมรดกวัฒนธรรม จากขั้นกำหนดมุมมอง และ ขั้นสร้างแนวคิด ได้เป็นอย่างดี โดยมีกระบวนการคอยกระตุ้นคิดในบางประเด็น ชุมชนได้ใช้วลยคำ “ลายศิลาล้อมเพชร” ซึ่งเป็นลายผ้าประจำจังหวัดกำแพงเพชร ควบคู่กับวลยคำ “ลายบุญบังไฟ” ซึ่งเป็นลายที่เกิดจากการคิดค้นขึ้นภายในชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมบุญบังไฟ เพื่อการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ประจำชุมชน ชุมชนได้มีส่วนร่วมการปรับปรุงแบบร่าง พัฒนาต้นแบบอย่างต่อเนื่องจนได้ต้นแบบที่เหมาะสม ได้แก่ 1) เสื้อคลุม 2) กระเป๋าสะพายไหล่ 3) หมวก ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้กำหนดจากการจัดโครงสร้างและเลือกแนวคิด (Structure and Select Ideas) ของชุมชน

ภาพที่ 3 ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบขึ้นจากกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวบนฐานมรดกวัฒนธรรม ได้แก่ เสื้อคลุม, กระเป๋าสะพายไหล่ และหมวก

ขั้นทดสอบ (Test) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.56) โดยเครื่องมือตารางบันทึกข้อเสนอแนะ (Feedbackcapture Grid) มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = 0.55)

ผลการสังเกตการณ์ พบว่า จากการจัดนิทรรศการและทดลองจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ตลาดย้อนยุคนครชุม ชุมชนสามารถดำเนินการประเมินข้อเสนอแนะ จากนักท่องเที่ยวและผู้สนใจได้อย่างดี โดยอาศัยการกระตุ้นคิดให้เกิดการสัมผัสกับผู้ซื้อจากกระบวนการเป็นบางครั้ง มีผลการบันทึกข้อเสนอแนะ พบว่า ในด้านความชอบของนักท่องเที่ยวชื่นชอบงานหัตถกรรมจากชุมชน แต่ต้องการให้มีราคาที่ย่อมเยาลงกว่านี้ ความต้องการซื้อของนักท่องเที่ยวจึงไปอยู่ที่สินค้าที่ราคาถูกที่สุดและสามารถสวมใส่ได้ทั้งชายและหญิง ซึ่งก็คือ หมวก โดยมีคำถามที่สอบถามชุมชนโดยตรงเกี่ยวกับเรื่องราว (Story-telling) ของผลิตภัณฑ์ ถึงที่มาที่ไปของมรดกวัฒนธรรมที่ถูกถ่ายทอดลงบนผลิตภัณฑ์ โดยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งในด้านของสี ขนาด และองค์ประกอบการจัดตำแหน่งลวดลายบนผลิตภัณฑ์ รวมถึงเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์เดิมของชุมชน ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ผ่านมากระบวนการคิดเชิงออกแบบของชุมชนได้นำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมภายในชุมชน คือ ลายบุลูบั้งไฟ นำมาใช้ผสมผสานกับลายผ้าประจำจังหวัดได้อย่างลงตัว จากเดิมที่ใช้ลายผ้าประจำจังหวัดเพียงอย่างเดียวในผลิตภัณฑ์ และในด้านเครื่องมือ กระดานมอญย้อนกลับ (Retrospective Board) ผลการประเมินอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 3.89, S.D. = 0.60) ผลการสังเกตการณ์ พบว่า ชุมชนสามารถประเมินกระบวนการคิดเชิงออกแบบตั้งแต่ต้นได้ แต่ชุมชนมีความเกรงใจกันเองในการเขียนข้อมูลลงบนกระดานแผ่นใหญ่ จึงต้องอาศัยกระบวนการในการสร้างความมั่นใจในการเสนอความคิดเห็น ซึ่งผลพบว่า สิ่งที่ได้ประโยชน์อย่างมากในกระบวนการ คือ เครื่องมือในขั้นกำหนดมุมมอง (Define) และ ขั้นสร้างแนวคิด (Ideate) โดยเฉพาะกิจกรรมการพิจารณาหลาหมุมมอง ที่ทำให้ชุมชนได้ระดมสมองกันคัดเลือกมรดกทางวัฒนธรรม ทำให้ได้เห็นถึงมรดกวัฒนธรรมที่ขาดหายไปและเกิดความภาคภูมิใจในชุมชน ซึ่ง ชุมชนไม่มีกระบวนการใดที่จะไม่ดำเนินการต่อและเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดในครั้งต่อไป โดยต้องการให้ทุกกระบวนการสามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขั้นตอนทดสอบ (Test) ที่อยากให้มีการทดลองจำหน่ายในหลายๆ พื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูล Feedback ของผู้ซื้อและนักท่องเที่ยวต่อไป

ภาพที่ 4 นิทรรศการและการทดลองจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว ณ ตลาดย้อนยุคนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนบนฐานมรดกวัฒนธรรม จังหวัดกำแพงเพชร

หลังจากได้ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ร่วมกันพัฒนาโดยใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบเชื่อมโยงบนฐานมรดกวัฒนธรรมแล้ว ในระยะนี้ได้มีการนำผลิตภัณฑ์ดังกล่าว นำมาจัดนิทรรศการ และทดลองจำหน่าย ที่ตลาดวัฒนธรรม จุดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เผยแพร่สู่กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 100 คน ผ่านการจัดแสดงผลงาน และการเก็บข้อมูลด้วยแบบประเมินออนไลน์ เพื่อวัดผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ตามเกณฑ์ 5 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจนักท่องเที่ยว ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ผ่านการพัฒนาด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบเชื่อมโยงการท่องเที่ยวบนฐานมรดกวัฒนธรรม

รายละเอียด	ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวต้นแบบ กลุ่มชุมชนทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จังหวัดกำแพงเพชร						ผลรวม 3 ผลิตภัณฑ์	
	เสื้อคลุม		กระเป๋าสะพาย ไหล่		หมวก			
								
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว	4.39	0.54	4.29	0.50	4.47	0.57	4.38	0.54
2. ความเชื่อมโยงกับมรดกทางวัฒนธรรม	4.27	0.60	4.26	0.54	4.26	0.55	4.26	0.57
3. คุณค่าตามอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรม	4.32	0.55	4.18	0.51	4.30	0.49	4.31	0.52
4. ความสามารถทางการตลาด	4.13	0.47	4.21	0.67	4.42	0.54	4.28	0.53
5. คุณภาพผลิตภัณฑ์	4.21	0.52	4.21	0.53	4.36	0.52	4.29	0.52
ผลรวมค่าเฉลี่ย	4.26	0.54	4.23	0.55	4.36	0.54	4.28	0.55

จากตารางที่ 4 พบว่าผลการประเมินความพึงพอใจนักท่องเที่ยวที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ผ่านการพัฒนาด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวบนฐานมรดกวัฒนธรรม ชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล จังหวัดกำแพงเพชร โดยรวมมีผลความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.55) โดยมีด้านความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.54) ในระดับมาก รองลงมาคือ คุณค่าตามอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.52) รองลงมาคือด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.52) รองลงมาคือ ด้านความสามารถทางการตลาด ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.53) รองลงมาคือ ด้านความเชื่อมโยงกับมรดกทางวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.57) โดยมีข้อเสนอแนะคือ ต้องการให้มีการส่งเสริมด้านการตลาดให้ผลิตภัณฑ์และวัฒนธรรมในพื้นที่เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น เช่น งานประเพณีบุญบั้งไฟของตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล จังหวัดกำแพงเพชร ที่เป็นประเพณีเฉพาะภายในพื้นที่ที่ยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักกับนักท่องเที่ยว และมีความต้องการให้ผลิตภัณฑ์มีความร่วมสมัยมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลผลการดำเนินการกิจกรรมการคิดเชิงออกแบบของชุมชน จากทั้ง 9 เครื่องมือ/กิจกรรม และ ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้าน Design Thinking 3 คน พบว่า ผลการดำเนินการกระบวนการการคิดเชิงออกแบบชุมชน กลุ่มทอผ้าบ้านใหม่ศรีอุบล โดยรวมอยู่ในระดับดี ที่ค่าเฉลี่ยที่ 3.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.75 โดยพบว่า ในขั้นกำหนดมุมมอง (Define) มีผลการประเมินในระดับสูงที่สุดที่ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยที่ 4.63 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานที่ 0.49 ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการกำหนดทิศทางมรดกวัฒนธรรมภายในพื้นที่ตนเองเพื่อเชื่อมโยง สู่การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ แสดงให้เห็นถึงความชัดเจนขอชุมชนในการพิจารณามรดกทางวัฒนธรรม ของตนเองเพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนา ขณะเดียวกันขั้นตอนที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำที่สุด คือ ขั้นทำ ความเข้าใจ (Empathize) ที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยที่ 3.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.51 เนื่องจากเป็นขั้นตอนเริ่มแรกของกระบวนการ และสมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนมีความเกรงใจต่อผู้นำชุมชนและ ระมัดระวังตนเองในการถาม-ตอบ ทำให้ต้องอาศัยกระบวนการภายในกิจกรรมเข้าไปช่วยสร้างความมั่นใจให้ ชุมชนเกิดความกล้าแสดงออกมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Jobst, et al. (2012) ในการสร้างความเชื่อมั่น การสร้าง แรงกระตุ้น และสภาวะทางอารมณ์และการแสดงออกของกลุ่มชุมชน และ Gao & Yu (2023) ในการคิดเชิง ออกแบบของกลุ่ม SMEs ที่จะต้องเน้นย้ำทำความเข้าใจ การคิดเชิงออกแบบกับกลุ่มผู้บริหารหรือผู้นำกลุ่มชุมชน ก่อน และมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของพนักงานหรือสมาชิกกลุ่มชุมชน ซึ่งจะพบได้ว่า หลังจากขั้นทำความเข้าใจ (Empathize) ที่กระบวนการและผู้เชี่ยวชาญได้เข้าไปให้ข้อเสนอแนะ ชุมชนมีผลการประเมินในระดับที่สูงขึ้นใน ขั้นตอนถัดไป และจากผลการประเมินในขั้นทดสอบ (Test) เครื่องมือกระดานมองย้อนกลับ (Retrospective Board) ที่ชุมชนต้องทบทวนกระบวนการทั้งหมดที่ได้ดำเนินการ จะพบได้ว่า ผลการประเมินตนเองด้วยกระดาน มองย้อนกลับ ชุมชนพบว่าสิ่งที่ได้ประโยชน์อย่างมากในชุมชน คือ เครื่องมือในขั้นกำหนดมุมมอง (Define) และ ขั้นสร้างแนวคิด (Ideate) โดยเฉพาะเครื่องมือการพิจารณาหลากหลายมุมมอง (Considering Multiple Perspectives) ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญว่าในด้านเครื่องมือ เป็นเครื่องมือที่ชุมชนมีผล การประเมินในระดับสูงที่สุดที่ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยที่ 4.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.45 เนื่องจากการ ระดมสมองจากศักยภาพชุมชนและมรดกทางวัฒนธรรมที่ชุมชนพึงมีในการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันด้วยการรับฟัง ข้อเสนอแนะและวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีส่วนร่วม สอดคล้องกับ Lake, et al. (2024) ได้ศึกษาทำความเข้าใจการ วิจัยในปัจจุบันเพื่อทำความเข้าใจคุณค่าและข้อจำกัดของการสอนการคิดเชิงออกแบบ ว่าการปฏิบัติตาม กระบวนการเรียนรู้ที่มีโครงสร้าง การมีส่วนร่วมในการฟังอย่างกระตือรือร้น และการมุ่งเน้นไปที่มุมมองของผู้อื่น เป็นแนวทางปฏิบัติ การคิดเชิงออกแบบ ที่มีคุณค่ามากที่สุด อีกทั้ง การคิดเชิงออกแบบ ยังเป็นการสนับสนุนการ ทำงานร่วมกันและการวางกรอบโครงการที่เน้นการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกัน และโดยรวมไม่มี กระบวนการใดที่จะไม่ดำเนินการต่อและเห็นว่าเป็นประโยชน์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดในครั้งต่อไป โดยต้องการให้ทุกกระบวนการสามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขั้นทดสอบ (Test) ที่อยากให้มี การทดลองจำหน่ายในหลายๆ พื้นที่ เพื่อเก็บข้อมูลข้อเสนอแนะของผู้ซื้อและนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ Abraham, Howard & Asinyo (2022) แสดงให้เห็นว่าจากกระบวนการทั้งหมดเกิดการเชื่อมโยงและได้รับ

อิทธิพลจากลูกค้า และเกิดการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับ Carella, et al. (2023) ที่แสดงให้เห็นถึงความไวต่อการเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการ และความตระหนักถึงประโยชน์และความสามารถของ การคิดเชิงออกแบบ ไม่เพียงเป็นส่วนหนึ่งของหนึ่งของการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ แต่ก็มี การสร้างกรอบและแนวคิดในการออกแบบที่เฉพาะของกลุ่มเป้าหมายด้วย

ผลการประเมินความพึงพอใจนักท่องเที่ยว ที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ผ่านการพัฒนาด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบเชื่อมโยงบนฐานมรดกวัฒนธรรมของชุมชนกลุ่มหมู่บ้านใหม่ศรีอุบล พบว่า มีผลความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยที่ 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.55 ซึ่งมีการประเมินด้านความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนสามารถใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวบนฐานมรดกวัฒนธรรมได้ สอดคล้องกับ Seidel & Fixson (2013) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมกันในการใช้ความคิดเชิงออกแบบกับกลุ่มที่เป็นสหสาขาวิชา ซึ่งกลุ่มชุมชนแม่สมาชิกกลุ่มแต่ละคนจะมีความถนัดและอาชีพหลักแตกต่างกันแต่ก็สามารถร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานได้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ รองลงมาคือด้านคุณค่าตามอัตลักษณ์และมรดกทางวัฒนธรรม ด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้านความสามารถทางการตลาด และด้านความเชื่อมโยงกับมรดกทางวัฒนธรรม โดยมีข้อเสนอแนะที่แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนถัดไปในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ว่าควรมีการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ และวัฒนธรรมประเพณีให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นจากการประเมินทั้ง 5 ด้าน มีความสอดคล้องกับ Li, Ho & Yang (2019) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ การคิดเชิงออกแบบ ในการพัฒนาหัตถกรรมแบบดั้งเดิมอย่างยั่งยืน ซึ่งมีการกำหนด มิติคุณค่า 4 มิติ ได้แก่ คุณค่าของวัสดุและนวัตกรรม คุณค่าหัตถกรรมและวัฒนธรรม คุณค่าเชิงประจักษ์และท้องถิ่น และคุณค่าของการเผยแพร่แบ่งปัน ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Geissdoerfer, Bocken & Hultink (2016), Andrews (2015) และ Elsbach & Stigliani (2018) ในด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนของหัตถกรรมหรือผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาของชุมชน ยังก่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาที่ยั่งยืนของ การคิดเชิงออกแบบ รวมถึงรูปแบบธุรกิจ การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ และนวัตกรรมต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยหรือผลการวิจัยไปใช้ เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยวิธีคิดเชิงออกแบบ เชื่อมโยงบนฐานมรดกวัฒนธรรม ซึ่งเครื่องมือในกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เกิดจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และลองใช้ในกิจกรรมบริการวิชาการชุมชน พิจารณาเป็น 9 เครื่องมือ/กิจกรรม ในกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ทั้งนี้เครื่องมือการคิดเชิงออกแบบยังมีเครื่องมืออื่นๆ อีกมากในแต่ละขั้นตอน ดังนั้นผู้วิจัยสามารถประยุกต์ และเปลี่ยนใช้เครื่องมือการคิดเชิงออกแบบอื่นๆ ได้ ตามความเหมาะสมและศักยภาพของกลุ่มชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในด้านการตลาด และการประชาสัมพันธ์ให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักสำหรับนักท่องเที่ยวก่อนการประเมิน เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่เชื่อมโยงบนฐานมรดกวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ และ

แตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมของชุมชน จึงควรมีการถ่ายทอดแนวคิด และเรื่องราวของการออกแบบและพัฒนา เป็นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการเชื่อมโยงดังกล่าวแก่นักท่องเที่ยว

ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการทางวัฒนธรรม ให้มีความร่วมสมัย โดยการพัฒนา ศักยภาพการคิดเชิงออกแบบของชุมชน ให้มีความเท่าทันต่อกระแสการออกแบบของโลก ให้เป็นประโยชน์ใน ด้านของวัฒนธรรม การท่องเที่ยว และการพัฒนาชุมชนสู่การเผยแพร่วัฒนธรรม (Soft Power) อันเป็นนโยบาย สำคัญของภาครัฐ

References

- Abraham, I., Howard, E. K., & Asinyo, B. K. (2022). Design Thinking in Design Innovation among Small and Medium Textile Enterprises in Ghana. **Journal of Design Thinking**, 3(1), 49-60.
- Andrews, D. (2015, May). The circular economy, design thinking and education for sustainability. **Local economy**, 30(3), 305-315.
- Carella, G., et al. (2023). Design thinking for entrepreneurship: An explorative inquiry into its practical contributions. **The Design Journal**, 26(1), 7-31.
- Elsbach, K. D., & Stigliani, I. (2018, July). Design thinking and organizational culture: A review and framework for future research. **Journal of Management**, 44(6), 2274-2306.
- Gao, B., & Yu, K. (2023). Knowledge exchange in SMEs service innovation with design thinking. **Management Decision**, 61(7), 2029-2049.
- Geissdoerfer, M., Bocken, N. M. P., & Hultink, E. J. (2016, November). Design thinking to enhance the sustainable business modelling process—A workshop based on a value mapping process. **Journal of cleaner production**, 135, 1218-1232.
- Hasso Plattner Institute of Design at Stanford University. (2010). **An Introduction to design thinking Process guide**. [Online]. Available: <https://dschool-old.stanford.edu/sandbox/groups/designresources/wiki/36873/attachments/74b3d/ModeGuideBOOTCAMP2010L.pdf>. [2023, August 8].
- Hofstede, G., Hofstede, G. J., & Ninkov, M. (2010). **Cultures and Organizations: Software of the Mind**. United States of America, U.S.A.: McGraw-Hill.
- Jobst, B., et al. (2012). The Faith-Factor in Design Thinking: Creative Confidence Through Education at the Design Thinking Schools Potsdam and Stanford? In H. Plattner, Meinel, C., Leifer, L. (Ed.), **Design Thinking Research Measuring Performance in Context** (pp. 35-46). New York: Springer Heidelberg.

- Lake, D., et al. (2024). Design Thinking in Higher Education: Opportunities and Challenges for Decolonized Learning. **Teaching and Learning Inquiry**, 12, 1-22.
- Lawson, B. (2012). **What Designers Know**. New York: Routledge.
- Lewrick, M., Link, P., & Leifer, L. (2018). **The design thinking playbook: Mindful digital transformation of teams, products, services, businesses and ecosystems**. New York: John Wiley & Sons.
- Li, W. T., Ho, M. C., & Yang, C. (2019). A design thinking-based study of the prospect of the sustainable development of traditional handicrafts. **Sustainability**, 11(18), 4823.
- Narongwit, P. (2024). **The Community product development through design thinking linked to tourism based on cultural heritage of Kamphaeng Phet Province**. Doctoral dissertation Art and Design Naresuan University.
- Seidel, V. P., & Fixson, S. K. (2013). Adopting Design Thinking in Novice Multidisciplinary Teams: The Application and Limits of Design Methods and Reflexive Practices. **Journal of Product Innovation Management**, 30(1), 19-33.
- Spencer-Oatey, H. (2012). **What is culture A compilation of quotations** [Online]. Available: https://warwick.ac.uk/fac/soc/al/globalpad-rip/openhouse/interculturalskills_old/core_concept_compilations/global_pad_-_what_is_culture.pdf. [2023, August 8].
- Tschimmel, K. (2012). Design Thinking as an effective Toolkit for Innovation. In **Proceedings of the XXIII ISPIM Conference: Action for Innovation: Innovating from Experience**. Spain: Barcelona.
- UNESCO (n.d.) **Historic Town of Sukhothai and Associated Historic Towns**. [Online]. Available: <https://whc.unesco.org/en/list/574/>. [2023, August 8].
- Yamane, T. (1967). **Statistics, An Introductory Analysis**. (2 nd ed.). New York: Harper and Row.

แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
ในเขตกรุงเทพมหานคร

The Participative Administration with Baworn Approach of Sunday Buddhist
Study Center in Bangkok Metropolis

พระมหาไชยธนอม ทาระสาย*

Phramaha Chaithanom Harasai

สิรินธร สินจินดาวงศ์**

Sirinthorn Sinjindawong

สุพรรณณี สมานญาติ**

Supanee Samarnyat

Received : May 31, 2024

Revised : August 2, 2024

Accepted : August 19, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร 3) เพื่อประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 382 คน ใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ระหว่าง 0.60-1.00 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .946 สภาพที่พึงประสงค์มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .952 แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา ระหว่าง 0.80-1.00 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า PNI modified และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากและสภาพที่พึงประสงค์ภาพรวมทุกด้าน

*นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Doctor of Philosophy Student Field of Study, Educational Administration Sripatum University

(Corresponding Author) e-mail: poomin_1990@hotmail.com

**อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Lecturer in the Doctor of Philosophy Program Field of Study, Educational Administration Sripatum University

อยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางการบริหารฯ 11 แนวทาง ได้แก่ (1) บริหารอย่างมีส่วนร่วม (2) เพิ่มช่องทางพัฒนารายได้ (3) พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย (4) เน้นการทำงานเป็นทีม (5) ร่วมตัดสินใจและรับผิดชอบ (6) บวรดำเนินงานร่วมกัน (7) ร่วมตรวจสอบและประเมินผล (8) ร่วมรับผลประโยชน์ (9) ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (10) บริหารงานแบบบูรณาการ และ (11) บริหารงานอย่างมีคุณธรรม 3) ผลการประเมินแนวทางทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ ตามลำดับ

คำสำคัญ : แนวทาง / การบริหารแบบมีส่วนร่วม / หลักบวร / ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ABSTRACT

This research has the objectives to 1) study the current condition and desired conditions of the Sunday Buddhist Study Center in Bangkok, 2) to develop guidelines for participatory management according to the principles of the Sunday Buddhist Study Center in Bangkok, 3) to evaluate the participatory management approach according to the principles of Buddhism of the Sunday Buddhist Study Center in Bangkok. Use integrated research methods The sample group consisted of 382 administrators, teachers, and people involved with the Sunday Buddhist Study Center in Bangkok using a stratified random sampling method. The tools used in the research include a questionnaire with a content validity between 0.60-1.00. The current condition questionnaire has a reliability value of .946. The desired condition has a reliability value of .952. Interview form, group discussion recording form. and assessment form It has a content validity value between 0.80-1.00. Statistics used to analyze the data include frequency, percentage, mean, standard deviation, PNI modified values, and content analysis. The results of the research found that: 1) The current condition of the Sunday Buddhism Study Center in Bangkok. The overall picture of every aspect is at a high level and the overall desirable condition of every aspect is at the highest level. 2) 11 management guidelines, including (1) participatory management (2) increasing income development channels (3) developing a modern curriculum (4) emphasizing teamwork (5) participating in decision-making and taking responsibility (6)) Work together (7) jointly inspect and evaluate (8) jointly receive benefits (9) work together efficiently and effectively (10) integrated management (11) manage with morality 3) The results of the evaluation of both overall and individual approaches were at the highest level: usefulness, correctness, appropriateness, and feasibility, respectively.

Keywords : Approach / Participatory Management / Principles of Worship /

Sunday Buddhist Study Center

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากปัจจุบันอยู่ในยุคกระแสโลกาภิวัตน์ภายใต้อิทธิพลของข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้องค์การต่างๆ ต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านสภาพทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีและการศึกษา โดยกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการศึกษาของประเทศ ด้วยเหตุที่ว่าแรงขับเคลื่อนของทุกภาคส่วนล้วนมาจากการที่ประชาชนมีการศึกษาที่ดีการให้การศึกษแก่ประชาชนจะเป็นเครื่องมือขจัดความไม่รู้ เพิ่มศักยภาพด้านสติปัญญาให้กับประชาชน ให้สามารถรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการศึกษาในประเทศไทยมีวาระการปฏิรูปการศึกษามากหลายยุคหลายสมัยในหลายรัฐบาล มีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาทุกระดับหลายครั้ง รวมถึงมีแนวคิดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมโลกและเตรียมพร้อมสู่โลกในศตวรรษที่ 21 โดยปัจจุบันประเทศไทยได้กำหนดวิสัยทัศน์ในยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ของประเทศ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาค้นในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Office of the Secretary of the National Strategy Committee, 2018)

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่จัดตั้งขึ้นในประเทศไทย เมื่อปีพุทธศักราช 2501 โดยนำแบบอย่างการศึกษาพระพุทธศาสนาจากประเทศศรีลังกา มาเป็นแนวทางการศึกษาพระพุทธศาสนาของเด็กและเยาวชนไทย ด้วยความมุ่งหมาย คือ 1) นำเด็ก เยาวชน และประชาชนเข้าวัด เรียนรู้ หลักธรรม สืบทอดขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีไทย 2) เป็นแหล่งเรียนรู้ศีลธรรมของชุมชน 3) เป็นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สำหรับเด็ก เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ตระหนักถึงหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนในการเข้าร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และเป็นแหล่งพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยเหตุนี้ กรมการศาสนาจึงได้กำหนดนโยบายให้โครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นโครงการสำคัญที่สนองนโยบายของรัฐบาล ด้วยการบูรณาการงานในพื้นที่เป็นพลังขับเคลื่อนจาก บ้าน วัด และโรงเรียน โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาเป็นชุมชนคุณธรรม เป็นแหล่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้มิติทางศาสนาบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน ให้กลับสู่สังคมไทย เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Office of Moral and Ethical Development, Department of Religious Affairs, Ministry of Culture, 2019) โดยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นำแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบันมาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กร โดยมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านต่างๆ ร่วมกันเพื่อเป็นการผสมผสานแรงขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวหน้า พ้นจากวิกฤตการณ์ต่างๆ ไปได้ ซึ่งนอกจากการนำแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้แล้วยังได้นำแนวคิด บวร มาผนวกเข้าด้วยกัน ทำให้กลายเป็นหลักการ

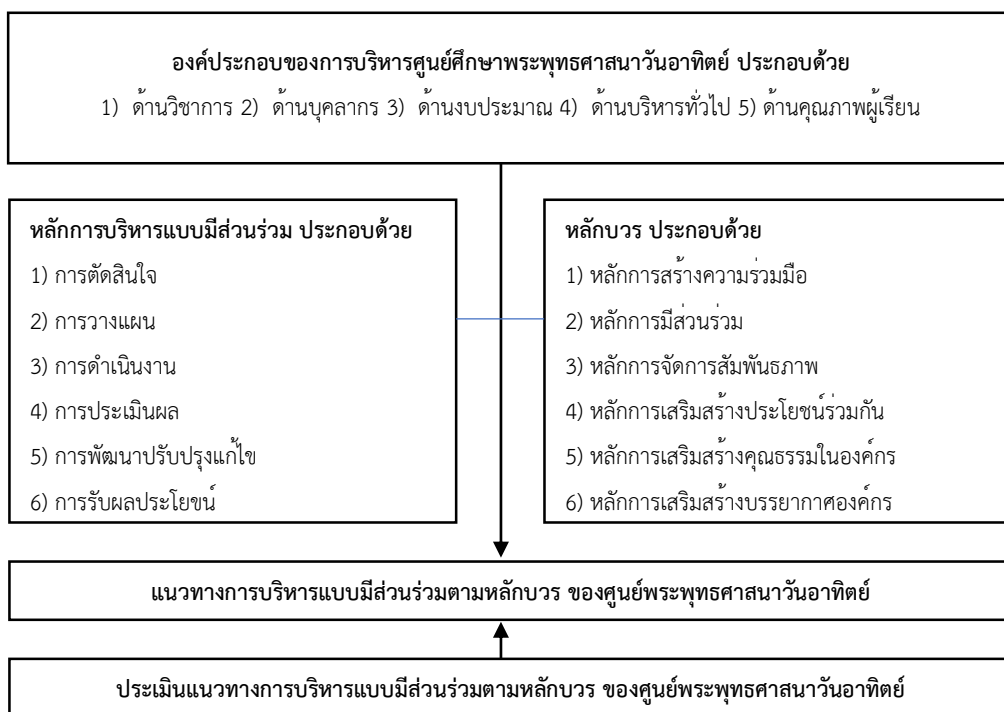
บริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวร ซึ่งหมายถึง กระบวนการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคคลหรือองค์กร ประกอบด้วย บ้าน/ชุมชน วัด/องค์กรทางศาสนา โรงเรียน/หน่วยราชการ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ศูนย์ฯ เริ่มตั้งแต่การร่วมตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผลและการรับผลประโยชน์ โดยต้องยึดหลักการสร้างความร่วมมือ หลักการมีส่วนร่วม หลักการจัดการสัมพันธภาพ หลักการเสริมสร้างประโยชน์ร่วมกัน หลักการเสริมสร้างคุณธรรมในองค์กร หลักการเสริมสร้างบรรยากาศองค์กร เพื่อให้การบริหารศูนย์ฯมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ และสามารถขับเคลื่อนศูนย์ฯให้ก้าวหน้าอย่างเข้มแข็งและมั่นคงได้

การนำแนวคิด บวร มาปรับใช้ในการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยคำว่า “บวร” นั้น ตัว บ คือ บ้าน หมายถึง ชาวบ้าน ผู้ที่จะสืบสานวัฒนธรรม ศาสนา และซึมซับคำสอนจากพระสงฆ์ ตัว ว คือ วัด วัดที่มีพระสงฆ์ ผู้ที่ศึกษาพระธรรม และเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้คนในสังคม และตัว ร คือ โรงเรียน เป็นสถานที่ให้การศึกษาโดยตรงต่อทุกเพศ ทุกวัย (Chanon, 2021) ฉะนั้นคำว่า “บวร” จึงหมายถึงสังคมที่เกื้อกูล ส่งเสริม ช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน โดย “บวร” จะเป็นกลไกที่ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม อันเป็นความมุ่งหวังของการเชื่อมโยงชุมชนในการร่วมมือกันพัฒนาในมิติต่างๆ (Phongcharoen, 2021) การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังประสบปัญหาด้านคุณภาพของการบริหารศูนย์ฯ ทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไป อันเป็นปัญหาหลักที่สำคัญ ที่ทำให้หลายศูนย์ฯที่เคยดำเนินการมาต้องหยุดทำกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างถาวร เพราะประสบปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไข ทำให้ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขาดเสถียรภาพในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาเพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร และผลการวิจัยครั้งนี้ จะช่วยให้ได้องค์ความรู้ใหม่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาขับเคลื่อนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของศูนย์ฯอย่างเหมาะสมและสอดคล้องตามบริบทของแต่ละศูนย์ฯ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยกำหนดศึกษา แนวคิด ทฤษฎีการบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้งในและต่างประเทศ ประกอบด้วย Phibunvitattamrong (2021), Kiangkaew (2017), Kantapat (2018), Sarasom (2018), Yaemsrikaew (2015), Hnuchu (2014), Cox & Caldwell (2000), Efe (2018), Buthelezi & Ajani (2023) และ Grapini, Albescu & Faur (2022) ฯลฯ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และสังเคราะห์ตัวแปรจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างเป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรทัดฐานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรทัดฐานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรทัดฐานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยแบบสามวิธีระหว่างการศึกษาเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 47 ศูนย์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ฯ จำนวน 382 รูป/คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามตารางของ Yamane (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 5% เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ

(Check List) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หรือดำเนินการที่เกี่ยวข้อง ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ฯ ที่มีต่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของศูนย์ฯ และตอนที่ 3 ข้อคำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะต่างๆ ได้อย่างอิสระ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันเท่ากับ .946 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ .952 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ดังนี้ ตอนที่ 1 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แปลผลโดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ตามแนวทางของเบสต์ (Best, 1981) การพิจารณาค่าเฉลี่ย ดังนี้ (Srisaard, 2017) ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51-4.50 หมายถึง ระดับมาก ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด และวิเคราะห์ ค่า PNI Modified โดยใช้สถิติ Priority Needs Index (PNI Modified) $PNI\ Modified = (I-D) / D$ (I) คือ คะแนนสภาพที่พึงประสงค์/คาดหวัง (D) คือ คะแนนสภาพปัจจุบัน/ที่เป็นอยู่จริง (Wongwanit, 2015)

ระยะที่ 2 นำเสนอแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในบริบทของมหาวิทยาลัย วัด และโรงเรียน จำนวน 6 คน ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) เป็นผู้บริหารจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกำกับของมหาวิทยาลัย 2) เป็นผู้บริหารจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในกำกับของวัด 3) เป็นผู้บริหารจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในกำกับของโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ค่าความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี และสร้างข้อสรุป จากนั้นร่างแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร

ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่าน ซึ่งใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้บริหารการศึกษา/อาจารย์ นักวิชาการศาสนา หรือผู้มีคุณวุฒิปัญญาเอก ทางด้านบริหารการศึกษาขึ้นไป และมีประสบการณ์ทางด้านการบริหารการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขต

กรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นนำแบบประเมินไปเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปลผลโดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ดังนี้ (Srisaard, 2017) คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ระดับน้อย คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สรุปได้ดังนี้

1.1 การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร สภาพปัจจุบันมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D.= .35) และสภาพที่พึงประสงค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = .38) และพบค่า PNI_{modified} ที่ 0.042 เมื่อพิจารณารายด้าน ข้อที่พบว่า มีค่า PNI_{modified} สูงสุดเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านบริหารทั่วไป โดยพบค่า PNI_{modified} ที่ 0.055 รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านคุณภาพผู้เรียน ตามลำดับ ดังปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพของศูนย์ศึกษา

พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาพรวมและรายด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพ

ด้าน	สภาพปัจจุบัน		ระดับ	สภาพที่พึงประสงค์		ระดับ	PNI _{modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.			
1. วิชาการ	4.52	.40	มากที่สุด	4.71	.55	มากที่สุด	0.042	3
2. บุคลากร	4.48	.43	มาก	4.65	.42	มากที่สุด	0.037	4
3. งบประมาณ	4.33	.51	มาก	4.55	.50	มากที่สุด	0.050	2
4. บริหารทั่วไป	4.38	.51	มาก	4.62	.77	มากที่สุด	0.055	1
5. คุณภาพผู้เรียน	4.56	.40	มากที่สุด	4.68	.43	มากที่สุด	0.026	5
ภาพรวม	4.45	.35	มาก	4.64	.38	มากที่สุด	0.042	

1.2 การบริหารแบบมีส่วนร่วม พบว่า สภาพปัจจุบันมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = .45) และสภาพที่พึงประสงค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = .40) และพบค่า PNI_{modified} ที่ 0.052 เมื่อพิจารณารายด้าน ข้อที่พบว่า มีค่า PNI_{modified} สูงสุดเป็นลำดับที่ 1 คือ การตัดสินใจและการประเมินผล มีค่า PNI_{modified} ที่ 0.055 รองลงมา คือ การดำเนินงาน การปรับปรุงแก้ไข การรับผลประโยชน์ และการวางแผนตามลำดับ ดังปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาพรวมและรายด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ด้าน	สภาพปัจจุบัน		ระดับ	สภาพที่พึงประสงค์		ระดับ	PNI _{modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.			
1. การตัดสินใจ	4.35	.55	มาก	4.59	.50	มากที่สุด	0.055	1
2. การวางแผน	4.40	.54	มาก	4.62	.46	มากที่สุด	0.050	4
3. การดำเนินงาน	4.42	.56	มาก	4.65	.46	มากที่สุด	0.052	2
4. การประเมินผล	4.34	.61	มาก	4.58	.50	มากที่สุด	0.055	1
5. การพัฒนาปรับปรุงแก้ไข	4.36	.55	มาก	4.59	.48	มากที่สุด	0.052	2
6. การรับผลประโยชน์ร่วมกัน	4.43	.48	มาก	4.66	.43	มากที่สุด	0.051	3
ภาพรวม	4.39	.45	มาก	4.62	.40	มากที่สุด	0.052	

1.3 หลักบรรพ พบว่า สภาพปัจจุบันมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = .43) และสภาพที่พึงประสงค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = .39) และพบค่า PNI_{modified} ที่ 0.047 เมื่อพิจารณารายด้าน ข้อที่พบว่า มีค่า PNI_{modified} สูงสุดเป็นลำดับที่ 1 คือ หลักการมีส่วนร่วมโดยพบค่า PNI_{modified} ที่ 0.05 รองลงมา คือ หลักการจัดการสัมพันธภาพ หลักการเสริมสร้างคุณธรรมในองค์กร หลักการสร้างความร่วมมือ หลักการสร้างประโยชน์ร่วมกัน และหลักการเสริมสร้างบรรยากาศในองค์กรตามลำดับ ดังปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร ภาพรวมและรายด้านของหลักบรรพ

ด้าน	สภาพปัจจุบัน		ระดับ	สภาพที่พึงประสงค์		ระดับ	PNI _{modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.			
1. หลักการสร้างความร่วมมือ	4.39	.52	มาก	4.60	.47	มากที่สุด	0.047	3
2. หลักการมีส่วนร่วม	4.40	.55	มาก	4.62	.49	มากที่สุด	0.050	1

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ด้าน	สภาพปัจจุบัน		ระดับ	สภาพที่พึงประสงค์		ระดับ	PNI _{modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.			
3. หลักการจัดการสัมพันธภาพ	4.42	.55	มาก	4.64	.48	มากที่สุด	0.049	2
4. หลักการสร้างประโยชน์ร่วมกัน	4.46	.54	มาก	4.67	.44	มากที่สุด	0.047	3
5. หลักการเสริมสร้างคุณธรรมในองค์กร	4.46	.49	มาก	4.68	.42	มากที่สุด	0.049	2
6. หลักการเสริมสร้างบรรยากาศในองค์กร	4.48	.51	มาก	4.66	.46	มากที่สุด	0.040	4
ภาพรวม	4.43	.43	มาก	4.64	.39	มากที่สุด	0.047	

2. ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพชาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร จากการสัมภาษณ์ พบว่า 1) การบริหารศูนย์ฯ แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านบริหารทั่วไป มีระบบบริหารที่คำนึงถึงผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เป็นตัวแทนจากบ้าน วัด โรงเรียนและมีระบบสวัสดิการ (2) ด้านงบประมาณ เพิ่มช่องทางพัฒนารายได้แก่ศูนย์ฯ ระดมทุนจากบุคคลหรือหน่วยงานอื่น และมีหลักสูตรส่งเสริมอาชีพ (3) ด้านวิชาการ พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยบูรณาการกับศาสตร์อื่นๆ และสอดคล้องกับความต้องการท้องถิ่น (4) ด้านบุคลากร มีความพร้อมในการปฏิบัติงานและยึดกฎระเบียบ ข้อบังคับของศูนย์ฯ โดยผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่าย 2) การมีส่วนร่วม 4 ข้อ ได้แก่ (1) ร่วมตัดสินใจ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมให้ข้อมูล ระดมความคิดเห็น เปิดศูนย์ฯ เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน (2) ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผิดชอบและอุปถัมภ์กิจกรรมต่างๆ (3) ร่วมประเมินผล โดยร่วมติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน (4) ร่วมรับผลประโยชน์ โดยกิจกรรมของศูนย์ฯ ช่วยลดปัญหาสังคม ส่งเสริมกิจกรรมด้านครอบครัว เพิ่มภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้คนในชุมชน 3) หลักบรรพชา 3 ข้อ ได้แก่ (1) หลักการมีส่วนร่วม โดยจัดทำแผนปฏิบัติงาน ประชุมทบทวนพันธกิจ แลกเปลี่ยนความรู้ และเน้นบทบาทในการทำงานร่วมกัน (2) หลักการสร้างสัมพันธภาพ ใช้หลักพุทธธรรมการทำงานร่วมกัน มีกระบวนการ PDCA และบูรณาการงานกับหน่วยงานอื่น (3) หลักเสริมสร้างคุณธรรมในองค์กร โดยบุคลากรยึดกฎระเบียบ พัฒนาทักษะผู้ปฏิบัติงานอย่างทตเต็ม เป็นธรรม โดยจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ชี้ให้เห็นถึงลำดับความต้องการจำเป็นในแต่ละด้านโดยเลือกจากด้านที่มีค่า PNI_{modified} มากไปหาน้อยและสามารถสรุปเป็นแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพชาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร 11 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 ส่งเสริมการบริหารศูนย์ฯ อย่างมีส่วนร่วม 5 ข้อ ได้แก่ 1) มีโครงสร้างการบริหารศูนย์ฯ แต่ละฝ่ายที่ชัดเจน 2) คณะกรรมการบริหารมาจากบ้าน วัด และโรงเรียน 3) มีระบบสวัสดิการบุคลากร 4) มีความพร้อมด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ 5) มีบัญชีเรียกชื่อ ทะเบียนผู้เรียน ครู และผู้ทำคุณประโยชน์ต่อศูนย์ฯ

แนวทางที่ 2 ส่งเสริมการเพิ่มช่องทางพัฒนารายได้แก่ศูนย์ฯ 3 ข้อ ได้แก่ 1) จัดตั้งกองทุนพัฒนาศูนย์ฯ อย่างโปร่งใส 2) สร้างผลิตภัณฑ์ในแบรนด์ของศูนย์ฯ และจัดจำหน่าย 3) จัดตั้งชมรม/ชุมนุมส่งเสริมความสามารถพิเศษต่างๆ

แนวทางที่ 3 ส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยตามความต้องการท้องถิ่น 7 ข้อ ได้แก่ 1) “บวร” ร่วมสะท้อนปัญหาและความต้องการต่อหลักสูตร 2) เน้นวิชาการด้านพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม 3) เสริมวิชาเลือกเป็นที่ยอมรับของผู้เรียน 4) สร้างสื่อคุณธรรมออนไลน์สู่สังคม 5) ประชาสัมพันธ์หลักสูตรมากขึ้น 6) บันทึกความเข้าใจร่วมกัน (MOU) กับหน่วยงานอื่น 7) มีการบูรณาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น

แนวทางที่ 4 ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมโดยยึดระเบียบ ข้อบังคับของศูนย์ฯ 4 ข้อ ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกฝ่าย 2) จัดทีมบุคลากรให้พร้อมทำงาน 3) จัดครูสอนให้ตรงกับรายวิชาที่ถนัด 4) มีคณะกรรมการนักเรียนหรือกลุ่มแกนนำจิตอาสา เพื่อสร้างแรงจูงใจ

แนวทางที่ 5 ส่งเสริมโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบ 5 ข้อ ได้แก่ 1) ประชุม ระดมความคิดเห็น 2) สร้างเครือข่ายเพื่อรับฟังข้อมูลจากชุมชน 3) ร่วมสะท้อนปัญหา วิเคราะห์สาเหตุและแนวทางแก้ไข 4) วิเคราะห์ความต้องการของชุมชนในมิติต่างๆ 5) ยึดตามมติที่ได้จากการประชุมเป็นหลัก

แนวทางที่ 6 ส่งเสริมกิจกรรมร่วมกันระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน 5 ข้อ ได้แก่ 1) ประสานความต้องการของศูนย์ฯ 2) จัดกิจกรรมเด่นๆ ประจำศูนย์ฯ 3) ร่วมให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์และอื่นๆ 4) เข้าร่วมกิจกรรมภายในศูนย์ฯ 5) เข้าร่วมกับศูนย์ฯ เพื่อทำกิจกรรมกับชุมชนและหน่วยงานอื่น

แนวทางที่ 7 ส่งเสริมให้ “บวร” ร่วมตรวจสอบและประเมินผล 10 ข้อ ได้แก่ 1) ร่วมรับฟังข้อมูล แลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำความเข้าใจร่วมกัน 2) ร่วมเสนอแนวทางการแก้ปัญหาและวิธีป้องกัน 3) แก้ปัญหาด้วยหลักพุทธธรรม 4) บันทึกข้อมูลการดำเนินงานของศูนย์ฯ 5) ประเมินความพร้อมด้านต่างๆ 6) ประเมินผู้สอน เพื่อเพิ่มจิตวิทยาการสอน 7) เชิญชวน “บวร” เข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์ฯ 8) ร่วมสังเกตพฤติกรรมและประเมินผู้เรียนด้านอื่นๆ 9) จัดนิทรรศการผลงานของศูนย์ฯ และร่วมให้คะแนน 10) จัดทำหนังสือประชาสัมพันธ์ศูนย์ฯ

แนวทางที่ 8 ส่งเสริมผลประโยชน์ร่วมกันของ “บวร” 6 ข้อ ได้แก่ 1) จัดค่ายอบรมคุณธรรมด้านต่างๆ 2) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนและผู้ปกครองปฏิบัติร่วมกัน 4) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาชุมชนอย่างถูกต้อง 5) นำเสนอรางวัลต้นแบบความดีต่างๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจ 6) เพิ่มช่องทางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทั้งของศูนย์ฯ และชุมชน

แนวทางที่ 9 สนับสนุนให้ บวร ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 3 ข้อ ได้แก่ 1) ประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดพันธกิจและแผนปฏิบัติงาน 2) กำหนดบทบาทหน้าที่แต่ละฝ่ายโดยยึดตามระเบียบของกรมการศาสนา 3) เยี่ยมเยียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับศูนย์ฯ อื่น หรือหน่วยงานอื่นๆ

แนวทางที่ 10 ส่งเสริมการบริหารแบบบูรณาการกับหน่วยงานอื่น 4 ข้อ ได้แก่ 1) บริหารงานร่วมกันด้วยหลักพุทธธรรม 2) สร้างภาคีเครือข่ายจาก บ้าน วัด และโรงเรียน 3) ปรับทัศนคติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 4) เข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานอื่นเพื่อประสานความร่วมมือ

แนวทางที่ 11 ส่งเสริมการบริหารศูนย์อย่างมีคุณธรรม 5 ข้อ ได้แก่ 1) ประกาศเจตนารมณ์อย่างชัดเจน 2) กำกับ ติดตามงาน อย่างเป็นกัลยาณมิตร 3) จัดอบรมพัฒนาทักษะแก่ผู้ปฏิบัติงานอย่างทดเทียมกัน 4) จัดกิจกรรมด้านความสามัคคีเน้นประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก 5) เคารพสิทธิและไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ภาพรวมของทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = .36) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.96$, S.D. = .23) ด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = .56) ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = .59) และด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = .36) ตามลำดับ ดังปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความถูกต้องของแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพชาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร

แนวทาง ที่	ความเป็นประโยชน์			ความเป็นไปได้			ความเหมาะสม			ความถูกต้อง		
	ผลการประเมิน			ผลการประเมิน			ผลการประเมิน			ผลการประเมิน		
	X̄	S.D.	ระดับ	X̄	S.D.	ระดับ	X̄	S.D.	ระดับ	X̄	S.D.	ระดับ
1	4.87	.16	มากที่สุด	4.63	.43	มากที่สุด	4.60	.55	มากที่สุด	4.83	.20	มากที่สุด
2	4.78	.27	มากที่สุด	4.50	.46	มาก	4.61	.44	มากที่สุด	4.56	.40	มากที่สุด
3	4.88	.14	มากที่สุด	4.81	.28	มากที่สุด	4.86	.18	มากที่สุด	4.81	.25	มากที่สุด
4	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	5.00	.00	มากที่สุด	4.83	.41	มากที่สุด
5	4.87	.24	มากที่สุด	4.63	.51	มากที่สุด	4.53	.52	มากที่สุด	4.40	.80	มาก
6	4.77	.29	มากที่สุด	4.50	.50	มาก	4.67	.45	มากที่สุด	4.67	.41	มากที่สุด
7	4.85	.15	มากที่สุด	4.63	.42	มากที่สุด	4.68	.39	มากที่สุด	4.85	.14	มากที่สุด
8	4.81	.32	มากที่สุด	4.83	.41	มากที่สุด	4.75	.39	มากที่สุด	4.81	.32	มากที่สุด
9	4.83	.41	มากที่สุด	4.72	.68	มากที่สุด	4.72	.44	มากที่สุด	4.72	.44	มากที่สุด
10	4.71	.37	มากที่สุด	4.54	.53	มากที่สุด	4.63	.49	มากที่สุด	4.67	.44	มากที่สุด
11	4.93	.16	มากที่สุด	4.73	.30	มากที่สุด	4.77	.41	มากที่สุด	4.83	.27	มากที่สุด
รวม	4.96	.23	มากที่สุด	4.69	.36	มากที่สุด	4.86	.59	มากที่สุด	4.89	.56	มากที่สุด

ภาพรวมทุกด้าน X̄ = 4.85 S.D. = .36 ระดับ = มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพชาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานครทั้ง 5 ด้าน ค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบค่า PNImodified เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านบริหารทั่วไป ด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านคุณภาพผู้เรียน จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าสภาพปัจจุบันมีการบริหารอยู่ในระดับมากพอสมควร แต่ในสภาพที่พึงประสงค์ ด้านบริหารทั่วไป มีความต้องการจำเป็นในลำดับแรกที่มีความจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น โดยเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่นๆ ซึ่งอยู่ลำดับรองลงมาซึ่งมีการบริหารงานอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ โดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียนซึ่งอยู่ในลำดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ถ้ามีการบริหารศูนย์ฯทั้ง 4 ด้านในลำดับแรกอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมจะส่งผลต่อด้านคุณภาพผู้เรียนเอง ในส่วนการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีภาพรวมในสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากและพบค่า PNImodified ได้แก่ การตัดสินใจและการประเมินผล, การดำเนินงาน, การพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข, การรับผลประโยชน์ร่วมกัน, และการวางแผนตามลำดับ โดยผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าในสภาพปัจจุบันมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมอยู่แล้ว แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสภาพที่พึงประสงค์พบว่า ด้านการตัดสินใจและการประเมินผลมีความต้องการจำเป็นในลำดับแรก ชี้ให้เห็นว่า แต่ละศูนย์ฯควรมีการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์ฯมากขึ้น เช่น มีการประชุม ระดมความเห็นและตัดสินใจร่วมกัน รวมทั้งการติดตามงานและร่วมกันประเมินผลงานของศูนย์ฯ เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบกับด้านการตัดสินใจและการประเมินผลกับด้านอื่นๆ ในลำดับรองลงมาซึ่งอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ โดยเฉพาะการวางแผนอยู่ลำดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินงานของศูนย์ฯ มีการวางแผนร่วมกันดีอยู่แล้ว อีกทั้งมีการรับผลประโยชน์ร่วมกัน และร่วมกันพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ที่เหมาะสม ในส่วนของหลักบรรพชา พบค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันมีภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบค่า PNImodified ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม หลักการจัดการสัมพันธภาพ หลักการเสริมสร้างคุณธรรมในองค์กร หลักการสร้างความร่วมมือ หลักการสร้างประโยชน์ร่วมกัน และหลักการเสริมสร้างบรรยากาศในองค์กร ตามลำดับ ชี้ให้เห็นว่าในสภาพปัจจุบันมีการใช้หลักบรรพชาพอสมควรอยู่แล้ว แต่ในด้านสภาพที่พึงประสงค์ หลักบรรพชา ด้านหลักการมีส่วนร่วมพบค่าความต้องการจำเป็นสูงเป็นลำดับแรก ชี้ให้เห็นว่าควรเพิ่มหลักการมีส่วนร่วมของบรรพชาในการบริหารศูนย์ฯมากขึ้น โดยเมื่อเปรียบเทียบกับหลักบรรพชาด้านอื่นๆ ในลำดับรองลงมา ซึ่งอยู่ในระดับเป็นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะหลักการเสริมสร้างบรรยากาศในองค์กร ซึ่งอยู่ในลำดับท้ายสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ศูนย์ฯมีการใช้หลักบรรพชาด้านหลักการเสริมสร้างบรรยากาศในองค์กรอย่างเหมาะสมอยู่แล้ว จึงสรุปได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบรรพชาได้มีการบริหารเป็นที่น่าสนใจ โดยพิจารณาจาก ระดับค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันที่มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ที่มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และค่า PNImodified ไม่ห่างกันมากนัก ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ Phrakru Chonlatharnsophit (2023) ที่พบว่า สภาพปัญหาการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านงบประมาณ

ด้านการบริหารงานทั่วไป และด้านพื้นที่การเรียนรู้ และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ Phra Maha Suchart Dhammakamo (Piti) (2018) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันมีการแบ่งการบริหารงานเป็น 4 ด้านคือ วิชาการ บุคคล งบประมาณและบริหารงานทั่วไป ผลการวิจัยยังสอดคล้อง Thanomchat & Sricharoenpramphong (2018) ที่พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติในการพัฒนาสมรรถนะหลักในสภาพที่เป็นจริง อยู่ในระดับมาก และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด

2. การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ พบว่า มี 11 แนวทาง โดยเป็นการเก็บข้อมูลจากแต่ละศูนย์ฯ ที่มีการบริหารงานในบริบทที่แตกต่างกัน ได้แก่ ศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในวัด มีแนวทางในการบริหารงานภายใต้การบริหารของวัด โดยคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์หรือคณะกรรมการวัดจึงมีบทบาทในการบริหารงานในรูปแบบของวัด และศูนย์ฯ ที่ตั้งอยู่ในโรงเรียน ภายใต้การบริหารของผู้บริหารสถานศึกษามีรูปแบบการบริหารศูนย์ฯ ในบริบทของโรงเรียน แต่โดยรวมแล้ว การบริหารศูนย์ฯ ทั้ง 11 แนวทาง ได้แก่ (1) บริหารอย่างมีส่วนร่วม (2) เพิ่มช่องทางพัฒนารายได้ (3) พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย (4) เน้นการทำงานเป็นทีม (5) ร่วมตัดสินใจและรับผิดชอบ (6) บรรดาดำเนินงานร่วมกัน (7) ร่วมตรวจสอบและประเมินผล (8) ร่วมรับผลประโยชน์ (9) ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (10) บริหารแบบบูรณาการ (11) บริหารอย่างมีคุณธรรม เป็นไปเพื่อพัฒนาองค์ประกอบต่างๆ ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ฯ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ Raktham (2020) พบว่า องค์ประกอบตัวบ่งชี้การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามแนวคิดของบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผนและการสร้างความร่วมมือ 2) บทบาทและการมีส่วนร่วม 3) การจัดกิจกรรมและสร้างสัมพันธ์ภาพ 4) การจัดการและการดำเนินงาน 5) การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และ 6) การเสริมสร้างประโยชน์ร่วมกัน และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ Sarasom (2018) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารแบบ “บ้าน วัด และโรงเรียน” ในการจัดการศึกษา มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาและการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและดำเนินการ 4) การได้รับประโยชน์ร่วมกัน 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ Phra Kru Siripunyaphiwat (2022) ที่พบว่า ชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขับเคลื่อนด้วยพลังบวรต้นแบบ วัดสำโรง เกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งในระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด และประเทศ เพื่อพัฒนาส่งเสริมให้คนมีคุณธรรมตามหลักธรรมคำสอนทางศาสนา น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมไทยอันดีงาม

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานครทั้ง

11 แนวทางนี้ มีความครอบคลุมในแต่ละบริบทของศูนย์ฯในปัจจุบัน และเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ให้ประโยชน์ต่อการบริหารศูนย์ฯในบริบทต่างๆได้ มีความถูกต้องและเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นแนวทางให้เกิดการพัฒนาศูนย์ฯและขับเคลื่อนศูนย์ฯภายใต้การมีส่วนร่วมที่เรียกว่า บวร ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ Yaemsrikaew (2015) ที่พบว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการความร่วมมือของบ้าน วัด โรงเรียน ประกอบด้วย (1) หลักการสร้างความร่วมมือ (2) การมีส่วนร่วม (3) การจัดการสัมพันธภาพ (4) การเสริมสร้างประโยชน์ร่วมกัน (5) การเสริมสร้างคุณธรรมในองค์กร และ (6) การสร้างบรรยากาศองค์กร ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความเหมาะสม เป็นไปได้ มีประโยชน์ และมีความถูกต้อง และผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ Laohphon, Sikkhabandit & Theerawitthayalert (2023) ที่พบว่า ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ขอบข่ายการบริหารวิชาการ 2) การจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ 3) กระบวนการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม และ 4) ปัจจัยส่งเสริมการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ Hnuchu (2014) ที่พบว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความคาดหวังต่อผู้เรียน 2) การพัฒนาบุคลากร 3) ความสามัคคีของบุคลากร 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน 5) การจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน 6) ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์ 7) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ และ 8) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน ตามลำดับ โดยได้ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผลโดยผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผลที่พัฒนาขึ้น มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นรูปแบบในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ในงานด้านการบริหารศูนย์ฯศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 5 ด้าน นั้น ด้านบริหารทั่วไป ซึ่งมีค่า PNImodified มากที่สุด ควรได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างเร่งด่วน รองลงมาคือ ด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ ด้านบุคลากร และด้านคุณภาพผู้เรียน โดยการแก้ปัญหานี้ควรใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมจากชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันตัดสินใจ ร่วมประเมินผล ร่วมดำเนินงาน ร่วมปรับปรุงแก้ไข ร่วมรับผลประโยชน์ และวางแผนงานร่วมกันภายใต้หลักบวร ที่เน้นการมีส่วนร่วม การจัดการสัมพันธภาพ การเสริมสร้างคุณธรรมในองค์กร การสร้างความร่วมมือ การสร้างประโยชน์ร่วมกัน และการเสริมสร้างบรรยากาศในองค์กร เพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายตามวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

จากผลการวิจัยข้างต้น กรมการศาสนาสามารถปรับเป็นแนวนโยบายเชิงรุกและระยะยาว โดยนโยบายเชิงรุก ควรกำหนดให้แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรเป็นหนึ่งในแนวทางการบริหาร ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อปรับโครงสร้างการบริหารศูนย์ฯให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น โดยการบูรณาการ 11 แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวร ตามบริบทของแต่ละศูนย์ฯ และในส่วนของนโยบายระยะยาว ควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวร เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ฯ อื่นๆ ในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีความมั่นคงและมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

ศูนย์ฯ ควรมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อต่อยอดแนวทางการบริหารให้เกิดผลอย่างยั่งยืน โดยยึดแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนศูนย์ฯ ให้ประสบความสำเร็จ ควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน และมีการบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างเครือข่ายประสานความร่วมมือในการขับเคลื่อนศูนย์ฯ และควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ควรนำแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรไปเป็นแนวทางในการวางโครงสร้างของการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยปรับตามความเหมาะสมของแต่ละบริบทของศูนย์ฯ และควรทำการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ สืบหาข้อมูลบริบทของแต่ละศูนย์ฯ เพื่อทราบสภาพปัญหาและความต้องการของศูนย์ฯ อย่างแท้จริง โดยสร้างองค์ความรู้ใหม่ เพื่อบูรณาการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างตรงจุด รวมทั้งควรเน้นการส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากบ้าน วัด และโรงเรียน เพื่อเพิ่มช่องทางพัฒนารายได้ให้ศูนย์ฯ พัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัยตรงตามความต้องการของท้องถิ่น มีทีมงานบุคลากรที่มีคุณภาพโดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมตรวจสอบ ประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมรับผิดชอบ เน้นการบริหารศูนย์ฯ อย่างมีคุณธรรม และบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ในรูปแบบอื่นๆ ที่แตกต่างออกไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม
2. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระหว่างศูนย์ฯ ที่นำแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรไปใช้ในการบริหารจัดการและศูนย์ฯ ที่ไม่ได้นำแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรไปใช้ในการบริหาร
3. ควรศึกษาวิจัยเชิงทดลอง โดยการนำแนวทางทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักบวรในเขตกรุงเทพมหานคร ไปทดลองใช้กับศูนย์ฯ ในเขตพื้นที่อื่นๆ ในบริบทที่แตกต่างกัน

References

- Best, J. W. (1981). **Research in Education**. (3 rd ed.). Englewood cliffs, New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Buthelezi, A. B., & Ajani, O. A. (2022, September). Enhancing Participative Management Practices among Secondary Schools in Patriarchal South Africa. **Journal of Educational and Social Research**, 12(5), 172-184.
- Chanon, K. (2017). **Boworn: House, temple, school, society of support**. [Online]. Available: <http://prachatai.org/journal/2015/12/62826>. [2022, December 9]. [In Thai]
- Cox, E., & Caldwell, P. (2000). **Making policy social in Social capital and public policy in Australia (I. Winter Ed.)**. Melbourne: National Library of Australia.
- Department of Religious Affairs. (2023). **Sunday Buddhist Study Center database system, history**. [Online]. Available: https://www.dra@mculture.go.th/dra_learn/main.php?filename=about_us. [2023, April 7]. [In Thai]
- Efe, A. J. (2018). Change Management Strategies in Policies and Reforms and Administrative Functions Competence in Delta State Colleges of Education. **World Journal of Education**, 8(4), 188-197.
- Grapini, I., Albescu, C. M. S., & Faur, F. C. (2022). Models of Participative Management that Can Be Applied in Romanian Public Institutions. **Ovidius University Annals Economic Sciences**, 22(1), 574-575.
- Hnuchu, S. (2014, April-June). A Model of an Effective Educational Management for the Buddhist Sunday Center. **Sutthiparithat Journal**, 28(86), 235-236. [In Thai]
- Kantapat, M. (2018). **Factors affecting the quality of education in schools under the Area Office**. Doctor of Philosophy Thesis Education Administration Graduate School Siam University. [In Thai]
- Kliangkaew, A. (2017). **Development of a co-learning management model for affiliated schools**. Doctor of Philosophy Thesis Education Administration Graduate School Siam University. [In Thai]

- Laophon, D., Sikkhabandit, S., & Theerawiththayalert, P. (2023, September-October). The Participatory Academic Administration Model to Enhance Learning Management in the New Era for Schools under the Chanthaburi-Trat Secondary Educational Service Area Office. **Journal of Interdisciplinary Research and Academics**, 3(5), 811-812. [In Thai]
- Office of Moral and Ethical Development, Department of Religious Affairs, Ministry of Culture. (2019). **Center Project Operations Manual Study Buddhism on Sundays, fiscal year 2019**. Bangkok: Cooperative Community Printing House Agriculture of Thailand. [In Thai]
- Office of the Secretary of the National Strategy Committee. (2018). **National strategy (2018-2037) government gazette Gazette. Volume 135, Section 82 A**. [Online]. Available: http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF. [2023, March 7]. [In Thai]
- Phibunvitittamrong, J. (2021). **Strategy for managing excellence in secondary schools towards schools becoming communities**. Doctor of Philosophy in Educational Administration Graduate School Siam University. [In Thai]
- Phongcharoen, N. (2021). **Civil society process, home, temple, school "Boworn"**. [Online]. Available: <https://www.gotoknow.org/posts/365266> [2023, February 2]. [In Thai]
- Phrakru Chonlatharnsophit. (2023, January-April). Management of the Sunday Buddhist Study Center, Prachinburi Province. **MCU Journal of Social Development**, 8(1), 152-153. [In Thai]
- Phra Kru Siripunyaphiwat. (2022). Development of a moral community management model driven by the power of devotion. according to royal science Nakhon Chai Si District Nakhon Pathom Province. **MCU Journal Buddhapanya Review**, 7(4), 120-132. [In Thai]
- Sarasom, N. (2018). **Participation in the administration of "home, temple, school" of affiliated temple schools**. Thesis Doctorate Degree Educational Administration field Silpakorn University. [In Thai]
- Srisaard, B. (2017). **Preliminary research**. (10 th ed.). Bangkok: Suweeriyasan. [In Thai]

- Thanomchat, W., & Sricharoenpramphong, N. (2018). **Assessment of needs in developing technical competencies The profession of early childhood teachers in Chanthaburi Province Complete research data report, fiscal year 2018, Faculty of Education**. Chanthaburi: Rambhaibarni Rajabhat University. [In Thai]
- Yaemsrikaew, K. (2015). **Management of cooperation of houses, temples, schools**. Thesis Degree Doctor of Philosophy in Educational Administration Silpakorn University. [In Thai]
- Yamane, T. (1973). **Research Methodology/Sample Size**. Florida: University of Florida.

กลวิธีการอ่านวาทเพลงของวาทยกรในวงดุริยางค์เครื่องลม
Conducting Technique of Conductor in Wind Band

ภูมินทร์ ภูมिरัตน์*

Phumin Phumirat

สุพรรณณี เหลือบุญชู**

Supunnee Leuaboonscho

สาริศา ประทีปช่วง**

Sarisa Prateepchuang

Received : May 15, 2024

Revised : August 16, 2024

Accepted : September 9, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการอ่านวาทเพลงของวาทยกรในวงดุริยางค์เครื่องลม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทำการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลภาคสนาม และวิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ วาทยกร จำนวน 4 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์รายบุคคล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหากลวิธีการอ่านวาทเพลงของวาทยกรในวงดุริยางค์เครื่องลม ผลการศึกษาพบว่า วาทยกรควรมีความรู้ในการอ่านวาทเพลง ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ ได้แก่ เทคนิคท่าทาง เทคนิคการซ้อมและเทคนิคการแสดง นอกจากนี้ยังมีท่าทางการยืนและการเคลื่อนไหวของร่างกาย บทบาทและหน้าที่ของวาทยกร ตลอดจนเทคนิคการอ่านวาทเพลงโดยการใช้ไม้บัตอง รวมไปถึงความเป็นผู้นำ ต้องมีความสามารถให้ความเชื่อมั่นกับนักดนตรีได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : กลวิธีการอ่านวาทเพลง / วาทยกร / วงดุริยางค์เครื่องลม

*นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Doctor of Fine Arts Student Program in Music, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

(Corresponding Author) e-mail: phumin.oad@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Lecturer in Program Music, Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts

ABSTRACT

The objective of this research was to study the conducting technique of conductor in wind band. It is qualitative research by researching, analyzing, synthesizing information from documents. Field data and select key informants using the purposive sampling method, including 4 conductors, data were collected through individual interviews. The research tool used was an in-depth interview form. The obtained data was then analyzed and synthesized to find conducting technique of conductor in wind band. The results of the study found that conductors should have knowledge of conducting. It consists of important parts: posture techniques, rehearsal techniques and acting techniques. There is also standing posture and body movement. The role and duties of the conductor as well as techniques for conducting using the baton stick. Including leadership must be able to instill confidence in musicians.

Keywords : Conducting Technique / Conductor / Wind Band

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอำนวยเพลงเป็นศาสตร์และศิลปะอย่างหนึ่งในการแสดงดนตรี ศิลปะการอำนวยเพลงสำหรับวงดนตรีทุกประเภทมีตั้งแต่ง่ายที่สุดไปจนถึงยากที่สุด ตามลักษณะ ประเภทของเครื่องดนตรี และวงดนตรี วงดนตรีที่มีนักดนตรีและมีเครื่องดนตรีจำนวนมากเท่าใด จะเกิดความยุ่งยากขึ้นตามลำดับ นอกจากนั้นการอำนวยเพลงจำเป็นต้องใช้ความรู้รอบรู้ เทคนิค และความสามารถพิเศษ การอำนวยเพลงเป็นศิลปะอย่างหนึ่งของการควบคุมการบรรเลง ต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการ ทักษะการสื่อสารกับผู้อื่น ความเข้าใจและการตีความของบทเพลง ความรับผิดชอบต่อการบรรเลงของนักดนตรี ความเป็นผู้นำ เพื่อให้การบรรเลงร่วมกันมีความพร้อมเพียง ตรงตามความปรารถนาของผู้ประพันธ์เพลง การตีความบทเพลงตามเจตนารมณ์ของนักประพันธ์เพลงขึ้นอยู่กับวาทกณ์แต่ละคนที่อาจแตกต่างกันไป ความเป็นผู้นำของวาทกณ์จะเริ่มจากการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตนเอง โดยการฝึกซ้อมให้เกิดความชำนาญและเชี่ยวชาญ แล้วจึงฝึกสอนให้แก่สมาชิกในวง มีการสร้างแรงจูงใจ สร้างความรักและความสามัคคีให้แก่สมาชิก (Junsomdee, 2008) ความสำคัญของวาทกณ์นั้นไม่ได้อยู่ที่การกำกับวงออกแสดงเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับ การฝึกซ้อมนักดนตรีให้บรรเลงบทเพลงต่างๆ ตามการตีความของวาทกณ์แต่ละคน การนำวงดนตรีหรือวงดุริยางค์ออกแสดงเป็นเพียงช่วงเวลาสั้นๆ ของการบรรเลง และการตีความบทเพลงนั้นๆ การฝึกซ้อมต้องใช้เวลาที่ยาวนานกว่าการออกแสดงในแต่ละครั้ง ทั้งนี้วาทกณ์ต้องเป็นผู้ที่สามารถแนะนำหรือแก้ไขเทคนิคต่างๆ ให้แก่นักดนตรีได้ วาทกณ์ที่ดีต้องเป็นนักดนตรีที่ดีมาก่อน จึงจะสามารถเข้าใจปัญหาของวงดนตรีหรือวงดุริยางค์ได้เป็นอย่างดี รู้ความสามารถและขีดจำกัดของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดในวงดุริยางค์ได้เป็นอย่างดีแล้วเป็นความรู้สึกที่ว่าการให้วงดนตรีที่ทำการบรรเลง ให้บรรเลงออกมาตามเจตนารมณ์ของบทเพลง ได้ทั้งอารมณ์รส ความไพเราะ สนุกสนาน เข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ เสมือนว่าอยู่ในยุคนั้นๆ

ในปัจจุบันวงดุริยางค์ที่มีนั้นมีการบรรเลงกันนั้นมีอยู่หลากหลายประเภท เช่น ประเภทวงดุริยางค์เครื่องลม เป็นวงดนตรีที่ประสมวงโดยมีเครื่องดนตรีหลัก 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเครื่องลมไม้ 2) กลุ่มเครื่องลมทองเหลือง และ 3) กลุ่มเครื่องประกอบจังหวะ โดยในแต่ละประเภทจะมีเครื่องดนตรีที่แตกต่างกันออกไป สีสันของเครื่องดนตรีในการบรรเลงดนตรีของวงดุริยางค์เครื่องลมก็ขึ้นอยู่กับรูปแบบของการแสดงและบทเพลง ไม่ว่าจะเป็บบทเพลงประเภทดนตรีคลาสสิกในยุคต่างๆ ไปจนถึงดนตรีสมัยนิยม ซึ่งประเทศไทยมีวาทยกรวงดุริยางค์เครื่องลมที่มีความรู้ความสามารถอยู่หลายคน ซึ่งแต่ละคนล้วนผ่านประสบการณ์การอำนวยเพลงมาอย่างมากมาย นอกจากนี้ผลงานการอำนวยเพลงยังเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในระดับประเทศและต่างประเทศ โดยวาทยกรแต่ละคนนั้นล้วนมีกลวิธีในการอำนวยเพลงที่แตกต่างกันออกไปตามอัตลักษณ์เฉพาะตัว

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการอำนวยเพลง ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีอัตลักษณ์มาประยุกต์ใช้ โดยปัจจุบันนี้ อัตลักษณ์ (Identity) เป็นคำที่ถูกกล่าวถึงกันอย่างแพร่หลาย อัตลักษณ์เป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้นๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ในการทำความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์นั้น เป็นการกำหนดตัวตนก่อนจะกล่าวถึงความเป็นอัตลักษณ์ของบุคคล ซึ่ง Visedsiri (2022) ได้อธิบายว่า คำว่า “อัตลักษณ์” เกิดจากการนำคำภาษาบาลีว่า อตต (อัตตะ) หมายถึง ตัวตนของตน นำมารวมกับคำว่า ลักษณะ (ลักษณะ) ที่หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว เกิดความหมายใหม่ว่า ลักษณะเฉพาะตัวของตนเอง ดังนั้นอัตลักษณ์ในความหมายพื้นฐานจึงมีความหมายสองนัย คือ ความเหมือนและความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไป และนำทฤษฎีดังกล่าวนี้มาประยุกต์ใช้ร่วมกับทฤษฎีภาวะผู้นำ ซึ่ง Anantanavee (2008) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการและสถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งได้เป็นที่ยอมรับให้เป็นผู้นำกลุ่มและมีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มบุคคลนั้น สมาชิกเชื่อว่ามีความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่กลุ่มเผชิญอยู่ได้ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่หรือการกระทำของผู้นำในการชักจูงหรือชี้นำบุคคลอื่นให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ด้วยเหตุผลที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนั้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่อง กลวิธีการอำนวยเพลงของวาทยกรในวงดุริยางค์เครื่องลม โดยผลการศึกษจะทำให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับการอำนวยเพลง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านการอำนวยเพลงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการอำนวยเพลงของวาทยกรในวงดุริยางค์เครื่องลม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลภาคสนาม เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหาวิธีการอำนวยเพลงของวาทยกรในวงดุริยางค์เครื่องลม โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 คน ได้แก่

1. ดร.วานิช โปตะวนิช ผู้เชี่ยวชาญด้านการอำนวยเพลง สังกัด กลุ่มดุริยางค์สากล สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

2. อาจารย์สุรพล ธัญญวิบูลย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการอำนวยเพลง สังกัด ภาควิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3. อาจารย์ดำริห์ บรรณวิทยกิจ ผู้เชี่ยวชาญด้านการอำนวยเพลง สังกัด คณะดุริยางค์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

4. พันเอก ดร.ประทีป สุพรรณโรจน์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการอำนวยเพลง สังกัด กรมดุริยางค์ทหารบก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล ทบทวนเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วทำการตรวจสอบข้อมูลโดยจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัยเพื่อนำมาสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย สร้างแบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview-IDI)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า เอกสาร ที่มีการบันทึกหรือศึกษาในประเด็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง โดยการค้นคว้ารวบรวมจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งจากหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา หนังสือ ตำรา งานวิจัยและข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์หรืออินเทอร์เน็ต เพื่อทำการจำแนกเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยเพลง ในด้านการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยแจ้งให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทุกคนทราบถึงวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยและเพื่อให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล ด้วยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคำถามและลำดับขั้นตอนของการอำนวยเพลง ได้แก่ วาทยกร

การจัดกระทำข้อมูล

1. นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารตำราวิชาการ เอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม มาจัดระบบเป็นหมวดหมู่ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อตรวจสอบข้อมูลให้เกิดความสมบูรณ์

2. สรุปลข้อมูลจากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยจัดเป็นหมวดหมู่ตามเครื่องมือที่จัดทำ เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความแม่นยำ (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อคำถามข้อมูลภาคสนามทุกครั้งที่ได้เก็บข้อมูลด้วยการพิจารณาข้อคำถาม และการสื่อ

ความหมายว่าตรงตามที่ต้องการหรือไม่ ในขณะที่สัมภาษณ์ได้คำตอบที่สอดคล้องกับข้อมูลเดิม และข้อมูลอื่นจากแหล่งต่างๆ ในลักษณะทดสอบแบบสามเส้า (Triangulation)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง กลวิธีการอำนวยเพลงของวาทกวีในวงศ์สุริยวงศ์เครื่องลม มีดังนี้

1. พื้นฐานท่าทางร่างกาย

1.1 ท่าทางการยืน

การยืนของวาทกวีต้องยืนตัวตรงหันหน้าเข้าหาวงดนตรี และมีปลายไม้บาตองอยู่ตรงเอวหรือสูงกว่าเล็กน้อย เว้นระยะห่างของเท้าอย่างสบาย ขนานกัน แบ่งน้ำหนักของเท้าทั้งสองข้างเท่าๆ กัน เพื่อความสมดุลและผ่อนคลายไหล่และหลัง การยืนของวาทกวีนั้นควรยืนตัวตรงโดยแยกเท้าออกจากกัน นิ้วเท้าชี้ออกไปด้านนอกเล็กน้อย ตำแหน่งนี้จะทำให้มีความสมดุลที่ดีและช่วยให้วาทกวีทรงมนไปแต่ละด้านได้อย่างสบาย เหยยศีรษะขึ้นและผ่อนคลายคอ หลีกเลี่ยงการจับหรือบิดตัว ศีรษะของวาทกวีต้องไม่ไปด้านใดด้านหนึ่งเนื่องจากจะทำให้เกิดความตึงเครียดที่คอและไหล่และจะทำให้วาทกวีหันลำตัวไปในทิศทางนั้นได้ลำบาก

นอกจากนี้ท่าการยืนของวาทกวีให้ยืนหันหน้าเข้าหาวงดนตรี ขยับเท้าหาจุดยืนที่ถนัดจะช่วยให้เคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างคล่องแคล่ว เกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง ดูองอาจสมลักษณะผู้นำ สร้างศรัทธาประทับใจในสายตาของนักดนตรีและผู้ชม มีลักษณะดังนี้

1) วางเท้าแยกห่างออกจากกันประมาณ 6-8 นิ้ว ปลายเท้าชี้ไปข้างหน้าเฉียงออกด้านข้างเล็กน้อย น้ำหนักตัวสมดุลบนเท้าทั้งสอง พร้อมที่จะเอี้ยวลำตัวเหนือสะเอวขึ้นไปได้สะดวก วาทกวีบางคนจะยืนเท้าข้างหนึ่ง ส่วนมากใช้เท้าขวายืนออกไปข้างหน้า เท้าซ้ายอยู่ต่ำกว่า ท่านี้ลำตัวจะเอียงไปด้านซ้าย ดูตะแคงไปข้างหนึ่งตามสายตาของผู้ชม

2) ขาตรงปล่อยตามปกติ ไม่ตึง ไม่เกร็ง และเข่าไม่งอ

3) หลังตรง ผายไหล่ไปข้างหลังเล็กน้อย ไม่รู้สึกรัดหรือติดปกติ

4) ศีรษะตั้งตรง คอไม่แข็งหรือเกร็ง และไม่ควรถูกหันหน้าเหลียวซ้ายขวา อาจเกิดการเกร็งที่คอหรือหัวไหล่ ให้ใช้วิธีการกลอกสายตา และระหว่งการอำนวยเพลงให้หันโดยเอี้ยวลำตัวส่วนบนเหนือเอวขึ้นไป

5) เมื่อจะต้องเอี้ยวลำตัวไปด้านใดด้านหนึ่งให้เคลื่อนไหวขยับเท้าเล็กน้อยตามธรรมชาติ มีท่วงท่าที่สง่างาม

1.2 ตำแหน่งแขน

เริ่มจากทำยืนข้างต้นซึ่งแขนทั้งสองปล่อยไว้ข้างลำตัวตามปกติ โดยให้ปฏิบัติ ดังนี้

1) ยกมือในท่าไหว้ โดยให้หัวแม่มือจรดอยู่ใต้คาง สังเกตข้อศอกจะต้องไม่แนบชิดติดลำตัวและไม่กาง ให้อยู่ห่างเล็กน้อยพองาม ถ้าศอกยื่นออกไปข้างหน้ามากเกินไปแสดงว่าไหล่ห่อ ต้องผายไหล่ไปข้างหลังเล็กน้อย

2) ข้อศอกอยู่จุดเดิม ให้ลดส่วนแขนและมือลงขนานกับพื้นระดับแนวเข็มขัด โดยหัวแม่มืออยู่ด้านบนและจัดให้ฝ่ามืออยู่ห่างจากกันประมาณ 1 คืบ ลักษณะรูปร่างคล้ายๆ การจับมือ (Shake Hand) ผีกับการผีมือเปล่า

เริ่มต้นจากลักษณะต่างๆ จากข้อ 2 ที่กล่าวแล้วและให้ปฏิบัติต่อไป ดังนี้

1) ยกข้อเท้าสูงขึ้นช้าๆ จนสูงเสมอไหล่ และลดลงช้าๆ เช่นเดียวกันกลับสู่ที่เดิม ให้ปฏิบัติซ้ำหลายๆ ครั้ง

2) ใช้ข้อเท้าเป็นจุดเคลื่อนไหว ให้ยกมือขึ้น-ลง ทางดิ่ง สังเกตปลายนิ้วสูงสุดเสมอไหล่และต่ำสุดเสมอแนวเข็มขัด การเคลื่อนไหวนี้ใช้เฉพาะส่วนข้อศอกออกไปเท่านั้น ส่วนจากข้อศอกถึงไหล่อาจเคลื่อนไหวได้เล็กน้อยตามธรรมชาติ

3) วางตำแหน่งมือระดับเข็มขัด ข้อศอกยื่นออกไปโยกย้ายซ้าย ขวาไปในทิศทางเดียวกัน

4) เปลี่ยนทิศทางตรงกันข้าม คล้ายการตบมือแต่ฝ่ามือจะไม่กระทบกัน

5) วางตำแหน่งมือระดับเข็มขัดให้หมุนมือเป็นวงกลม มือซ้ายตามเข็มนาฬิกา มือขวาตรงกันข้าม ขนาดของวงกลมให้ยึดระดับความสูง-ต่ำ จากข้อ 2 ข้างต้น

2. เทคนิคการอ่านเพลง

2.1 การเคลื่อนไหวไม้บาคอง

ไม้บาคองเป็นสิ่งเดียวที่วาทกยนาคิตตัวขึ้นบนเวทีได้ ผู้ชมดนตรีมักคิดว่าไม้บาคองเป็นอุปกรณ์ของวาทกยนาคิต แต่ในความเป็นจริงไม้บาคองเป็นอุปกรณ์ช่วยให้วาทกยนาคิตควบคุมการบรรเลงเพลงได้เหมาะสมและควบคุมวงดนตรีให้การถ่ายทอดอารมณ์และลักษณะของการตีความหมายของบทเพลง ไม้บาคองในวงแต่ละชนิดมีความยาวไม่เท่ากัน ซึ่งไม้บาคองควรจะมีความยาวอย่างน้อยประมาณ 1 ฟุต สำหรับวงโยธวาทิตไม้บาคองมีความยาวมากกว่าวงดุริยางค์ ทำให้นักดนตรีที่ยืนเล่นมองเห็นได้ทั่วถึง ส่วนวงดุริยางค์ไม้บาคองจะสั้นกว่า เพราะนักดนตรีนั่งบรรเลงและวาทกยนาคิตยืนอยู่บนแท่นยืน ทั้งนี้หากวาทกยนาคิตไม่มีไม้บาคองสามารถใช้มือแทนได้ แต่จะมองเห็นไม่ชัดเจนเท่าการใช้ไม้บาคอง ไม้บาคองที่นิยมใช้กันโดยทั่วไปมีความยาวระหว่าง 16-20 นิ้ว ไม้บาคองอาจมีความยาวหรือสั้น หนาหรือบาง มีทั้งมีที่จับและไม่มีที่จับ ทำมาจากพลาสติก ไม้ หรือลูมิเนียม สิ่งสำคัญที่สุด คือ มีน้ำหนักเบา ไม้บาคองทุกอันจะต้องมีจุดสมดุล ซึ่งหาได้จากการวางไม้บาคองไว้บนนิ้วเดียวทางขวา จุดสมดุลส่วนมากจะเป็นช่วงสั้นจากค้ำลูกกลมที่ปลายไม้บาคอง วาทกยนาคิตจะรู้สึกได้ถึงความรู้สึกน้ำหนักของไม้บาคองเพราะจุดสมดุลจะก้ำกึ่งน้ำหนักของไม้บาคอง จึงทำให้ไม่รู้สึกรู้ว่าไม้บาคองเป็นส่วนเกินของมือ วาทกยนาคิตที่นอกจากจะต้องมีลักษณะของการเคลื่อนไหวให้ถูกต้องแล้ว ยังต้องเลือกไม้บาคองให้เหมาะสม มีน้ำหนักเบาเหมาะสมกับระยะเวลาฝึกซ้อม และสำหรับใช้ในการควบคุมการแสดงอันแสนยาวนาน วาทกยนาคิตควรพึงตระหนักอีกประการ คือ หากใช้ไม้บาคองที่สั้นเกินไปจะทำให้การเคลื่อนไหวของมือและข้อมือไม่สะดวก ดังนั้นวาทกยนาคิตควรเลือกใช้ไม้บาคองที่มีน้ำหนักเบาเพื่อไม่ให้แขนรู้สึกเมื่อยล้า

การเคลื่อนไหวไม้บาคองเพื่อสื่อสารให้นักดนตรีทั้งวงได้รับทราบและสามารถปฏิบัติตามได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงดนตรีที่มีจำนวนนักดนตรีมาก แม้จะเล่นเพียง 1 เพลงก็ตาม แต่ละส่วนของเพลงจะ

เล่นต่างกัน ต่างอารมณ์ ความรู้สึก และบางครั้งอาจจะเล่นเหมือนกันตามแต่ลักษณะของบทเพลง ซึ่งสัญญาณมือเป็นอย่างหนึ่งที่ใช้ในการควบคุม วาทยกรทุกคนจะต้องเรียนรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยเพลงในอัตราจังหวะต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอัตราจังหวะธรรมดา (Simple Time) อัตราจังหวะผสม (Compound Time) และอัตราจังหวะซ้อน (Complex Time) อัตราจังหวะเป็นการกำหนดท่าทางการให้จังหวะของวาทยกรในการอำนวยเพลงขั้นพื้นฐานและเป็นมาตรฐานสากล เมื่อวาทยกรแต่ละคนมีประสบการณ์มากขึ้น จะมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองในการสร้างสรรค์ลีลาที่อิสระมากขึ้นเพื่อบรรยายความรู้สึกของดนตรีในแบบฉบับของตน การบรรยายความรู้สึกเหล่านี้เปรียบเสมือนภาษาทางกายที่ใช้สื่อสารกับนักดนตรีโดยไม่ต้องอธิบายออกมาเป็นคำพูด นักดนตรีสามารถเข้าใจได้เมื่อวาทยกรสามารถส่งความรู้สึกและภาษากายเหล่านี้ไปถึงนักดนตรีได้อย่างชัดเจน ซึ่งความชัดเจนเหล่านี้จะช่วยให้วาทยกรไม่ต้องเสียเวลาอธิบายด้วยคำพูดมากนัก เพราะภาษากายที่ชัดเจนได้บ่งบอกและสื่อถึงห้วงความรู้สึกของนักดนตรีไปแล้ว ภาษากายเหล่านี้จะสามารถช่วยประหยัดเวลาการซ้อมในวงดนตรีได้เป็นอย่างดี

การเคลื่อนไหวไม่باطอง มีดังนี้

1) การเตรียมการแสดงท่าทางในการเคาะจังหวะ

การใช้สัญญาณมือในจังหวะเตรียมและในจังหวะเริ่มต้นต้องเป็นท่าที่สง่างามและมั่นคง โดยยกมือขึ้นด้านหน้าในระดับหัวไหล่ให้ข้อศอกงอเล็กน้อย ฝ่ามือคว่ำลงให้มือค้อมเล็กน้อย ท่าเตรียมนี้จะต้องเป็นท่าที่นักดนตรีในวงรู้ว่าถึงเวลาเตรียมพร้อมและทุกคนต้องนิ่ง ซึ่งจังหวะเตรียมเป็นจังหวะที่ส่งสัญญาณให้นักดนตรีเตรียมตัวที่จะบรรเลง เป็นการเรียกความสนใจให้นักดนตรีรวมสมาธิก่อนบรรเลง เพื่อให้เตรียมหายใจพร้อมกัน จังหวะเตรียมจะเริ่มต้นโดยการวาดมือขึ้นอย่างชัดเจน เพื่อเรียกความสนใจของจุดเริ่มต้นที่ต้องเตรียมพร้อม

2) จังหวะเตรียม

จังหวะเตรียมเป็นการเริ่มต้นการให้จังหวะก่อนที่เสียงดนตรี เริ่มบรรเลงโดยวาทยกรจะสื่อความหมายของความเร็วของเพลงที่จะเล่น (Tempo) ระดับความ ดัง-เบา (Dynamic) สไตล์ของเพลง (Style) สำเนียงของเพลง (Articulation) ดังนั้นวาทยกรต้องมีการสื่อสารกับนักดนตรีที่ชัดเจนเพื่อให้บรรเลงออกมาโดยพร้อมเพรียงกัน การใช้สัญญาณมือในจังหวะเตรียมและในจังหวะเริ่มต้นนั้นต้องเป็นท่าที่สง่างามและมั่นคง โดยยกมือขึ้นด้านหน้าในระดับหัวไหล่ให้ข้อศอกงอเล็กน้อย ฝ่ามือคว่ำลงให้มือค้อมเล็กน้อย ท่าเตรียมนี้จะต้องเป็นท่าที่นักดนตรีหรือนักร้องในวงรู้ว่าถึงเวลาเตรียมพร้อมและทุกคนต้องนิ่ง จังหวะเตรียมเป็นจังหวะที่ส่งสัญญาณให้นักดนตรีหรือนักร้องเตรียมตัวที่จะบรรเลงหรือขับร้อง เป็นการเรียกความสนใจให้นักดนตรีหรือนักร้องรวบรวมสมาธิก่อนบรรเลงหรือขับร้อง เพื่อให้เตรียมหายใจพร้อมกัน จังหวะเตรียมจะเริ่มต้นโดยการวาดมือขึ้นอย่างชัดเจน เพื่อเรียกความสนใจของจุดเริ่มต้นที่ต้องเตรียมพร้อม วาทยกรควรหายใจไปพร้อมๆ กันกับนักดนตรีหรือนักร้อง เพื่อเป็นการให้สัญญาณการหายใจ และควรกระตุ้นให้นักดนตรีหรือนักร้องเตรียมที่จะหายใจก่อนเริ่มบรรเลงหรือขับร้องด้วย ให้ฝึกซ้อมการเข้าจังหวะเตรียมนี้จนนักดนตรีหรือนักร้องทุกคนปฏิบัติได้ และเพื่อเป็นการเรียกความสนใจให้ทุกคนสนใจจุดเริ่มต้นนี้โดยพร้อมเพรียงกัน

3) การเคาะจังหวะตก

การเคาะจังหวะตก เป็นจุดที่เสียงเกิดขึ้นโดยการกำหนดจุดตกของจังหวะที่แม่นยำและเปลี่ยนทิศทาง โดยการกำหนดทิศทางหลังจากจุดสะท้อนจังหวะ (Rebound) ตำแหน่งของจังหวะตกกำหนดได้จากการให้จังหวะในแนวราบ (The Horizontal Plane)

4) การเคาะจังหวะยก

การเคาะจังหวะยก คือ จังหวะดังกล่าวหลังจากจุดเกิดจังหวะ (Ictus) ซึ่งอยู่ระหว่างการเกิดจังหวะ (Ictus) ไปจุดสะท้อนจังหวะ (Rebound) ของแต่ละจังหวะมีหน้าที่เป็นจังหวะเตรียมของจังหวะต่อไปด้วยจุดสะท้อนจังหวะ (Rebound) ที่ราบรื่นทำให้ง่ายต่อการกำหนดสไตล์สำเนียงเพลง (Articulation) ได้ง่ายขึ้น ในขณะที่ความกว้างและความเร็วของจุดสะท้อนจังหวะ (Rebound) ช่วยในการกำหนดความชัดเจนของสำเนียงเพลง (Articulation) และแสดงออกให้เห็นความเปลี่ยนแปลงระดับความดัง-เบา (Dynamic) การเปลี่ยนความเร็ว (Tempo) และตำแหน่งของจังหวะภายในรูปแบบ (Pattern) ซึ่งจุดสะท้อนจังหวะ (Rebound) เริ่มจากการเคลื่อนที่ในทิศทางตรงกันข้ามของทิศทางของการเกิดจังหวะ (Ictus)

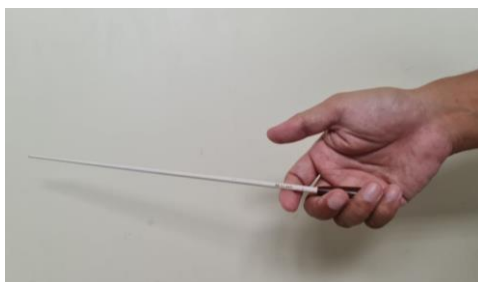
5) การเน้น

การเน้นเป็นการเปลี่ยนแปลงความเข้มของเสียง เช่น ขณะบทเพลงเบากำลังดำเนินอยู่แล้วเกิดเปลี่ยนแปลงเป็นดังอย่างกะทันหัน ในการอ่านวญเพลงต้องแสดงให้นักดนตรีทราบล่วงหน้า เช่น บทเพลง 4 จังหวะ จังหวะที่ 1 และ 2 เบา แต่จังหวะที่ 3 ดังอย่างฉับพลัน ในการอ่านวญเพลงจะต้องสะท้อนส่วนของจังหวะที่ 2 ให้สูงเป็นพิเศษ เป็นการเตือนล่วงหน้าแล้วกลับเข้าสู่วงจังหวะเดิมตามปกติ ทั้งหมดนี้ให้ปฏิบัติด้วยมือขวาเพียงมือเดียว

วิธีจับไม้บ๊าดอง มีดังนี้

1) Tension Free

วางส่วนด้ามบางตองลงบนนิ้วกลาง นิ้วนางและนิ้วก้อย โดยใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ประคองไม้บ๊าดองและหาจุดสมดุลที่เหมาะสมในการอ่านวญเพลง

ภาพที่ 1 การจับไม้บ๊าดองแบบ Tension Free

ที่มา : ผู้วิจัย (ถ่ายเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2564)

2) Basic Fulcrum

ใช้นิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือกดลงไประหว่างด้ามบาดองและไม้บาดอง และนิ้วที่เหลือทั้งสามนิ้วจับรอบด้ามบาดอง

ภาพที่ 2 การจับไม้บาดองแบบ Basic Fulcrum

ที่มา : ผู้วิจัย (ถ่ายเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2564)

3) Behind the Collar

เป็นวิธีจับสำหรับวาทกฏที่ถนัดการจับด้ามบาดองมากกว่าจับไม้บาดอง

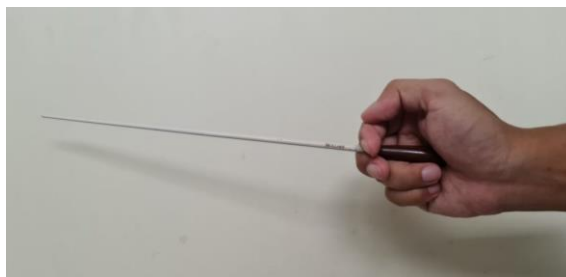

ภาพที่ 3 การจับไม้บาดองแบบ Behind the Collar

ที่มา : ผู้วิจัย (ถ่ายเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2564)

4) Palm Weighted

สำหรับวาทกฏที่ชอบอำนาจเพลงระหว่างนิ้วชี้และนิ้วกลางข้อมือตรงและสอดไม้บาดองเข้าไปในฝ่ามือแนวกเดียวกับแขนขณะอำนาจเพลง

ภาพที่ 4 การจับไม้บาดองแบบ Palm Weighted

ที่มา : ผู้วิจัย (ถ่ายเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2564)

3. การแปลและสื่อความหมายทางดนตรี

เนื่องจากดนตรีเป็นศิลปะที่แตกต่างจากศิลปะแขนงอื่นในด้านการสื่อความหมาย คำอธิบายในด้านการสื่อความหมายทางดนตรีไม่สามารถอธิบายด้วยคำพูดหรืออธิบายได้ลำบากมาก ต้องอาศัยคนกลางทำหน้าที่แปลและถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดจากผู้ประพันธ์บทเพลงมายังผู้ฟังในรูปแบบของการบรรเลงก็คือนวทยกร ซึ่งต้องทำการศึกษารายละเอียดในสกอ์เพลง (Music Score) เพื่อที่จะให้เข้าใจรายละเอียดของบทเพลงที่ผู้ประพันธ์นั้นได้ประพันธ์ขึ้นมาแล้วแปลและสื่อความหมายไปยังนักดนตรี

สกอ์เพลง คือ แผนผังการวางองค์ประกอบของเสียงเครื่องดนตรีต่างๆ ซึ่งใช้วิธีการบันทึกโน้ตเป็นกลุ่มเสียงหรือบันทึกโน้ตของทุกเครื่องดนตรีไว้ด้วยกัน นวทยกรต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางด้านดนตรีมาก่อน นอกจากนี้แล้วนวทยกรต้องทำความเข้าใจและแปลความหมายคำศัพท์ทางดนตรีเกี่ยวกับความเร็วของจังหวะที่ระบุไว้ในสกอ์เพลง ซึ่งการแปลและสื่อความหมายในสกอ์เพลงนั้นขึ้นอยู่กับหลัก 3 สิ่งใหญ่ ๆ คือ ความเร็วจังหวะ ความดัง-เบาของดนตรี และประโยคเพลง นวทยกรต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบดนตรี ได้แก่ 1) ด้านทฤษฎีดนตรี เช่น คอร์ด การประสานเสียง การวิเคราะห์โครงสร้างของบทเพลง ซึ่งในสกอ์เพลงนั้นมีเครื่องดนตรีอยู่หลายชนิดด้วยกัน นวทยกรต้องรู้จักเครื่องดนตรีแต่ละชนิดเป็นอย่างดีว่าช่วงเสียงไหนดี ช่วงเสียงไหนไม่ดี 2) ด้านประวัติศาสตร์ดนตรี เนื่องจากบทเพลงมีความเป็นมาที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นที่มาของบทเพลง ประเทศที่ผู้ประพันธ์เกิด ดังนั้นนวทยกรต้องศึกษาไปถึงรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ดนตรีเพื่อให้เข้าใจที่มาและความหมายต่างๆ ที่ผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์ขึ้นแล้วนำมาตีความและสื่อความหมายเพื่อจะสื่อสารกับนักดนตรีต่อไป

เมื่อกล่าวเกี่ยวกับสกอ์เพลงแล้วนั้น สามารถแบ่งประเภทของสกอ์เพลง ได้แก่ คอนเดนซ์ สกอ์ (Condense Score), ฟูล สกอ์ (Full Score), คอมเพรส สกอ์ (Compress Score), ออพติไมซ์ สกอ์ (Optimize Score) และ เฟลคซิเบิล สกอ์ (Flexible Score)

1) คอนเดนซ์ สกอ์ คือ สกอ์เพลงที่จะแสดงเฉพาะเครื่องดนตรีที่เป็นองค์ประกอบของเสียง ณ ขณะเวลานั้นลงในบรรทัด 5 เส้นที่มีกุญแจซอลอยู่บรรทัดบนและกุญแจฟาอยู่บรรทัด 5 เส้นล่าง (Grand Staff) เหมือนการบันทึกโน้ตของเปียโนแต่จะมีการเขียนชื่อเครื่องดนตรีกำกับในแนวทำนองที่สอดแทรกเข้ามา ซึ่งจะเป็นการเขียนโน้ตตามบันไดเสียงคอนเสิร์ตเหมือนบันไดเสียงของเปียโน (Non-transposed Key) โดยนวทยกรต้องทราบเสียงของแต่ละเครื่องดนตรี

2) ฟูล สกอ์ คือ สกอ์เพลงที่แสดงองค์ประกอบของเสียงทั้งหมดโดยเรียงองค์ประกอบตามกลุ่มเสียงโซปราโน (Soprano), อัลโต (Alto), เทเนอร์ (Tenor), เบส (Bass) ของเครื่องดนตรีหรือเสียงร้อง พร้อมทั้งระบุเครื่องดนตรีหรือแนวเสียงร้องทั้งหมดที่อยู่ในบทเพลง สามารถพบได้ทั้งโน้ตตามบันไดเสียงของเครื่องดนตรีนั้นๆ (Transposed Key) และโน้ตตามบันไดเสียงคอนเสิร์ตเหมือนบันไดเสียงของเปียโน (Non-Transposed Key)

3) คอมเพรส สกอ์ คือ สกอ์เพลงที่บันทึกโน้ตของกลุ่มเครื่องดนตรีนั้นๆ เข้าไว้ด้วยกันเหมือนการบันทึกโน้ตคอร์ดทริยแอด (Triad Chord) เช่น การเขียนรวบหัวโน้ตของทริยแอด 1 และ 2 เข้าไว้ด้วยกัน

สามารถพบได้ทั้งโน้ตตามบันไดเสียงของเครื่องดนตรีนั้นๆ (Transposed Key) และโน้ตตามบันไดเสียงคอนเสิร์ตเหมือนบันไดเสียงของเปียโน (Non-transposed Key)

4) ออฟดิไมซ์ สกอร์ คือ สกอร์เพลงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับฟูล สกอร์ (Full Score) แต่จะแสดงเฉพาะเครื่องดนตรีที่เป็นองค์ประกอบของเสียง ณ ขณะเวลานั้น โดยจะเพิ่มเครื่องดนตรีในบรรทัด 5 เส้นใหม่ เช่น ออร์เคสตรา สกอร์ (Orchestra Score) สามารถพบได้ทั้งโน้ตตามบันไดเสียงของเครื่องดนตรีนั้นๆ (Transposed Key) และโน้ตตามบันไดเสียงคอนเสิร์ตเหมือนบันไดเสียงของเปียโน (Non-Transposed Key)

5) เฟลคซิเบิล สกอร์ คือ สกอร์เพลงที่ไม่ได้ระบุเครื่องดนตรีแต่จะระบุเป็นกลุ่มเสียงโซปราโน (Soprano), อัลโต (Alto), เทเนอร์ (Tenor), เบส (Bass) ซึ่งในแต่ละกลุ่มเสียงสามารถบันทึกเป็นโน้ตตามบันไดเสียงของเครื่องดนตรีนั้นๆ (Transposed Key) หรือโน้ตตามบันไดเสียงคอนเสิร์ตเหมือนบันไดเสียงของเปียโน (Non-Transposed Key)

4. การเป็นผู้นำ

วาทยกรต้องมีความเป็นผู้นำและต้องมีความสามารถที่จะทำงานร่วมกับนักดนตรีได้เป็นอย่างดีสามารถให้ความเชื่อมั่นแก่นักดนตรีด้วย มีใจให้กับการซ้อม รู้จักการทุ่มเทให้แก่นักดนตรีโดยไม่ต้องเสียเวลานั่งนึกนั่งคิด มีเหตุผลอธิบาย เพราะเป็นหน้าที่ซึ่งต้องรู้และเข้าใจความหมายของการทุ่มเทตลอดเวลา เพื่อสร้างงานดนตรีให้ได้เร็วพอตามความคิดและส่งผลให้การแสดงออกมาได้อย่างงดงาม การซ้อมรวมวงเป็นการช่วยแนะนำวง ให้สร้างเสียงเพลงออกมาจากความคิดตามความสำคัญต่างๆ ของงานดนตรีควบคู่ไปกับความคิดของวาทยกร วาทยกรจึงต้องคิดค้นลักษณะวิธีการต่างๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับวงดนตรี ทั้งนี้พึงระลึกเสมอว่าไม่มีวาทยกรคนใดที่ประสบความสำเร็จในการอำนวยเพลงได้จากการศึกษาแผนการวาดไม้บาตองในการควบคุมจังหวะได้ด้วยตนเอง ความรู้ส่วนใหญ่ของวาทยกรควรได้รับจากการถ่ายทอดจากผู้มีความรู้ เพราะตัวโน้ตต่างๆ ในเพลงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้การอำนวยเพลงต้องการคำแนะนำ นอกจากนั้นยังมีเรื่องสมาธิ การตัดสินใจ และอีกหลายเรื่องที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องใช้การซักถามตลอดเวลา

วาทยกรต้องอาศัยการฝึกซ้อมอย่างหนัก ต้องมีการพัฒนาความรู้สึกระดับเสียงดนตรีในหัวของตนเอง โดยไม่เพียงแค่สามารถร้องโน้ตได้ถูกต้องตามที่ได้อินหรือร้องได้ถูกต้องตามโน้ตที่เขียนมาให้เท่านั้น แต่ต้องสามารถได้อินผ่านทางหูผ่านทางจิตใจกระทบสมองให้ดังก้องกังวานในใจอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้การบรรเลงดนตรีออกมาโดยไม่มีขอบเขตหรือกฎเกณฑ์ใดมากำหนดจินตนาการทางดนตรีได้ และยังต้องรู้จักจัดตั้งแนวคิดหรือจุดประสงค์ในการฝึกซ้อมให้สัมพันธ์สอดคล้องกันไปทุกอย่าง

ดังนั้นวาทยกรจึงต้องวางแผนเตรียมวงดนตรีให้พร้อมในการฝึกซ้อมและกำหนดจุดมุ่งหมายในการฝึกซ้อมแต่ละครั้งให้เรียบร้อยก่อนที่จะก้าวขึ้นไปอยู่บนแท่นยืน เพราะเมื่อวาทยกรขึ้นไปบนแท่นยืนเรียบร้อยแล้ว ควรมุ่งมั่นคิดถึงความสำเร็จในการอำนวยเพลงมากกว่าเพราะจะทำให้เพิ่มความมั่นใจไม่ประมาท ทั้งนี้ระหว่างที่วาทยกรกำลังดำเนินการควบคุมการฝึกซ้อมรวมวง วาทยกรต้องเข้าถึงผู้เล่นแต่ละคนในฐานะนักดนตรี เพื่อช่วยเตือนระลึกความจำสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในโน้ตดนตรีระหว่างการฝึกซ้อม และควรมีความชัดเจนในรายละเอียดทางดนตรีด้วย

นอกจากนี้วาทกรรมต้องรู้จักใช้หลักจิตวิทยากับนักดนตรีที่ไม่ตั้งใจฝึกซ้อม ทั้งการกระตุ้นและเสริมสร้างกำลังใจในการฝึกซ้อม และมีวิธีการจัดการนักดนตรีที่ไม่ตั้งใจฝึกซ้อมเพื่อให้ผลงานออกมา รวมทั้งทั้งวาทกรรมต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นกันเอง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาทฤษฎีการอ่านวาทกรรมของวาทกรรมในวงดุริยางค์เครื่องลม นั้น ทำให้ทราบว่าวาทกรรมต้องเรียนรู้พื้นฐานในด้านการอ่านวาทกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Brandao (2011) ที่ได้ศึกษาการเรียนและการสอนการอ่านวาทกรรมผ่านทักษะทางด้านดนตรีและไม่ใช้ทักษะทางด้านดนตรี ประเมินวิธีการสอนด้วยวงออร์เคสตรา โดยผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางด้านดนตรีมีความจำเป็นพื้นฐานในการอ่านวาทกรรม ซึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ 1) เทคนิค ได้แก่ เทคนิคท่าทาง เทคนิคการซ้อม เทคนิคการแสดง 2) การศึกษาการเตรียมการและการตีความ ได้แก่ การอ่านสกอร์เพลง (Score Reading), การศึกษาสกอร์เพลง (Score Study), ทฤษฎีดนตรีและการวิเคราะห์ (Music Theory and Analysis), ประวัติศาสตร์ดนตรี (Music History), ทักษะทางการแสดง (Performance Practices), เครื่องดนตรีและการเรียบเรียงเสียงประสาน (Instrumentation and Orchestration), โสตประสาทและการฟัง (Ear Training and Aural Skills), วรรณกรรมและบทเพลง (Literature and Repertoire) ในการสร้างสรรค์สิ่งใดสิ่งหนึ่งต้องพัฒนาจากขั้นพื้นฐานก่อนที่จะเริ่มพัฒนาไปสู่ขั้นต่อไปโดยการพัฒนาวิธีการส่วนบุคคลที่ไม่เหมือนใคร การมีบุคลิกท่าทางที่หนักแน่น มั่นคง ตั้งแต่ท่าทางการยืนไปจนถึงการเคลื่อนไหวทุกส่วนบนร่างกาย

นอกจากนี้วาทกรรมที่ดีจะต้องมีลักษณะของการเคลื่อนไหวที่ถูกต้องแล้ว ยังต้องเลือกไม้บัตองให้ได้สมดุล มีน้ำหนักเบาเหมาะสมกับระยะเวลาฝึกซ้อมและสำหรับใช้ในการควบคุมการแสดง เพราะไม้บัตองเป็นเสมือนการต่อมือของวาทกรรมให้ยาวขึ้นเพื่อให้คนดนตรีที่อยู่แถวหลังของวงเห็นได้ชัดขึ้น การที่จะให้คนดนตรีบรรเลงได้พร้อมกันนั้นการเคลื่อนที่ของมือและไม้บัตองต้องชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ Sukhaket (1990) ที่อธิบายเกี่ยวกับไม้บัตองไว้ว่า ไม้บัตองมีลักษณะยาวและเรียวเล็ก ส่วนมากจะมีสีขาว เดิมทำด้วยไม้ บอบบางและหักง่าย ปัจจุบันทำด้วยไฟเบอร์ (Fiber) ค้ำมีรูปร่างและขนาดต่าง ๆ กันตามความถนัดของผู้ใช้ ทำด้วยไม้ธรรมชาติ ไม้กอก พลาสติก หรือยาง ไม้บัตองสมัยใหม่บางชนิดมีลักษณะโปร่งใสและเคลือบด้วยสารเคมีส่องแสงประกายหลากสี

นอกจากนี้ Duangbung (2018) ได้อธิบายเกี่ยวกับไม้บัตองไว้ว่า ไม้บัตองที่ดีควรทำด้วยไม้ และมีน้ำหนักเบา ตรงตามจับจะเป็นไม้หรือวัสดุอื่นที่เบา ไม่ควรเป็นโลหะเนื่องจากการควบคุมจะยาก การใช้ไม้บัตองต้องอาศัยการฝึกฝนและการซ้อมเป็นอย่างมาก เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของแขน ส่วนปลายของไม้บัตองจะเป็นจุดสังเกตของนักดนตรีในการให้คิว (Cue) ให้จังหวะต่าง ๆ ในท่าทางการจับไม้บัตอง ส่วนที่เป็นค้ำจับจะอยู่ในอุ้งมือ ใช้นิ้วชี้ในการจับกับนิ้วหัวแม่มือ นิ้วอื่นๆ ให้ทำเป็นลักษณะกำหลวมๆ โคนเข้าหากัน ไม้บัตองจะอยู่ในแนวขนานกับพื้น

Panyawatwong (2018) ได้กล่าวในเรื่องเดียวกันว่า การใช้ไม้บัตองส่วนมากมักจะใช้ในวงดนตรีที่มีขนาดใหญ่ เช่น วงออร์เคสตรา วงดุริยางค์เครื่องลม หรือวงขับร้องประสานเสียงขนาดใหญ่ เนื่องจากจะช่วยให้

การสื่อสารทางด้านกายภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสื่อสารได้ระหว่างวาทยกรและวงดนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อดีของไม้บาตองคือทำให้คนบางคนที่อยู่ในมุมอับของวงดนตรีที่ไม่สามารถมองเห็นวาทยกร แต่สามารถเล่นไปพร้อมกับวงดนตรีได้โดยการสังเกตจากไม้ ดังนั้นไม้บาตองเปรียบเสมือนกับแขนอีกแขนหนึ่งของวาทยกรที่ยืดยาวออกมาให้คนอื่น ๆ ได้เห็นจังหวะหรือลักษณะท่าทางในการกำกับวงดนตรีได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

วาทยกรควรมีความสามารถในการเป็นนักดนตรีที่ดี ฝึกตนเองอยู่เสมอในด้านการฝึกโสตประสาทและทฤษฎีต่างๆ ที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพของวง และศึกษาวิธีการตีความและแปลความหมายคำศัพท์ทางดนตรีเกี่ยวกับความเร็วของจังหวะที่ระบุไว้ในสกอ์เพลงและถ่ายทอดบทเพลงให้ได้ตรงตามที่ควรจะเป็น วาทยกรต้องรู้จักเครื่องดนตรีแต่ละชนิดเป็นอย่างดีว่าช่วงเสียงไหนดี ช่วงเสียงไหนไม่ดี รวมถึงองค์ประกอบในด้านประวัติศาสตร์ดนตรี เนื่องจากบทเพลงมีความเป็นมาที่หลากหลาย ที่มาของบทเพลง ประเทศที่ผู้ประพันธ์เกิด ดังนั้นวาทยกรต้องศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ดนตรีเพื่อให้เข้าใจที่มาและความหมายที่ผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์ขึ้นแล้วนำมาตีความและสื่อความหมายเพื่อจะสื่อสารกับนักดนตรี นอกจากนี้วาทยกรควรมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถแก้ไขและฝึกซ้อมเทคนิคอันประกอบด้วยการสร้างความสมดุล การประสานเสียงให้กลมกลืน การแบ่งประโยคเพลงที่ถูกต้อง และการถ่ายทอดอารมณ์เพลงที่ไพเราะและการสื่อความหมาย นอกจากนี้ วาทยกรควรศึกษาเพลงอย่างละเอียดก่อนที่จะถ่ายทอดความหมายและอารมณ์เพลงให้กับนักดนตรีเข้าใจและปฏิบัติตาม ควรมีการเตรียมตัวที่ดี มีการวางแผนงานที่ดี และเตรียมงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการเป็นผู้นำ วาทยกรควรมีความเป็นผู้นำและมีความสามารถที่จะทำงานร่วมกับนักดนตรีได้เป็นอย่างดี สามารถให้ความเชื่อมั่นแก่นักดนตรี ซึ่ง Kanchanahud (2016) กล่าวว่า บทบาทและหน้าที่ของวาทยกร คือ ต้องนำวง แนะนำ ต้องสร้างแรงบันดาลใจ และมีหน้าที่ในการสื่อสารทั้งกับนักดนตรีและผู้ฟังโดยเข้าใจในความต้องการของทั้งสองฝ่าย แก้ไขปัญหา มีการตัดสินใจที่เด็ดขาดในการตีความบทเพลงและอำนวยความสะดวกให้นักดนตรีเพื่อให้เล่นดนตรีออกมาได้ง่ายที่สุด ซึ่ง Sasomsin (2021) ได้กล่าวว่า วาทยกรควรใช้จิตวิทยาในการพูดคุย บอกกล่าวถึงความต้องการว่าลักษณะการบรรเลงต้องเป็นอย่างไร การพูดคุยแบบเป็นกันเอง การยกตัวอย่าง หรือการเปิดรับฟังความคิดเห็นหลังจากบอก แทนที่จะใช้เป็นการออกคำสั่งโดยตรง วาทยกรควรมีความสามารถในการเป็นผู้นำที่จะควบคุมและสร้างแรงดลใจให้กับนักดนตรี มีความสัมพันธ์ที่ดีกับนักดนตรี ให้กำลังใจนักดนตรี สามารถแนะนำหลักการซ้อมที่ถูกต้องให้กับนักดนตรีได้ ซึ่ง Learnthong (2012) ได้กล่าวถึง หลักการซ้อมดนตรีที่ถูกต้องว่า การเตรียมตัวสำหรับการแสดงด้วยการฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ จะทำให้อุปสรรคของการแสดงดนตรีลดลง การเตรียมตัวโดยการฝึกซ้อมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่นักดนตรีทุกคนต้องปฏิบัติและให้ความสำคัญ เมื่อวาทยกรเป็นที่ยอมรับของนักดนตรีแล้วจะทำให้การฝึกซ้อมเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้วาทยกรควรมีเทคนิคการควบคุมวงที่ดี ตระหนักเสมอว่า เสน่ห์ของการบรรเลงดนตรีอยู่ที่การประสานเสียงให้กลมกลืนกัน วาทยกรจึงต้องคิดค้นลักษณะวิธีการต่างๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับวงดนตรี ทั้งนี้พึงระลึกเสมอว่าไม่มีวาทยกรคนใดที่ประสบความสำเร็จในการอำนวยเพลงได้จากการศึกษาแผนการवादไม้บาตองในการควบคุมจังหวะได้ด้วยตนเอง ความรู้ส่วนใหญ่ของวาทยกรควรได้รับจากการถ่ายทอดจากผู้มีความรู้

เพราะตัวโน้ตต่างๆ ในบทเพลงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้ต้องการคำแนะนำ ทั้งเรื่องสมาธิและการตัดสินใจที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาข้อมูลกลวิธีการอ่านวาทกวีของวาทกวีในวงดุริยางค์เครื่องลม พบว่า ข้อมูลที่ค้นพบเป็นข้อมูลที่ทรงคุณค่าทางด้านวิชาการและองค์ความรู้ดนตรีเกี่ยวกับการอ่านวาทกวี สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในด้านการจัดการเรียนการสอน และในงานวิชาการดนตรีได้อย่างกว้างขวาง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเรื่อง กลวิธีการอ่านวาทกวีของวาทกวีในวงดุริยางค์เครื่องลม ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะกลวิธีการอ่านวาทกวีของวาทกวีในวงดุริยางค์เครื่องลม จึงเสนอให้ผู้วิจัยที่มีความสนใจในศาสตร์ด้านการอ่านวาทกวี ค้นคว้าและศึกษาการอ่านวาทกวีของวาทกวีในวงขับร้องประสานเสียงขนาดใหญ่ (Choir), วงโยธวาทิต (Marching Band), วงดุริยางค์ (Orchestra), วงบิ๊กแบนด์ (Big Band) และวงดนตรีในรูปแบบอื่นๆ ที่น่าสนใจ

References

- Anantanavee, P. (2008). *Principles concepts, theories in educational administration*. Chonburi: Montri Publishing House. [In Thai]
- Brandao, J. V. (2011). *Learning and teaching conducting through musical and non-musical skills : An evaluation of orchestral conducting teaching methods*. Doctoral Dissertations in The School of Music Louisiana State University United States of America.
- Duangbung, D. (2018). *Conducting Teaching materials for course 2003 404 Conducting (Conducting)*. Mahasarakham: College of Music, Mahasarakham University. [In Thai]
- Junsomdee, R. (2008). *Conductor's Leadership and Communication Management for School Military Band in Bangkok Area*. Master's Thesis Program in Speech Communication Chulalongkorn University. [In Thai]
- Kanchanahud, N. (2016). *Basics Conducting Documents for community leaders' seminar on music for sustainable development*. Bangkok: Faculty of Music, Silpakorn University. [In Thai]
- Leamthong, A. (2012, January-June). Principle of Effective Practicing Strategy for Instrumentalists. *Rangsit Music Journal*, 7(1), 29-39. [In Thai]

- Panyawatwong, S. (2018). **An Approach to Perform Gloriosa Symphonic Poem for Band by Yasuhide Ito**. Master's Thesis Program in Music Research and Development Silpakorn University. [In Thai]
- Sasomsin, S. (2021, January-June). Basic Knowledge for Music Conducting. **Bansomdej Music Journal**, 3(1), 63-72. [In Thai]
- Sukhaket, A. (1990). **Conducting Technique Documents for the workshop on Mouthpiece and mouthpiece, clarinet and saxophone, and the art of orchestral conduction**. Nakhon Pathom: Language and Culture Research Institute for Rural Development, Mahidol University. [In Thai]
- Visedsiri, W. (2022). **Creating Thai Identity of the Thai Displaced People, Ban Singkhon, Tanintharyi Territory of the Republic of the Union of Myanmar**. Doctoral Dissertation in Southeast Asian Studies Naresuan University. [In Thai]

ผลการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสารที่มีต่อ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนกลุ่มเครือข่ายแกลงบุรีพา จังหวัดระยอง

The Effects of CIPPA Instruction Model Together with Teaching Strategies in
the Topic of Changing States of Substances on Learning Achievement and
Analytical Thinking Ability of Grade 5 Students at Klaeng Burapha Network
School Group in Rayong Province

นพวิทย์ รักพงษ์*

Noppawit Ragpong

นวลจิตต์ เขาวกัรติพงษ์**

Nuanjid Chawakeratipong

ทรงพล ผดุงพัฒนากุล**

Songpon Phadungphatthanakoon

Received : March 18, 2024

Revised : August 1, 2024

Accepted : August 19, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนระหว่างก่อนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 10 คน จากโรงเรียนบ้านหนองไทร ซึ่งเป็นโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแกลงบุรีพา ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร จำนวน 5 แผน ใช้เวลาสอน 18 ชั่วโมง ซึ่งค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.56 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.67 และ

*นักศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาเอกวิทยาศาสตร์ศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช

Master Student of Education in Science Education, Sukhothai Thammathirat Open University

(Corresponding Author) e-mail: noppawit2970@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช

Lecturer in Educational Studies, Sukhothai Thammathirat Open University

3) แบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.60 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าเครื่องหมาย ผลการวิจัยปรากฏว่า

1) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบซิปปา / กลวิธีการสอน / ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน / การคิดวิเคราะห์ / ประถมศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) compare the learning achievement after learning through CIPPA instruction model together with teaching strategies with the 70 percent criterion and 2) compare the analytical thinking ability of grade 5 students before and after learning through CIPPA instruction model together with teaching strategies. The research sample were 10 grade 5 students from one classroom of Bannongsai School at Klaeng Burapa School Network in the second semester of the academic year 2022, obtained by cluster random sampling. The research instruments were 1) 5 instructional plans based on CIPPA instruction model together with teaching strategies in the topic of changing states of substances for 18 hours, with an average suitability value of 4.56 2) a learning achievement test, with an index of item-objective congruence (IOC) of 0.67, and 3) an analytical thinking ability test, with an average suitability value of 4.60. The statistics used for data analysis were the percentage, mean, standard deviation and Sign test. The research findings showed that 1) the learning achievement of the students after learning through CIPPA instruction model together with teaching strategies was significantly higher than the 70 percent criterion at the .05 level of statistical significance. 2) The students' analytical thinking ability after learning through CIPPA instruction model together with teaching strategies was significantly higher than their pre-learning counterpart ability at the .05 level of statistical significance.

Keywords : CIPPA Instruction Model / Teaching Strategies / Learning Achievement / Analytical Thinking / Primary Education

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เทคโนโลยีเป็นการคิดค้น พัฒนา สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งเทคโนโลยีนั้นเป็นผลมาจากทางวิทยาศาสตร์ที่มุ่งเน้นให้มนุษย์ได้มีการพัฒนาทางทักษะด้านการคิดวิเคราะห์

คิดเป็นเหตุเป็นผล มีความสามารถในการค้นหาความรู้ แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และความสามารถในการตัดสินใจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าวิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge-based Society) ที่ทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy for All) (Ministry of Education, 2008) ในการเตรียมคนเข้าสู่สังคมของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในยุค Thailand 4.0 เน้นสร้างคนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะเรื่องของทักษะในการคิดวิเคราะห์เป็นหลัก (Jaroensettasin, 2016) และตามที่ (Sinlarat, et al., 2014) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการคิดวิเคราะห์ว่าเป็นการคิดพื้นฐานที่สำคัญของการคิดขั้นสูงอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้แก่ การคิดแก้ปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความคิดสร้างสรรค์

จากการศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของประเทศไทยพบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูยังคงใช้การสอนจากหนังสือหรือตำรา เน้นความสำคัญไปที่การท่องจำมากกว่าการเข้าใจ ขาดการฝึกให้ใช้ทักษะที่สำคัญในด้านต่างๆ รวมถึงการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่เน้นการวัดความรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน ขาดการวัดและประเมินผลทางด้านทักษะและสมรรถนะทางด้านวิทยาศาสตร์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับการวัดและประเมินผลในระดับชาติ และระดับนานาชาติที่เน้นทางด้านทักษะและสมรรถนะ (The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, 2020) และจากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ผลการทดสอบของรายวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชาติ และระดับนานาชาติของนักเรียนในประเทศไทยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งแบบทดสอบส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นการประเมินทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำเกิดจากผู้เรียนมีขาดความสามารถในการเรียนวิทยาศาสตร์ และมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อยู่ระดับค่อนข้างต่ำ ในขณะที่ผลสัมฤทธิ์ทางการทดสอบและการประเมินผลการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับนานาชาติมีแนวโน้มลดต่ำลง ดังที่สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสรุปผลการประเมิน PISA ในปี 2015 2018 และ 2022 คะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 421 426 และ 409 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผลการทดสอบวิชาวิทยาศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยของประเทศไทยยังต่ำกว่าระดับนานาชาติที่มีคะแนนเฉลี่ยวิทยาศาสตร์อยู่ที่ OECD 489 คะแนน (The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology, 2020) ประกอบกับโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแกลงบุรีพาได้กำหนดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ในแผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2565 ให้มีเกณฑ์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูวิทยาศาสตร์ที่สอนอยู่ในกลุ่มโรงเรียนแห่งนี้ มีความตระหนักถึงความสำคัญที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ให้ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนให้ดีขึ้น โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ของครู ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง เพราะในกระบวนการสร้างความรู้ ผู้เรียนจะต้องใช้การคิดวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสังเคราะห์ความรู้เป็นของตัวเอง ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ ความรู้ที่สร้างขึ้นจะเป็นสิ่งที่มีความหมาย เป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ Sindtuwong & Wissawatheeranon (2018) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในระดับความเข้าใจ ที่ส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการใช้กลวิธีการสอนที่มีอย่าง

หลากหลาย เช่น 1) กลวิธี รู้แล้ว : อยากรู้ : เรียนรู้ (Know-Want-Learned: KWL) 2) กลวิธี Jigsaw 3) กลวิธีเดินชมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Gallery Walk) 4) กลวิธี คิดเดี่ยว คิดคู่ แลกเปลี่ยนความคิด (Think Pair Share: TPS) 5) กลวิธีตั๋วออก (Exit Ticket) 6) กลวิธีแผนผังความคิด (Mind Nap) และ 7) กลวิธีการทดลอง ซึ่งทั้ง 7 กลวิธีการสอนนี้ จะเป็นกลวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้การคิดวิเคราะห์และช่วยส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนให้สูงขึ้น (Chaowakeratipong, 2008) จากการศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีทฤษฎีการสร้างความรู้เป็นพื้นฐาน ได้พบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบชิปปา (CIPPA) ที่ (Khaemmanee, 2021) กล่าวว่า เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนอย่างแท้จริง โดยผู้เรียนได้เกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการคิด การทำงานเป็นทีม การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การสร้างความรู้ด้วยตนเอง และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ด้วยความกระตือรือร้นบนพื้นฐานของหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายแกลงบูรพา จังหวัดระยอง งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอน ซึ่งเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีงานวิจัยจำนวนมากสนับสนุนว่าสามารถพัฒนานักเรียนได้ ทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์โดยการนำการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาเพื่อแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ให้นักเรียนฝึกการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และนำกลวิธีการสอนมาพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนบ้านหนองไทร ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มที่ผู้วิจัยพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาก่อนกลุ่มอื่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอน หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

สมมุติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70
2. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายแกลงบุรีพา จังหวัดระยอง จำนวน 5 โรงเรียน 6 ห้องเรียนเป็นโรงเรียนขนาดเล็กและมีบริบทใกล้เคียงกัน มีนักเรียนจำนวนทั้งหมด 125 คน จัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนแห่งหนึ่ง จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียน ในกลุ่มเครือข่ายแกลงบุรีพา จำนวน 10 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอน เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสาร ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และหลักสูตรสถานศึกษา วิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และแนวทางในการจัดการเรียนรู้เนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ รวมทั้งเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ที่นำมาใช้ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีการสอนแบบซิปปา กลวิธีการสอน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร ประกอบด้วย 5 แผนการจัดการเรียนรู้ โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ตามรูปแบบการสอนแบบซิปปาและกลวิธีสอนที่จะใช้สอดแทรกในแต่ละแผน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอน และจำนวนชั่วโมง

แผนการจัดการเรียนรู้	ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้	จำนวนชั่วโมง (ชั่วโมง)	กลวิธีที่ใช้
1	การเปลี่ยนสถานะ	6	- กลวิธีจิ๊กซอว์ - กลวิธีแผนผังความคิด - กลวิธีเดินชม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ - กลวิธีตัวออก
2	การละลายของสาร	3	- กลวิธีรู้แล้ว : อายากรู : เรียนรู้ - กลวิธีคิดเดี่ยว:คิดคู่: แลกเปลี่ยนความคิด - กลวิธีแผนผังความคิด

ตารางที่ 1 (ต่อ)

แผนการจัดการเรียนรู้	ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้	จำนวนชั่วโมง (ชั่วโมง)	กลวิธีที่ใช้
3	การเปลี่ยนแปลงทางเคมี	3	- กลวิธีจิ๊กซอว์ - กลวิธีแผนผังความคิด - กลวิธีตัวออก
4	การเปลี่ยนแปลงที่ผันกลับได้และผันกลับไม่ได้ของสาร	3	- กลวิธีตัวออก - กลวิธีเดินขมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
5	การประยุกต์ความรู้การเปลี่ยนแปลงของสาร	3	- กลวิธีคิดเดี่ยว:คิดคู่:แลกเปลี่ยนความคิด - กลวิธีเดินขมแลกเปลี่ยนเรียนรู้
รวม		18	

เมื่อสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เสร็จเรียบร้อยแล้ว นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ค่าเฉลี่ยคะแนนความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 4.56 และมีค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.52 จากนั้นนำผลการประเมินที่ได้ทำการปรับปรุง แก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยศึกษาหลักสูตร เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร ชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ให้ครอบคลุมตัวชี้วัดและสาระสำคัญในหัวข้อดังนี้ 1) การเปลี่ยนสถานะ 2) การละลายของสาร 3) การเปลี่ยนแปลงทางเคมี 4) การเปลี่ยนแปลงที่ผันกลับได้และผันกลับไม่ได้ของสาร 5) การประยุกต์ความรู้การเปลี่ยนแปลงของสาร จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินคุณภาพ นำผลการตรวจสอบและประเมินคุณภาพมาหาค่า IOC ทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 นำไปทดสอบกับนักเรียนที่ผ่านการเรียนรู้เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสาร มาแล้ว จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนน โดยข้อที่ตอบถูกเป็น 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดเป็น 0 คะแนน แล้วนำผลการวัดมาคำนวณหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก เมื่อได้ข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20-0.80 มีค่าอำนาจตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป จึงนำไปวัดกับนักเรียน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับโดยวิธีของคูเออร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson's Method) สูตร KR-20 พบว่าแบบวัดแนวคิดมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตามทฤษฎีของ Marzano (2001) ได้แก่ 1) ด้านการจำแนก 2) การจัดหมวดหมู่ 3) ด้านการวิเคราะห์ข้อผิดพลาด 4) ด้านการสรุปเป็นหลักการ และ 5) ด้านการคาดการณ์ กำหนดองค์ประกอบการคิดวิเคราะห์ และออกแบบตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของแต่ละองค์ประกอบ

การคิดวิเคราะห์ของ Marzano (2001) ทั้ง 5 ด้าน สร้างแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์แบบอัตโนมัติ โดยแบ่งองค์ประกอบสำคัญออกเป็น 5 ด้าน ตามหลักการคิดวิเคราะห์ Marzano (2001) โดยแต่ละด้านจะ ประกอบด้วยตัวชี้วัด 2 ตัวชี้วัดละ 1 สถานการณ์ ดำเนินการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ 2 ฉบับ เป็นแบบคู่ขนาน ใช้สำหรับก่อนเรียนและหลังเรียน นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินความสอดคล้องของสถานการณ์กับตัวชี้วัด ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์มาหาค่าเฉลี่ย ปรากฏว่าแต่ละข้อมีค่าเฉลี่ย อยู่ที่ 4.60-5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.00-0.58 เมื่อไปเทียบกับเกณฑ์ความเหมาะสมที่กำหนดไว้ มีความเหมาะสมในระดับความเหมาะสมมากที่สุด สามารถนำไปใช้ได้ วิเคราะห์ผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในแต่ละข้อ และปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตาม คำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียน นำผลการทดสอบมา นำค่าความเที่ยงของแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ฉบับ ก่อนเรียนที่ผู้วิจัยสร้างมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.77 และแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ฉบับหลังเรียนที่ ผู้วิจัยสร้างมีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.85 จากนั้นนำแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ได้ไปใช้ในการเก็บ ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบนักเรียนก่อนเรียนโดยใช้แบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ฉบับก่อนเรียน
2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับ

กลวิธีการสอน เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสาร จำนวน 5 แผน ใช้เวลา 18 ชั่วโมง

3. ทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องการเปลี่ยนแปลงของสาร และแบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ฉบับหลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ โดยหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้การทดสอบค่า Sign Test (One Sample)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานของคะแนน จากแบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การ ทดสอบค่า Sign Test (2 Related Samples)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ พบว่า คะแนนค่าเฉลี่ย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอน มีคะแนนเฉลี่ย

และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คือ 15.70 และ 1.70 ตามลำดับ โดยค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และนักเรียน ร้อยละ 100 มีค่าผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนแบบ ชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วย การจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนระหว่างหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การ ทดสอบ	n	คะแนน เต็ม	เกณฑ์ ร้อยละ 70	M	SD	Negative Differences	Positive Differences	Ties	p
หลังเรียน	10	20	14	15.70	1.70	0	6	4	.03

*p < .05

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติการทดสอบ ค่า Sign Test (2 Related Samples) พบว่า คะแนนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า Sign Test ของความสามารถในการคิด วิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอน

การ ทดสอบ	n	M	S.D	Negative Differences	Positive Differences	Ties	p
ก่อนเรียน	10	7.70	1.16	0	10	0	.00
หลังเรียน	10	16.00	1.94				

*p < .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอน

จากผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนเป็นการจัดการเรียนรู้

ที่ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่ผู้เรียนได้เรียนอย่างแท้จริง โดยผู้เรียนได้มีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีการใช้กระบวนการคิด การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การเคลื่อนไหวร่างกาย และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น ส่วนนี้จึงสนับสนุนว่าเป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา และเมื่อได้มีการนำกลวิธีการสอนต่างๆ มาผนวกกับการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาในขั้นตอนต่างๆ ยิ่งช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้มีความสนใจมากขึ้น และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น โดยกลวิธีที่ใช้ทั้งหมด 7 กลวิธี เช่น ขั้นที่ 1 ขั้นการทบทวน/ตรวจสอบความรู้ ผนวกกับกลวิธี รู้แล้ว : อยากรู้ : เรียนรู้ (Know Want Learned : KWL) ซึ่งเป็นกลวิธีการสอนที่ส่งเสริมการอ่าน ให้นักเรียนได้เข้าใจในสิ่งที่อ่านเพิ่มมากขึ้น เรียนรู้วิธีการเรียบเรียงภาษาที่มาจากความเข้าใจของตนเอง นักเรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถอ่านสรุปความได้ ขั้นที่ 2 ขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ ใช้วิธีการสอนโดยใช้การทดลอง (Experimental Method) ซึ่งเป็นกลวิธีการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี มีความเข้าใจ จดจำการเรียนรู้นั้นได้นาน และนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ขั้นที่ 3 ขั้นการศึกษาและสร้างความเข้าใจข้อมูลความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมผนวกกับกลวิธีจิ๊กซอว์ (Jigsaw) เป็นกลวิธีการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิด การทำเป็นทีม นักเรียนเกิดความตั้งใจและพยายามทำงานให้สำเร็จ ขั้นที่ 4 ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่มผนวกกับกลวิธีเดินชมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Gallery Walk) เป็นกลวิธีการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น และพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ ขั้นที่ 5 ขั้นการสรุปและจัดระเบียบความรู้ผนวกกับกลวิธี คิดเดี่ยว : คิดคู่ : แลกเปลี่ยนความคิด (Think Pair Share: TPS) เป็นกลวิธีการสอนที่ส่งเสริมกระบวนการคิด ฝึกให้นักเรียนรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และเป็นนักสื่อสารที่ดี ขั้นที่ 6 ขั้นการปฏิบัติและ/หรือการแสดงความรู้และผลงานผนวกกับกลวิธีตั๋วออก (Exit Ticket) เป็นกลวิธีการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนค้นหาความรู้ต่างๆ ด้วยตนเอง และนักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงในเนื้อหาวิชา และขั้นที่ 7 ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ผนวกกับกลวิธีแผนผังความคิด (Mind Map) เป็นกลวิธีการสอนที่นักเรียนได้สรุปความคิด เชื่อมโยงระหว่างความคิดหลัก ความคิดรอง ความคิดย่อย เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ซึ่งกลวิธีที่ได้กล่าวมานี้ช่วยส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Rattanatip (2013) ที่ได้ทำวิจัยเพื่อศึกษาการพัฒนาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบซิปปาโมเดลร่วมกับกราฟฟิก ซึ่งพบว่าการจัดการเรียนรู้แบบซิปปามีผลช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Yongjeen (2019) ที่ได้ทำวิจัยเพื่อการศึกษาจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ผนวกกลวิธีการสอนทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งพบว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะมีผลช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Taweetham (2019) การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ผนวกกลวิธีการสอนทางวิทยาศาสตร์พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะมีผลช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

2. การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

จากผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และเมื่อนำมาผนวกกันก็ไปส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทั้ง 5 ด้าน ของ Marzano (2001) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการทบทวน/ตรวจสอบความรู้ ผนวกกับกลวิธีรู้แล้ว : อยากู : เรียนรู้ และกลวิธีคิดเดี่ยว : คิดคู่ : แลกเปลี่ยนความคิด เป็นการส่งเสริมผู้เรียนด้านการวิเคราะห์ข้อผิดพลาด ขั้นที่ 2 ขั้นการแสวงหาความรู้ใหม่ ผนวกกับกลวิธีการสอนโดยใช้การทดลอง กลวิธีคิดเดี่ยว : คิดคู่ : แลกเปลี่ยนความคิด และกลวิธีจิกจอก เป็นการส่งเสริมผู้เรียนด้านการจำแนก ขั้นที่ 3 ขั้นการศึกษาและสร้างความเข้าใจข้อมูลความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม ผนวกกับกลวิธีจิกจอกและกลวิธีคิดเดี่ยว : คิดคู่ : แลกเปลี่ยนความคิด เป็นการส่งเสริมผู้เรียนด้านการจำแนก ขั้นที่ 4 ขั้นการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกับกลุ่ม ผนวกกับกลวิธีเดินขมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กลวิธี คิดเดี่ยว : คิดคู่ : แลกเปลี่ยนความคิด และกลวิธีจิกจอก เป็นการส่งเสริมผู้เรียนด้านการสรุปหลักการ ขั้นที่ 5 ขั้นการสรุปและจัดระเบียบความรู้ผนวกกับกลวิธีแผนผังความคิด กลวิธีจิกจอก กลวิธีเดินขมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกลวิธีคิดเดี่ยว : คิดคู่ : แลกเปลี่ยนความคิด เป็นการส่งเสริมผู้เรียนด้านการสรุปหลักการ ขั้นที่ 6 ขั้นการปฏิบัติและ/หรือการแสดงความรู้และผลงาน ผนวกกับกลวิธีเดินขมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมผู้เรียนด้านการคาดการณ์ และขั้นที่ 7 ขั้นการประยุกต์ใช้ความรู้ผนวกกับกลวิธีรู้แล้ว : อยากู : เรียนรู้ กลวิธีตัวออก เป็นการส่งเสริมผู้เรียนด้านด้านการจัดหมวดหมู่ และด้านการคาดการณ์ ซึ่งการนำการจัดการเรียนรู้แบบซิปปามาผนวกกับกลวิธีการสอนช่วยส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Mangmoon, 2015) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับการเรียนรู้แบบทำนาย สังเกต อธิบาย ต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาพบว่าการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีและความสามารถในการคิดวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบซิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์
2. จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ พบว่านักเรียนร้อยละ 100 มีค่าผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไปแต่ยังมีนักเรียนร้อยละ 40 ที่ยังมีคะแนนเท่ากับเกณฑ์คือร้อยละ 70 พอดี ดังนั้นผู้สอนควร

ตระหนักหรือวิเคราะห์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาร่วมกับกลวิธีการสอนต่างๆที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้นั้น สามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้

3. ผู้สอนควรเลือกใช้กลวิธีการสอนที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กลวิธีต่างๆ รู้วิธีการเล่น เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในห้อง รวมถึงขั้นตอนต่างๆ ของการจัดการเรียนรู้แบบชิปปาที่นำมาใช้นั้นมีข้อดีหรือข้อเสียอย่างไร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการศึกษาพบว่ายังมีนักเรียน 4 คนจาก 10 คนได้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 พอดี ดังนั้นควรศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้แบบชิปปา กลวิธีการสอนที่หลากหลายขึ้น ขั้นตอนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมให้เข้าใจลึกซึ้ง แล้วนำไปผนวกกับเนื้อหาในบทเรียนตามความเหมาะสม และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป

2. ควรมีการศึกษาการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยการนำกลวิธีการสอนไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดขั้นสูงอื่นๆที่มีการคิดวิเคราะห์ที่เป็นพื้นฐาน เช่น การคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นตัวแปรตามใหม่ๆ ในการวิจัยครั้งต่อไป

References

- Chaowakeratipong, N. (2008). **Pedagogy for Thinking Development Compilation of Educational Science and Learning Management Unit 10 (10)**, pp.1-86. Nonthaburi: The Faculty of Education Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]
- Jaroensettasin, T. (2016, August). Education in Thailand 4.0 Education Reform & Entrance 4.0. **Chiangmai News**, p. 9, 15. [In Thai]
- Khaemmanee, T. (2021). **The Pedagogy of Organizing an Effective Learning Process**. (21 st ed.). Bangkok: Chulalongkorn Printing House. [In Thai]
- Mangmoon, S. (2015). **The Effects of CIPPA Learning Model with Prediction, Observation, and Explanation Learning on the Analytical Thinking Ability and Reasoning Achievement in Science Subject of Fifth Grade Students**. Master's thesis in Science Education the Faculty of Education Udon Thani Rajabhat University. [In Thai]
- Marzano, R. J. (2001). **Designing a New Taxonomy of Educational Objective**. Thousand Oaks, California: Corwin Press, Inc.of Thailand.
- Ministry of Education. (2008). **Core Content and Indicators of Science Standard the Basic Education Core Curriculum**. Bangkok: The Agricultural Co-operative Federation of Thailand. [In Thai]

- Rattanatip, W. (2013). **Development of Learning Activities for Science Subject on the Topic of Substances and Classification for Grade 7 Using the CIPPA Model Teaching Format Combined with Graphic Diagrams**. Master's thesis of Education in Curriculum and Instruction Rajabhat Maha Sarakham University. [In Thai]
- Sindtuwong, K., & Wissawatheeranon, S. (2018). **Unit 6 Psychological Basis of Science Teaching Compilation of Subjects on the Matter of Science, Methods and Nature of Science**. Nonthaburi: The Faculty of Education Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]
- Sinlarat, P., et al. (2014). **The importance and necessity of analytical thinking College of Education Sciences**. Bangkok: Dhurakij Pundit University. [In Thai]
- Taweetham, T. (2019). **The Effects of Inquiry-Based Learning Combined with Scientific Teaching Strategies on Learning Achievement in Science and Attitudes toward Science of Grade 8 Students at Kraiphakdiwitthayakhom School, Sisaket Province**. Master's Thesis the Faculty of Education Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]
- The Institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2020). **PISA 2018 Assessment Results: What Thai 15-Year-Old Students Know and Can Do**. [Online]. Available: <https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2019-48/>. [In Thai]
- Yongjeen, J. (2019). **The Effects of 7E Inquiry-Based Learning Combined with Scientific Teaching Strategies on Learning Achievement and Scientific Attitudes regarding the Digestive System and Cellular Respiration of Grade 10 Students at Thachana School, Surat Thani Province**. Master's Thesis the Faculty of Education Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai]

แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาของ
โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

A Management Guideline for Improving the Efficiency of Educational
Measurement and Evaluation of Schools in the Sri Burapha Network Group,
Muang District, under the Office of Chiang Mai Primary Educational Service
Area 1

แววฤทัย ไชยมงคล*

Waewruethai Chaimongkol

ณัฐยา ตันตรานนท์**

Nuttiya Tantranont

มนัส สุวรรณ***

Manat Suwan

Received : May 25, 2024

Revised : July 10, 2024

Accepted : August 5, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา 2) ศึกษาการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาในโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ และ 3) สร้างแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ครูผู้สอน 110 คน รวมทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการด้านการวัดและประเมินผล 20 คน 2) ผู้บริหารและครูผู้สอน 5 คน และ 3) ผู้เชี่ยวชาญ 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ผลการวิจัย พบว่า 1) ในภาพรวมโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพามีการดำเนินการบริหาร

*นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
Master's Student in Educational Administration, Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University

**อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Lecturer in Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University(Corresponding Author)

e-mail: nuttiya18@gmail.com

***อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Lecturer in Graduate School, Chiang Mai Rajabhat University

จัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาอยู่ในระดับน้อย 2) ผู้บริหารโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศได้ส่งเสริมครูผู้สอนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขับเคลื่อนการดำเนินงานการวัดและประเมินผลการศึกษาตามวงจรคุณภาพ PAOR และ 3) แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา ยึดค่านิยม SBP 3 ประการ ประกอบด้วย ความฉลาด (Smart) สร้างความสัมพันธ์ (Build Relationships) และความเป็นมืออาชีพ (Professional) โดยใช้วงจรคุณภาพ PAOR ผู้บริหารมีหน้าที่ในการสนับสนุนให้บุคลากรเรียนรู้ร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ทั้งนี้ ผลการประเมินแนวทาง พบว่า มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ / การพัฒนาประสิทธิภาพ / การวัดและประเมินผลการศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this study were to 1) study the management of educational measurement and evaluation of schools in the Sri Burapha network group, 2) study the management of educational measurement and evaluation of the best practice school, and 3) develop a management guideline for improving the efficiency of educational measurement and evaluation of schools in the Sri Burapha Network Group. The key informants consisted of 3 groups including 1) 110 teachers and 20 measurement and evaluation personnels, 2) 5 administrators and teachers, and 3) 7 experts. The research tools used include questionnaires, semi-structured interviews, and evaluation forms of appropriateness and feasibility. The research results showed that 1) there was a low level of administrative management for educational measurement and evaluation of schools in the Sri Burapha network group. 2) administrators from the best practice school support teachers in exchanging their knowledge of measurement and evaluation. Administrators also use the PAOR quality cycle to improve the educational measurement and evaluation of teachers, and 3) the SBP should be considered as essential characteristics for administrators in the Sri Burapha network group, including smart, build relationships, and professional for improving the efficiency of educational measurement and evaluation. Administrators should use the PAOR quality cycle in managing educational measurement and evaluation and support teachers in learning together through professional learning communities (PLC). Lastly, evaluation results of the developed guidelines revealed the appropriateness and feasibility of the guidelines at the highest level.

Keywords : Management Development / Efficiency Development /
Educational Measurement and Evaluation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการจัดการศึกษาต้องมุ่งเน้นสู่คุณภาพของผู้เรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่ได้รับในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เพื่อให้การศึกษาไทยมีคุณภาพและได้มาตรฐานระดับสากล ซึ่งการวัดและประเมินผลการศึกษาถือเป็นส่วนหนึ่งของการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เพื่อสะท้อนถึงคุณภาพของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอน คุณภาพของการบริหารจัดการศึกษา รวมทั้งคุณภาพของผู้เรียน (Office of the Education Council, 2017) โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการวัดและประเมินผลการศึกษาว่า ผู้เรียนมีประสิทธิภาพและมีความรู้ ทักษะความสามารถ คุณลักษณะ พร้อมทั้งมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ ดังนั้น การวัดและประเมินผลการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ต้องใช้วิธีการที่หลากหลายให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียน (Office of the Basic Education Commission, 2019)

การบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาถือเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 ได้ระบุบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารด้านวิชาการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการวัดผล ประเมินผลการศึกษา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถวัดและประเมินผลได้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ตลอดทั้งสามารถนำผลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและศักยภาพของผู้เรียน (Ministerial Regulations of Prescribing Criteria and Administration Decentralization Methods for Administration and Educational Management B.E. 2550, 2007) อย่างไรก็ตาม ผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า สถานศึกษายังขาดระบบการติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงาน และขาดการส่งเสริมการวัดและประเมินผลการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ครูขาดการดำเนินการวัดและประเมินผลเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยตามที่สถานศึกษากำหนดไว้ (Sri Burapha Network Group, 2023) ซึ่งสอดคล้องกับ Thanasri, Sriprasertpap & Sikkhabandit (2020) ที่พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ตลอดทั้งยังขาดแนวทางการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

จากปัญหาและความสำคัญของการวัดและประเมินผลการศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เพื่อให้สถานศึกษามีแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ สามารถส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการวัดและประเมินผลการศึกษา

นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1
2. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาในโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ
3. เพื่อสร้างแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ใช้วิธีการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ศึกษาจาก

- 1) ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนจำนวนทั้งหมด 110 คน และ 2) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารและผู้บริหารด้านการวัดและประเมินผล จำนวนทั้งหมด 20 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 6 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 2 คน หัวหน้าฝ่ายวิชาการจำนวน 6 คน หัวหน้าฝ่ายงานวัดผลจำนวน 6 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา ซึ่งเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และ 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 1) ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดประเด็นคำถามและสร้างแบบสอบถามการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา

2) นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence : IOC) โดยค่า IOC ที่ได้อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับครูโรงเรียนบ้านสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.814 จากนั้นนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับประชากรจำนวน 110 คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

- 3) นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถามมาสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด จากนั้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) โดยค่า IOC ที่ได้อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

4) นำแบบสัมภาษณ์ไปใช้กับผู้ให้ข้อมูล 20 คน แล้ววิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา
 ระยะที่ 2 การศึกษาการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาในโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็น
 เลิศ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลจำนวนทั้งหมด 5 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ
 สถานศึกษาจำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายวิชาการจำนวน 1 คน หัวหน้า
 ฝ่ายงานวัดและประเมินผลการศึกษาจำนวน 1 คน และครูผู้สอนจำนวน 1 คน จากโรงเรียนบ้านเชิงดอยสุเทพ
 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ได้รับ
 รางวัลชนะเลิศนวัตกรรมการบริหารจัดการ ประเภทผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการดำเนินการบริหารงานด้านการ
 วัดและประเมินผลทางการศึกษาที่เป็นเลิศ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการการวัดและประเมินผล
 การศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ผลระยะที่ 1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการการ
 วัดและประเมินผลการศึกษา

2) นำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วหาค่า
 ดัชนีความสอดคล้อง โดยค่า IOC ที่ได้อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

3) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ระยะที่ 3 การสร้างแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผล
 การศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
 เชียงใหม่ เขต 1 โดยผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ผลระยะที่ 1 และระยะที่ 2 มาร่างเป็นแนวทาง และให้กลุ่ม
 ผู้เชี่ยวชาญจำนวนทั้งหมด 7 คน ร่วมสนทนากลุ่มเพื่อพิจารณาแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ และ
 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 จำนวน 1 คน ศึกษาพิเศษจำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการศึกษา
 จำนวน 1 คน อาจารย์มหาวิทยาลัยจำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายศรีบูรพา
 จำนวน 2 คนและผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศจำนวน 1 คน โดยคัดเลือกแบบ
 เจาะจงเฉพาะผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษามากกว่า 5 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการ
 บริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษา เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ โดย
 มีวิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากร่างแนวทางที่ได้พัฒนาขึ้นมาจัดทำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไป
 ได้ของแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษา

2) นำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน พิจารณาความ
 เที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยค่า IOC ที่ได้อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

3) นำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มทำการประเมิน แล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

1.1) ผลการสอบถามครูผู้สอนจำนวนทั้งหมด 110 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 55.18) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 32.73) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 51.82) มีการปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง (ร้อยละ 92.73) และมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 48.18) ทั้งนี้พบว่า ในภาพรวมการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 มีการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 2.15$, $\sigma = 0.28$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับน้อย (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของการบริหารจัดการการวัดและประเมินผล

การศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

การบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา	μ	σ	ระดับ
1. ด้านการส่งเสริมการวัดและประเมินผลการศึกษา	1.88	0.32	น้อย
2. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษา	2.20	0.34	น้อย
3. ด้านการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การวัดและประเมินผลการศึกษา	2.22	0.41	น้อย
4. ด้านการจัดสอบทางการศึกษา	2.31	0.39	น้อย
รวมเฉลี่ย	2.15	0.28	น้อย

1.2) ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยผู้บริหารและปฏิบัติกรด้านการวัดและประเมินผลทั้งหมด 20 คน เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา พบว่า 1) ด้านการส่งเสริมการวัดและประเมินผลการศึกษา สถานศึกษายังขาดการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจในการวัดและประเมินผลการศึกษา 2) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษา สถานศึกษายังขาดการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่หลากหลาย 3) ด้านการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการศึกษา สถานศึกษายังขาดการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และ 4) ด้านการจัดสอบทางการศึกษา สถานศึกษายังขาดการวางแผน ขาดการวิเคราะห์วิธีการ

และรูปแบบในการดำเนินการทดสอบทางการศึกษา โดยสถานศึกษายังยึดแนวทางการปฏิบัติแบบเดิม และยังไม่มีการพัฒนาคลังข้อสอบตามมาตรฐานการศึกษา

2. ผลการศึกษาการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาในโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศจำนวน 5 คน มีรายละเอียดดังนี้

2.1) ด้านการส่งเสริมการวัดและประเมินผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถและเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมการวัดและประเมินผลการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนการจัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการวัดและประเมินผลการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม จัดอบรมและส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และขับเคลื่อนการดำเนินงานการวัดและประเมินผลการศึกษาตามวงจรคุณภาพ PAOR

2.2) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมครูผู้สอนให้ร่วมกันวางแผนการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่หลากหลาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้และรวบรวมเครื่องมือการวัดและประเมินผลการศึกษาให้ตรงตามเป้าหมาย บนพื้นฐานการแปลผลที่ถูกต้องและคุ้มค่า ด้วยความยุติธรรม และมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

2.3) ด้านการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการวัดและประเมินผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารจัดระบบการนิเทศติดตามเพื่อตรวจสอบและประเมินผลด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มอบหมายผู้รับผิดชอบให้จัดทำรายงานทุกครั้ง และสะท้อนผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในการวัดและประเมินผลการศึกษา

2.4) ด้านการจัดการทดสอบทางการศึกษา พบว่า ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการอย่างมืออาชีพในการวิเคราะห์และวางแผนการทดสอบทางการศึกษาให้ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สอดคล้องตามที่กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติกำหนดไว้ สนับสนุนการสร้างโปรแกรมระบบบันทึกข้อมูลนักเรียนรายบุคคล พัฒนาค้นคลังข้อสอบของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตลอดทั้งดำเนินการจัดสอบทางการศึกษาตามแผนงานที่กำหนดไว้

3. ผลการสร้างแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1

แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา ยึดค่านิยม SBP 3 ประการ โดยใช้วงจรคุณภาพ PAOR ในการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา ซึ่งทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ผู้บริหารมีหน้าที่ในการสนับสนุนให้บุคลากรเรียนรู้ร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1) ค่านิยม SBP คือ ค่านิยมที่ผู้บริหารควรยึดถือปฏิบัติ ประกอบด้วย

1) ความฉลาด (Smart) หมายถึง ความเชี่ยวชาญในการนำของผู้บริหารและการกำหนดทิศทางการดำเนินงานให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจจนเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา

สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานได้

2) สร้างความสัมพันธ์ (Build Relationships) หมายถึง การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อครูผู้สอนเพื่อส่งเสริมการวัดและประเมินผลการศึกษา โดยผู้บริหารสนับสนุนให้ครูผู้สอนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคนิควิธีการวัดและประเมินผลร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ตลอดทั้งร่วมกันตรวจสอบทบทวนผลการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ความเป็นมืออาชีพ (Professional) หมายถึง ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารในการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้วงจรคุณภาพ PAOR ในการวางแผน การดำเนินงาน การสังเกตการณ์และการสะท้อนผล เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3.2) วงจรคุณภาพ PAOR คือ กระบวนการบริหารที่ผู้บริหารใช้บริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา ประกอบด้วย

1) การวางแผนการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา (Planning: P) เป็นการกำหนดเป้าหมายและวางแผนการดำเนินงานวัดและประเมินผลการศึกษาไว้ล่วงหน้า เพื่อให้สามารถบรรลุตามเป้าหมายของแผนงานได้ โดยผู้บริหารสถานศึกษารวมถึงบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาร่วมมือกัน

2) การปฏิบัติการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา (Action: A) เป็นการบริหารการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ โดยการควบคุม กำกับ และพัฒนาครูผู้สอนด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

3) การสังเกตการณ์การบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา (Observation: O) เป็นการนิเทศติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการบริหารงานการวัดและประเมินผลการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษา

4) การสะท้อนกลับการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา (Reflection: R) เป็นการย้อนกลับข้อมูลผลการนิเทศและการสังเกตการณ์เพื่อใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของครูผู้สอนให้มีการวัดและประเมินผลการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

3.3) ชุมชนแห่งการเรียนรู้การบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา (PLC for educational measurement and evaluation administration) คือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ผู้บริหารและครูผู้สอนร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อแบ่งปันแนวคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และหาวิธีการใหม่ๆ ในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการวัดและประเมินผลการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ประกอบด้วย

1) ด้านการส่งเสริมการวัดและประเมินผลการศึกษา ผู้บริหารเป็นผู้นำในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะการวัดและประเมินผลการศึกษา

2) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษา ผู้บริหารเป็นผู้นำในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่

หลากหลาย ยึดหลักประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษา ประกอบด้วย ความหลากหลาย ตรงตาม เป้าหมาย ความถูกต้อง ความคุ้มค่า และความยุติธรรม

3) ด้านการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการศึกษา ผู้บริหารเป็น ผู้นำในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนร่วมกันนำข้อมูลที่ได้จากการนิเทศและติดตามผลมาใช้ในการ ปรับปรุงพัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4) ด้านการจัดสอบทางการศึกษา ผู้บริหารเป็นผู้นำในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดย ครูผู้สอนร่วมกันพัฒนาคลังข้อสอบและดำเนินการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดสอบ รวมถึงการวัดและ ประเมินผลให้ตรงตามเป้าหมายและครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนา ประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอมือง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน พบว่า มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.32) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.87, S.D. = 0.18)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า ในภาพรวมมีการดำเนินการบริหารอยู่ใน ระดับน้อย เนื่องจากสถานศึกษาเข้าใจว่าครูผู้สอนได้ใช้วิธีการวัดและประเมินผลการศึกษาที่หลากหลายและ พัฒนานตนเองอย่างต่อเนื่องแล้ว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Aree-uea, Chowakeeratiphong & Arunyawong (2016) ที่กล่าวว่า ครูผู้สอนมีความรู้ด้านการวัดและประเมินผลไม่เพียงพอ ผู้บริหารจึงควรกำกับ ติดตามและ พัฒนาครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหน้าที่ที่ สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อีกทั้งยังเป็นข้อมูลสะท้อนกลับถึงผลการ ปฏิบัติงานของครูผู้สอน ผู้บริหารจึงควรส่งเสริมการวัดและประเมินผลการศึกษาที่หลากหลายและตรงตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Panropru & Prasan (2021) ที่ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาเป็นกระบวนการในการสะท้อน ผลการปฏิบัติงานด้านคุณภาพของผู้เรียนและประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน เพื่อใช้ในการ ตรวจสอบความสอดคล้องในการวัดและประเมินผลศึกษากับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาที่กำหนดไว้ ผู้บริหาร สถานศึกษาถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการวัดและประเมินผลการศึกษา โดยใช้รูปแบบและวิธีการที่ หลากหลายและมีคุณภาพ

2. การบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาในโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ สามารถอธิบายได้ ดังนี้

2.1) ด้านการส่งเสริมการวัดและประเมินผลการศึกษา พบว่า สถานศึกษามีการจัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการวัดและประเมินผลการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งคู่มือเปรียบเสมือนแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติตามหลักการและวิธีการได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับ Thungphloi (2021) ซึ่งกล่าวถึงความสำคัญของการจัดทำคู่มือและพัฒนาคู่มือการบริหารจัดการในสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้สถานศึกษามีแนวทางในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.2) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลการศึกษา พบว่า สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลการศึกษาที่หลากหลาย โดยการทดสอบ การสังเกต การประเมินจากชิ้นงาน และเทคนิควิธีการต่างๆ นั้น จะช่วยให้ครูผู้สอนสามารถตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียนได้ครบทุกด้าน และทราบข้อบกพร่องของผู้เรียนรายบุคคล เพื่อทำการวางแผนปรับปรุงพัฒนาให้ตรงจุดต่อไป สอดคล้องกับ Thaphan & Wangsrikoon (2022) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการวัดและประเมินผลของผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ

2.3) ด้านการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การวัดและประเมินผลการศึกษา พบว่า สถานศึกษาจัดระบบการนิเทศติดตามเพื่อตรวจสอบและประเมินผลด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล เป็นการให้ข้อเสนอแนะแก่บุคลากรและยกระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ Wongchai & Tantranont (2022) ซึ่งกล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการกำกับ ติดตาม และประเมินผล เพื่อแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุนให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

2.4) ด้านการจัดการทดสอบทางการศึกษา พบว่า สถานศึกษามีการดำเนินการจัดสอบทางการศึกษารอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการจัดสอบทางการศึกษาเป็นการสะท้อนคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียน สอดคล้องกับ Bunsalee & Ruangmontri (2021) ที่กล่าวว่า การจัดการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานเป็นการวัดและพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน จึงถือเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในการติดตามการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ พร้อมทั้งนำผลที่ได้ไปปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

3. แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า

3.1) ผู้บริหารควรยึดค่านิยม SBP 3 ประการ ประกอบด้วย 1) ความฉลาด หมายถึง ความเชี่ยวชาญของผู้บริหารในการนำและพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการวัดและประเมินผลการศึกษาของสถานศึกษา ผู้บริหาร

จึงควรมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการนำพาทิศทางการให้ประสบความสำเร็จตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ Chiangtong & Sudarat (2023) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง มีความเชี่ยวชาญ ฉลาดหลักแหลมในการนำและจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา ร่วมพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งมุ่งสู่ความสำเร็จของการจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2) สร้างความสัมพันธ์ หมายถึง การเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อครูผู้สอนเพื่อส่งเสริมการวัดและประเมินผล การศึกษา ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีก่อให้เกิดความช่วยเหลือและความร่วมมือกันในการพัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Chinworapanya, Sarnswang & Buasuwan (2020) ที่กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีทั้งผู้บริหารการศึกษา ครูผู้สอน และผู้เรียน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานวิชาการ ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ก่อให้เกิดความรัก สร้างความผูกพัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้องค์กรนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ 3) ความเป็นมืออาชีพ หมายถึง ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารในการบริหารงานวัดและประเมินผลการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารมืออาชีพควรเป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีระบบและกระบวนการในการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอนให้มีประสิทธิภาพในการวัดและประเมินผลการศึกษา สอดคล้องกับ Nunart, et al. (2021) ที่กล่าวว่า ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารและครูผู้สอนจะช่วยให้องค์กรพัฒนาไปสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารการศึกษาต้องพัฒนาตนเองเป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ สร้างทีมงาน พัฒนางานวิชาการ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้สู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพได้

3.2) การบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาสามารถใช้วงจรคุณภาพ PAOR ในการดำเนินงานตามค่านิยม SBP 3 ประการ เพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Moolsan (2021) ที่กล่าวว่า กระบวนการ PAOR เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และมุ่งให้ครูผู้สอนมีวิธีการในการวัดและประเมินผลการศึกษาที่หลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ โดยกระบวนการ PAOR ประกอบด้วย

1) การวางแผนการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา (Planning: P) เป็นการกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานการวัดและประเมินผลการศึกษาไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ ทำให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ตามขั้นตอนที่สอดคล้องกับเป้าหมายและระยะเวลาที่กำหนด สอดคล้องกับ Sronsomrit (2020) ที่กล่าวว่า การวางแผนถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ผู้บริหารต้องกำหนดเป้าหมายและแนวทางการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถบรรลุตามเป้าหมายของแผนงานได้ 2) การปฏิบัติการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา (Action: A) โดยผู้บริหารมีหน้าที่ในการบริหารและควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่แผนงานที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ Sronsomrit (2020) ที่ได้กล่าวว่า ผู้บริหารควรดำเนินการปฏิบัติตามแผนงานที่ได้รับไว้ เพื่อให้แผนการดำเนินงานบรรลุผล 3) การสังเกตการณ์การบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา (Observation : O) โดยผู้บริหารต้องเป็นผู้สังเกตและสังเกตการณ์ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการ และผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการสะท้อนกลับของกระบวนการ สอดคล้องกับ

Moolsan (2021) ที่กล่าวว่า การสังเกตการณ์เป็นการรวบรวมข้อมูลระหว่างการดำเนินงานและภายหลังการดำเนินงานตามแผน ผู้บริหารควรใช้วิธีการสังเกตการณ์ทุกครั้ง และยังคงสอดคล้องกับ Aimchuen (2023) ที่กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาของผู้บริหารมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อคุณภาพการจัดการศึกษา ส่งผลให้ผู้รับการนิเทศเข้าใจถึงจุดเด่น และจุดที่ควรปรับปรุงพัฒนา เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4) การสะท้อนกลับการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา (Reflection: R) โดยผู้บริหารต้องให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้ครูผู้สอนนำไปปรับปรุงพัฒนาการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Sungrugs & Thammapipon (2020) ที่กล่าวว่า การสะท้อนผลเป็นข้อมูลย้อนกลับและเป็นวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีหนึ่ง ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนาที่ต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3) ในการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา ผู้บริหารมีหน้าที่ในการสนับสนุนให้บุคลากรเรียนรู้ร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ซึ่งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการปรับปรุงพัฒนาการวัดและประเมินผลการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Smith & Sinjindawong (2022) ที่กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารควรนำไปใช้เพื่อพัฒนางานวิชาการให้มีคุณภาพ และยังคงสอดคล้องกับ Charoensiri & Nillapan (2021) ที่กล่าวว่า การพัฒนาครูด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ส่งผลให้ครูมีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และสามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุกที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ผลการประเมินแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 พบว่า มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะแนวทางที่พัฒนาขึ้นเป็นแนวทางที่เป็นระบบและมีความชัดเจน มีกระบวนการตามขั้นตอนที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการวัดและประเมินผลการศึกษา โดยใช้วงจรคุณภาพ PAOR ซึ่งจะส่งผลให้ผู้บริหารสามารถวางแผน ผลักดัน การปฏิบัติงาน สังเกตการณ์ และสะท้อนกลับผลที่ได้จากการบริหารจัดการวัดและประเมินผลศึกษามาปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Pannarai (2022) ที่กล่าวว่า การดำเนินการใดๆ ที่มีการกำหนดลำดับขั้นตอน แนวทางและกระบวนการอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่องและมีรายละเอียดที่ชัดเจนสามารถที่จะนำไปสู่การบริหารและการปฏิบัติงานทุกอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรนำแนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ไปทดลองใช้ในสถานศึกษา เพื่อให้มีวิธีการดำเนินงานที่เป็นระบบและชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารควรมีการวางแผน ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้แนวทางการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายศรีบูรพา อำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 เพื่อปรับปรุงให้แนวทางมีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษามากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษา เพื่อนำไปใช้ประกอบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2. ควรศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการวัดและประเมินผลการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจากโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศอื่นๆ เพื่อนำผลการศึกษามาเทียบเคียงและปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษา

References

- Aimchuen, S. (2023, January-March). The Role of Internal Supervision of School Administrators in the Digital Age under Phetchaburi Primary Education Area Office 2. **Journal of Educational Innovation and Research**, 7(1), 310-322. [In Thai]
- Aree-uea, S., Chowakeeratiphong, T., & Arunyawong, R. (2016, July-September). Strategie Management Model for Learning Measurement and Evaluation in Basic Primary Schools under Kamphaeng Phet Primary Education Service Areas. **Journal of Education Naresuan University**, 18(3), 174-188. [In Thai]
- Bunsalee, K., & Ruangmontri, K. (2021, January-April). Strategies for Developing Learning Organization of Schools Subsidiary to the Secondary Educational Service Office Khon Kaen. **The Journal of Mahasarakham Rajabhat University**, 15(1), 205-219. [In Thai]
- Charoensiri, M., & Nillapan, M. (2021). The Development of a School-based Professional Learning Community Model for the Enhancing Learning Management Competency on Active Learning Conceptsthat Promote Innovation of Elementary Students. **Journal of Education, Silpakorn University**, 19(1), 236-252. [In Thai]
- Chiangtong, C., & Sudarat, S. (2023, September-December). Super Leadership of School Adiministrators under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office 1. **Journal of MCU Ubon Review**, 8(3), 629-640. [In Thai]
- Chinworapanya, N., Sarnswang, S., & Buasuwan, P. (2020, July-December). Relationship Between Organizational Commitment and Participation in Academic Administration of Private Primary School Teachers, Bang Lamung School Group, Chonburi Provincial Education Office. **Journal of Educational Administration**, 17(33), 34-45. [In Thai]

- Ministerial Regulations of Prescribing Criteria and Administration Decentralization Methods for Administration and Educational Management B.E. 2550. (2007, 16 May). Gazette, 124, 24A, 29-36. [In Thai]
- Moolsan, W. (2021, July-September). The Teacher Development Using PAOR Process in Learning Management to Promoting Analytical Thinking Skill of Students in Ban Sukcharoen School Under Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 1. **E-Journal of Education Studies, Burapha University, 3**(3), 38-53. [In Thai]
- Nunart, N., et al. (2021, October-December). Characteristics and Guidelines for the Development of the Processional School Administrators in Nakhon Sawan Area under the Office of Basic Education Commission. **The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal, 27**(4), 25-32. [In Thai]
- Office of the Basic Education Commission. (2019). **The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (Revised Version B.E. 2562)**. Bangkok: Ministry of Education. [In Thai]
- Office of the Education Council. (2017). **National Education Plan B.E. 2560-2579**. Bangkok: Prikwarn Graphic Co., LTD. [In Thai]
- Pannarai, T. (2022). **Factors Affecting the Performance of Personnel of the Songkhla Provincial Administration Organization Graduate School**. Master's thesis of Public Administration the Prince of Songkla University. [In Thai]
- Panropu, P., & Prasan, A. (2021, May-August). The Role of Administrator on Academic Affairs Management under Surat Thani Primary Educational Service Area Office 3. **Narkbhutparitat Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, 13**(2), 191-200. [In Thai]
- Smith, P., & Sinjindawong, N. (2022, October-December). Administration Guildelines of Small Schools in Suphanburi Province Educational Service Area 3 to Keep Up with Changes in the Disruption Era. **The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal, 28**(4), 125-141. [In Thai]
- Sri Burapha Network Group. (2023). **Academic Administration Monthly Report for the Sri Burapha Network Group of 30 June 2023 No. 8/2566**. Chiang Mai: Sri Burapha Network Group. [In Thai]
- Sronsomrit, N. (2020, September-December). Teacher's Ability Development Process in Integrated Student-Centered Learning Management Through Participatory Action Research. **Journal of Teacher Professional Development, 1**(3), 94-108. [In Thai]

- Sungrugsa, N., & Thammapipon, S. (2020, July-December). Methodoloy Technique and Tools for Learning Evaluate of Learner. **Silpakorn Educational Research Journal**, 12(2), 1-15. [In Thai]
- Thanasri, P., Sriprasertpap, K., & Sikkhabandit, S. (2020, January-April). The Study of Components and Necessities of Measuring and Evaluating Learning Outcomes for Basic Education Institutions. **Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU**, 9(1), 263-275. [In Thai]
- Thaphan, W., & Wangsrikoon, A. (2022, September-October). A Study of Educational Measurement and Evaluation Conditions of Schools under the Secondary Educational Service Area Office Phitsanulok Uttaradit. **The Journal of Research and Academics**, 5(5), 37-49. [In Thai]
- Thungphloi, N. (2021, January-April). A Development of Manual for Student Affairs Management of Schools under Secondary Educational Service Area Office 11 in Surat Thani Province. **Western University Research Journal of Humanities and Social Science**, 7(1), 49-61. [In Thai]
- Wongchai, N., & Tantranont, N. (2022, July-September). Internal Supervision Administration Guidelines of Kalayaniwattana Educational Quality Development Network Schools for Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 6. **The Journal of Development Administration Research**, 12(3), 486-499. [In Thai]

คำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความ

สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

วารสารสักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์เพื่อตีพิมพ์ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ การศึกษา รัฐประศาสนศาสตร์ การพัฒนาชุมชน เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ บริหารธุรกิจ การท่องเที่ยว นิเทศศาสตร์ และวัฒนธรรมเผยแพร่แก่นักวิชาการ และบุคคลทั่วไป ปีละ 4 ฉบับ บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารจะต้องผ่านการตรวจพิจารณาจากกองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน/บทความ โดยใช้การ Peer-review เป็นแบบ double blinded หากมีความเห็นว่าจะต้องมีการปรับแก้ไขทางกองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อแก้ไขและขอสงวนสิทธิ์การพิจารณาไม่ลงพิมพ์เมื่อไม่ผ่านการพิจารณา (ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจพิจารณาบทความจะไม่อยู่ในสังกัดเดียวกันกับผู้แต่ง) สำหรับการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความจำนวน 4,500 บาท/เรื่อง ทางวารสารจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในขั้นตอน Peer Review ผู้ที่มีความประสงค์จะส่งบทความเพื่อรับการพิจารณาตีพิมพ์ให้ปฏิบัติตามข้อแนะนำ ดังต่อไปนี้

การส่งต้นฉบับและการพิมพ์บทความ

หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับและการพิมพ์บทความ

1. ต้นฉบับต้องพิมพ์ตามรูปแบบและข้อแนะนำในการเขียนบทความของวารสารนี้
2. ต้นฉบับที่ส่งมาให้พิจารณาจะตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่นมาก่อน และจะต้องไม่ส่งตีพิมพ์ซ้ำซ้อนในวารสารหลายฉบับในเวลาเดียวกัน
3. เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้แปลจากภาษาไทยให้เป็นภาษาอังกฤษ โดยใส่คำว่า [In Thai] ต่อท้ายอ้างอิงที่แปลจากภาษาไทย
4. การตีพิมพ์บทความลงในวารสาร จะพิจารณาการตอบรับการลงตีพิมพ์เมื่อบทความผ่านตามขั้นตอนการปฏิบัติงานของวารสาร
5. กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตีพิมพ์บทความทุกเรื่องรวมทั้งการปรับปรุงบทความบางส่วนตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้อ่านบทความ
6. บทความที่ตีพิมพ์ลงในวารสาร ถือว่าเป็นผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการของผู้เขียนไม่ใช่ความคิดเห็นของกองบรรณาธิการ ผู้เขียนต้องรับผิดชอบบทความของตน
7. บทความที่ได้ผ่านการพิจารณาแล้ว ทางกองบรรณาธิการจะแจ้งผลการพิจารณาให้ทราบเป็นลายลักษณ์อักษร

การส่งต้นฉบับ

ส่งต้นฉบับเอกสารพร้อมแนบไฟล์ข้อมูล (ไฟล์ word) มาที่

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt> และสามารถสอบถามรายละเอียดได้ที่ สถาบันวิจัยและพัฒนา
อาคาร 1 ชั้น 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร 62000 ติดต่อ
สอบถามได้ที่นายทวิช ปิ่นวิเศษ โทรศัพท์ 08 4593 9223 หรือ 0 5570 6555 ต่อ 1760

รูปแบบการพิมพ์บทความ

1. ให้พิมพ์ลงบนกระดาษ ตั้งค่ากระดาษเป็น B5 (JIS) โดยจำนวนหน้าของเนื้อหาและ
เอกสารอ้างอิงรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 15 หน้า ใช้รูปแบบของ Word ตัวอักษร TH Sarabun PSK และแต่ละหน้า
ไม่เกิน 30 บรรทัด

2. ข้อปฏิบัติกรพิมพ์แต่ละหัวข้อ/ส่วนประกอบ

ที่	ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
1	ชื่อเรื่อง/บทความ	ระบุชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ชนิดหนา ไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ
2	ชื่อผู้เขียนบทความ	ระบุชื่อผู้วิจัยผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทุกคนทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ชนิดหนา ไว้กึ่งกลาง หน้ากระดาษ
3	สังกัดผู้เขียนบทความ	ถ้าเป็นนักศึกษา ให้ระบุวุฒิการศึกษา สาขาวิชาที่ศึกษา และชื่อ สถาบันการศึกษา ถ้าไม่ใช่ นักศึกษา ให้ระบุวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และ ชื่อหน่วยงานที่สังกัด (ถ้ามี) ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดธรรมดา ไว้ที่เชิงอรรถท้ายหน้า
4	บทคัดย่อ (Abstract)	บทคัดย่อบทความวิจัย บทคัดย่อภาษาไทย ไม่เกิน 10 บรรทัด และบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 250 คำ เขียนโดยสรุปซึ่งมี เนื้อหาประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย บทคัดย่อบทความวิชาการ บทคัดย่อภาษาไทย ไม่เกิน 10 บรรทัดและบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 250 คำ เขียนโดยสรุป สาระสำคัญจากเนื้อหา
5	คำสำคัญ (Keywords)	ระบุคำสำคัญ 3-5 คำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษไว้ท้าย บทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

(ต่อ)

ที่	ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
6	เนื้อหา (Content)	บทความวิจัย หัวข้อที่เสนอในเนื้อหา ประกอบด้วย 1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Statement of the Problem) 2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives) 3. สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (Research Hypothesis) 4. วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology) (ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการวิจัย (Research Design) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample) หรือแหล่งข้อมูล/ผู้ให้ข้อมูล (Source of Data / Informant) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instrument / Tool) และการหาคุณภาพ (Quality Testing) การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) โดยเขียนแยกหัวข้อ) 5. สรุปผลการวิจัย (Conclusion) (ระบุผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยสรุปซึ่งอาจมีตารางหรือภาพประกอบ) 6. อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) (ระบุประเด็นที่เป็นผลการวิจัยที่สำคัญในแต่ละวัตถุประสงค์ และอภิปรายโดยมีการอ้างอิงทฤษฎีหรืองานวิจัย) 7. ข้อเสนอแนะ (Suggestion) (ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปโดยนำเสนอแยกหัวข้อ) หัวข้อเนื้อหาทั้ง 7 หัวข้อ ไม่ต้องระบุหมายเลข ใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ ชนิดหนา ส่วนรายละเอียดเนื้อหาใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ ชนิดธรรมดา บทความวิชาการ หัวข้อที่เสนอในเนื้อหา ประกอบด้วย บทนำ (Introduction) เนื้อหา (Content) และสรุป (Conclusion) ใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ ชนิดหนา ส่วนรายละเอียดเนื้อหาใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์ ชนิดธรรมดา
7	ตาราง (ถ้ามี)	ใช้ตารางแบบเส้นคู่ เปิด-ปิดตาราง
8	ภาพ (ถ้ามี)	รูปภาพประกอบ บันทึกเป็นไฟล์ที่มีนามสกุล .JPEG ใช้ขนาดตัวอักษร 14 พอยท์

(ต่อ)

ที่	ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
9	การอ้างอิงในเนื้อหา	ลงรายการตามรูปแบบ APA, 7th edition ทุกรายการเป็นภาษาอังกฤษ ดังตัวอย่างรูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา
10	เอกสารอ้างอิง (References)	ลงรายการบรรณานุกรมตามรูปแบบ APA, 7th edition ดังตัวอย่างรูปแบบรายการบรรณานุกรมในเอกสารอ้างอิง ข้างท้ายนี้นำเสนอเฉพาะรายการที่มีการอ้างอิงในเนื้อหาบทความให้ครบทุกรายการ และแปลเอกสารอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษด้วย กรณีแหล่งเอกสารอ้างอิงอยู่ในประเทศไทยให้ต่อท้ายด้วยคำว่า [In Thai] เสมอ

รูปแบบการเขียนอ้างอิงของวารสาร “สักทอง”

การเขียนเอกสารอ้างอิง (References) ใช้ตามแบบ American Psychological Association (APA, 7th edition) เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ทุกรายการต้องมีการอ้างอิงหรือกล่าวถึงอยู่ในเนื้อหาของบทความ (In-Text Citation) ผู้นิพนธ์ต้องตรวจสอบข้อมูลของเอกสารที่นำมาอ้างอิงนั้นจะต้องปรากฏอยู่ทั้ง 2 แห่ง และมีความถูกต้องตรงกันทั้งการสะกดชื่อผู้แต่ง และเลขปีที่พิมพ์ (ไม่แนะนำให้นำข้อมูลการอ้างอิงไปใส่ไว้ใน Google Translate เพราะอาจจะทำให้การสะกดชื่อผู้แต่งผิด) (นิพนธ์ ราชวุฒิ, 2568) สามารถเขียนได้ตามรูปแบบต่างๆ ดังนี้

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ม.ป.ป.)

การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา มี 2 รูปแบบ คือ หน้าข้อความ และ หลังข้อความ ดังนี้

ผู้เขียน 1 คน

รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาอยู่หน้าข้อความ

ภาษาไทย

ชื่อ นามสกุล (ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง

ทวิช ปิ่นวิเศษ (2568) กล่าวว่า.....

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวิช ปิ่นวิเศษ (2568) ว่า.....

ภาษาอังกฤษ

Last Name (Year)

ตัวอย่าง

Pinwiset (2025) Said that.....

consistent in studies by Pinwiset (2025) that.....

รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาอยู่หลังข้อความ

ภาษาไทย

(ชื่อ นามสกุล, ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง

มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 30 (ทวิช ปิ่นวิเศษ, 2568) ของประเทศ

ภาษาอังกฤษ

(Last Name, Year)

ตัวอย่าง

Central America to the southern USA (Pinwiset, 2025).

ผู้เขียน 2 คน

รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาอยู่หน้าข้อความ

ภาษาไทย

ชื่อ นามสกุล1 และ ชื่อ นามสกุล2 (ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง

ทวิช ปิ่นวิเศษ และสมญิง สมชา (2568) กล่าวว่า.....

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวิช ปิ่นวิเศษ และสมญิง สมชา (2568) ว่า.....

ภาษาอังกฤษ

Last Name1 and Last Name2 (Year)

ตัวอย่าง

Pinwiset and Somcha (2025) Said that.....

consistent in studies by Pinwiset and Somcha (2025) that.....

รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาอยู่หลังข้อความ

ภาษาไทย

(ชื่อ นามสกุล1 และ ชื่อ นามสกุล2, ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง

มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 30 (ทวิช ปิ่นวิเศษ และสมญิง สมชา, 2568)

ภาษาอังกฤษ

(Last Name1 and Last Name2, Year)

ตัวอย่าง

Central America to the southern USA (Pinwiset and Somcha, 2025).

ผู้เขียน 3 คนขึ้นไป

รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาอยู่หน้าข้อความ

ภาษาไทย

ชื่อ นามสกุล และคณะ (ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง

ทวิช ปิ่นวิเศษ และคณะ (2568) กล่าวว่า.....

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวิช ปิ่นวิเศษ และคณะ (2568) ว่า.....

ภาษาอังกฤษ

Last Name et al., (Year)

ตัวอย่าง

Pinwiset et al. (2025) said that.....

consistent in studies by Pinwiset et al. (2025) that.....

รูปแบบการอ้างอิงแทรกในเนื้อหาอยู่หลังข้อความ

ภาษาไทย

(ชื่อ นามสกุล และคณะ, ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง

มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 30 (ทวิช ปิ่นวิเศษ และคณะ, 2568)

ภาษาอังกฤษ

(Last Name et al, Year)

ตัวอย่าง

Central America to the southern USA (Pinwiset et al., 2025).

การอ้างอิง (References)

ผู้เขียน 1 คน

ชื่อ นามสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (พิมพ์ครั้งที่ถ้ามี). สำนักพิมพ์.

Author, A. A. (Year). *Title of the book* (2nd ed.). Publisher. [In Thai]

ผู้เขียน 2 คน

ชื่อ นามสกุล1, และ ชื่อ นามสกุล2. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (พิมพ์ครั้งที่ถ้ามี). สำนักพิมพ์.

Author, A. A.1, and Author, B. B.2 (Year). *Title of the book* (2nd ed.). Publisher.

[In Thai]

ผู้เขียน 3 คนขึ้นไป (ใส่ชื่อครบทุกคน)

ชื่อ นามสกุล1, ชื่อ นามสกุล2, 3, 4, 5, 6, และชื่อ นามสกุล7. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (พิมพ์ครั้งที่ถ้ามี). สำนักพิมพ์.

Author, A. A.1, Author, B. B.2, 3, 4, 5, 6., and Author, G. G. (Year). *Title of the book*
(2nd ed.). Publisher. [In Thai]

1. หนังสือ (Book) (นิพนธ์ ราชวุฒิ, 2568)

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่ ถ้ามี)*./ชื่อสำนักพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่ถ้ามี)*./
ชื่อสำนักพิมพ์.

*กรณีหนังสือจัดพิมพ์ครั้งที่ 1 ไม่ต้องระบุครั้งที่พิมพ์

ตัวอย่าง

เกษมพงศ์ กิรติกร. (2552). *วิกฤติ กระบวนทัศน์ มโนทัศน์ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2).
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

Kotler, P., and Armstrong, G. (2004). *Principles of marketing* (10th ed). Pearson Prentice
Hall.

2. หนังสือแปล (รูปแบบเล่ม)

ภาษาไทย

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์)./ชื่อหนังสือภาษาต้นฉบับ/[ชื่อหนังสือ
ภาษาไทย]/(ชื่อ/สกุลผู้แปล, ผู้แปล;/พิมพ์ครั้งที่ ถ้ามี)./ชื่อสำนักพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์)./ชื่อหนังสือภาษาต้นฉบับ/[ชื่อหนังสือ
ภาษาอังกฤษ]/(ชื่อ/สกุลผู้แปล, ผู้แปล;/พิมพ์ครั้งที่ ถ้ามี)./ชื่อสำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

วากเนอร์, ที. (2561). *Creating innovators* [คู่มือสร้างนักนวัตกรรมเปลี่ยนโลก] (ดลพร รุจิรวงศ์,
ผู้แปล). บุ๊คส์เป็ค.

3. บทความวารสาร (รูปแบบเล่ม)

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./เลขปีที่(เลขฉบับที่)/เลขหน้าเริ่มต้น-สิ้นสุด.

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./เลขปีที่
(เลขฉบับที่)/เลขหน้าเริ่มต้น-สิ้นสุด.

ตัวอย่าง

บุญจิรา ท่าหลวง, และศิริพร ปัญญาเมธีกุล. (2565). บทสนทนาตลกที่พบในรายการ “แฉ”:

การวิเคราะห์ บทสนทนา. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 14(28), 44-55.

Thaluang, B., and Panyametheekul, S. (2022). Conversational joking in the thai tv show “chae”: Conversational analysis. *Srinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences)*, 14(28), 44-55.

4. เอกสารประกอบการประชุม/การประชุมทางวิชาการที่ไม่มี Proceeding (Symposium)

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์./วันที่/เดือน)./ชื่อเรื่องที่นำเสนอ./ใน/ชื่อ/สกุล/(ประธาน), ชื่อหัวข้อการประชุม/ [การสัมมนา]./ชื่องานที่จัดการประชุม./สถานที่ประชุม.

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์./เดือน./วันที่)./ชื่อเรื่องที่นำเสนอ./In/ อักษรชื่อย่อ./สกุล/(Chair), ชื่อหัวข้อการประชุม/[Symposium]./ชื่องานที่จัดการประชุม./ สถานที่ประชุม.

ตัวอย่าง

พิชิต ตรีวิทยรัตน์. (2556, 23-25 มิถุนายน). นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนระบบบีเลิร์นนิ่งแบบ จุดเดียว เบ็ดเสร็จ. ใน ศศิธรา พิชัยชาญณรงค์ (ประธาน), *การศึกษาเพื่ออนาคตประเทศไทย* [การสัมมนา]. การประชุมทางวิชาการการวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 15, ณ โรงแรม เซ็นทาราแกรนด์ และบางกอกคอนเวนชันเซ็นเตอร์ เซ็นทรัลเวิลด์, กรุงเทพฯ: สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

De Boer, D., and LaFavor, T. (2018, April 26-29). The art and significance of successfully identifying resilient individuals: A person-focused approach. In A. M. Schmidt, and A. Kryvanos (Chairs), *Perspectives on Resilience: Conceptualization, Measurement, and Enhancement* [Symposium]. Western Psychological Association 98th Annual Convention, Portland, OR, United States.

5. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการที่มี Proceedings (รูปแบบเล่มหนังสือ)

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.)./ชื่อหัวข้อการประชุม./ชื่องานที่ จัดการประชุม/(หน้า./เลขหน้าเริ่มต้น-สิ้นสุด)./ชื่อผู้จัดพิมพ์. (ถ้ามี)/ชื่อฐานข้อมูล.

<https://doi.org/> เลข DOI หรือ URL (ถ้ามี)

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี)./(ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./In/ชื่อบรรณาธิการ/(Ed. หรือ Eds.)/ชื่อหัวข้อการประชุม./ชื่องานที่จัดการประชุม/(pp./เลขหน้าเริ่มต้น-สิ้นสุด)./ชื่อผู้จัดทำพิมพ์. (ถ้ามี)/ชื่อฐานข้อมูล./https://doi.org/เลข DOI หรือ URL (ถ้ามี)

(กรณี มีเลข DOI หรือ URL ให้เติมต่อท้ายจากชื่อฐานข้อมูล เช่น ชื่อฐานข้อมูล./https://doi.org/เลข DOI)

ตัวอย่าง

รัตนพร จิตรนพรัตน์. (2565). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อบริหารจัดการวิจัยของฝ่ายบริหารจัดการวิจัย สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย. ใน ธนาธิป สุ่มอิม (บ.ก.), *รวมพลังสร้างสรรค์เครือข่ายการวิจัยและนวัตกรรมอุดมศึกษาไทยเพื่อการสร้างเสริมพลังสังคมสู่รากแก้วของแผ่นดิน. การประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายวิจัยสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ ครั้งที่ 15* (หน้า 341-350). สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Karapetyan, D., Parkes, A. J., and Stützle T. (2018). Algorithm configuration: Learning policies for the quick termination of poor performers. In R. Battiti, M. Brunato, I. Kotsireas, and P. Pardalos (Eds.), *Lecture Notes in Computer Science: (LNTCS, Volume 11353). Learning and Intelligent Optimization* (pp. 220-224). Springer.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-05348-2_20

6. วิทยานิพนธ์/ปริญญาานิพนธ์

วิทยานิพนธ์/ปริญญาานิพนธ์ (รูปแบบเล่ม ไม่ได้ตีพิมพ์)

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์ หรือ วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]./ชื่อมหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี)./(ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/[Unpublished doctoral dissertation หรือ Unpublished master's thesis]./ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

ชัยวัฒน์ พันธุ์วัฒนสกุล. (2558). ปัจจัยพระระดับที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการศึกษาของนักศึกษา การศึกษานอกระบบในเขตปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Panwatanasakul, C. (2015). *Multilevel factors affecting the academic achievement of non-formal students graduates in the bangkok vicinity* [Unpublished doctoral dissertation]. Srinakharinwirot University.

วิทยานิพนธ์/ปริญญาานิพนธ์ (จากเว็บไซต์/จากฐานข้อมูลที่ไม่ใช่เชิงพาณิชย์)

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต./ชื่อมหาวิทยาลัย]./ชื่อเว็บไซต์./URL

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/[Doctoral
dissertation หรือ Master's thesis./ชื่อมหาวิทยาลัย]./ชื่อเว็บไซต์./URL

ตัวอย่าง

พัฒนจิตดา กนกพงษ์เสถียร. (2565). โมเดลสมรรถนะการบริหารคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้น
พื้นฐานในการประกันคุณภาพการศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ]. iThesis มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. [http://ir-ithesis.swu.ac.th/
dspace/handle/123456789/1630](http://ir-ithesis.swu.ac.th/dspace/handle/123456789/1630)

Kanokphongsathian, P. (2022). *Model of quality management competency for basic
school directors in educational quality assurance* [Doctoral dissertation,
Srinakharinwirot University]. iThesis Srinakharinwirot University.
<http://ir-ithesis.swu.ac.th/dspace/handle/123456789/1630>

วิทยานิพนธ์/ปริญญาานิพนธ์ (จากฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์)

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(หมายเลข ProQuest หรือ หมายเลข UMI หรือ หมายเลข
สิ่งพิมพ์)/[วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ชื่อ
มหาวิทยาลัย]./ชื่อฐานข้อมูล.

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์/(ProQuest No. หรือ
UMI No. หรือ Publication No.)/[Doctoral dissertation หรือ Master's thesis, ชื่อ
มหาวิทยาลัย]./ชื่อฐานข้อมูล.

ตัวอย่าง

Rosin, R. E. (2023). *Propaganda on steroids: A case study on how communication
technology "pumped-up" russian black propaganda* (ProQuest No. 30309502).
[Doctoral dissertation, American University]. ProQuest Dissertations and Theses
Database.

7. หนังสือประเภทพจนานุกรม/สารานุกรม

หนังสือทั้งเล่ม

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่ (ถ้ามี))*./ชื่อสำนักพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่(ถ้ามี))*./
ชื่อสำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). *พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม ๑ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* (พิมพ์ครั้งที่ 2).

ธนาเพรศ.

Blackburn, S. (2016). *The oxford dictionary of philosophy* (3rd ed.). Oxford University Press.

บทในหนังสือ

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทหรือชื่อเรื่อง./ใน/ชื่อบรรณาธิการ/ (บ.ก.)./ชื่อหนังสือ/ (พิมพ์ครั้งที่ (ถ้ามี),
หน้า/เลขหน้าเริ่มต้น-สิ้นสุด)./ชื่อสำนักพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทหรือชื่อเรื่อง./In/ชื่อบรรณาธิการ/
(Ed. หรือ Eds.)./ชื่อหนังสือ/ (พิมพ์ครั้งที่ (ถ้ามี),/pp./เลขหน้าเริ่มต้น-สิ้นสุด)./ชื่อสำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2540). การวิจัยสถาบัน : แนวคิดขั้นพื้นฐาน. ใน ทิศนา ขัมมณี, และสร้อยสน
สกลรักษ์ (บ.ก.), *แบบแผนและเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา* (หน้า 53-68). สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Weinstock, R., Leong, G. B., and Silva, J. A. (2003). Defining forensic psychiatry: Roles and responsibilities. In R. Rosner (Ed.), *Principles and Practice of Forensic Psychiatry* (2nd ed., pp. 7-13). CRC Press.

8. บทความหรือความเห็นจากคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์./วันที่/เดือน)./ชื่อบทความหรือชื่อคอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้าที่พิมพ์
บทความหรือคอลัมน์.

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์./เดือน/วันที่)./ชื่อบทความหรือชื่อ
คอลัมน์./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้าที่พิมพ์บทความหรือคอลัมน์.

ตัวอย่าง

นวลจันทร์ จินตนาพันธ์. (2546, 14 กุมภาพันธ์). ปรับหนี้เพิ่มแรงขับเคลื่อน เศรษฐกิจยั่งยืน. *คมชัดลึก*,
หน้า 15.

Hess, A. (2019, January 3). Cats who take direction. *The New York Times*, C1.

9. แหล่งข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (ไม่มี DOI, Digital Object Identifier)

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่ (ถ้ามี))./ชื่อสำนักพิมพ์ หรือ ชื่อหน่วยงาน./ชื่อเว็บไซต์./
URL

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่ (ถ้ามี))./
ชื่อสำนักพิมพ์ หรือ ชื่อหน่วยงาน./ชื่อเว็บไซต์./URL

ตัวอย่าง

วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2555). *ทฤษฎีภาษาศาสตร์*. ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. <http://ils.swu.ac.th:8991/>

exlibris/aleph/a22_1/apache_media/S5676M7QQ583XGIU35R6V49KY99GB4.pdf

Sedgewick, R., and Wayne, K. (2011). *Algorithms* (4th ed.). Addison-Wesley.

<https://algs4.cs.princeton.edu/home>

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (มี DOI, Digital Object Identifier)

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่ (ถ้ามี))./ชื่อสำนักพิมพ์ หรือ ชื่อหน่วยงาน./
<https://doi.org/เลข DOI>

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่ (ถ้ามี))./
ชื่อสำนักพิมพ์ หรือ ชื่อหน่วยงาน./<https://doi.org/เลข DOI>

ตัวอย่าง

Brown, L. S. (2018). *Feminist therapy* (2nd ed.). American psychological association.
<https://doi.org/10.1037/0000092-000>

บทความวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (ไม่มี DOI, Digital Object Identifier)

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./เลขปีที่(เลขฉบับที่)./เลขหน้าเริ่มต้น-สิ้นสุด (ถ้ามี)./
URL

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./เลขปีที่
(เลขฉบับที่)./เลขหน้าเริ่มต้น-สิ้นสุด (ถ้ามี)./URL

ตัวอย่าง

ภัทรนันท์ ไทยะสิน, นัทธิรัตน์ พิระพันธุ์, และรัฐพล ประดับเวทย์. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยการคิดเชิงออกแบบร่วมกับกระบวนการละครประยุกต์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 14(28), 109-120. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swurd/article/view/263022>

Waitayasin, P., Pheeraphan, N., and Pradubwate, R. (2022). Development of a learning-management model in collaboration with design thinking and applied drama to enhance innovative creation competency. *Srinakharinwirot Research and Development (Journal of Humanities and Social Sciences)*, 14(28), 109-120. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/swurd/article/view/263022> (in Thai).

บทความวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (มี DOI, Digital Object Identifier)

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./เลขปีที่(เลขฉบับที่)./เลขหน้าเริ่มต้น-สิ้นสุด (ถ้ามี)./
<https://doi.org/เลข DOI>

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./เลขปีที่
(เลขฉบับที่)./เลขหน้าเริ่มต้น-สิ้นสุด (ถ้ามี)./<https://doi.org/เลข DOI>

ตัวอย่าง

อัศพรพล ทองกลาง. (2563). แนวทางและมาตรการการลงโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วย
ความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้อ พ.ศ. 2534. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง*, 3(1),
87-108. <https://doi.org/10.14456/mfulj.2020.3>

Manajit, O., Longyant, S., Sithigorngul, P., and Chaivisuthangkura, P. (2018). Development
of uracil-DNA-glycosylase-supplemented loop-mediated isothermal amplification
coupled with nanogold probe (UDG-LAMP-AuNP) for specific detection of
Pseudomonas aeruginosa. *Molecular Medicine Reports*, 17(4), 5734-5743.
<https://doi.org/10.3892/mmr.2018.8557>

บทความวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (มี Article Number หรือ eLocator)

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ เลขปีที่ (เลขฉบับที่)/ บทความ/ หมายเลขบทความ
หรือ eLocator./ [https://doi.org/เลข DOI หรือ URL \(ถ้ามี\)](https://doi.org/เลข DOI หรือ URL (ถ้ามี))

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./ อักษรย่อชื่อต้น./ อักษรย่อชื่อกกลาง (ถ้ามี)/ (ปีพิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ เลขปีที่
(เลขฉบับที่)/ Article/article number หรือ eLocator./ [https://doi.org/เลข DOI หรือ URL \(ถ้ามี\)](https://doi.org/เลข DOI หรือ URL (ถ้ามี))

ตัวอย่าง

จักรกฤต ภูษงค์ประเวศ. (2566). ผลของการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษาที่เน้น
กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรมที่มีต่อสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 51(1),
บทความ EDUCU5101006. <https://doi.org/10.14456/educu.2023.6>

Belal, N. A., and Heath, L. S. (2023). A complete theoretical framework for inferring
horizontal gene transfers using partial order sets. *PLOS ONE*, 18(3), Article
e0281824. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0281824>

บทความจากหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์./ วันที่/ เดือน)/ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า (ถ้ามี)/ URL

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./ อักษรย่อชื่อต้น./ อักษรย่อชื่อกกลาง (ถ้ามี)/ (ปีพิมพ์./ เดือน/ วันที่)/ ชื่อบทความ./
ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า (ถ้ามี)/ URL

ตัวอย่าง

มนตรีพิทย ธาระสุข. (2566, 26 เมษายน). คอลัมน์ไฮโลต์โลก: จับตาสังคโปร์ตึงตูดเศรษฐินักลงทุน
ย้ายถิ่นได้เพิ่ม. *มติชน*. https://www.matichon.co.th/foreign/news_3945607

Guarino, B. (2017, December 4). How will humanity react to alien life? psychologists
have some predictions. *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/news/speaking-of-science/wp/2017/12/04/how-will-humanity-react-to-alien-life-psychologists-have-some-predictions>

เอกสาร/รายงานข่าวจากเว็บไซต์

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์/วันที่/เดือน)./ชื่อเรื่อง./ชื่อเว็บไซต์./URL

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์/เดือน/วันที่)./ชื่อเรื่อง./ชื่อเว็บไซต์./URL

ตัวอย่าง

ปรีดี บุญชื้อ. (2566, 27 เมษายน). *บทเรียนจากภูฏาน ประเทศกำลังพัฒนาที่มีความสุขมากที่สุดในโลก*.
ไทยพับลิก้า. https://thaipublica.org/2023/04/pridi347_gnh

Olarin, K., and Chen H. (2023, April 5). *Smoke from forest fires blankets northern
thailand in thick pollution*. CNN. <https://edition.cnn.com/2023/04/05/asia/chiang-mai-air-pollution-thailand-intl-hnk/index.html>

*การอ้างอิงข้อมูลเอกสารหรือรายงานข่าวจากเว็บไซต์ที่ไม่ใช่คลังข้อมูล ให้ระบุวัน/เดือน/ปี ที่สืบค้นด้วย
เนื่องจากเว็บไซต์อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือหายไป ไม่สามารถสืบค้นข้อมูลเอกสารซ้ำได้ ตามรูปแบบ ดังนี้

ภาษาไทย

ชื่อ/สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ชื่อเว็บไซต์./สืบค้นเมื่อ/วันที่/เดือน/ปี./จาก URL

ภาษาอังกฤษ

สกุลผู้แต่ง./อักษรย่อชื่อต้น./อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี)./ (ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ชื่อเว็บไซต์./Retrieved/
เดือน/วันที่/ปี./from URL

ตัวอย่าง

ปรีดี บุญชื้อ. (2566). *บทเรียนจากภูฏาน ประเทศกำลังพัฒนาที่มีความสุขมากที่สุดในโลก*. ไทยพับลิก้า.
สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2566, จาก https://thaipublica.org/2023/04/pridi347_gnh

Olarin, K., and Chen, H. (2023). *Smoke from forest fires blankets northern thailand in
thick pollution*. CNN. Retrieved April 6, 2023, from <https://edition.cnn.com/2023/04/05/asia/chiang-mai-air-pollution-thailand-intl-hnk/index.html>

10. ราชกิจจานุเบกษา

ภาษาไทย

ชื่อกฎหมาย./ (ปีพิมพ์./วันที่/เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา./ เล่ม/เลขเล่ม/ตอนที่ หรือ ตอนพิเศษ/เลขตอน./
หน้า/เลขหน้าเริ่มต้น-สิ้นสุด. ชื่อเว็บไซต์./URL (ถ้ามี)

ภาษาอังกฤษ

ชื่อกฎหมาย./ (ปีพิมพ์./เดือน/วันที่)/Government Gazette./No./เลขเล่ม/Section/เลขตอน./page/
เลขหน้าเริ่มต้น-สิ้นสุด. ชื่อเว็บไซต์./URL (ถ้ามี)

ตัวอย่าง

ประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์
รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ พ.ศ. 2564. (2565, 7 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา.
เล่ม 139 ตอนพิเศษ 4 ง. หน้า 22-50. ราชกิจจา. [https://ratchakitcha.soc.go.th/
documents/17193313.pdf](https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/17193313.pdf)

พระราชบัญญัติกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2560. (2560, 27 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา.
เล่ม 134 ตอนที่ 12 ก. หน้า 1-18. ราชกิจจา. [https://ratchakitcha.soc.go.th/
documents/2097692.pdf](https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/2097692.pdf)

Translated Thai Reference

Student loan fund act, B.E. 2560. (2017, January 27). Government gazette. No. 134
Section 12 A. page 1-18. Ratchakitcha. [https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/
2097692.pdf](https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/2097692.pdf) (in Thai).

หมายเหตุ:

1. ชื่อเรื่อง พิมพ์ตัวเอน ชื่อเรื่องที่เป็นภาษาอังกฤษ อักษรตัวแรกของชื่อเรื่องหลัก ชื่อเรื่องย่อย (ถ้ามี) ซึ่งมักจะพิมพ์ตามหลังเครื่องหมายมหัพภาค (:) และคำนาม ที่เป็นชื่อเฉพาะ ใช้อักษรตัวพิมพ์ใหญ่ ส่วนคำอื่นๆของชื่อเรื่อง ใช้อักษรตัวพิมพ์เล็กทั้งหมด เช่น Computer algorithm: Introduction to design and analysis
2. ถ้าเอกสารอ้างอิงไม่ปรากฏปีพิมพ์ ภาษาไทยใช้อักษรย่อ ม.ป.ป. (ไม่ปรากฏปีพิมพ์) และภาษาอังกฤษใช้อักษรย่อ n.d. (no date)
3. ถ้าเอกสารอ้างอิงไม่ปรากฏชื่อสำนักพิมพ์หรือผู้จัดพิมพ์หรือโรงพิมพ์ ภาษาไทยใช้อักษรย่อ ม.ป.พ. (ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์) และภาษาอังกฤษใช้อักษรย่อ n.p. (no place)
4. ถ้าเอกสารอ้างอิงจากเว็บไซต์ที่สืบค้นได้ตั้งจาก DOI และ URL ให้พิจารณาเลือกใช้ DOI หากเอกสารอ้างอิงจากเว็บไซต์ไม่มี DOI ให้ใช้ URL

วารสาร "สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์" สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal Research and Development Institute, KPRU

เอกสารอ้างอิง

นิพนธ์ ราชวุฒิ. (2568, กุมภาพันธ์). *รูปแบบการอ้างอิง*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายบริหารจัดการข้อมูลและเผยแพร่

ผลงานวิจัย สถาบันยุทธศาสตร์ทางปัญญาและวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. (ม.ป.ป.). *การส่งบทความ (การอ้างอิง)*. สืบค้นเมื่อ 4 มีนาคม 2568,
จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhnu/about/submissions>

แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อเผยแพร่ใน สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....
2. ระดับการศึกษาสูงสุด.....ตำแหน่งทางวิชาการ.....
3. สถานะภาพของผู้ส่งบทความ ☐ อาจารย์ ☐ บุคคลทั่วไป
4. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

โทรศัพท์.....E-mail.....

5. ประเภทบทความ ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ

6. ชื่อบทความ

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

7. บทความฉบับนี้ไม่ได้คัดลอกผลงาน มิได้ละเมิดลิขสิทธิ์ และไม่ขัดต่อกฎหมายใดๆ ซึ่งผู้เขียนบทความเขียนโดยใช้ความรู้ ความสามารถและการสังเคราะห์ของตนเอง
8. ผู้เขียนบทความยินยอให้ค่าเสียหายใดๆ ที่อาจมีผู้เรียกร้องหรือฟ้องร้องตามกฎหมายทุกประการ โดยไม่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาตีพิมพ์บทความของกองบรรณาธิการหรือเจ้าของวารสาร
9. กรณีบทความที่มีผู้เขียนบทความมากกว่า 1 คน ผู้เขียนบทความทุกคนได้ลงชื่อยืนยันการเป็นผู้เขียนบทความ โดยยอมรับและปฏิบัติตามเงื่อนไขของวารสารนี้ทุกประการ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสาร รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ รวมทั้งไม่อยู่ระหว่างยื่นขอตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และยินยอมว่าบทความที่ตีพิมพ์ลงใน สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถือเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรในการนี้ข้าพเจ้าดำเนินการจัดพิมพ์ตามรูปแบบการเขียนบทความที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้กำหนดไว้ทุกประการ และได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลตามรายการตรวจสอบบทความ และข้าพเจ้าได้ส่งบทความในระบบ Online ที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index> เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้เขียนบทความ

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้เขียนบทความ

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้เขียนบทความ

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้เขียนบทความ

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้เขียนบทความ

หมายเหตุ บทความที่ส่งมาโดยไม่มีใบรายการตรวจสอบบทความหรือไม่ครบหรือไม่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้
จะไม่ดำเนินการในขั้นตอนใดๆ จนกว่าจะมีการส่งรายการตรวจสอบบทความดังกล่าว ผู้เขียนบทความสามารถ
download แบบฟอร์มรายการตรวจสอบบทความได้จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index>

แบบฟอร์มรายการตรวจสอบบทความเพื่อนำส่งตีพิมพ์ในวารสาร

“สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”

คำชี้แจง : ผู้เขียนบทความโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงหน้ารายการที่ท่านได้ตรวจสอบบทความของท่านในรายการที่พบว่า มีปรากฏในบทความของท่านอย่างครบถ้วนถูกต้องแล้วตามคำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความที่วารสารได้กำหนดไว้

- ☐ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
- ☐ ไฟล์ที่ส่งจะต้องทำตามรูปแบบที่ตามคำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับเท่านั้น อยู่ใน

รูปแบบของ Word และใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK เท่านั้น

- ☐ รูปภาพประกอบต้องเป็นไฟล์ที่มีนามสกุล .JPEG เท่านั้น

บทความวิจัย มีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

- ☐ ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ชื่อผู้เขียนบทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ สังกัดผู้เขียนบทความภาษาไทย
- ☐ บทคัดย่อ (Abstract) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ คำสำคัญ (Keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Statement of the Problem)
- ☐ วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)
- ☐ สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (Research Hypothesis)
- ☐ วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)
- ☐ สรุปผลการวิจัย (Conclusion)
- ☐ อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)
- ☐ ข้อเสนอแนะ (Suggestions)
- ☐ เอกสารอ้างอิง (References)

บทความวิชาการ มีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

- ☐ ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ชื่อผู้เขียนบทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ สังกัดผู้เขียนบทความภาษาไทย
- ☐ บทคัดย่อ (Abstract) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ คำสำคัญ (Keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ บทนำ (Introduction)
- ☐ เนื้อหา (Content)
- ☐ สรุป (Conclusions)
- ☐ เอกสารอ้างอิง (References)

**แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อเผยแพร่ใน สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร**

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....
☐ ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี).....
2. สถานะภาพของผู้ส่งบทความ ☐ นักศึกษา
3. (สำหรับนักศึกษา) ปีที่คาดว่าจะสำเร็จการศึกษา วันที่.....เดือน.....พ.ศ.
4. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

โทรศัพท์.....E-mail.....

5. ประเภทบทความ ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ

6. ชื่อบทความ

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

7. บทความฉบับนี้ไม่ได้คัดลอกผลงาน มิได้ละเมิดลิขสิทธิ์ และไม่ขัดต่อกฎหมายใดๆ ซึ่งผู้เขียนบทความเขียนโดยใช้ความรู้ ความสามารถและการสังเคราะห์ของตนเอง
8. ผู้เขียนบทความยินยอให้ค่าเสียหายใดๆ ที่อาจมีผู้เรียกร้องหรือฟ้องร้องตามกฎหมายทุกประการ โดยไม่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาตีพิมพ์บทความของกองบรรณาธิการหรือเจ้าของวารสาร
9. กรณีบทความที่มีผู้เขียนบทความมากกว่า 1 คน ผู้เขียนบทความทุกคนได้ลงชื่อยืนยันการเป็นผู้เขียนบทความ โดยยอมรับและปฏิบัติตามเงื่อนไขของวารสารนี้ทุกประการ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์ในวารสาร รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ รวมทั้งไม่อยู่ระหว่างยื่นขอตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และยินยอมว่าบทความที่ตีพิมพ์ลงในสัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถือเป็นลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรในการนี้ข้าพเจ้าดำเนินการจัดพิมพ์ตามรูปแบบการเขียนบทความที่มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้กำหนดไว้ทุกประการ และได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลตามรายการตรวจสอบบทความและ ข้าพเจ้าได้ส่งบทความในระบบ Online ที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index> เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ความคิดเห็นของประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
“พิจารณาบทความแล้วเห็นสมควรเผยแพร่ได้”

ลงชื่อ.....
(.....)

ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ (ถ้ามี)

ลงชื่อ.....
(.....)

ลงชื่อ.....
(.....)

ลงชื่อ.....
(.....)

ผู้เขียนบทความ

- หมายเหตุ 1. ถ้ามีผู้เขียนบทความมากกว่า 1 คน ขอให้ลงชื่อเป็นผู้ส่งบทความทุกคน
2. บทความที่ส่งมาโดยไม่มีใบรายการตรวจสอบบทความหรือมีไม่ครบหรือไม่ถูกต้องตามที่กำหนดไว้
จะไม่ดำเนินการในขั้นตอนใดๆ จนกว่าจะมีการส่งรายการตรวจสอบบทความดังกล่าว ผู้เขียนบทความสามารถ
download แบบฟอร์มรายการตรวจสอบบทความได้จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/index>

แบบฟอร์มรายการตรวจสอบบทความเพื่อนำส่งตีพิมพ์ในวารสาร

“สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์”

คำชี้แจง :ผู้เขียนบทความโปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงหน้ารายการที่ท่านได้ตรวจสอบบทความของท่านในรายการที่พบว่า มีปรากฏในบทความของท่านอย่างครบถ้วนถูกต้องแล้วตามคำแนะนำสำหรับผู้ส่งบทความที่วารสารได้กำหนดไว้

- ☐ ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
- ☐ ไฟล์ที่ส่งจะต้องทำตามรูปแบบที่ตามคำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับเท่านั้น อยู่ใน

รูปแบบของ Word และใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK เท่านั้น

- ☐ รูปภาพประกอบต้องเป็นไฟล์ที่มีนามสกุล .JPEG เท่านั้น

บทความวิจัย มีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

- ☐ ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ชื่อผู้เขียนบทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ สังกัดผู้เขียนบทความภาษาไทย
- ☐ บทคัดย่อ (Abstract) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ คำสำคัญ (Keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Statement of the Problem)
- ☐ วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)
- ☐ สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (Research Hypothesis)
- ☐ วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)
- ☐ สรุปผลการวิจัย (Conclusion)
- ☐ อภิปรายผลการวิจัย (Discussion)
- ☐ ข้อเสนอแนะ (Suggestions)
- ☐ เอกสารอ้างอิง (References)

บทความวิชาการ มีหัวข้อตามที่กำหนด ดังนี้

- ☐ ชื่อเรื่อง/บทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ ชื่อผู้เขียนบทความ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ สังกัดผู้เขียนบทความภาษาไทย
- ☐ บทคัดย่อ (Abstract) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ คำสำคัญ (Keywords) มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ☐ บทนำ (Introduction)
- ☐ เนื้อหา (Content)
- ☐ สรุป (Conclusions)
- ☐ เอกสารอ้างอิง (References)

แบบฟอร์มค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์บทความเพื่อเผยแพร่ในวารสาร

สังกัด : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

1. ข้อมูลผู้ส่งบทความ

ชื่อ นางสาว/นาง/นาย

เบอร์โทร..... e-mail

ที่อยู่จัดส่งใบเสร็จรับเงิน เลขที่.....ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

2. ค่าดำเนินการตรวจประเมินบทความ บทความละ 4,500 บาท

3. ค่าสมัครสมาชิกวารสาร ปีละ 1,000 บาท

☐ มีความประสงค์สมัครสมาชิก ☐ ไม่มีความประสงค์สมัครสมาชิก

4. การชำระเงิน

☐ โอนเงินเข้าบัญชีธนาคารกรุงไทย สาขาชาเขียว จำนวน.....บาท

เลขบัญชี 347-0-60979-9

ชื่อบัญชี สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

☐ แจ้งหลักฐานการชำระเงินทางระบบส่งบทความ

ลงชื่อผู้ส่งบทความ.....

(.....)

...../...../.....

หมายเหตุ : กรณีบทความไม่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์ลงใน สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ทางกองบรรณาธิการจะไม่คืนค่าใช้จ่ายในการตีพิมพ์ของท่าน

จริยธรรมในการตีพิมพ์ในวารสาร “สัททอง” (Publication Ethics)

การเผยแพร่ผลงานวิชาการ ผลงานสร้างสรรค์ในปัจจุบันมีหลายลักษณะ ซึ่งประกอบด้วย หนังสือ ตำรา เอกสารประกอบการสอน งานแปล บทความวิชาการ บทความวิจัย งานวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ งานวิจัยที่นำเสนอในการประชุมวิชาการ งานประดิษฐ์หรืองานสร้างสรรค์ วารสาร “สัททอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” มุ่งมั่นที่จะรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์ (Publication Ethics) อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องรักษามาตรฐานของวารสาร รวมทั้งพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพ และทันสมัยอยู่เสมอ
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้พิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และจะต้องไม่นำบทความหรือวารสารไปใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจ และนำไปเป็นผลงานของตนเอง
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามขั้นตอนการพิจารณาคุณภาพของบทความอย่างเคร่งครัด
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อขอลงตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหากับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมทั้งตรวจสอบคุณภาพของบทความก่อนตีพิมพ์
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่แก้ไขผลการประเมินบทความของผู้ทรงคุณวุฒิ
6. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้เหตุผลทางวิชาการในการพิจารณาบทความทุกครั้งโดยปราศจากอคติที่มีต่อบทความ ผู้พิมพ์ และสังกัดของผู้พิมพ์
8. หากบรรณาธิการและกองบรรณาธิการตรวจสอบพบว่าบทความที่ตรวจพิจารณา มีการคัดลอกผลงาน บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องแจ้งให้ผู้พิมพ์ทราบทันที และปฏิเสธการตีพิมพ์บทความนั้น
8. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้พิมพ์ ให้แก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง
9. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการจะไม่รับบทความที่เคยตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว

บทบาทและหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความเป็นหลัก โดยพิจารณาบทความด้วยหลักการและเหตุผลทางวิชาการ โดยปราศจากอคติ และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์
2. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาระยะเวลาในการตรวจประเมินตามกรอบเวลาที่กำหนด และไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง
3. ผู้ทรงคุณวุฒิควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญโดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่จะมีต่อสาขานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงาน ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความวิจัย
4. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาผลประโยชน์จากบทความที่ตรวจประเมินโดยเด็ดขาด
5. หากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพบว่าบทความที่ตรวจพิจารณา มีการคัดลอกผลงานจากที่อื่นๆ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบทันที หรือปฏิเสธบทความนั้น โดยการประเมินให้ “ไม่ผ่าน”

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. บทความของผู้นิพนธ์ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการเรียบเรียงบทความนี้จริง
3. ผู้นิพนธ์ต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และต้องมีการอ้างอิงทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมาเสนอหรืออ้างอิงในเนื้อหาและท้ายบทความของตนเอง ถ้าวารสารทราบว่าบทความของผู้นิพนธ์มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น ทางวารสารจะไม่ขอรับผิดชอบ และให้อาผิดจากผู้นิพนธ์ทุกประการ
4. ผู้นิพนธ์ต้องไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จในบทความ
5. ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ตรงตามรูปแบบที่วารสารกำหนดไว้ในคำแนะนำของวารสารอย่างถูกต้อง รวมทั้งต้องไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จในบทความ
6. ผู้นิพนธ์ต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำบทความไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่นๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว

ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
เรื่อง การเรียกเก็บและการเบิกจ่ายเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความในวารสาร
ค่าสมัครสมาชิกวารสาร และค่าเล่มวารสาร พ.ศ. ๒๕๖๒

ตามที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรมีการจัดทำวารสารเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัย ผลงานสร้างสรรค์ และผลงานวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้แก่ สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และสักทอง: วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. ๒๕๔๗ ประกอบกับข้อ ๕.๒ และข้อ ๖ แห่งข้อบังคับมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรว่าด้วยการจัดบริการวิชาการและจัดหารายได้ พ.ศ. ๒๕๕๙ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และมติที่ประชุมคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ครั้งที่ ๒/๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ จึงออกประกาศไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เรื่อง การเรียกเก็บและการเบิกจ่ายเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความในวารสาร ค่าสมัครสมาชิกวารสาร และค่าเล่มวารสาร พ.ศ. ๒๕๖๒”

ข้อ ๒ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในประกาศนี้

“มหาวิทยาลัย” หมายความว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

“อธิการบดี” หมายความว่า อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

“สถาบันวิจัยและพัฒนา” หมายความว่า สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

กำแพงเพชร

“วารสาร” หมายความว่า วารสารของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้แก่ สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หรือสักทอง : วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

“บุคลากรภายใน” หมายความว่า ข้าราชการพลเรือน พนักงานมหาวิทยาลัย พนักงานราชการ ลูกจ้างชั่วคราว สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร และนักศึกษาซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

“บุคคลภายนอก” หมายความว่า บุคคลอื่นใดที่ไม่ได้สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

“ผู้ทรงคุณวุฒิ” หมายความว่า ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสาขาอื่นๆ ตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร

“สมาชิก” หมายความว่า บุคลากรภายในหรือบุคคลภายนอกที่สมัครเป็นสมาชิกวารสาร

ข้อ ๔ มหาวิทยาลัยเรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ ค่าสมาชิกวารสาร และค่าเล่มวารสารจากบุคลากรภายในและบุคคลภายนอก ดังนี้

๔.๑ ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความในวารสาร บทความละ ๔,๕๐๐ บาท

๔.๒ ค่าสมัครสมาชิกวารสาร ปีละ ๑,๐๐๐ บาท

๔.๓ ค่าเล่มวารสาร เล่มละ ๕๐๐ บาท

ข้อ ๕ เงินค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากการตีพิมพ์บทความ ค่าสมาชิกวารสาร และค่าเล่มวารสาร จากบุคลากรภายในและบุคคลภายนอก ในข้อ ๔ ให้ดำเนินการดังนี้

๕.๑ ใช้ใบเสร็จเบ็ดเตล็ดของมหาวิทยาลัยเป็นใบเสร็จรับเงินที่เรียกเก็บตามประกาศนี้

๕.๒ นำเงินฝากธนาคารกรุงไทย สาขาซากงราว ในชื่อบัญชี สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย

๕.๓ เมื่อสิ้นปีงบประมาณหากมีเงินเหลือให้สมทบเป็นเงินรายได้เงินฝากถอนคืนวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของสถาบันวิจัยและพัฒนา

ข้อ ๖ สถาบันวิจัยและพัฒนาเบิกจ่ายเงินค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ ค่าสมาชิกวารสาร และค่าเล่มวารสาร ในข้อ ๔ ดังนี้

๖.๑ จัดสรรเป็นเงินรายได้ประเภทเงินฝากถอนคืนของมหาวิทยาลัย ร้อยละ ๑๐

๖.๒ จัดสรรเป็นเงินรายได้ประเภทเงินฝากถอนคืนของสถาบันวิจัยและพัฒนา ไม่เกินร้อยละ ๑๐

๖.๓ ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจบทความ คนละ ๑,๐๐๐ บาท ต่อ ๑ บทความ

๖.๔ ค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจบทความคัดย่อและบรรณานุกรมภาษาอังกฤษ บทความละ

๓๐๐ บาท

๖.๕ ค่าใช้สอยในการประชุมกองบรรณาธิการ ไม่เกินครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท

๖.๖ ค่าใช้สอยในการจัดส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่เกินบทความละ ๒๐๐ บาท

การเบิกจ่ายเพื่อจัดสรรเป็นเงินรายได้ในข้อ ๖.๑ และ ๖.๒ ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่การเงินเป็นผู้เบิกจ่าย

ข้อ ๗ ค่าใช้จ่ายอื่นที่นอกเหนือจากที่ระบุไว้ในข้อ ๖ ให้เบิกจ่ายตามระเบียบกระทรวงการคลัง หรือระเบียบมหาวิทยาลัย

ข้อ ๘ ให้อธิการบดีเป็นผู้รักษาการตามประกาศนี้ ในกรณีที่เกิดปัญหาจากการปฏิบัติตามประกาศนี้ ให้อธิการบดีมีอำนาจตีความและวินิจฉัยชี้ขาด การวินิจฉัยชี้ขาดของอธิการบดีถือเป็นที่สุด

ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒

(รองศาสตราจารย์สุวิทย์ วงษ์บุญมาก)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

